CHARLES DICKENS

DAVID COPPERFIELD

CHARLES DICKENS

VIAŢA LUI DAVID COPPERFIELD

Vol. I

Charles Dickens
THE PERSONAL HISTORY OF
DAVID COPPERFIELD
Oxford University Press, 1960

CHARLES DICKENS

VIAŢA LUI DAVID COPPERFIELD

roman vol. I

Ediţia a III-a revăzută

Traducere şi note de IOAN COMŞA

Coperta de P. Dumitrescu

Copertele I şi IV reproduc desene, semnate de *Hablot Knight Browne* (1815—1882) care, în prima ediţie a romanului *David Copperfield,* apărută în anul 1850, au ilustrat capitolele X şi XIII.

CARTEA ROMANEASCA

1984

PREFAŢĂ[1]

În Prefaţa la ediţia întâi a acestei cărţi am arătat că, fiind încă stăpânit de impresiile legate de faptul că o isprăvisem, nu mi-a venit deloc uşor să mă desprind de ea şi s-o pot comenta cu seninătatea cerută, pare-mi-se, de titlul acesta solemn: Prefaţă. Atât de proaspete şi de puternice sunt sentimentele ce i le purtam, atât de îndoit mi-era sufletul între mulţumire şi părere de rău – între mulţumirea că am dus la bun sfârşit un plan zămislit de multă vreme şi părerea de rău pricinuită de despărţirea de atâţia vechi prieteni – încât m-am temut ca nu cumva să plictisesc cititorul cu confidenţe personale şi sentimente de ordin prea intim.

Afară de asta, m-am străduit să exprim în paginile cărţii tot ce aveam de spus în legătură cu subiectul ei.

Pe cititor l-ar interesa, cred, prea puţin mâhnirea de care eşti cuprins când laşi condeiul după doi ani de încordare a imaginaţiei; sau acea senzaţie a scriitorului că aruncă în lumea umbrelor o parte din propria lui fiinţă în clipa când se desparte pentru vecie de un număr de făpturi plăsmuite în mintea lui. Altceva nu mi-ar fi rămas nimic de spus: afară doar să fac mărturia (care prezintă poate încă şi mai mică însemnătate) că, citind această naraţiune, nimeni nu va putea crede vreodată în veracitatea ei mai mult decât am crezut eu când am scris-o.

Atât sunt de adevărate şi în ziua de azi aceste mărturisiri, încât nu mă pot opri a face cititorului o altă destăinuire. Dintre toate cărţile mele, aceea care-mi place cel mai mult este cea de faţă. Nu se îndoieşte, cred, nimeni că mă port

[1] Prefaţa autorului la cea de a doua ediţie a romanului, apărută în 1852.

ca un părinte drăgăstos cu toţi copiii fanteziei mele şi că nimeni nu poate iubi mai fierbinte această familie decât o iubesc eu. Dar ca mulţi părinţi, drăgăstoşi, port în adâncul sufletului chipul copilului preferat. Şi numele acestuia este DAVID COPPERFIELD.

PERSONAJELE

RICHARD BABLEY, („Mister Dick“), un nebun inofensiv
MISTER BARKIS, harabagiu
MISTER CHLLIP, medic; un omuleţ blajin
DAVID COPPERFIELD, eroul romanului
MISTER CREAKLE, un director de şcoală, incult şi câinos
REVERENDUL HORACE CREWLER, pastor sărac în Devonshire
URIAH HEEP, copist în biroul lui *mister* Wickfield
MISTER JORAM, asociatul şi ginerele lui *mister* Omer, antreprenorul de pompe funebre
MISTER JORKINS. Asociatul lui *mister* Spenlow
LATTIMMER, servitorul şi omul de încredere al lui James Steerforth
JACK MALDON, un tânăr de nimic, lipsit de mijloace, leneş, obraznic, înfumurat
MISTER CHARLES MELL, profesor la şcoala lui *mister* Creakle *MISTER WILKINS MICAWBER,* un domn elegant, grandilocvent, generos şi nesocotit
MISTER. WILKINS MICAWBER Jr, feciorul cel mare al acestuia
MISTER MILLS, tatăl Juliei Mills
MISTER EDWARD MURDSTONE, tatăl vitreg al lui David Copperfield
MISTER OMER, negustor de manufactură, croitor, antreprenor de pompe funebre etc. la Yarmouth
DANIEL PEGGOTTY, un pescar cam din topor, dar bun la inimă
HAM PEGGOTTY, marangoz şi pescar; nepotul lui Daniel Peggotty
MISTER QIUNION, administratorul depozitului firmei „Murdstone & Grinby“
MISTER FRANCIS SPENLOW, unul dintre membrii firmei „Spenlow & Jorkins“; tatăl Dorei Spenlow
JAMES STEERFORTH, un tânăr binecrescut şi cu deosebit farmec personal, prieten din şcoală cu Copperfield
DR. STRONG, un domn bătrân şi amabil, directorul unei şcoli din Canterbury

MISTER TIFFEY, un bătrân funcţionar în birourile firmei „Spenlow & Jorkins“
THOMAS TRADDLES, coleg de şcoală şi prieten cu David Copperfield
MISTER WICKFIELD, avocat la Canterbury
MISSIS CLARA COPPERFIELD, mama lui David Copperfield
MISSIS CREAKLE, o femeie de treabă bruftuluită de soţul ei
MISS CREAKLE, fiica precedentei
MRS.[2] *CREWLER,* soţia reverendului Horace Crewler
CAROLINE, LOUISA, LUCY, MARGARET, SARAH şi *SOPHY CREWLER,* fiicele reverendului Horace Crewler
MRS. *CRUPP,* o femeie corpolentă, care închiriază camere mobilate
ROSA DARTLE, o doamnă care locuieşte la *missis* Steerforth şi îi ţine companie
MICUŢA EMILY, o nepoată a lui *mister* Peggotty adoptată de acesta
MARTHA ENDELL, o femeie rău famată
MRS. GUMMIDGE, văduva unui pescar, fost tovarăş al lui Daniel Peggotty
MRS. *HEEP,* văduvă: mama lui Uriah Heep
MRS. *MARKLEHAM,* mama Anniei Strong
MRS. EMMA MICAWBER, soţia lui Wilkins Micawber
MISS EMMA MICAWBER, fiica ei
MISS JULIA MILLS, prietena cea mai apropiată a Dorei Spenlow
MISS MOWCHER, coafeză cu clientelă distinsă
MISS JANE MURDSTONE, sora lui Edward Murdstone
MINNIE OMER, fiica lul *mister* Omer; frumoasă şi cumsecade *CLARA PEGGOTTY,* femeie la toate în casa Clarei Copperfield; dădaca şi prietena lui David
MISS CLARISSA SPENLOW, cea mai în vârstă dintre cele două surori nemăritate ale lui *mister* Spenlow
MISS LAVINIA SPENLOW, sora Clarissei Spenlow
MISS DORA SPENLOW, unicul copil al lui mister Spenlow; o

[2] *Mrs.* — abrevierea obişnuită a termenilor de adresare *Mistress* sau familiar, *Missis* (în traducere : doamnă) întrebuinţaţi înaintea numelor femeilor căsătorite.

fată timidă, sensibilă, naivă şi drăgălaşă, mai târziu „soţia-copiliţă“ a lui David Copperfield
MRS. *STEERFORTH,* mama lui James Steerforth
MRS. *ANNIE STRONG,* soţia doctorului Strong
MISS BETSEY TROTWOOD, o doamnă austeră, dar inimoasă; mătuşa mare a lui David Copperfield
AGNES WICKFIELD, fiica şi menajera lui *mister* Wickfield.

CAPITOLUL I

DESCHID OCHII

Este menirea paginilor de faţă s-arate dacă până la urmă eroul propriei mele vieţi voi fi eu sau dacă altcuiva îi va reveni acest rol. Ca s-o iau cu povestirea chiar de la început, voi consemna că (precum mi s-a spus, şi cred) am

venit pe lume într-o vineri la miezul nopţii. S-a băgat atunci de seamă că am scos primul ţipăt chiar în clipa când pendula a pornit să sune.

Dădaca mea şi anumite femei mai înţelepte de prin vecini, care mi-au arătat o grijă deosebită cu câteva luni înainte de a fi fost cu putinţă să facem cunoştinţă, ţinând seama de ziua şi ceasul naşterii, au dat de ştire că eram ursit să fiu nefericit în viaţă şi, în al doilea rând, au vestit că-mi era scris să văd stafii şi năluci, căci asta socoteau dânsele, era soarta nefericiţilor prunci – fete sau băieţi – veniţi pe lume vinerea după miezul nopţii.

Despre prevestirea dintâi nu e nevoie să spun niciun cuvânt aici, pentru că nimic nu poate arăta mai bine decât propria-mi poveste dacă ea s-a adeverit sau nu. În ce priveşte cea de a doua, voi spune doar că, de nu s-o fi împlinit cumva în frageda-mi copilărie, încă nu s-a săvârşit până în ziua de azi. Nu mă plâng însă defel c-am fost lipsit de acest dar; şi dacă în clipa de faţă de el se bucură altcineva, îi doresc din toată inima să-l păstreze.

M-am născut cu căiţă, care, prin anunţuri la gazetă, a fost oferită spre vânzare la preţul convenabil de cincisprezece guinee[3]. Dar nu ştiu dacă pe vremea aceea oamenii care călătoreau pe mare nu prea aveau bani sau dacă, nemaifiind superstiţioşi[4], preferau colacii de salvare; ceea ce ştiu e că nu s-a grăbit decât un singur amator, un avocat care juca la bursă şi care a oferit două lire[5] bani peşin, iar restul în vin de Xeres[6] refuzând să plătească mai

---

[3] *Guinee* — unitate monetară şi de decontare folosită în Anglia până la introducerea sistemului zecimal (15 februarie 1971) ; era egală cu o liră şi un şiling (sau cu 21 de şilingi) ; iniţial a fost o monedă de aur bătută din metal preţios adus din Guineea.

[4] Cunoscutele superstiţii potrivit cărora cei născuţi cu căiţă ar fi sortiţi să aibă noroc în viaţă îmbracă o formă deosebită în Anglia, unde căiţele au fost socotite că ar avea virtutea de a-i feri de înec pe marinari şi pe călători.

[5] *Lira sterlină* – principala unitate monetară engleză; până în 1971, lira era subîmpărţită în 20 de şilingi; din 1971, lira este subîmpărţită în 100 de *pence.*

[6] *Xeres* (sau *Jerez)* – oraş din sudul Spaniei, vestit pentru podgoriile

mult pentru chezăşia că nu se va îneca. Aşadar, anunţul a fost retras, reprezentând o cheltuială zadarnică, fiindcă pe acea vreme sărmana mea mamă avea şi ea vin de Xeres din belşug, iar zece ani mai târziu căiţa a fost pusă la loterie undeva pe meleagurile noastre, vânzându-se cincizeci de bilete a câte o jumătate de coroană[7] fiecare, câştigătorul urmând să plătească cinci şilingi pe deasupra. Am fost de faţă şi-mi amintesc că m-am simţit tulburat şi stânjenit văzând cum se înstrăina astfel o parte din făptura mea. Căiţa a fost câştigată, ţin minte, de o bătrână, cu un coşuleţ pe braţ, care abia s-a îndurat să scoată cei cinci şilingi, în monede de câte o jumătate de *penny*[8], şi până la urmă a dat cu doi *pence* şi jumătate mai puţin, ceea ce zadarnic s-au străduit să-i dovedească, făcând cu ea socoteli nesfârşite.

Faptul că bătrâna nu s-a înecat şi că şi-a dat liniştită obştescul sfârşit în patul ei, la vârsta de 92 de ani, este neîndoios, şi oamenii din partea locului nu-l vor da uitării multă vreme. După câte am aflat, s-a mândrit până şi pe patul morţii că nici o singură dată în viaţa, ei n-a trecut vreo apă altfel decât peste un pod şi că până la capătul zilelor ei, ori de câte ori îşi sorbea ceaiul, pentru care avea o mare slăbiciune, se arăta foarte indignată împotriva marinarilor şi a celorlalţi oameni care n-aveau nimic sfânt şi băteau mările lumii. Zadarnic i-ai fi spus că această mult hulită îndeletnicire aducea şi unele foloase, printre care se număra poate şi ceaiul. Răspundea totdeauna, repetând apăsat, cu neclintită încredere în temeinicia argumentului ei: „Nu, nici să n-aud de oamenii care bat drumurile şi mările!“

Şi acum, ca să nu mai bat şi eu câmpii, mă întorc să vă spun cum am venit pe lume.

---

sale.

[7] Monedă divizionară engleză dispărută în urma introducerii sistemului zecimal ; coroana reprezenta un sfert de liră, adică 5 şilingi.

[8] *Penny* (plural *pence)* – monedă divizionară engleză; înainte de 1971 un *penny* reprezenta a 12-a parte dintr-un şiling şi a 240-a parte dintr-o liră.

M-am născut la Blunderstone, în comitatul Suffolk, sau „cam pe acolo“, cum se spune în Scoţia. Sunt un copil postum. Ochii părintelui meu s-au închis asupra luminii acestei lumi cu şase luni înainte ca ai mei să se deschidă asupra ei. Chiar şi acum mi se pare ciudat când mă gândesc că n-a apucat să mă vadă niciodată; şi mai ciudate îmi par amintirile nedesluşite din prima copilărie, legate de lespedea albă de pe mormântul lui din curtea bisericii, şi jalea ce mă cuprindea când vedeam că zăcea acolo singur, în noaptea adâncă, în timp ce salonaşul nostru era încălzit şi luminat de focul din cămin şi de flacăra, lumânărilor, şi că uşile casei noastre încuiate şi zăvorite – ceea ce mi se părea uneori o adevărată cruzime – nu-i dădeau voie să intre la adăpost.

Persoana cea mai însemnată din familia noastră, despre care voi avea prilejul să povestesc, era o mătuşă a tatii, care, prin urmare „mi-era şi mie mătuşă. Mi*ss* Trotwood[9] – sau *miss* Betsey, cum obişnuia să-i spună biata mamă când, izbutind să-şi înfrângă spaima pe care i-o stârnea acest personaj înfricoşător, se-ncumeta să-i pomenească numele (ceea ce rar se întâmpla) – fusese măritată, cu un bărbat mai tânăr decât ea, foarte chipeş, dar, vorba ceea, „pomul se cunoaşte după roade şi omul după fapte“, căci lumea îl bănuia că o bătuse pe *miss* Betsey şi că odată, când se iscase între ei o gâlceavă pentru niscaiva merinde, se repezise la ea, hotărât s-o azvârle pe fereastră de la catul al doilea. Aceste dovezi neîndoielnice ale nepotrivirii lor de caracter o îndemnaseră pe *miss* Betsey să-i dea răvaş de drum şi să ajungă la o despărţire prin bună învoială. Dumnealui plecase în Indii cu ce bani avea, şi acolo, potrivit unor zvonuri fără temei, care se lăţiseră în familia noastră, fusese văzut călare pe un elefant. Împreună cu un babuin[10]: dar eu cred mai degrabă că

[9] Numele date de Dickens unora dintre personajele sale caută să exprime sau măcar să sugereze ceva din caracterul lor; în limba engleză (*trot* – trap, pas grăbit; *wood* – lemn) *Trotwood* evocă prin elementele sale şi chiar prin sonoritate, bruscheţea şi energia.

trebuie să fi fost vreun *babu*[11] sau o *begum*[12]*.* Oricum, nu trecură nici zece ani şi sosiră veşti că s-ar fi prăpădit. Ce-a simţit mătuşa când a aflat, nimeni nu ştie, căci, îndată după despărţire, şi-a reluat numele de fată, şi-a cumpărat o căsuţă într-un cătun îndepărtat, lângă ţărmul mării, şi s-a statornicit acolo, locuind cu o singură slujnică, trăind, pare-se, de atunci înainte retrasă în cea mai neînduplecată izolare.

Tata fusese, cred, cândva, una dintre slăbiciunile ei; căsătoria lui o jignise însă crunt, pentru simplul motiv că maică-mea era „o păpuşă de ceară“. *Miss* Betsey n-o văzuse niciodată pe mama, ştia doar că nu împlinise nici 20 de ani, şi asta îi era de ajuns. Tata şi *miss* Betsey nu s-au mai văzut niciodată. Când s-a însurat, era de două ori mai în vârstă decât mama şi nu tocmai sănătos. Precum am mai spus, s-a prăpădit după un an şi cu şase luni înainte de venirea mea pe lume.

Aşa stăteau lucrurile în după-amiaza acelei vineri memorabile şi, fie-mi iertat să spun, bogate în întâmplări de seamă. Nu pot pretinde că aş fi ştiut atunci care era situaţia, nici că despre cele ce au urmat mi-ar fi rămas amintiri întemeiate pe mărturia propriilor mele simţuri.

Mama se simţea rău şi şedea tare abătută lângă cămin, privind focul printre lacrimi, gândindu-se cu deznădejde la viitorul ei şi al micuţului necunoscut fără tată, care se gătea să vină într-o lume ce nu se sinchisea câtuşi de puţin de sosirea lui, unde nu-l aşteptau decât câteva pachete de ace de siguranţă într-un sertar din odaia de sus; mama, precum spuneam, şedea lângă focul din cămin în după-amiaza aceea senină de martie, în timp ce afară şuiera vântul, şi era speriată şi mâhnită, îndoindu-se că va scăpa cu viaţă din încercarea ce-o aştepta, când, deodată, îndreptându-şi

---

[10] *Babuin* – pavian, specie de maimuţe africane, cu botul alungit (cynocephalus).

[11] Cuvânt hindi, folosit înaintea numelui bărbaţilor aparţinând claselor dominante.

[12] Termen de politeţe întrebuinţat de indieni spre a desemna pe soţiile celor mai înalţi dregători.

privirea către fereastra din faţă, a văzut în timp ce-şi ştergea lacrimile, o doamnă necunoscută care trecea prin grădină.

Când s-a uitat a doua oară a avut o presimţire puternică cum că doamna aceea era *miss* Betsey. Peste zaplazul grădinii asfinţitul îşi revărsa strălucirea asupra necunoscutei, care se îndrepta spre uşă păşind băţos şi cu un aer înţepat ce nu putea fi decât al ei. Când a ajuns în dreptul casei s-a vădit o dată mai mult că era chiar ea. Tata spusese adesea că rareori mătuşa se purta ca toată lumea; şi de astă dată, în loc să sune, s-a apropiat de fereastra prin care mama o văzuse venind şi s-a uitat înăuntru, apăsându-şi atât de tare vârful nasului de geam, încât, cum povestea biata mama, i s-a turtit şi într-o clipită s-a făcut alb de tot.

Mamei i-a pricinuit o asemenea sperietură, încât sunt sigur că venirea mea pe lume într-o vineri i-o datorez mătuşei Betsey.

Tulburată, mama s-a ridicat de pe fotoliu şi s-a furişat în spatele lui, în colţ. *Miss* Betsey a cercetat încet şi cu luare-aminte odaia de la un capăt la celălalt, rotindu-şi ochii aşa cum îşi rotesc capul harapii la pendulele nemţeşti[13] – până ce, în cele din urmă, a zărit-o pe mama. Atuncea s-a încruntat şi ca una ce era deprinsă să poruncească, i-a făcut semn să-i deschidă uşa. Mama s-a dus.

— *Missis* David Copperfield, *mi* se *pare,* a spus miss Betsey. Intonaţia se datora pesemne hainelor de doliu pe care le purta mama şi stării în carele afla.

— Da, a rostit mama cu voce stinsă.

— *Miss* Trotwood, s-a prezentat vizitatoarea. Vreau să cred c-aţi auzit de mine!

Mama i-a răspuns că a avut această plăcere. Dar cu părere de rău, şi-a dat seama că adevărul i se citea pe faţă: plăcerea nu fusese din cale-afară de mare.

— Acum ai prilejul s-o şi vezi! a spus *miss* Betsey.

Mama a dat din cap şi a poftit-o să intre.

---

[13] Este vorba de un tip de pendule ce se fabricau în atelierele de orologerie din munţii Pădure Neagră (Schwarzwald).

Au intrat în odaia din care tocmai ieşise mama, pentru că în salonul aflat de cealaltă parte a coridorului nu se făcea focul – nu se mai făcuse focul de la înmormântarea tatii; s-au aşezat amândouă, şi văzând că *miss* Betsey nu scotea niciun cuvânt, mama, după ce s-a străduit zadarnic să se stăpânească, a izbucnit în plâns.

— Oh, stai, stai! a strigat *miss* Betsey. Nu plânge! Lasă, lasă!

Mama nu a fost în stare să se potolească şi a plâns mai departe, până şi-a uşurat inima.

— Ia scoate-ţi scufiţa, fetiţo, ca să te văd mai bine, a poftit-o *miss* Betsey.

Chiar dacă ar fi vrut, mama era prea înspăimântată pentru a se împotrivi acestei cereri ciudate. Aşadar, s-a supus, dar mâinile îi tremurau atât de tare, încât părul, care era bogat şi frumos, i s-a desfăcut şi i-a căzut pe faţă.

Fără îndoială, mama arăta foarte tânără, chiar pentru vârsta ei; ca şi cum s-ar fi simţit vinovată, a privit în pământ, sărmana, şi a spus printre suspine, că este într-adevăr prea tânără nu numai pentru a rămâne văduvă, ci şi pentru a fi mamă, de va avea zile. În scurta pauză ce a urmat, mamei i s-a părut că *miss* Betsey îi mângâia părul cu o mână prietenoasă; dar când şi-a ridicat privirea, însufleţită de o nădejde sfioasă, a văzut-o cum şedea cu fusta sumeasă, cu mâinile împreunate pe genunchi şi cu picioarele sprijinite de galeria căminului şi se uita încruntată la foc.

— Pentru numele lui Dumnezeu, a izbucnit pe neaşteptate *miss* Betsey, de unde aţi mai scos şi numele ăsta de „Crângu-Ciorilor“?

— Vorbiţi de casa noastră, *ma'am*[14]? a întrebat mama.

— De ce „Crângu-Ciorilor“? Dacă măcar unul dintre voi ar fi avut cât de cât simţ practic, i-aţi fi dat mai degrabă numele de „Ţarcu Mieilor“[15].

[14] Forma contrasă a lui *madam (engl.).*

[15] Jocul de cuvinte din original *Rookery* – Sălaşul Ciorilor şi *Cookery* – arta culinară, fiind intraductibil, s-a substituit în versiunea românească un altul, cu sonoritate aproximativ echivalentă.

— Numele i-a fost dat de *mister* Copperfield, a răspuns mama. Când a cumpărat casa, era încântat, căci credea că se găsesc ciori prin preajmă.

În clipa aceea, vântul de seară a răbufnit atât de tare printre cei câţiva ulmi înalţi şi bătrâni din fundul grădinii, încât nici mama, nici *miss* Betsey nu s-au putut opri să privească într-acolo. În vreme ce ulmii – ca nişte uriaşi care, câteva clipe după ce şi-au şoptit la ureche o taină, încep să se frământe şi să gesticuleze, ca şi cum noutăţile grozave pe care le aflaseră le-ar fi tulburat liniştea – se plecau unii către alţii, au zărit aninate pe crengile lor de sus câteva cuiburi de ciori, care se legănau, părăsite asemenea unor epave pe o mare răscolită de furtună.

— Unde sunt păsările? a întrebat *miss* Betsey.

— Cine? a întrebat mama, care se gândea la altceva.

— Ciorile! Ce s-a întâmplat cu ele? a stăruit ea.

— De când locuim aci, n-am văzut niciuna, a spus mama. Credeam, adică *mister* Copperfield credea… c-ar fi cârduri întregi. Dar sunt cuiburi vechi şi de mult părăsite.

— Zi David Copperfield şi pace! a exclamat mătuşa. David Copperfield, aşa cum l-am ştiut! A dat casei numele de „Crângu-ciorilor“, deşi nu se află nicio cioară primprejur, şi şi-a închipuit că trebuie să fie numai pentru că văzuse nişte cuiburi.

— *Mister* Copperfield a murit, a rostit mama, şi dacă îndrăzniţi să-l vorbiţi de rău în faţa mea…

Biata mama, scumpa de ea, presupun că s-a gândit o clipă să se năpustească asupra mătuşii şi s-o lovească, deşi aceasta ar fi putut s-o doboare cu o mână, chiar dacă mama s-ar fi simţit mult mai bine decât se simţea în seara aceea. Dar până a izbutit să se ridice de pe scaun, i-a trecut şi s-a aşezat la loc resemnată şi a leşinat.

Când şi-a venit în fire – fie singură, fie cu ajutorul lui *miss* Betsey – a văzut-o stând lângă fereastră. Soarele scăpătate, şi se lăsa întunericul; abia se vedeau una pe alta, şi asta mai mult datorită focului ce ardea în cămin.

— Ei? a iscodit-o *miss* Betsey, întorcându-se la fotoliul ei, de parcă nu s-ar fi apropiat de fereastră decât pentru ca să-

şi arunce ochii asupra priveliştii. Pe când aştepţi…

— Tremur toată, a bolborosit mama. Nu ştiu ce o fi! Am să mor, sunt sigură!

— Nu, nu, nu! a încredinţat-o *miss* Betsey. Ia un ceai!

— Ah, Doamne, Doamne, credeţi c-o să-mi ajute? a scâncit mama, pierdută.

— Sigur că o să-ţi ajute! a îmbărbătat-o *miss* Betsey. Totul nu-i decât închipuire. Cum se numeşte fata?

— Încă nu pot şti, dacă o să fie fată, i-a răspuns mama cu candoare.

— Binecuvântat fie copilul! a exclamat miss Betsey, citind, fără să-şi dea seama, cel de al doilea verset brodat pe periniţa de ace aflată în sertarul din odaia de sus, aplicându-l însă mamei în loc să mi-l aplice mie. Altceva voiam să spun. Te întrebam cum o cheamă pe fata în casă.

— Peggotty! a zis mama.

— Peggotty! a repetat *misa* Betsey, oarecum indignată. Vrei să spui, fetiţo, că într-o biserică creştinească cineva a putut fi botezat cu numele de Peggotty?

— E numele ei de familie, o lămuri mama. Cu glas stins. *Mister* Copperfield îi spunea aşa, pentru că avea acelaşi nume de botez ca mine.

— Peggotty! a strigat *miss* Betsey, deschizând uşa. Nişte ceai! Stăpâna dumitale nu se simte prea bine. Nu te mocăi!

După ce a dat fără nicio şovăire această poruncă, de parcă dintotdeauna ar fi avut o netăgăduită autoritate în casa aceasta, şi după ce s-a mai uitat o clipă, ca s-o vadă pe Peggotty, care, mirată la auzul unei voci străine, ieşise pe coridor cu o lumânare în mână, *miss* Betsey a închis uşa şi s-a aşezat la loc, ca mai înainte, cu picioarele pe galeria căminului, cu rochia sumeasă şi cu mâinile împreunate pe genunchi.

— Spuneai că te-

aştepţi să fie fată, a început *miss* Betsey. Eu nu am nicio îndoială c-o să fie fată. Am o presimţire c-are să fie fată! Acum, copila mea, de îndată ce se va naşte fetiţa…

— Sau. Poate, băiatul. S-a încumetat să adauge mama.

— Ţi-am spus că am o presimţire c-are să fie fată! a

repezit-o *miss* Betsey. Să nu mă contrazici! De îndată ce s-o naşte fetiţa, vreau să-i fiu prietenă. Am de gând să-i fiu naşă şi am să te rog să-i dai numele de Betsey Trotwood Copperfield. Nu se cade ca în viaţa *acestei* Betsey Trotwood să se săvârşească greşeli de pe urma cărora să aibă de suferit! Nimeni să nu se joace cu sentimentele *ei!* Trebuie să fie crescută cu grijă şi ferită, ca nu cumva să acorde încredere nesocotită unor oameni nevrednici de ea! Ca să nu se întâmple ceva, am să veghez chiar *eu!*

După fiecare din aceste sentinţe, *miss* Betsey clătina din cap, ca şi cum greşelile ei de odinioară ar fi continuat s-o macine şi numai anevoie s-ar fi stăpânit să nu le amintească pe larg. Cel puţin aşa bănuia mama, în timp ce o privea luminată de licăririle slabe ale focului; era însă prea înspăimântată de *miss* Betsey, prea se simţea rău şi prea era tulburată şi abătută pentru a desluşi limpede lucrurile, sau pentru a şti ce să spună.

După câteva clipe de tăcere, în care mişcările capului încetară treptat, *miss* Betsey a întrebat:

— David s-a purtat frumos cu tine, fetiţo? Aţi trăit bine împreună?

— Am fost foarte fericiţi, a răspuns mama. *Mister* Copperfield a fost cât se poate de bun cu mine!

— Nu cumva te-a cam răsfăţat? a mârâit *miss* Betsey.

— Da, m-a cam răsfăţat, cred, fiindcă mă aflam singură şi fără niciun sprijin în lumea asta rea, a încuviinţat din nou mama, plângând cu hohote.

— Bine! Nu mai boci! i-a zis *miss* Betsey. Nu eraţi o pereche potrivită, fetiţo... dar există oare doi oameni pe lume care să se potrivească? De aceea chiar te şi întreb. Erai orfană, nu-i aşa?

— Da.

— Şi erai guvernantă?

— Eram guvernantă într-o familie pe care *mister* Copperfield o frecventa. *Mister* Copperfield a fost cât se poate de binevoitor, interesându-se în chip deosebit de mine şi purtându-se foarte atent şi, în cele din urmă, mi-a cerut mâna. I-am acordat-o. Şi aşa ne-am căsătorit, a

răspuns deschis mama.

— Aşa! Sărăcuţa… a murmurat *miss* Betsey, căzând pe gânduri, dar tot privind încruntată focul. Te pricepi la ceva?

— Vă rog să mă iertaţi, *ma'am,* la ce anume? a bolborosit mama.

— La gospodărie, de pildă.

— Destul de puţin, din păcate, a mărturisit mama: Nu atât cât aş fi vrut. Dar *mister* Copperfield mă mai învăţa…

— Parcă el era mai breaz! a comentat, în treacăt, *miss* Betsey.

— Eram foarte dornică să învăţ, iar el îşi dădea mare osteneală, şi cred c-aş fi prins ceva dacă nu s-ar fi abătut asupra mea această năpastă îngrozitoare a morţii lui… Şi, înecând-o plânsul, biata mamă n-a mai fost în stare să urmeze.

— Bine, bine… mormăi *miss* Betsey.

— Ţineam socotelile casei, şi seară de seară le verificam cu *mister* Copperfield, a adăugat mama printre lacrimi, după care a amuţit, cuprinsă de un nou val de deznădejde.

— Bine, bine! a repetat *miss* Betsey. Dar nu mai plânge!

— Şi niciodată nu ne-am certat în privinţa asta, afară doar că *mister* Copperfield găsea că „treiurile“ mele *prea* semănau a „cinciuri“ sau că scriam „şaptele“ şi „nouăle“ cu înfloriturі în coadă… şi iar a izbucnit în lacrimi, şi iar n-a mai fost în stare să urmeze.

— Ai să cazi la pat, i-a zis *miss* Betsey şi ştii bine că asta n-o să fie bine pentru dumneata, nici pentru viitoarea mea fină. Hai, stăpâneşte-te!

Argumentul ei a potolit-o întrucâtva pe mama, deşi hotărâtor a fost, pare-mi-se, faptul că se simţea tot mai rău. A urmat o pauză, punctată doar de cuvintele mătuşii Betsey, care, cu picioarele pe galeria căminului, exclama ici-colo: „Hm!“

— După câte ştiu, David şi-a constituit o rentă, a spus ea după un timp. Ţi-a lăsat ceva?

— *Mister* Copperfield, i-a răspuns mama bolborosind, bun şi prevăzător cum era, a avut grijă şi a stipulat că în caz de deces o parte din rentă îmi va reveni mic.

— Cât! a întrebat *miss* Betsey.

— O sută cinci lire pe an, a lămurit-o mama.

— Nu-i chiar atât de rău, şi-a dat cu părerea mătuşa.

Cuvinte mai potrivite împrejurării nici nu s-ar fi putut găsi. Mama se simţea atât de rău, încât atunci când Peggotty a intrat cu ceaiurile şi lumânările, a băgat îndată de seamă cât era de suferindă, ceea ce ar fi putut observa şi *miss* Betsey, dacă ar fi fost mai multă lumină – şi a dus-o degrabă sus în odaia ei; apoi, fără nicio întârziere, l-a trimis pe Ham Peggotty, nepotul ei – pe care de câteva zile îl ţinea în casă, fără ştirea mamei, ca să aibă pe cineva la îndemână, în caz de nevoie – să cheme doctorul şi infirmiera.

Sosind unul după altul, la câteva minute distanţă, aceste două ajutoare au fost foarte mirate când au dat ochii cu o foarte impozantă doamnă necunoscută, care stătea lângă foc, cu boneta agăţată de braţul stâng, şi-şi înfunda urechile cu vată. Peggotty nu o cunoştea, iar mama n-apucase să-i spună nimic, aşa că prezenţa ei acolo constituia o enigmă, iar faptul că avea în buzunar un adevărat depozit de vată, pe care şi-o îndesa în urechi, nu ştirbea câtuşi de puţin aerul ei solemn.

După ce s-a dus sus, doctorul a coborât şi, presupun eu încredinţat fiind că va fi nevoit să petreacă mai multe ceasuri alături de această doamnă necunoscută, s-a străduit să se arate politicos şi comunicativ. Era cel mai cuviincios bărbat din lume, omul cel mai blând cu putinţă. Se dădea mereu la o parte, ca să ocupe cât, mai puţin loc. Pasul îi era la fel de uşor sau poate chiar şi mai uşor decât acela al Stafiei din *Hamlet.* Capul îl ţinea puţin aplecat, pe de o parte, fiindcă era modest şi se subaprecia, pe de altă parte, fiindcă dorea să-şi câştige simpatia tuturor. A spune despre el că nu ştia să arunce o vorbă urâtă nici măcar unui câine, ar fi mult prea puţin. Nici chiar unui câine turbat n-ar fi fost în stare să-i arunce o vorbă de ocară. I-ar fi spus poate binişor un asemenea cuvânt sau poate numai o jumătate sau o frântură de cuvânt, căci vorba îi era tot atât de molcomă ca şi pasul; pentru nimic în lume, însă, nu s-ar

fi purtat urât cu el şi nu l-ar fi repezit.

Mister Chillip i-a aruncat o privire sfioasă mătuşii.

Ţinându-şi capul plecat într-o parte şi salutând-o, i-a spus, ducându-şi mâna la urechea stângă, făcând aluzie la vată:

— Aveţi vreo iritaţie locală, *ma'am*?

— Poftim? S-a răţoit mătuşa, scoţându-şi vata din ureche cum ai scoate un dop.

Mister Chillip s-a speriat într-atât de felul în care-l repezise, încât – după cum i-a povestit mai târziu mamei – a fost cât pe-aci să-şi piardă prezenţa de spirit. A repetat cu blândeţe întrebarea:

— Aveţi vreo iritaţie locală, *ma'am?*

— Mofturi! i-a retezat vorba mătuşa, şi, dintr-o singură mişcare şi-a astupat la loc urechea.

Până ce a fost chemat din nou sus, lui *mister* Chillip nu i-a mai rămas altceva de făcut decât să stea la locul lui şi s-o privească sfios cum şedea şi se uita în foc. După vreun sfert de ceas s-a înapoiat.

— Ei? l-a iscodit mătuşa, scoţându-şi vata din urechea care era mai aproape de el.

— Ce să vă spun, *ma'am,* i-a răspuns *mister* Chillip. Merge, *ma'am,* merge binişor.

— Phii! a exclamat mătuşa, apăsând pe nota dispreţuitoare a acestei interjecţii şi astupându-si din nou urechea.

Da… da… după cum i-a mărturisit mamei chiar dânsul, pe *mister* Chillip mai-mai să-l cuprindă indignarea; fireşte, în înţelesul profesional al cuvântului. În ciuda indignării, a rămas totuşi nemişcat, şi până l-au chemat din nou s-o vadă pe mama, vreme de aproape două ceasuri, s-a uitat la miss Betsey cum şedea şi privea în foc. Apoi, după un răstimp oarecare, s-a întors la locul lui.

— Ei? l-a iscodit mătuşa, scoţându-şi din nou vata.

— Cum vă spuneam, *ma'am,* răspunse *mister* Chillip. Merge, *ma'am,* merge binişor.

— Hait! a bombănit mătuşa.

Şi a mârâit atât de urât, încât *mister* Chillip n-a mai putut

răbda. Mârâise la el dinadins, ca să-l scoată din sărite, a povestit el mai târziu. A găsit deci cu cale să se aşeze, în curent şi în beznă, pe o treaptă a scării, şi să aştepte acolo până ce îl vor chema din nou.

Ham Peggotty, care învăţa pe atunci la şcoala naţională[16] şi ştia catehismul ca un balaur, ceea ce făcea ca mărturiile lui să fie vrednice de crezare „a povestit a doua zi că, vârându-şi capul pe uşă, cam un ceas mai târziu, a fost strigat de *miss* Betsey, care se plimba ca turbată prin salonaş şi care s-a năpustit asupră-i, prinzându-l mai înainte ca să poată scăpa cu fuga. A mai istorisit că, din când în când, se auzeau zgomote de voci şi de paşi pe care vata din urechile doamnei nu izbutea să le înăbuşe, căci socotea că-l înşfăcase tocmai ca să aibă asupra cui să-şi verse prisosul de nervi în clipele când zgomotele deveneau din cale afară de puternice. Că, ţinându-l de guler, îl silise să umble în sus şi în jos prin odaie (ca şi cum ar fi luat prea mult opiu), şi când zgomotele se auzeau mai tare, îl scutura, îl ciufulea, îi astupa urechile, de parcă ar fi fost ale ei, şi pe deasupra l-a îmbrâncit şi l-a bruftuluit în fel şi chip. A doua zi aceste mărturisiri au fost întărite de mătuşa băiatului, care îl văzuse pe la 12 şi jumătate noaptea, îndată după ce fusese eliberat, şi care afirma că în clipa aceea Ham era tot atât de stacojiu ca şi mine.

Blândul *mister* Chillip nu era în stare să poarte pică nimănui, şi cu atât mai puţin în împrejurări ca acelea. Cum a isprăvit treaba, s-a furişat în salonaş şi, mai smerit ca oricând, i-a spus mătuşii:

— Sunt fericit, *ma'am,* că vă pot prezenta felicitările mele!

— Cu ce ocazie? s-a răstit mătuşa.

Din nou *mister* Chillip a rămas buimăcit de purtarea peste măsură de aspră a mătuşii mele; de aceea, ca s-o

[16] Nume sub care erau desemnate şcolile pentru instruirea copiilor săraci, înfiinţate în Anglia la începutul secolului XIX-lea de către „National Society" (Asociaţia naţională), întemeiată în 1811 de biserica anglicană.

îmblânzească, i-a făcut o mică plecăciune şi a schiţat un surâs sfielnic.

— Doamne, miluieşte-l, nu înţeleg ce l-a pălit pe omul ăsta! a izbucnit mătuşa nerăbdătoare. Oare o fi mut?

— Liniştiţi-vă, scumpă doamnă, a rugat-o *mister* Chillip cu glas mai blând ca niciodată. Nu mai aveţi de ce să vă temeţi. Liniştiţi-vă!

Faptul că mătuşa nu s-a apucat să-l scuture ca să scoată mai repede de la el ce voia să afle este socotit de unii o adevărată minune. S-a mărginit doar să-l privească clătinând din cap, dar în aşa fel încât bietul om şi-a pierdut firea.

— Da, *ma'am*, a reluat *mister* Chillip, îndată ce a mai prins puţin curaj, sunt fericit să vă pot prezenta felicitările mele. Totul s-a isprăvit, *ma'am,* şi s-a isprăvit cu bine.

Vreme de cinci minute, cât i-a trebuit lui *mister* Chillip ca să rostească acest discurs, mătuşa mea l-a cercetat cu luare-aminte.

— Cum se simte ea? l-a întrebat mătuşa, încrucişându-şi braţele, cu boneta atârnată de mâna stângă.

— Sper, *ma'am,* că în curând se va simţi foarte bine, a răspuns *mister* Chillip. Atât de bine cât se poate simţi o mamă tânără în asemenea împrejurări nefericite. Puteţi merge s-o vedeţi, *ma'am.* O să-i facă plăcere.

— Şi *ea*? *Ea* cum se simte? a stăruit mătuşa.

Mister Chillip a lăsat capul mai jos spre umăr şi, blajin ca o păsărică, a privit-o lung pe mătuşa mea.

— Fetiţa, a zis mătuşa mea. Cum se simte fetiţa?

— *M'am* a răspuns *mister* Chillip, credeam c-aţi aflat. E băiat!

Mătuşa n-a mai suflat niciun cuvânt, şi, apucând boneta cum ai apuca o praştie, a dat să i-o arunce în obraz lui *mister* Chillip; apoi s-a răzgândit, şi-a pus-o strâmb pe cap, a ieşit şi nu s-a mai întors niciodată. S-a făcut nevăzută, ca o zână supărată sau ca una dintre acele făpturi suprafireşti pe care, potrivit superstiţiilor populare, mi-era hărăzit să le văd; şi de atunci nu s-a mai întors niciodată.

Ba nu. Eu zăceam în coşuleţul meu, iar mama pe patul ei;

Betsey Trotwood Copperfield a rămas însă pentru totdeauna în lumea viselor şi a umbrelor, în ţinutul acela tainic din care abia venisem; şi lumina ce intra pe fereastra odăii noastre strălucea asupra pământescului hotar pe care-l trec toţi călătorii şi asupra movilei ridicate peste cenuşa şi ţărâna aceluia fără de care niciodată n-aş fi prins viaţă.

CAPITOLUL II

PRIVESC

Când privesc înapoi către spaţiile albe ale copilăriei, colo dintâi chipuri care mi se înfiripă desluşit în minte sunt mama, cu părul ei frumos şi silueta-i tinerească, şi Peggotty, care n-avea deloc siluetă, dar avea ochi atât de negri, încât îi întunecau parcă tot restul feţei, şi obraji şi braţe atât de roşii şi de durdulii, încât mă miram de ce, în loc să ciugulească mere, păsărelele nu veneau s-o ciugulească pe ea.

Parcă mi le amintesc pe amândouă, la oarecare depărtare una de alta, micşorate în ochii mei, pentru că se aplecau sau îngenuncheau pe podea, în vreme ce, împleticindu-mă, eu mergeam de la una la alta. Mi-e prezentă şi astăzi o senzaţie pe care nu sunt în stare s-o desprind din amintire, senzaţia pricinuită de contactul cu degetul arătător pe care Peggotty obişnuia să mi-l întindă şi faptul că era asprit de cusut, ca o mică răzătoare de nuci.

Se prea poate ca acestea să nu fie decât închipuiri, deşi cred că amintirile noastre pot pătrunde mult mai adânc în vârsta copilăriei decât bănuiesc mulţi dintre noi; de asemenea cred că la foarte mulţi copii de vârstă fragedă puterea de observaţie este uimitor de precisă şi ascuţită. Socot că despre oamenii vârstnici care au un spirit de observaţie deosebit s-ar putea spune mai degrabă că nu şi

l-au pierdut decât că l-au dobândit; mai mult chiar, după cum îndeobşte am băgat de seamă, aceşti oameni păstrează o anumită prospeţime şi blândeţe şi capacitatea de a se bucura de viaţă, care sunt şi ele daruri păstrate de ei din zestrea copilăriei.

Pentru că am prins să vă spun toate acestea, m-aş putea teme că iar am pornit „să bat câmpii“, dar trebuie să arăt că toate aceste concluzii se întemeiază în bună parte pe propria-mi experienţă; şi dacă din cuprinsul povestirii de faţă va reieşi că am fost un copil înzestrat cu spirit de observaţie sau că, ajuns la bărbăţie, păstrez proaspete amintirile din copilărie, înseamnă că nu mă sfiesc să revendic aceste două însuşiri.

Precum am spus, când privesc înapoi către spaţiile albe ale copilăriei, cele dintâi chipuri care se conturează din vălmăşagul amintirilor sunt mama şi Peggotty. Oare îmi mai aduc aminte şi de altceva? Să vedem.

Se desprinde, din negură, casa noastră, care, în cele mai vechi amintiri, nu-mi pare deloc necunoscută, ci aproape familiară. La catul de jos se află bucătăria lui Peggotty, care dă în curtea din dos; în mijlocul curţii, pe un stâlp, un porumbar fără porumbei; într-un colţ, o cuşcă mare, fără câine; şi o mulţime de păsări, care îmi par uriaşe, se plimbă de colo-colo cu un aer fioros şi ameninţător. Un cocoş, care, vrând să cânte s-a cocoţat pe un stâlp, şi acum când îl privesc de la fereastra bucătăriei, parcă se uită fix la mine, şi atâta e de straşnic, încât mă trec fiorii. Precum oamenii care trăiesc în mijlocul fiarelor sălbatice văd lei în visurile lor, tot aşa şi eu noaptea văd, în vis, gâştele, care mergând legănat şi întinzându-şi gâtul lung, mă urmăresc când trec pe lângă portiţă.

Aici e coridorul cel lung – mi se pare nesfârşit de lung – care duce de la bucătăria lui Peggotty la uşa din faţă. Din el se deschide cămara întunecată, pe lângă care e bine să treci repede noaptea; căci cine ştie ce se poate ascunde printre acele butoaie, garniţe şi cutii de ceai, când nu e nimeni pe acolo cu o lumânare aprinsă ca să deschidă uşa cămării şi să lase să iasă aerul umed, încărcat cu miros de

săpun, de murături, de piper, de lumânări şi aromă de cafea, toate amestecate într-o singură boare. Apoi sunt cele două salonaşe; cel în care ne petreceam serile, mama, cu mine şi cu Peggotty – căci, după ce şi-a sfârşit treaba, Peggotty vine să stea cu noi, când suntem singuri – şi celălalt, cel bun, în care stăm duminica; frumos, e drept, dar nu tocmai plăcut. Mie, cel puţin, mi se pare că încăperea asta are ceva jalnic, căci Peggotty mi-a povestit cândva – nu ştiu anume când, cu ani în urmă pesemne – despre înmormântarea tatii şi despre asistenţa înveşmântată în haine negre. În odaia aceasta, într-o duminică seara, mama ne-a citit, mie şi lui Peggotty, despre învierea lui Lazăr. Am fost atât de înfricoşat, încât mai târziu au trebuit să mă scoale din pat şi să-mi arate, prin fereastra dormitorului, cimitirul tăcut, în care, sub lumina solemnă a lunii, toţi morţii dormeau, liniştiţi în mormintele lor.

Nu cred să se găsească nicăieri pe lume iarbă pe jumătate atât de verde, sau copaci pe jumătate atât de umbroşi, sau un loc pe jumătate atât de tihnit ca pietrele de mormânt din cimitirul acesta. Dimineaţa, devreme, când mă ridic în genunchi în pătucul meu, aşezat într-o nişă în dormitorul mamei, şi privesc într-acolo, văd oile care pasc şi lumina roşie a zorilor pe cadranul solar, şi atunci îmi spun: „Oare o fi fericit cadranul solar că poate iarăşi să ne spună cât e ceasul?”

Iată şi strana noastră din biserică. Ce spătar înalt mai are? Alături se află fereastra prin care poate fi şi chiar *este* văzută casa noastră pentru că în timpul slujbei de dimineaţă, vrând să se încredinţeze că n-au spart-o hoţii sau că n-au mistuit-o flăcările, Peggotty îşi aruncă nu o dată privirile pe fereastră. Dar deşi îşi tot plimbă privirea pe afară, când fac şi eu la fel, Peggotty se supără, se încruntă şi-mi face semn să mă uit la preot. Nu pot să mă uit tot timpul la el – îl ştiu şi fără fâşia aceea albă[17] pe spate; şi

[17] Este vorba de stolă, fâşia de mătase purtată de preoţii catolici şi de cei anglicani în timpul slujbei religioase.

teamă mi-e să nu se mire de ce îl privesc ţintă şi să nu întrerupă liturghia ca să mă întrebe ce poftesc – şi atunci ce să fac? E foarte urât să caşti gura. Dar trebuie să mă îndeletnicesc şi eu cu ceva. Mă uit la mama, şi *dânsa* se preface că nu mă vede. Mă uit la un băieţaş din cor, şi *el* se strâmbă la mine. Mă uit la raza de soare care pătrunde prin uşa deschisă şi pridvorul bisericii şi văd o oaie rătăcită – nu un păcătos, ci chiar o oaie – gata să intre în biserică, şi simt că dacă am să mă mai uit, la ea, n-o să mă mai pot stăpâni să nu spun ceva cu glas tare; şi ce-aş păţi atunci! Mă uit la tăbliţele funerare de pe zid, şi încerc să mă gândesc la răposatul *mister* Bodgers, din parohia noastră, şi la ce trebuie să fi simţit *missis* Bodgers când soţul ei s-a chinuit atâta vreme şi medicii nu i-au fost de niciun ajutor. Mă întreb dacă l-or fi chemat şi pe *mister* Chillip, şi dacă nici el n-a fost în stare să-l ajute; în cazul acesta, cum s-o fi simţind, în fiecare săptămână, când i se aminteşte acest lucru? De la *mister* Chillip – care poartă jaboul de duminică – privirea mea trece la amvon şi mă gândesc cât de potrivit ar fi pentru joacă şi ce bine ar putea sluji drept fortăreaţă; dacă ar veni un băiat s-o atace, i-aş putea arunca în cap perna de catifea cu ciucuri! După câtva timp, ochii mei se închid încetul cu încetul; şi după o vreme mi, se pare că aud preotul cum cântă o litanie monotonă în zăpuşeala aromitoare, şi apoi nu mai desluşesc nimic, şi deodată cad cu zgomot de pe scaun, iar Peggotty mă scoate afară mai mult mort decât viu.

Şi acum văd faţada casei, şi ferestrele cu vitralii ale dormitorului, deschise spre a lăsa să pătrundă înăuntru aerul înmiresmat; şi vechile cuiburi dărăpănate ale ciorilor, care se leagănă în vârful ulmilor de la capătul grădinii din faţa casei. Şi apoi iată-mă-s în grădina din spatele casei, dincolo de curtea din dos – unde se află porumbarul şi cuşca câinelui, amândouă goale – adevărată împărăţie a fluturilor, cu un gard înalt; pe cât îmi amintesc, şi cu portiţă cu lacăt; aici fructele, pârguite şi zemoase cum nu s-au mai pomenit nicicând în altă grădină, atârnă grămadă pe pomi, iar mama adună câteva într-un coş, în vreme ce eu stau

lângă ea, rupând pe furiş coacăze şi căutând să par nepăsător. Se ridică un vânt puternic, şi într-o clipită vara s-a dus. Într-un amurg de iarnă ne jucăm şi dansăm prin odaie. Când mama oboseşte şi se aşază într-un fotoliu, mă uit la ea cum îşi răsuceşte pe degete buclele strălucitoare şi cum îşi îndreaptă rochia pe talie, şi nimeni nu ştie mai bine ca mine cât îi place să arate îngrijit şi ce mândră e de frumuseţea ei.

Acestea sunt câteva dintre cele mai vechi amintiri. Acestea şi sentimentul că amândoi ne temeam un pic de Peggotty şi că, în aproape toate privinţele, ne lăsam conduşi de ea sunt cele dintâi păreri – dacă le pot numi astfel – pe care mi le-am format pe baza celor văzute.

Într-o seară stăteam singur cu Peggotty în faţa focului din salonaş. Îi citisem ceva despre crocodili. Fie că i-am citit deosebit de limpede, fie că biata femeie a urmărit povestirea cu foarte mare atenţie, fapt e că, până la urmă, după câte-mi amintesc, a rămas cu o vagă impresie că crocodilii ar fi nişte legume. Obosisem citind şi picam de somn, dar fiindcă mi se îngăduise, ca o mare favoare, s-aştept până s-o întoarce mama de la o vecină la care fusese poftită, nici mort nu m-aş fi dus la culcare. Mă pălise somnul şi mi se părea că o văd pe Peggotty înălţându-se în văzduh şi crescând neînchipuit de mare. Îmi proptisem pleoapele întredeschise pe degetele arătătoare şi mă uitam ţintă la ea cum stătea şi lucra; mă uitam la mucul de lumânare pe care-l păstra pentru aţa de cusut – cât de bătrân părea, cu zbârciturile lui de tot felul! — mă uitam la ruleta ca o colibă în care era înfăşurat iardul[18]; la cutia ei de lucru, cu capacul culisant, pe care era zugrăvită catedrala Sfântul Paul (cu cupola vopsită în roşu); la degetarul de aramă de pe degetul ei; la dânsa pe care o găseam drăguţă. Mă răzbea somnul şi-mi dădeam seama că dacă nu mi-aş fi aţintit privirea asupra vreunui obiect, într-o clipită aş fi fost pierdut.

[18] *Iard* — măsură de lungime folosită în ţările anglo-saxone, egală cu 91,44 cm ; aici este vorba de o panglică de metal lungă de un *yard* care servea la măsurat.

— Peggotty, i-am spus pe neaşteptate, ai fost vreodată măritată?

— Doamne! mi-a răspuns Peggotty. Ce-ţi veni aşa, deodată, cu măritişul, *master*[19] Davy?

Mi-a răspuns atât de brusc, încât m-a trezit de-a binelea. S-a oprit din lucru şi m-a privit, trăgând acul cât era firul de lung.

— Spune-mi, Peggotty, ai *fost* măritată vreodată? Doar eşti o femeie foarte frumoasă, nu-i aşa?

Fireşte, o socoteam frumoasă, dar altfel, nu ca pe mama; un alt fel de frumuseţe, dar, în felul ei, fără cusur, în salonaşul de duminică se afla un taburet îmbrăcat în catifea roşie, pe care mama pictase un buchet de flori. Mi se părea că între tapiseria taburetului şi tenul lui Peggotty exista o asemănare. Deşi taburetul era neted, iar faţa lui Peggotty aspră, deosebirea mi se părea neînsemnată.

— Doamne! Eu, frumoasă, Davy? mi-a spus Peggotty. Ah, no, dragul meu! Dar ce-ţi veni să vorbeşti de măritiş?

— Nu ştiu! Nu-i aşa, Peggotty, că nu poţi să te măriţi decât cu un singur bărbat deodată?

— Fireşte, mi-a răspuns Peggotty fără nicio şovăire.

— Dar dacă te măriţi cu cineva care pe urmă moare, atunci te poţi mărita cu un altul? Se poate nu-i aşa, Peggotty?

— Se POATE, mi-a zis Peggotty, dacă vrei, dragul meu. Fiecare după cum socoteşte.

— Dar tu, Peggotty, cum socoteşti?

I-am pus această întrebare şi m-am uitat curios la ea pentru că şi ea mă privea foarte curioasă.

După o scurtă şovăire, depărtându-şi privirea de la mine şi reluându-şi lucrul, Peggotty mi-a zis:

— Eu, *master* Davy, atâta ştiu, că n-am fost niciodată măritată şi nici nu cred c-am să mă mărit vreodată. Asta-i tot ce ştiu!

— Nu te-ai supărat, Peggotty, nu-i aşa? i-am spus după

[19] În Anglia, titlu de politeţe faţă de copiii stăpânului casei şi faţă de bărbaţii mai tineri din gospodăria lui (aproximativ echivalent cu „domnişorule“).

câtva timp.

Credeam că era supărată pe mine, fiindcă îmi vorbise foarte răspicat; dar mă înşelasem, căci lăsă lucrul (cârpea un ciorap) şi, deschizând larg braţele, îmi prinse capul cârlionţat şi mi-l strânse cu putere. Ştiu bine că m-a strâns tare, deoarece, fiind foarte grasă, de câte ori făcea o mişcare mai violentă, îi săreau câţiva dintre bumbii cu care se înheia rochia la spate. Şi ţin minte că de astă data când m-a îmbrăţişat i s-au rostogolit doi bumbi până în celălalt capăt al salonaşului.

— Hai, mai citeşte-mi ceva despre „corcondilii“ ăia, mi-a spus Peggotty, care încă nu le prinsese bine numele. Vreau să mai aflu şi alte lucruri despre ei.

N-am priceput prea bine de ce avea Peggotty un aer atât de ciudat şi de ce se grăbea să revină la crocodili. Totuşi, ne-am întors la aceste, dihănii, eu fiind acum ceva mai treaz, şi am lăsat ouăle lor în nisip, să le clocească soarele; şi ne-am depărtat de ei fugind, şi apoi i-am zăpăcit învârtindu-ne mereu în jurul lor, căci fiind foarte greoi, nu ne puteau urmări; şi am intrat după ei în apă, ca băştinaşii, şi le-am vârât pe gât prăjini ascuţite; pe scurt, am parcurs toată gama aventurilor cu crocodili. Asta în ceea ce mă priveşte pe *mine;* în privinţa lui Peggotty, am oarecare îndoieli, fiindcă tot timpul îşi vâra îngândurată acul în diferite părţi ale obrazului şi ale braţelor.

Tocmai isprăvisem cu crocodilii şi trecusem la aligatori, când am auzit sunând clopoţelul de la portiţă. Am ieşit la uşă, unde ne aştepta mama, care mi s-a părut neobişnuit de frumoasă, însoţită de un domn cu păr negru frumos şi cu favoriţi, care duminica trecută ne petrecuse de la biserică până acasă.

În prag, când mama s-a aplecat să mă ia în braţe şi să mă sărute, domnul a spus că eram ura băieţaş mai norocos decât un rege... sau ceva în felul acesta; aici, pare-mi-se, mă ajută şi înţelepciunea dobândită mai târziu.

— Ce-nseamnă asta? l-am întrebat peste umărul mamei.

Atunci m-a mângâiat pe cap; dar nu-mi plăcea nici domnul, nici glasul lui gros, şi nu voiam ca mâna lui,

mângâindu-mă pe mine, să atingă mâna mamei, aşa că i-am depărtat-o cât am putut mai iute.

— Oh, Davy! m-a mustrat mama.

— Drăguţul de el! a zis domnul. Nu mă miră câtuşi de puţin dragostea lui.

Niciodată, până atunci, nu văzusem o culoare atât de frumoasă pe chipul mamei. M-a dojenit cu blândeţe pentru mojicia mea şi, strângându-mă lângă şalul ei, s-a întors, pre a mulţumi domnului pentru osteneala ce-şi dăduse însoţind-o până acasă. În timp ce-i vorbea, i-a întins mâna, şi când dânsul i-a strâns-o, mama s-a uitat, pare-mi-se, la mine.

— Să ne spunem „noapte bună“, drăguţule, mi-a zis domnul după ce-şi plecase capul – l-am văzut! — peste mânuşa mamei.

— Noapte bună! i-am răspuns.

— Hai să fim cei mai buni prieteni din lume! a adăugat râzând. Să dăm mâna.

Cu dreapta ţineam mâna stângă a mamei, astfel că i-am întins-o pe cealaltă.

— Ah, Davy, nu se dă mâna stângă! a râs domnul acela.

Mama mi-a împins mâna dreaptă înainte, dar eu eram hotărât, din pricina arătată mai înainte, să nu i-o dau. Şi nici nu i-am dat-o. I-am întins-o tot pe cealaltă, şi mi-a scuturat-o bine, şi mi-a spus că sunt un băiat de treabă, şi a plecat.

În clipa asta îl văd cum s-a întors, în grădină, şi, înainte de a apuca noi să închidem uşa, s-a mai uitat o dată la noi cu ochii lui negri, de piază-rea.

Peggotty, care nu scosese o vorbă şi nici nu mişcsase un deget, trase îndată zăvoarele şi ne-am dus cu toţii în salonaş.

Mama, în loc să se înfunde în fotoliul de lângă foc, ca de obicei, rămase în celălalt colţ al odăii, unde s-a aşezat, fredonând.

— Cred c-aţi petrecut o seară plăcută, *ma'am,* i-a spus Peggotty, care stătea în mijlocul odăii, cu sfeşnicul în mână, ţeapănă de parc-ar fi înghiţit un băţ.

— Mulţumesc, Peggotty, i-a răspuns mama cu glas vioi. Am petrecut o seară *foarte* plăcută.

— E o schimbare plăcută, să întâlneşti oameni noi, insinua Peggotty.

— Într-adevăr, foarte plăcută, i-a răspuns mama.

Peggotty rămase neclintită în mijlocul odăii, mama reîncepu să fredoneze, iar eu am aţipit, căzând într-un somn uşor, prin care le auzeam glasurile, fără a putea desluşi ce spuneau. Când m-am trezit pe jumătate din această toropeală, le-am găsit pe Peggotty şi pe mama vorbind amândouă, cu ochii înlăcrimaţi.

— Lui *mister* Copperfield, unul ca ăsta nu i-ar fi plăcut, zicea Peggotty. Pot s-o spun şi chiar să jur!

— Doamne-Dumnezeule! se jelea mama. Mă faci să înnebunesc! Cine-a mai pomenit ca o biată fată să fie atât de persecutată de servitoarea ei cum sunt eu? Dar de ce mă nedreptăţesc singură spunând că sunt fată? Ce, *n-am* fost oare măritată, Peggotty?

— Martor e bunul Dumnezeu c-aţi fost, *ma'am.*

— Atunci cum poţi îndrăzni… ştii, Peggotty, n-am vrut să spun cum poţi îndrăzni, ci cum te lasă inima să mă faci să sufăr atâta şi să-mi spui vorbe atât de amarnice când ştii prea bine că n-am nici un singur prieten pe lume?

— Cu atât mai mult e datoria mea să vă spun că n-o să fie bine, stăruia Peggotty. Nu! N-o să fie bine I Nu! Pentru nimic în lume! Nu!

Am crezut că Peggotty are de gând să dea cu sfeşnicul de pământ, atât de violent gesticula cu el.

— Cum de poţi fi atât de crudă cu mine? se căina mama, vărsând încă şi mai multe lacrimi, de ce eşti atât de nedreaptă? De ce stărui, ca şi cum totul ar fi hotărât şi pus la cale, când îţi repet mereu, Peggotty, că, în afară de câteva atenţii mărunte din partea lui, nu s-a petrecut nimic între noi? Ah, ce neîndurată eşti! Îmi tot vorbeşti de admiraţia lui! Ce-s eu de vină dacă oamenii sunt atât de proşti că se lasă pradă unui asemenea sentiment? Ce-ar trebui să fac, te întreb? Nu cumva ai vrea să-mi rad părul din cap, să mă mânjesc cu cărbune pe faţă şi să mă sluţesc arzându-mă, opărindu-mă sau făcând altceva de soiul ăsta? Cred, Peggotty, că tu asta ai vrea. Cred chiar că te-ai

bucura dac-aş face una ca asta!

Peggotty a pus, pare-mi-se, la inimă aceste cuvinte.

— Şi iubitul meu băieţaş, striga mama apropiindu-se de fotoliul în care stăteam şi mângâindu-mă, micuţul meu Davy! Poate cineva să spună că nu-mi iubesc comoara nepreţuită, cel mai scump băiat care a existat vreodată pe lume?

— Nimeni n-a îndrăznit să spună una ca asta! a sărit Peggotty.

— Chiar tu ai spus-o, Peggotty! o învinuia mama. Ştii prea bine că ai spus-o! S-ar putea înţelege oare altceva din vorbele tale, nesuferito, când ştii la fel de bine ca şi mine că luna trecută numai din pricina lui nu mi-am cumpărat o umbrelă nouă, deşi cea verde, pe care o am, de mult e toată destrămată şi e zdrenţuită la margini! O ştii prea bine, Peggotty; asta nu poţi tăgădui. Apoi, întorcându-se drăgăstoasă către mine şi lipindu-şi obrazul de al meu, a urmat: Spune, Davy, sunt eu o mamă rea? Sunt eu o mamă urâcioasă, aspră, egoistă şi rea? Spune că sunt, copilul meu; spune da, iubitul meu, şi Peggotty o să te iubească; şi să ştii că dragostea ei e mult mai de preţ decât a mea! Nu te iubesc deloc, nu-i aşa?

La aceste cuvinte ne-am pornit toţi pe plâns. Cel mai zgomotos dintre noi mi se pare că eram eu, sunt sigur însă că niciunul nu era făţarnic. Inima-mi era zdrobită, şi mă tem că în cea dintâi pornire de afecţiune rănită să nu-i fi spus lui Peggotty „zgripţuroaico!“ Biata femeie, se simţea foarte mâhnită, şi, ţin minte, şi-a pierdut aproape toţi bumbii cu acest prilej; căci, după ce s-a împăcat cu mama, a dat să îngenuncheze lângă fotoliu ca să se împace şi cu mine, şi atunci, ca o salvă de proiectile, i-au sărit toţi bumbii.

Foarte abătuţi, ne-am dus cu toţii la culcare. Multă vreme hohotele de plâns m-au împiedicat să adorm; şi când un hohot foarte puternic aproape că m-a făcut să mă ridic din pat, am găsit-o pe mama aplecată asupra mea, şezând pe plăpumioară. După aceea am adormit în braţele ei şi am dormit un somn adânc.

Nu-mi amintesc dacă pe domnul acela l-am văzut în

duminica următoare sau dacă nu cumva a trecut mai multă vreme până s-a arătat din nou. Nu am pretenţia de a fi foarte precis în privinţa datelor. Ştiu doar că l-am revăzut la biserică şi că după slujbă ne-a petrecut până acasă. A şi intrat, ca să admire faimoasa muşcată din fereastra salonaşului. Mi s-a părut că nu prea s-a uitat la ea, dar, la plecare, i-a cerut mamei să-i dea o floare. Mama i-a spus să şi-o aleagă singur, el însă a refuzat – n-am putut înţelege de ce – şi atunci mama i-a rupt una şi i-a dat-o în mână. Dânsul i-a spus că niciodată, niciodată n-o să se despartă de această floare; şi eu m-am gândit că trebuie să fie tare prost încât să nu ştie că până într-o zi sau cel mult două nu va mai rămâne nimic din biata floare.

Serile, Peggotty începu să stea cu noi mult mai rar decât obişnuia altădată. Mama era foarte atentă cu ea – mi se părea chiar că era mai atentă ca mai înainte – şi toţi trei ne înţelegeam foarte bine; cu toate acestea, se schimbase ceva şi nu ne mai simţeam atât de bine împreună ca altădată. Presupuneam că Peggotty o dojenise pe mama pentru că purta toate rochiile frumoase pe care le avea în dulap, sau pentru că se ducea prea des în vizită la vecina aceea, dar n-am izbutit să desluşesc care era pricina.

Treptat, m-am deprins să-l văd mereu pe domnul cu favoriţii negri. Îmi plăcea tot atât de puţin ca şi întâia oară şi mă rodea aceeaşi gelozie; dac-aş fi fost mai mare, poate că mi-aş fi dat seama că nu repulsia instinctivă a copilului ce eram şi gândul că Peggotty şi cu mine puteam să-i purtăm de grijă mamei şi fără ajutor străin, ci *altele* erau motivele care mă depărtau de el. Aşa ceva însă nu mi-a trecut prin minte. Puteam să observ fapte izolate, dar să ţes o plasă din aceste fapte şi să prind pe cineva în ea, nu eram încă în stare.

Într-o dimineaţă de toamnă stăteam cu mama în grădină, când mister Murdstone[20] – aflasem între timp că acesta-i era numele – trecu călare. Strunindu-şi calul, se opri s-o

[20] Nume alcătuit din două cuvinte : *murder* (omor) şi *stone* (piatră), foarte nimerit pentru caracterizarea acestui personaj cu inima împietrită.

salute pe mama şi îi spuse că se duce la Lowestoft[21] să vadă nişte prieteni care se aflau acolo pe un iaht, şi bine dispus, îmi propuse să mă ia cu el pe şa, dacă aş vrei să fac această plimbare.

Aerul era curat şi plăcut, şi calul părea că se bucura şi el la gândul plimbării, căci sforăia şi bătea din picior în timp ce stătea în faţa portiţei, aşa că mi-a venit pofta să mă duc. Am fost trimis sus, în casă, la Peggotty, să mă dichisească, iar între timp *mister* Murdstone descălecă şi, cu frâul sub braţ, începu să se plimbe încet, în sus şi în jos. De-a lungul gardului viu de răsură, în vreme ce, ca să-i ţină de urât, mama mergea încet, în sus şi în jos, de cealaltă parte. Îmi aduc aminte că Peggotty şi cu mine ne-am uitat la ei prin ferestruica odăii mele; îmi aduc aminte că amândoi parcă cercetam cu băgare de seamă gardul acela de răsură, şi cum Peggotty, care era blândă ca un înger, s-a supărat deodată şi m-a periat în răspăr peste măsură de energic.

Curând am pornit în trap cu *mister* Murdstone pe covorul de iarbă verde, ce se întindea la marginea drumului. Mă ţinea uşor cu o mână, şi deşi eram, pare-se, un copil potolit, totuşi nu mă puteam hotărî să stau cu spatele la el fără să întorc din când în când capul pentru a-l privi în faţă. Avea ochi negri, spălăciţi – aş vrea să găsesc alt cuvânt spre a descrie ochii aceia lipsiţi de adâncime, în care nu-ţi puteai cufunda privirea – nişte ochi care, atunci când cădea pe gânduri, păreau saşii o clipă, datorită unui anumit joc de lumină. De câteva ori, uitându-mă la el, am băgat de seamă, cuprins de un fel de teamă, acest amănunt şi m-am întrebat la ce s-o fi gândind atât de încordat. Văzuţi atât de aproape, părul şi favoriţii săi erau mai negri şi mai deşi decât crezusem. Bărbia pătrată şi urmele vizibile ale bărbii atât de negre, pe care şi-o rădea cu grijă în fiecare zi, îmi aduceau aminte de o expoziţie de figuri de ceară[22], văzută

[21] Mic port pescăresc, aşezat pe coasta de răsărit a Angliei (comitatul Suffolk).

[22] Una dintre atracţiile bâlciurilor engleze de la sfârşitul secolului al XVIII-lea şi de la începutul secolului al XIX-lea erau panopticele, adică expoziţiile de figuri de ceară reprezentând personalităţi celebre

cu vreo jumătate de an mai înainte, când fusese adusă şi pe meleagurile noastre. Toate acestea, ca şi sprâncenele-i drepte şi pielea albă – blestemate fie-i şi pielea şi amintirea! — m-au făcut ca, în ciuda presimţirilor, să-l socotesc foarte chipeş. Şi nu mă îndoiesc că şi biata şi scumpa mea mamă îl găsea la fel!

Ne-am dus la un hotel, lângă ţărmul mării, unde se aflau doi domni care stăteau singuri într-o odaie şi trăgeau din trabuc. Purtau jachete largi, grosolane şi zăceau tolăniţi pe cel puţin patru scaune fiecare. Într-un colţ se afla un maldăr de costume şi mantale de marinar şi un steag, legate laolaltă.

Când am intrat, s-au ridicat alene în picioare amândoi şi au strigat:

— Hei, Murdstone! Credeam c-ai murit!

— Nu încă, a mormăit *mister* Murdstone.

— Cine-i puştiul? a întrebat unul dintre ei, punând mâna pe mine.

— Davy! i-a răspuns *mister* Murdstone.

— Care Davy? a stăruit acela. Jones?

— Copperfield, a răspuns *mister* Murdstone.

— Cum? povara fermecătoarei *missis* Copperfield? a exclamat acela. Frumoasa văduvioară?

— Quinion, te rog păzeşte-ţi gura, l-a avertizat *mister* Murdstone. E isteţ.

— Cine? a întrebat râzând acela.

Am ridicat iute privirea, curios să aflu cine.

— Brooks din Sheffield, a zis *mister* Murdstone.

M-am simţit uşurat că nu era decât Brooks din Sheffield, căci în primul moment crezusem c-ar fi fost vorba de mine.

Se vede că Brooks din Sheffield era cunoscut ca un caraghios, deoarece, auzindu-i numele, amândoi domnii aceia au început să râdă cu poftă, iar *mister* Murdstone a făcut şi el mult haz. După ce a râs puţin, domnul pe care-l chema Quinion a spus:

— Şi ce crede Brooks din Sheffield despre afacerea pusă

---

aparţinând contemporaneităţii sau istoriei.

la cale?

— Mi se pare că Brooks, deocamdată, n-a priceput destul de bine despre ce e vorba, a răspuns *mister* Murdstone, dar, în general, nu cred să-i fie pe plac.

La aceste cuvinte au izbucnit din nou în râs, şi *mister* Quinion a spus că va suna ca să comande nişte vin de Xeres, pe care să-l bea în sănătatea lui Brooks. Zis şi făcut; şi când s-a adus vinul, mi-a dat şi mie puţin, cu un pişcot, şi, înainte de a bea, s-a ridicat şi a zis:

— Pentru ameţirea lui Brooks din Sheffield!

Închinarea a fost primită cu aplauze furtunoase şi cu hohote de râs, şi am început şi eu să râd, ceea ce i-a făcut să râdă şi mai tare. Pe scurt, am petrecut foarte bine.

După aceea, ne-am plimbat pe faleză, ne-am aşezat pe iarbă şi ne-am uitat printr-o lunetă – n-am izbutit să desluşesc nimic când mi-au pus-o la ochi, dar totuşi le-am zis că văd – şi în cele din urmă ne-am înapoiat la hotel, ca să prânzim devreme. Cât timp am stat afară, cei doi domni au fumat fără încetare, ceea ce, judecând după duhoarea veşmintelor lor grosolane, făcuseră, pare mi-se, tot timpul de când le scoseseră de la croitor. Nu trebuie să uit să amintesc că am fost şi pe bordul unui iaht, unde toţi trei au coborât în cabină şi au răscolit nişte hârtii. Când m-am uitat jos, prin spiraiul deschis, i-am văzut lucrând de zor. Mă lăsaseră pe punte cu un omuleţ foarte drăguţ, care avea o coamă roşie, bogată, şi o pălăriuţă foarte lucioasă şi purta un tricou vărgat sau un fel de jiletcă, pe pieptul căreia sta scris cu litere mari: „Skylark“[23]. Am crezut că aşa-l chema şi că, deoarece locuia pe o corabie şi n-avea uşă la stradă pe care să-şi scrie numele, şi-l pusese pe piept, dar când i-am zis *„mister* Skylark“, m-a lămurit că acesta era numele iahtului.

Am băgat de seamă că în tot timpul zilei *mister* Murdstone a părut mai serios şi mai potolit decât ceilalţi domni, care erau foarte, veseli şi n-aveau nicio grijă. Glumeau mereu între ei, dar rareori cu *mister* Murdstone.

[23] „Ciocârlia“.

Mi s-a părut că era mai rece şi mai cumpătat şi că, de altfel, şi prietenii lui aveau aceeaşi impresie ca mine. Căci l-am văzut pe *mister* Quinion cum s-a uitat o dată sau de două ori, pe furiş, la *mister* Murdstone, în timp ce vorbea, spre a se încredinţa că nu îl supără, şi cum l-a călcat pe picior pe *mister* Passnidge (celălalt domn), care se înflăcărase, şi i-a făcut semn cu ochiul să se uite la *mister* Murdstone, care şedea tăcut şi serios. Pe *mister* Murdstone nu l-am văzut râzând decât o singură dată în tot timpul zilei, şi anume la gluma cu Sheffield, pe care, de altfel, chiar el o făcuse.

Ne-am înapoiat devreme acasă, înainte de asfinţit. Era o după-amiază foarte frumoasă, şi mama s-a mai plimbat cu dumnealui pe lângă gardul viu de răsură, iar pe mine m-au trimis în casă să-mi beau ceaiul. După ce a plecat, mama m-a întrebat cum mi-am petrecut ziua şi ce au spus şi au făcut domnii aceia. I-am povestit ce-au zis despre ea, şi mama a râs şi mi-a spus că erau nişte obraznici, care vorbeau prostii, dar eu ştiu că i-a făcut plăcere.

Am ştiut acest lucru atunci, aşa cum îl ştiu şi astăzi. Am găsit şi prilejul s-o întreb dacă nu cumva îl cunoaşte pe *mister* Brooks din Sheffield, dar mi-a spus că nu-l cunoaşte şi că trebuie să fie vreun fabricant de cuţite şi furculiţe.

Oare pot să spun despre chipul ei — aşa schimbat de împrejurări, cum mi-l amintesc, cu toate că ştiu că dânsa nu mai trăieşte – oare pot să spun despre el că a pierit, când în clipa aceasta îl văd aievea, în faţa mea, tot atât de limpede ca orice figură asupra căreia mi-am oprit privirea pe o stradă forfotind de lume? Oare pot să spun despre frumuseţea ei tinerească şi nevinovată că s-a ofilit şi s-a dus, când simt şi acum răsuflarea ei pe obrajii mei, întocmai ca în noaptea aceea? Oare pot să spun că s-a schimbat, când amintirea-mi îi dă mereu viaţă şi când, mai statornică în fermecătoarea ei tinereţe decât oricare altă făptură de pe lume, îl mai strânge şi acum la piept pe cel pe care l-a iubit atunci?

Scriu despre ea aşa cum am văzut-o în seara aceea când, după ce am stat de vorbă, m-am dus la culcare şi a venit apoi să-mi spună noapte bună. A îngenuncheat, veselă,

lângă patul meu, şi-a sprijinit bărbia în mâini şi, râzând, m-a întrebat:

— Cum zici, Davy, că au spus? Mai povesteşte-mi o dată. Nu-mi vine să cred.

— „Fermecătoarea“… am început eu.

Mama mi-a pus mâna pe buze, oprindu-mă:

— N-au zis „fermecătoarea“, n-au putut spune „fermecătoarea“! a râs ea. O ştiu prea bine.

— Ba „fermecătoarea *missis* Copperfield“ au zis, am repetat eu ferm. Şi au zis „frumoasa“.

— Nu, nu, n-au zis „frumoasa“. Nu „frumoasa“! m-a oprit mama, punându-mi iar degetele pe buze.

— Ba au zis, „frumoasa văduvioară“.

— Ce smintiţi şi ce obraznici! a exclamat mama, râzând şi acoperindu-şi faţa cu mâna. Ce caraghioşi! Nu-i aşa, Davy, dragul meu?

— Da, *Ma*[24]*…*

— Nu-i spune lui Peggotty. E în stare să se supere pe ei. Şi eu sunt foarte supărată pe ei, dar n-aş vrea să ştie şi Peggotty.

I-am făgăduit, bineînţeles, apoi ne-am sărutat de mai multe ori şi curând am adormit.

Acum, după atâta vreme, mi se pare că Peggotty chiar a doua zi mi-ar fi făcut propunerea tulburătoare şi îndrăzneaţă de care vreau să vorbesc; dar, de fapt, asta nu s-a întâmplat, cred, decât cu vreo două luni mai târziu.

Într-o seară stăteam împreună, ca pe vremuri (mama era plecată), de faţă fiind ciorapul şi ruleta cu iardul, şi mucul de lumânare, şi cutia cu catedrala Sfântul Paul pe capac, şi cartea despre crocodili, când, deodată, după ce m-a privit şi a deschis gura de câteva ori, parcă spre a spune ceva, însă fără să rostească niciun cuvânt – ceea ce m-a făcut să cred că îi venea să caşte, căci altfel m-aş fi alarmat – Peggotty mi-a zis cu o voce îmbietoare:

— *Master* Davy, nu ţi-ar plăcea să vii cu mine, pentru

[24] Forma prescurtată pentru mamă (engl.).

vreo două săptămâni, la fratele meu, la Yarmouth[25]? N-ar fi straşnic, ce zici?

— E un om drăguţ fratele tău? am întrebat-o, fără să mă pronunţ.

— O, tare drăguţ! a strigat Peggotty, ridicând braţele. Şi apoi, acolo avem şi marea, şi bărci, şi corăbii, şi pescari, şi plajă, şi mai e şi Am[26], cu care o să te poţi juca!

Peggotty se referea la nepotul ei, Ham, de care am pomenit în capitolul întâi, dar i-a rostit numele ca pe o ciudăţenie a gramaticii engleze.

Perspectiva atâtor plăceri m-a înflăcărat şi i-am răspuns c-ar fi într-adevăr straşnic, dar ce va spune mama?

— Pun rămăşag pe o guinee c-o să ne lase să plecăm! mi-a răspuns Peggotty, privindu-mă drept în faţă. Dacă vrei, o-ntreb de îndată ce s-o înapoia. Ne-am înţeles?

— Dar ce o să se facă singură când vom fi plecaţi? am spus eu, punându-mi coatele pe masă, pentru a sublinia astfel importanţa obiecţiei. Nu poate rămâne singură!

Brusc, Peggotty s-a apucat să caute în călcâiul ciorapului o găurică atât de mică, încât, pesemne, nici nu era nevoie s-o cârpească.

— Îţi spun eu, Peggotty, nu poate rămâne singură, ştii prea bine!

— O, dragul meu, mi-a zis Peggotty, ridicându-şi în cele din urmă privirea. Nu ştii? Se duce să petreacă vreo două săptămâni la *missis* Grayper. *Missis* Grayper va avea o mulţime de oaspeţi.

O! Dacă aşa stăteau lucrurile, eram gata să plec. Am aşteptat cu nerăbdare să se întoarcă mama de la *missis* Grayper (vecina la care se tot ducea), ca să văd dacă ne va îngădui să înfăptuim acest plan măreţ. Fără a se arăta atât de mirată pe cât mă aşteptam, mama s-a învoit de îndată; şi chiar în seara aceea am pus totul la cale, hotărându-se că găzduirea şi întreţinerea mea vor fi plătite.

---

[25] Port pe coasta răsăriteană a Angliei (comitatul Norfolk), situat la gura fluviului Yare.

[26] Conformându-se rostirii populare, Peggotty, când pronunţă numele lui Ham, nu rosteşte consoana *h.*

Curând a sosit şi ziua plecării. Era atât de apropiată, încât mi s-a părut şi mie că a venit destul de iute, cu toate că o aşteptam cu înfrigurare, temându-mă să nu se producă vreun cutremur de pământ sau o erupţie vulcanică sau vreun alt cataclism care să zădărnicească expediţia. Urma să călătorim cu harabaua unui cărăuş şi să pornim la drum dimineaţa, după gustare. Aş fi dat orice ca să mi se îngăduie să mă îmbrac de cu seară şi să dorm încălţat şi cu pălăria pe cap.

Cu toate că povestesc glumind aceste întâmplări, sunt răscolit până în fundul inimii când îmi amintesc cât de nerăbdător eram să părăsesc căminul nostru fericit; nici nu bănuiam măcar că-l părăseam pentru totdeauna.

Mă bucur să-mi amintesc că atunci când harabaua a tras la poartă şi mama stătea lângă mine şi mă săruta, am simţit o duioşie plină de recunoştinţă faţă de ea şi de căsuţa aceea pe care nu o părăsisem încă niciodată, şi am început să plâng. Şi mă bucur la gândul că şi mama a plâns şi că i-am simţit inima bătând alături de a mea.

Mă bucur la gândul că atunci când a pornit harabaua, mama a alergat la poartă şi i-a strigat harabagiului să oprească, pentru ca să mă mai sărute o dată. Şi cu tot atâta bucurie îmi amintesc de dragostea şi de emoţia cu care şi-a lipit obrazul de al meu şi m-a sărutat.

O lăsasem în mijlocul drumului, când, deodată, *mister* Murdstone s-a apropiat de ea şi parcă a dojenit-o pentru că se arăta atât de mişcată. Mă uitam înapoi pe lângă coviltirul harabalei şi mă întrebam ce drept avea dumnealui să se amestece în treaba asta. Peggotty, care se uita şi ea de cealaltă parte, nu părea câtuşi de puţin mulţumită, după cum s-a putut vedea pe faţa ei când şi-a întors capul.

Am rămas câtva timp îngândurat, uitându-mă la Peggotty şi punându-mi următoarea întrebare: oare dacă Peggotty ar fi primit însărcinarea să mă piardă, ca pe băieţaşul din poveste[27], aş fi fost eu în stare să găsesc calea înapoi spre casă călăuzindu-mă după bumbii pe care

[27] Referire la eroul povestirii *Hänsel şi Gretel* a fraţilor Grimm.

i-ar pierde ea pe drum?

CAPITOLUL III

SE ÎNTÂMPLĂ O SCHIMBARE

Calul harabagiului era cea mai leneşă mârţoagă din lume; umbla cu capul în pământ şi târa picioarele de parcă i-ar fi făcut plăcere să-i lase să aştepte pe cei cărora le ducea coletele. Mi s-a părut chiar că, la gândul acesta, pufnea uneori în râs, dar harabagiul mi-a spus că-l necăjea tusea.

Întocmai ca mârţoaga lui, harabagiul ţinea şi el capul în jos şi, cu coatele pe genunchi, moţăia în timp ce mâna. Zic „mâna“, dar cred că am fi ajuns la Yarmouth la fel de bine şi fără el, căci calul mergea de capul lui; afară de asta, poftă de vorbă nu prea avea şi se mulţumea doar să fluiere.

Peggotty ţinea în poală un coş cu merinde, care ne-ar fi ajuns cu prisosinţă chiar dacă ar fi fost să mergem cu harabaua până la Londra. Am mâncat mult şi am dormit bine. Peggotty aţipea mereu, cu bărbia sprijinită pe mânerul coşului, căruia nu-i dădea drumul din mână nici o singură clipă; şi de n-aş fi auzit-o cu urechile mele, niciodată n-aş fi crezut că o biată femeie fără apărare e în stare să sforăie atât de zdravăn.

Am făcut atâtea ocoluri în sus şi în jos, pe tot felul de drumuri de ţară, şi am pierdut atâta vreme până am descărcat un pat la un han şi ne-am oprit şi în alte locuri, încât m-am simţit foarte obosit şi am fost fericit când am zărit Yarmouthul. Când mi-am aruncat privirea asupra şesului pustiu şi trist, care se întindea dincolo de fluviu, mi s-a părut tare mocirlos şi murdar; şi m-am întrebat, cum e cu putinţă, dacă pământul e într-adevăr rotund precum scrie în cartea mea de geografie, ca o parte a lui să fie atât de netedă? Mi-am zis însă că Yarmouth trebuie să fie aşezat la unul din cei doi poli ai globului pământesc, ceea ce

explica totul.

Apropiindu-ne şi văzând întreaga privelişte înconjurătoare desfăşurându-se otova sub înaltul cerului, i-am spus lui Peggotty că o movilă sau ceva asemănător ar fi înfrumuseţat, peisajul şi că ar fi fost mai atrăgător dacă uscatul ar fi fost întrucâtva mai despărţit de mare şi dacă oraşul şi marea n-ar fi fost amestecate, ca o bucată de pâine prăjită, muiată în apă. Dar Peggotty mi-a răspuns, vorbind mai apăsat ca de obicei, că se cuvine să luăm lucrurile aşa cum sunt şi că, în ceea ce o priveşte, se mândreşte cu numele de „scrumbie-de-Yarmouth“.

Când am ajuns pe uliţă (care mi s-a părut destul de ciudată) şi am simţit mirosul de peşte, de catran, de câlţi şi de gudron şi când am văzut marinarii care se plimbau şi căruţele huruind încoace şi încolo pe caldarâm, mi-am dat seama că fusesem nedrept cu orăşelul acesta atât de activ; şi i-am spus-o lui Peggotty, care a ascultat cu multă plăcere cuvintele mele admirative şi mi-a zis că era un lucru îndeobşte cunoscut (acelora care avuseseră norocul să se fi născut la Yarmouth, bănuiesc eu) că Yarmouthul era cel mai frumos oraş din lume.

— Iată-l şi pe Am al meu! a strigat Peggotty. A crescut de nu-l mai recunoşti!

Ne aştepta, într-adevăr, la han; şi ca o veche cunoştinţă, m-a întrebat ce mai fac. La început mi s-a părut că nu-l cunoşteam chiar atât de bine cum mă cunoştea el pe mine, fiindcă din noaptea în care mă născusem nu mai venise niciodată pe la noi, şi în privinţa asta, firește, nu mă puteam măsura cu el. Ne-am împrietenit însă curând, căci m-a luat în cârcă şi m-a dus până acasă. Era acum un flăcău spătos, voinic, înalt de vreo şase picioare[28], bine legat şi cu umeri vânjoşi, dar avea o faţă copilăroasă şi zâmbitoare şi păr bălai, cârlionţat, care-i dădeau un aer de prostănac. Purta o bluză de pânză şi o pereche de pantaloni atât de scorţoşi, încât şi singuri ar fi stat ţepeni. Şi nu s-ar

[28] *Piciorul,* măsură de lungime folosită în ţările anglo-saxone; un picior este egal cu aproximativ o treime dintr-un metru.

putea spune că purta o pălărie, căci asemenea unei vechi clădiri, avea un acoperământ smolit.

Ham, cu mine în cârcă şi cu o lădiţă de-a noastră sub braţ, şi Peggotty cărând altă lădiţă de-a noastră au apucat-o pe ulicioare presărate cu surcele şi grămăjoare de nisip şi am trecut pe lângă distilerii de gaz, ateliere de frânghierie, şantiere de construcţii şi de armare, parcuri de epave, ateliere de călăfătuit, magazii cu vele şi odgoane, fierării şi o sumedenie de alte locuri de acelaşi soi, până ce am ajuns pe întinderea pustie şi tristă pe care mai înainte o văzusem din depărtare; aici Ham a strigat:

— Ete, colo e şi casa noastră, *mas'r* Davy!

M-am uitat în toate părţile, până hăt-departe cât puteam cuprinde, peste coclauri şi spre larg, şi în susul fluviului, dar n-am zărit nicio casă. Nu prea departe, pe uscat, se afla un barcaz negru nu ştiu ce alt soi de ambarcaţie veche de tot, bine înfiptă şi proptită pe plajă, peste care se înălţa un chip de horn, un coş de fier ce fumega liniştit; încolo, n-am văzut nimic care să semene a locuinţă.

— Doar n-o fi asta? am zis. Asta care seamănă a corabie.

— Ba aia e, *mas'r* Davy, a răspuns Ham.

Nici de-ar fi fost palatul lui Aladin, sau oul păsării măiestre, sau vreo altă năzdrăvănie, nu cred c-aş fi putut fi mai fericit decât eram la gândul plin de romantism că voi locui acolo. Avea o uşă ciudată, încântătoare, tăiată într-o coastă, şi avea un acoperiş şi câteva ferestruici; dar farmecul cel mai mare era că fusese cândva un vas adevărat, care, fără îndoială, brăzdase de sute de ori întinsul apelor şi nu fusese făcută ca să fie locuită pe uscat. Pe mine asta m-a cucerit. Dacă ar fi fost construită să servească drept locuinţă, aş fi găsit, poate, că-i mică, strâmtă sau singuratică, dar, nefiind croită ca atare, mi s-a părut o casa ideală.

Înăuntru totul strălucea de curăţenie şi domnea ordinea cea mai desăvârşită. O masă, o pendulă nemţească şi un scrin mobilau încăperea, iar pe scrin, rezemată de perete, se afla o tavă pe care era zugrăvită o doamnă cu o umbrelă de soare, plimbându-se cu un copil care avea un aer marţial

şi se juca cu un cerc. O *Biblie* împiedica tava să nu alunece; căci dacă ar fi alunecat tava, ar fi spart o sumedenie de ceşti, de farfurioare şi un ceainic, rânduite în jurul cărţii. Câteva reproduceri în culori după picturi mediocre, cu subiecte din *Sfânta scriptură,* frumos înrămate, atârnau pe pereţi; de atunci încoace, ori de câte ori am dat peste asemenea reproduceri pe la anticari, îndată în faţa ochilor mei a reînviat imaginea interiorului casei acestui frate al lui Peggotty. Dintre aceste poze, cele mai izbitoare îl reprezentau pe Avram, în veşminte roşii, ducându-se să-i jertfească pe Isaac, zugrăvit în albastru, şi pe Daniil, în galben, aruncat într-o groapă plină cu lei verzi. Deasupra căminului se afla un tablou înfăţişând vasul cu trei catarge „Sarah-Jane“, construit la Sunderland, pe care era aplicată o pupă în miniatură, lucrată în lemn; o lucrare de artă, ce îmbina pictura cu meşteşugul dulgheriei şi care pe atunci îmi părea lucrul cel mai de preţ din câte existau pe lumea aceasta. De grinzi atârnau cârlige al căror rost nu l-am înţeles; şi mai erau risipite prin încăpere câteva lădiţe şi dulăpioare şi alte obiecte de acelaşi soi, folosite drept scaune.

Toate acestea le-am văzut dintr-o privire, de cum am trecut pragul – căci, aşa cum am spus, copiii au acest dar – apoi Peggotty a deschis o uşiţă şi mi-a arătat iatacul meu. Se afla la pupa barcazului şi era cel mai plăcut şi mai drăguţ iatac ce s-a pomenit vreodată; avea o ferestruică unde odinioară fusese cârma; în perete era prinsă o oglinjoară potrivită la înălţimea mea, cu o ramă de scoici; se mai găseau acolo un pătuc tocmai bun pentru mine şi, într-o vază albastră, pe masă, un bucheţel de alge. Pereţii, proaspăt spoiţi, erau albi ca laptele, iar învelitoarea patului, făcută din petice multicolore, îţi lua ochii. Ceea ce m-a izbit îndeosebi în această căsuţă încântătoare a fost mirosul de peşte, care era atât de pătrunzător, încât, când mi-am scos batista ca să-mi şterg nasul, am băgat de seamă că trăsnea, de parcă în ea ar fi fost învelit un hoinar. Când, în taină, i-am împărtăşit lui Peggotty această descoperire, mi-a spus că fratele ei se îndeletnicea cu negoţul de homari,

crabi şi raci; iar mai târziu, în şopronul în care se păstrau oalele şi cratiţele, am găsit, foindu-se într-un amestec vrednic de mirare, o mulţime de asemenea vietăţi, care apucau în cleşte tot ce găseau.

Am fost întâmpinaţi de o femeie foarte cuviincioasă, cu şorţ alb, pe care, cătărat în spinarea lui Ham, o văzusem de la o depărtare de vreun sfert de milă, stând în prag şi salutându-ne. De asemenea, ne-a ieşit înainte o fetiţă tare frumoasă (cel puţin aşa mi s-a părut), cu mărgele albastre la gât, care, când am dat s-o sărut, nu s-a lăsat şi a fugit de s-a ascuns. Ceva mai târziu, după ce am sfârşit masa îmbelşugată, la care am mâncat cambulă[29] cu unt topit şi cartofi, şi un cotlet anume făcut pentru mine, şi-a făcut apariţia un bărbat păros, cu chip de om tare cumsecade, întrucât i-a spus lui Peggotty „fetiţo“ şi a sărutat-o cu dragoste pe obraz şi ţinând seama şi de purtarea ei, n-am avut nicio îndoială că era fratele ei; ceea ce s-a şi adeverit pe loc. Căci mi-a fost prezentat drept *mister* Peggotty, stăpânul casei.

— Mă bucur să vă văd, *sir,* mi-a spus *mister* Peggotty. O să găsiţi, poate, că suntem cam necioplţi, dar să ştiţi, *sir,* că suntem săritori.

I-am mulţumit şi i-am răspuns că eram încredinţat că mă voi simţi bine într-un loc atât de încântător.

— Ce mai face mămica ’neavoastră? m-a întrebat *mister* Peggotty. Aţi lăsat-o bine sănătoasă?

I-am dat a înţelege că mama era cât se poate de bine şi că îi trimisese salutări, ceea ce nu era altceva decât o invenţie scornită din politeţe.

— Mulţumesc frumos, a spus *mister* Peggotty. Dac-o să binevoiţi să staţi aici două săptămâni şi o să vă înţelegeţi bine cu ea – şi arătă spre sora lui – cu Ham şi cu micuţa Em’ly, o să fim mândri şi bucuroşi, *sir,* să vă avem printre noi.

După ce făcu onorurile casei în chip atât de primitor, *mister* Peggotty se duse să se spele cu apă caldă, spunând

[29] Peşte marin, asemănător cu calcanul.

că „apa rece n-ar fi în stare să-i scoată toată murdăria“. Se întoarse curând, mult mai arătos, dar atât de roşu, încât, fără să vreau, m-am gândit că faţa lui avea ceva comun cu homarii, cu crabii şi cu racii, căci şi ei intră negri şi ies foarte roşii din apa caldă.

După ce am luat ceaiul, uşa a fost zăvorâtă şi totul a fost potrivit ca să ne simţim cât mai bine (nopţile erau reci şi ceţoase acum). Am avut impresia că mă aflu în cel mai plăcut adăpost imaginabil. Era o încântare să asculţi cum vuia vântul pe mare, să ştii că afară ceaţa se furişa peste şesul pustiu şi, privind focul ce ardea în cămin, să te gândeşti că prin apropiere nu se mai află nicio altă locuinţă în afară de aceasta, care nu era decât un barcaz. Micuţa Em’ly îşi biruise sfiala şi stătea lângă mine, pe cea mai joasă şi mai mică lădiţă din odaie, aşezată în colţul căminului, pe care abia aveam loc amândoi. *Missis* Peggotty, cu şorţul alb, stătea de cealaltă parte a căminului şi tricota. Peggotty a mea, cu mucul de lumânare şi cu poza catedralei Sfântul Paul alături, cârpea de zor, ca acasă, şi ai fi zis că niciodată n-a locuit în altă parte. Ham, după ce începuse să mă înveţe un joc de cărţi, încerca acum să-şi amintească cum se ghiceşte, mânuind nişte cărţi de joc soioase; şi tot întorcându-le, lăsa pe ele urmele degetelor sale unsuroase. *Mister* Peggotty îşi fuma pipa. Am simţit că venise momentul să stăm de vorbă şi să ne facem mărturisiri.

— *Mister* Peggotty! i-am zis.

— *Sir!* mi-a răspuns.

— I-aţi pus fiului dumneavoastră numele de Ham pentru că locuiţi într-o corabie[30]?

Mister Peggotty a avut aerul că găsea această idee foarte profundă, totuşi mi-a răspuns:

— Nu, *sir,* nu eu i-am pus acest nume.

— Atunci cine i-a pus acest nume? am grăit, punându-i lui *mister* Peggotty cea de a doua întrebare din catehism.

---

[30] Fiind numele unuia dintre cei trei fii ai lui Noe, numele lui Ham aminteşte legendele biblice despre potop.

— Păi, *sir*, i l-a dat taică-său, m-a lămurit *mister* Peggotty.

— Credeam că dumneata îi eşti tată!

— Taică-său a fost Joe, fratele meu, mi-a zis *mister* Peggotty.

— Şi nu mai e în viaţă, *mister* Peggotty? l-am iscodit după o clipă de reculegere.

— A murit înecat, mi-a spus *mister* Peggotty.

Am fost foarte mirat că *mister* Peggotty nu era tatăl lui Ham; şi m-am întrebat dacă nu cumva mă înşelasem asupra legăturilor sale de rudenie cu ceilalţi din casă. Eram însă atât de curios, încât m-am hotărât să-l descos mai departe pe *mister* Peggotty.

— Dar mica Em'ly, am zis uitându-mă la ea, ea e fiica dumitale, *mister* Peggotty, nu-i aşa?

— Nu, *sir.* Cumnatu-meu, Tom, i-a fost tată.

Am rămas totuşi nedumerit.

— Şi nu mai e în viaţă? l-am iscodit după o clipă de reculegere.

— A murit înecat! mi-a spus *mister* Peggotty.

Nu-mi venea să reiau subiectul, dar încă nu eram pe deplin lămurit şi mă simţeam dator să fac întrucâtva lumină, De aceea i-am zis:

— N-aveţi *niciun* copil, *mister* Peggotty?

— Nu, *sir,* mi-a răspuns râzând. Sunt burlac.

— Burlac! am zis eu mirat. Dar atunci dumneaei cine-i? am întrebat, arătând către persoana cu şorţ alb care tricota.

— E *missis* Gummidge, m-a lămurit *mister* Peggotty.

— Aţi spus Gummidge, *mister* Peggotty?

În clipa aceea, însă, Peggotty – Peggotty a mea, vreau să spun – mi-a făcut semn foarte energic să nu mai pun întrebări, aşa că, nemaiavând încotro, m-am stăpânit şi, până ce a venit vremea de a merge la culcare, am stat şi m-am uitat în tăcere la cei din jur. Apoi, când a fost singură cu mine în iatacul meu, Peggotty mi-a povestit că Ham şi Em'ly erau nişte nepoţi orfani, pe care gazda mea îi înfiase de când erau mici. Pentru că rămăseseră fără niciun sprijin,

iar *missis* Gummidge era văduva unui fost tovarăş de pescuit, care murise foarte sărac. „E şi el om nevoiaş – mi-a zis Peggotty – dar are o inimă de aur şi-i de nădejde ca oţelul”, metaforele îi aparţin. Mi-a mai spus despre el că nu-şi ieşea din fire şi nu ocăra decât dacă amintea cineva de mărinimia lui. Când vreunul aducea vorba despre asta, izbea cu pumnul drept în masă (o dată a şi crăpat-o în două) şi rostea o afurisenie înfricoşătoare adăugând că dacă mai pomeneşte careva de bunătatea lui, îşi ia câmpii. Din cercetările mele a rezultat că nimeni nu ştia ce însemna acea afurisenie, dar toţi îl socoteau drept un blestem cumplit.

Am fost adânc mişcat de mărinimia gazdei şi, foarte încântat datorită faptului că eram somnoros, am stat şi am ascultat cum femeile s-au dus la culcare, în celălalt capăt al barcazului, unde era un pat mic cât al meu, şi cum *mister* Peggotty şi Ham şi-au prins două hamace de cârligele ce atârnau din tavan, pe care le văzusem mai devreme. Pe când somnul îşi întindea aripile asupră-mi, auzeam vântul urlând departe în larg şi năpustindu-se cu asemenea turbare asupra ţărmului jos, încât m-am temut o clipă că peste noapte adâncurile s-ar putea revărsa. Dar mi-am adus aminte că, la urma urmelor, mă aflam pe un vas şi că, de s-ar ivi vreo primejdie, *mister* Peggotty care se afla pe bord era un om de nădejde.

Nu s-a întâmplat însă nimic rău decât că s-a luminat de zi, îndată ce soarele a strălucit pe rama de scoici a oglinzii, am sărit din pat şi am ieşit cu micuţa Em’ly să culegem pietricele de pe plajă.

— După cât se pare eşti un adevărat marinar, i-am zis Em’lyei.

Nu ştiu dacă credeam asta, dar i-am spus aşa ca să fiu curtenitor; o velă strălucitoare de lângă noi se oglindea atât de frumos în ochii ei frumoşi, încât mi-a dat în gând să-i spun astfel.

— Nu, mi-a răspuns Em’ly, dând din cap. Mă înspăimântă marea.

— Te înspăimântă? i-am zis cu un aer îndrăzneţ,

măsurând cu o privire trufaşă întinderile oceanului. Şi am adăugat: Pe *mine,* nu!

— Ah! Dar e neîndurată, mi-a spus Em’ly. Am văzut cât a fost de neîndurată cu unii dintr-ai noştri. Am văzut-o sfărâmând în bucăţi o corabie mare cât casa noastră!

— Sper că nu era barca în care…

— În care s-a înecat tata? a grăit Em’ly. Nu. Pe aceea n-am văzut-o niciodată.

— Nici pe tata? am întrebat-o.

Micuţa Em’ly a dat din cap.

— Nu, nu-mi aduc aminte să-l fi văzut vreodată!

Ce coincidenţă! M-am grăbit să-i povestesc că nici eu nu-l văzusem niciodată pe tata; că totdeauna trăisem singur cu mama în cea mai deplină fericire ce se poate închipui şi că şi acum trăiam tot astfel şi că aveam de gând să trăim mereu la fel; că mormântul tatii se afla în curtea bisericii de lângă casa noastră, umbrit de un copac pe sub frunzişul căruia treceam adesea în dimineţile însorite şi auzeam cântecul păsărelelor. Dar erau unele deosebiri între situaţia mea şi aceea a lui Em’ly. Ei îi murise mai întâi mama, iar mormântul tatălui ei, pierdut undeva, în adâncurile mării, nu ştia nimeni unde se află.

— Afară de asta, a adăugat Em’ly, căutând scoici şi pietricele, tată-tău a fost un *gentleman* şi mama ta e o *lady,* pe când tată-meu a fost pescar, şi mama, fată de pescar, iar unchiul meu, Dan[31], e şi el tot pescar.

— Dan e *mister* Peggotty, nu-i aşa? am întrebat-o.

— Unchiul Dan e acolo, mi-a răspuns Em’ly, arătând spre barcazul prefăcut în locuinţă.

— Da, de el vorbeam. Trebuie să fie, cred, un om tare bun.

— Bun? a zis Em’ly. Dacă mi-ar fi dat s-ajung o *lady* vreodată, i-aş dărui o haină albastră ca cerul, cu nasturi de diamant, pantaloni de nankin, o vestă de catifea roşie, un tricorn, un ceas mare de aur, o pipă de argint şi un cufăr plin cu bani.

---

[31] Formă prescurtată pentru Daniel.

I-am spus că, fără îndoială, *mister* Peggotty era vrednic de aceste comori. Mărturisesc însă că nu-mi venea a crede că s-ar fi simţit bine îmbrăcat după gustul micuţei sale nepoate recunoscătoare, şi mai ales mă îndoiam că i s-ar potrivi un tricorn; dar gândurile astea le-am păstrat pentru mine.

În timp ce înşira aceste minunăţii, micuţa Em'ly se oprise şi privea cerul, de parcă le-ar fi văzut aievea în toată strălucirea lor. Am pornit mai departe, culegând scoici şi pietricele.

— Ţi-ar plăcea să ajungi o *lady*?

Em'ly m-a privit, izbucnind în râs, şi a dat din cap:

— Mi-ar plăcea foarte mult! Atunci am fi cu toţii oameni înstăriţi. Şi eu, şi unchiul, şi Ham şi *missis* Gummidge. Nu ne-am mai sinchisii când se strică vremea. În ceea ce ne priveşte, vreau să spun. Ne-ar părea însă rău, firește, pentru bieţii pescari şi i-am ajuta cu bani dacă i-ar lovi vreo năpastă.

Perspectiva mi s-a părut atrăgătoare şi de aceea nu tocmai imposibilă. Am spus că mi-ar fi plăcut şi mie, şi micuţa Em'ly a prins curaj şi m-a întrebat cu sfială:

— Acum nu te mai înspăimântă şi pe tine marea?

Marea era destul de liniştită ca să nu-mi inspire, nicio teamă, dar nu încape îndoială că, de-aş fi văzut un val nu prea înalt rostogolindu-se spre mine, aş fi luat-o la goană, îngrozit de amintirea rudelor ei înecate. Totuşi, i-am zis:

— Nu! Şi am adăugat: Dar nici tu nu prea pari înspăimântată, deşi spui că eşti, căci mergea mult prea aproape de marginea vechiului chei sau a podiştii de lemn pe care ne plimbam, şi îmi era teamă c-ar putea să cadă.

— Nu, de asta nu mi-e frică, mi-a zis micuţa Em'ly. Dar noaptea, când şuieră vântul, mă trezesc şi tremur gândindu-mă la unchiul Dan şi la Ham şi mi se pare că-i aud strigând după ajutor. De aceea aş vrea atât de mult s-ajung o *lady.* Dar de asta nu mi-e frică. Câtuşi de puţin, ia te uită!

Şi, depărtându-se de mine, a început să alerge pe o bârnă nu tocmai bine făţuită, care, din punctul unde ne aflam, înainta la oarecare înălţime deasupra apei adânci.

Isprava asta mi-a rămas atât de bine întipărită în minte, încât, de-aş fi desenator, cred c-aş putea să schiţez aici bârna întocmai cum era în ziua aceea şi pe micuţa Em'ly sărind înainte spre pierzanie (aşa cum mi s-a părut atunci), cu o privire aţintită departe, spre larg, pe care n-o voi uita niciodată.

Micuţa făptură, uşoară, cutezătoare, neastâmpărată, s-a întors şi a ajuns teafără lângă mine şi m-a făcut să râd de temerile mele şi de ţipătul ce-l scosesem degeaba, căci nu se afla nimeni prin apropiere. Dar de multe ori de atunci, în anii maturităţii, m-am întrebat: Nu cumva între virtualităţile întâmplărilor nepătrunse s-ar putea ca această neaşteptată izbucnire a fetiţei şi privirea-i sălbatică, pierdută în depărtări, să fi fost un răspuns dat unei chemări mântuitoare a tatălui ei, care o atrăgea în adâncuri, spre a-şi afla mântuirea în ziua aceea? De atunci a venit o vreme când m-am întrebat dacă, de mi-ar fi fost dat să întrevăd dintr-o singură privire viaţa care o aştepta şi s-o pot înţelege cu mintea mea de copil, s-ar fi cuvenit să-i întind mâna ca s-o salvez, dacă viaţa ei ar fi depins de această mâna. De atunci a venit o vreme – nu pot spune că a durat mult, dar a venit – când mi-am pus întrebarea dacă n-ar fi fost mai bine pentru micuţa Em'ly ca valurile s-o fi înghiţit în dimineaţa aceea, în faţa ochilor mei, o vreme când la această întrebare am răspuns: Da, ar f: fost mai bine.

Poate că-i prea devreme să spun acestea. Poate că m-am pripit aşternându-le pe hârtie. Dar le las aşa cum au venit.

Ne-am mai plimbat până departe, ne-am încărcat cu fel de fel de lucruri ciudate şi am pus cu grijă în apă câteva steluţe-de-mare, aruncate pe nisip – nu posed nici până în ziua de azi destule cunoştinţe despre această specie ca să fiu sigur dacă se cuvenea să ne rămână îndatorate pentru ce-am făcut sau dimpotrivă – şi după aceea ne-am îndreptat spre casă, spre locuinţa lui *mister* Peggotty. Ne-am oprit lângă şopronul cu homari pentru o sărutare nevinovată, şi apoi, strălucitori de voie bună şi de sănătate, am intrat să luăm gustarea de dimineaţă.

— Parcă-s doi pui de cocoşar! a zis *mister* Peggotty

Mi-am dat seama că asta, în vorbirea din partea locului, înseamnă ca doi pui de sturz, şi am socotit acestea drept cuvinte de laudă.

Fireşte că mă îndrăgostisem de micuţa Em'ly. Nu mă îndoiesc defel că dragostea mea pentru fetiţa aceasta era tot atât de adevărată, tot atât de duioasă, dar mai curata şi mai dezinteresată decât cea mai puternică dragoste pe care o poţi cunoaşte mai târziu în viaţă, oricât ar fi de sublimă. Închipuirea mea a ţesut desigur în jurul acestei copiliţe cu ochi albaştri ca cerul un fel de aureolă care o idealiza şi o făcea să pară un înger. Dacă, într-o dimineaţă însorită, şi-ar fi întins aripile şi şi-ar fi luat zborul în faţa ochilor mei, nu cred că mi s-ar fi părut lucru nefiresc.

Ca doi îndrăgostiţi, obişnuiam să ne plimbăm ceasuri întregi pe şesul monoton al Yarmouth-ului. Nici nu simţeam cum treceau zilele însorite, de parcă timpul s-ar fi oprit în loc – copil şi el gata de joacă, la fel ca noi. I-am mărturisit că o iubesc şi că, dacă nu-mi împărtăşeşte dragostea, nu-mi mai rămâne altceva de făcut decât să-mi iau viaţa, cu o sabie. Mi-a zis că mă iubeşte, şi n-am nicio îndoială că mă iubea cu adevărat.

Micuţa Em'ly şi cu mine nu ne schimbasem câtuşi de puţin şi nici de inegalitatea dintre noi, nici de faptul că eram prea mici, nici de alte piedici care ne stăteau în cale, căci nu aveam noţiunea viitorului. Nici prin minte nu ne trecea să ne gândim la vremea când vom îmbătrâni, aşa cum nu ne gândeam c-am putea întineri. Stârneam admiraţia lui *missis* Gummidge şi a lui Peggotty, care, când ne vedeau cum stăteam seara, unul lângă altul, drăgăstoşi, pe lădiţa noastră, adesea şuşoteau: „Doamne, ce drăguţi mai sunt! *Mister* Peggotty ne surâdea, trăgând din pipă, iar Ham zâmbea toată seara. Cred că le făcea plăcere să ne vadă, aşa cum le-ar fi făcut plăcere o jucărie frumoasă sau o miniatură înfăţişând Coliseul[32].

Curând mi-am dat seama că *missis* Gummidge nu era

[32] Uriaş amfiteatru, zidit la Roma de împăraţii Vespasian şi Titus; mai reprezintă şi în zilele noastre una dintre minunăţiile Romei.

totdeauna atât de drăguţă pe cât ar fi fost de aşteptat, mai ales dacă ţinem seama de situaţia ei în gospodăria lui *mister* Peggotty. *Missis* Gummidge era, ca să zic aşa, o fire neliniştită şi se văicărea uneori atâta încât îi scotea din răbdări pe ceilalţi. Îmi părea rău pentru ea, dar câteodată socoteam c-ar fi fost mult mai plăcut dacă *missis* Gummidge ar fi avut o încăpere deosebită, unde să se poată retrage până se liniştea.

Uneori *mister* Peggotty se ducea la o cârciumă numită „Băiatul de viaţă.“ Am aflat asta a doua sau a treia zi după sosirea noastră, băgând de seamă că *missis* Gummidge se tot uita la pendula nemţească, seara, între 8 şi 9, spunând că *mister* Peggotty trebuie să fie acolo, căci încă de dimineaţă avusese o presimţire că avea să se ducă la cârciumă.

Missis Gummidge fusese abătută toată ziua, şi de dimineaţă, când începuse soba să fumege, izbucnise în plâns.

— Mi-s o făptură orfană şi oropsită, căreia toate-i merg anapoda! s-a căinat ea în legătură cu acest incident neplăcut.

— Ei, lasă, că se risipeşte, i-a spus Peggotty – şi de astă dată de Peggotty a mea e vorba – şi de altfel ştii prea bine că nu-i mai puţin neplăcut pentru noi decât e pentru dumneata.

— Ba nu, pentru mine e mai neplăcut! i-a întors-o *missis* Gummidge.

Era o zi foarte friguroasă şi bătea un vânt tăios. Colţul de lângă cămin unde şedea missis Gummidge mi se părea cel mai călduros şi cel mai plăcut, iar jilţul ei era fără îndoială cel mai moale din toată casa, dar în ziua aceea nimic nu-i era pe plac. Se plângea mereu de frig şi zicea că din pricina lui avea, cum spunea ea, „furnicături“. În cele din urmă, a izbucnit în plâns şi din nou a început să se vaiete că e „o biată făptură orfană şi oropsită, căreia toate-i merg anapoda“.

— E într-adevăr foarte frig, a încredinţat-o Peggotty.

Îl simţim cu toţii.

— Ba nu, mie mi-e mai frig decât oricui, a spus *missis* Gummidge.

Apoi ne-a aşezat la cină; pe *missis* Gummidge o serveau întotdeauna îndată după mine, căci, fiind un oaspete de vază, aveam întâietate. Peştele era mic şi plin de oase, dar cartofii erau puţin cam arşi. Ne-am arătat cam dezamăgiţi cu toţii; dar *missis* Gummidge a pretins că ea este mai dezamăgită decât noi şi făcând această declaraţie cu mare amărăciune, a început să plângă.

Seara, pe la ceasurile 9, când *mister* Peggotty s-a înapoiat acasă, nefericita *missis* Gummidge stătea în colţul ei, tare abătută şi nenorocită, şi tricota. Peggotty, bine dispusă, cârpea de zor. Ham îşi dregea o pereche de cizme pescăreşti, iar eu, cu micuţa Em'ly lângă mine, le citeam cu glas tare. De când luasem ceaiul, *missis* Gummidge nu scosese niciun cuvânt, ci doar oftase adânc din când în când şi nu-şi ridicase privirea nici o singură dată.

— Hei, fraţilor, ne-a interpelat *mister* Peggotty, aşezându-se la locul său, ce mai faceţi?

Fiecare i-am spus un cuvinţel sau i-am adresat o privire de bun venit, în afară de *missis* Gummidge, care doar a dat din cap, cu ochii aţintiţi asupra lucrului de mână.

— Ce-ai păţit? a întrebat, bătând din palme, *mister* Peggotty. Sus inima, mămuco! *(Mister* Peggotty înţelegea prin aceasta „bătrânico".)

Dar *missis* Gummidge pare-se că nu era în stare să-i urmeze îndemnul. Şi-a scos o veche năframă de mătase neagră şi şi-a şters ochii; dar în loc s-o bage la loc în buzunar, a lăsat-o afară şi şi-a mai şters o dată ochii cu ea şi a lăsat-o afară ca s-o aibă la îndemână.

— Ce-ai păţit, cucoană? a întrebat-o iar *mister* Peggotty.

— Nimic! i-a răspuns *missis* Gummidge. Vii de la „Băiatul de viaţă", nu-i aşa Dan'l?

— Fireşte, am dat astă-seară o raită pe la „Băiatul de viaţă", a încuviinţat *mister* Peggotty.

— Îmi pare rău că te-am împins să te duci acolo, i-a zis *missis* Gummidge.

— Împins! N-am nevoie să mă împingă nimeni! îi

răspunse *mister* Peggotty, râzând din toată inima. Acolo mă duc bucuros oricând.

— Foarte bucuros, îl corectă *missis* Gummidge dând din cap şi ştergându-şi ochii. Da, da, foarte bucuros! Îmi pare rău că de când suntem împreună eşti atât de bucuros să te duci acolo.

— De când suntem împreună? Nu-i deloc aşa! i-a zis *mister* Peggotty. Nu-ţi băga-n cap asemenea prostii.

— Ba da, ba da, aşa e! a strigat *missis* Gummidge. Ştiu eu ce sunt. Ştiu că mi-s o făptură orfană şi oropsită, căreia toate-i merg anapoda, şi mai ştiu că sunt şi o povară pentru toată lumea. Da, da, îmi dau seama de asta mai bine decât alţii şi nu pot s-o ascund! Asta-i nenorocirea mea.

Ascultând-o mi-am zis, fără voia mea, că nenorocirea ei îi apasă şi pe ceilalţi membri ai familiei, deopotrivă ca şi pe *missis* Gummidge. Dar *mister* Peggotty nu i-a spus acest lucru, ci a îndemnat-o din nou să zâmbească.

— Nu sunt ce-aş dori să fiu! i-a zis *missis* Gummidge. Departe sunt de a fi. Ştiu eu cum sunt. Necazurile m-au făcut să nu mă mai împac cu nimic. Îmi dau scama că din pricina lor am ajuns nesuferită. Aş vrea să nu-mi pese de ele, dar n-am ce face. Aş vrea să mă arăt tare, dar nu pot şi-i sâcâi şi pe toţi ai casei. Parcă nu văd? Azi toată ziua i-am sâcâit, şi pe sora dumitale, şi pe *master* Davy.

M-am simţit deodată înduioşat şi foarte tulburat şi am strigat:

— Nu, *missis* Gummidge, nu ne-aţi sâcâit.

— Nu-i frumos ce fac, a zis *missis* Gummidge. Nu este o răsplată potrivită. Mai bine-aş face să mă duc să mor la azil. Mi-s o făptură orfană şi oropsită şi n-ar mai trebui să vă supăr. Dacă mi-e scris ca totul să-mi meargă anapoda şi să devin povară, mai bine lasă-mă, Dan’l, să mă întorc în satul meu. Mai bine să intru la azil şi să mor acolo, să scape lumea de mine!

După ce a rostit aceste cuvinte, *missis* Gummidge s-a sculat şi s-a dus la culcare. După plecarea ei, *mister* Peggotty, care nu s-a supărat nicio clipă şi care i-a arătat tot timpul cea mai caldă înţelegere, s-a uitat în jur, la noi,

şi, însufleţit de aceeaşi înţelegere, a dat din cap şi ne-a şoptit:

— Iar se gândeşte la bătrânu!

N-am prea înţeles de ce bătrân era vorba şi la cine se gândea *missis* Gummidge, dar seara, când m-a dus la culcare, Peggotty mi-a povestit că fratele ei amintise de răposatul *mister* Gummidge, şi de câte ori aveau loc asemenea scene, dădeau mereu aceeaşi explicaţie, pe care o socotea un adevăr de netăgăduit, simţindu-se întotdeauna foarte mişcat. Ceva mai târziu, când s-a întins în hamac, l-am auzit repetându-i lui Ham: „Biata femeie! Iar se gândeşte la bătrânu!“ Şi în tot timpul cât am mai stat la ei, de câte ori *missis* Gummidge îşi ieşea din fire (ceea ce s-a întâmplat de câteva ori), el repeta acelaşi lucru, totdeauna cu duioşie şi compătimire.

Astfel s-au scurs cele două săptămâni, fără alte evenimente decât schimbarea orelor de flux şi de reflux, după care se schimba ceasul când *mister* Peggotty pleca de acasă şi se înapoia, precum şi îndeletnicirile lui Ham. Când n-avea de lucru, Ham se plimba uneori cu noi, arătându-ne luntrile pescarilor şi corăbiile, iar o dată sau de două ori ne-a plimbat cu barca. Nu ştiu de ce, anumite amintiri rămân mai puternic legate de un loc decât altele, ceea ce, pare-mi-se, se întâmplă mai ales când e vorba de amintirile copilăriei. Nu pot să aud sau să citesc cuvântul Yarmouth fără să-mi evoce o dimineaţă de duminică, petrecută pe plajă, clopotele care sunau, chemând credincioşii la biserică, şi pe micuţa Em’ly, care se sprijinea de umărul meu, pe când Ham arunca alene pietre în apă. În vreme ce, departe, în largul mării, soarele tocmai răzbea prin pâcla deasă, conturând umbrele corăbiilor.

În cele din urmă veni şi ziua plecării. Eram pregătit să înfrunt despărţirea de *mister* Peggotty şi de *missis* Gummidge, dar la gândul că trebuia s-o părăsesc pe micuţa Em’ly, mi se rupea inima. Ne-am dus la braţ până la hanul unde trăgea harabagiul, şi, pe drum, i-am făgăduit că îi voi scrie. (Mi-am ţinut această făgăduială mai târziu, scriindu-i cu litere mai mari decât cele folosite în anunţurile de mână

pentru casele de închiriat). Am fost amândoi foarte tulburaţi la despărţire, şi dacă vreodată în viaţă am simţit un gol în inimă, a fost în ziua aceea.

Tot timpul cât fusesem acolo, mă arătasem foarte ingrat faţă de casa părintească şi nu mă gândisem deloc sau prea puţin la ea. Dar de îndată ce am pornit spre casă, cugetu-mi tânăr, plin de remuşcări, părea că-mi arată cu un deget neclintit drumul, şi pe măsură ce îmi creştea mâhnirea, simţeam tot mai mult că mama îmi era singurul sprijin şi prieten, iar casa părintească – adevăratu-mi cuib.

În timpul călătoriei, simţământul acesta a pus tot mai mult stăpânire pe mine; şi pe măsură ce ne apropiam şi priveliştile îmi erau şi mai cunoscute, mă simţeam tot mai nerăbdător să mă arunc în braţele mamei. Peggotty, în loc să împărtăşească elanul meu, se silea (ca multă blândeţe) să-l potolească şi părea fâstâcită şi tulburată.

Totuşi, prin bunăvoinţa mârţoagei şi în ciuda lui Peggotty, nu se putea să nu ajungem la Blunderstone şi la „Crângu-Ciorilor“, şi aşa s-a şi întâmplat. Cât de bine îmi amintesc scena sosirii, într-o după-amiază cenuşie, rece, sub un cer mohorât prevestitor de ploaie!

Uşa se deschise şi, râzând şi plângând totodată, o căutai din ochi pe mama. Dar nu era dânsa, ci o servitoare străină.

— Cum, Peggotty? am întrebat neliniştit. Mama nu s-a întors?

— Ba da, ba da, *master* Davy. S-a întors. Stai puţin, *master* Davy, că… am să-ţi spun ceva.

Stângăcia-i obişnuită când era vorba de a coborî din haraba şi tulburarea ce o cuprinsese o făcură pe Peggotty să se încurce în propriile ei fuste, dar prea eram năucit ca să i-o pot spune. Se dădu jos, mă luă de mână şi, spre uimirea mea, mă duse la bucătărie şi închise uşa.

— Peggotty! i-am zis înspăimântat. Ce s-a întâmplat?

— Nimic, *master* Davy, Doamne fereşte! mi-a răspuns, încercând să pară veselă.

— S-a întâmplat ceva, sunt sigur. Unde-i mama?

— Unde-i mama, *master* Davy? a repetat Peggotty.

— Da! De ce n-a ieşit să ne întâmpine la poartă, şi de ce

am venit aici? Vai Peggotty!

Ochii îmi erau plini de lacrimi şi simţeam c-am să mă prăbuşesc.

— Vai, Doamne, drăguţule! a strigat Peggotty şi m-a luat în braţe. Ce ai? Spune, iubitule!

— N-a murit şi ea? O, nu, nu-i aşa că n-a murit, Peggotty?

Cu o voce uimitor de puternică, Peggotty a strigat:

— Nu.

Şi apoi s-a aşezat, căci începuse să gâfâie, şi mi-a spus că i-am tras o spaimă.

Ca s-o potolesc şi s-o fac să uite, am îmbrăţişat-o, şi apoi am rămas în picioare în faţa ei, cu o privire cercetătoare şi neliniştită.

— Vezi, dragul meu, mi-a zis Peggotty, ar fi trebuit să-ţi spun până acum, dar n-am avut prilejul. Ar fi trebuit s-o fac, dar izact. N-am putut, ceea ce, în felul cum pocea Peggotty cuvintele, însemna „ «exact», n-am putut să mă hotărăsc“.

— Hai, Peggotty, spune odată! am îndemnat-o încă şi mai înspăimântat.

— *Master* Davy, mi-a zis Peggotty, dezlegându-şi boneta cu o mână tremurândă şi vorbind cu glas stins. Nu ştii? Ai un tată!

M-a trecut un fior şi m-am făcut alb ca varul. Ceva – nu ştiu ce şi cum – în legătură cu mormântul din cimitir şi cu învierea morţilor părea că mă izbeşte în faţă ca o pală de vânt.

— Unul nou! a adăugat Peggotty.

— Unul nou? am repetat.

Peggotty a gemut de parc-ar fi înghiţit un nod şi, întinzându-mi mâna, mi-a zis:

— Hai să-l vezi!

— Nu vreau să-l văd!

— Nici pe mama?

Nu m-am mai împotrivit şi ne-am dus de-a dreptul în salonul cel bun, unde Peggotty m-a lăsat singur. De o parte a căminului şedea mama, de cealaltă *mister* Murdstone. Mama şi-a lăsat lucrul şi s-a sculat repede, dar cu oarecare sfială, mi s-a părut.

— Ei, dragă Clara, i-a zis *mister* Murdstone. Nu uita ce am vorbit. Stăpâneşte-te, trebuie întotdeauna să te stăpâneşti! Davy, băiatule, ce mai faci?

I-am dat mâna. Mi-a ţinut-o o clipă, apoi m-am dus şi am îmbrăţişat-o pe mama; m-a sărutat şi ea, m-a bătut drăgăstos pe umăr şi după aceea s-a aşezat la loc, reluându-şi lucrul. Nu m-am putut uita la ea, nu m-am putut uita la el, ştiam prea bine că ne privea pe amândoi; m-am întors spre fereastră şi mi-am aruncat ochii asupra unor arbuşti care îşi plecau capetele în frigul de afară.

De îndată ce am putut să mă furişez din odaie, m-am târât pe scări, sus. Fusesem mutat din vechiul, şi dragul meu dormitor, şi de aci înainte aveam să dorm departe de mama. Am coborât şi am rătăcit prin casă, doar voi găsi ceva care să fi rămas ca odinioară, atât de schimbate mi se păreau toate; am ieşit în curte. Dar foarte curând am fugit şi de acolo, pentru că în cuşca goală se afla acum un dulău cu fălci mari şi păr negru, ca stăpânul lui. Când m-a văzut, a început să mârâie şi a sărit să mă muşte.

CAPITOLUL IV

CAD ÎN DIZGRAŢIE

Dacă încăperea în care mi-au mutat patul ar fi însufleţită şi ar putea depune mărturie, aş chema-o astăzi – mă întreb, cine o fi dormind acum în ea? – să spună cât mi-era de grea inima când am intrat. M-am dus acolo sus, şi cât am urcat scările, am auzit dulăul acela din curte lătrând după mine; apoi, privind odaia la fel de uluit şi de buimac cum mă privea şi ea pe mine, m-am aşezat cu mânuţele încrucişate şi am chibzuit.

Mi-au trecut prin minte cele mai năstruşnice gânduri. În legătură cu forma încăperii, cu crăpăturile din tavan, cu tapetul de hârtie de pe pereţi, cu defectele geamurilor, care

deformau priveliştea, cu lavoarul care se clătina pe trei picioare şi avea parcă un aer nemulţumit, care mi-a adus aminte de mutra lui *missis* Gummidge când se gândea la „bătrânu“. Plângeam fără contenire, dar în afară de faptul că mă simţeam înfrigurat şi foarte abătut, cred că nici n-am stat să mă gândesc de ce plângeam. În cele din urmă, în deznădejdea mea, am început să cred că eram îndrăgostit nebuneşte de micuţa Em’ly şi că fusesem smuls de lângă ea pentru a fi adus aici, unde mi se părea că nimeni nu mă vrea şi nimeni nu mă iubeşte nici pe jumătate cât mă iubea ea. Gândul ăsta m-a făcut să mă simt atât de nefericit, încât m-am înfăşurat într-un colţ al plăpumii şi am bocit până ce am adormit.

M-a trezit cineva, care, după ce mi-a descoperit capul înfierbântat, a spus: „Aici e!“ Era mama, care venise cu Peggotty să mă caute, şi una din ele mă trezise.

— Davy, ce-i cu tine? m-a întrebat mama.

Mi s-a părut foarte straniu că tot ea mai mă întreba, şi i-am răspuns:

— Nimic.

Mi-am întors faţa de la ea – ţin minte bine – ca să-mi ascund freamătul buzelor, care i-ar fi dat un răspuns mai cinstit.

— Davy, zise mama. Davy, copilul meu!

Pot spune că în clipa aceea nimic nu putea să mă mişte mai mult decât faptul că mă numea copilul ei. Mi-am ascuns faţa şi lacrimile în aşternut şi am îndepărtat-o cu mâna când a vrut să mă ridice.

— Asta-i opera ta, Peggotty, nesuferito! s-a răstit mama. Nu încape nicio îndoială în această privinţă. Mă întreb, cum nu te mustră cugetul să aţâţi copilul împotriva mea sau a acelora care îmi sunt dragi? Ce urmăreşti cu asta, Peggotty?

Biata Peggotty îşi ridică braţele şi ochii spre cer şi nu răspunse decât cu o parafrază a rugăciunii pe care o repetam de obicei după fiecare masă:

— Dumnezeu să vă ierte, *missis* Copperfield, şi să nu ajungeţi vreodată să vă căiţi pentru vorbele pe care le-aţi

rostit în clipa asta!

— Ai să mă scoţi din minţi! a strigat mama. Şi asta chiar în luna de miere, când ar fi fost de aşteptat ca şi cel mai înrăit duşman să mă cruţe şi să nu-mi jinduiască puţinele clipe de tihnă şi fericire. Davy, copil rău ce eşti! Peggotty, eşti o fiară! O, Doamne! mai ţipă mama. Şi, întorcându-se năbădăioasă şi autoritară când spre mine, când spre Peggotty: Câtă răutate pe lumea asta, tocmai când eram în drept să cred că va fi mai bună ca oricând.

Am simţit o mână care nu era nici a mamei, nici a lui Peggotty şi m-am sculat în picioare, la marginea patului. Era mâna lui *mister* Murdstone, şi ţinându-mă de braţ, acesta a spus:

— Ce înseamnă asta? Clara, draga mea, ai uitat? Trebuie să fii fermă, dragă!

— Îmi pare foarte rău, Edward, a zis mama. Voiam să fiu foarte cuminte, dar îmi vine greu.

— Vai! îmi pare rău, Clara, chiar atât de repede!

— E foarte greu să mă schimb acum, i-a răspuns mama, bosumflată, e chiar... foarte greu... nu-i aşa?

O trase spre el, îi şopti ceva la ureche şi o sărută. Când am văzut cum capul mamei se lasă pe umărul lui şi cum cu braţul îl atinge pe gât, îndată am înţeles că putea face orice poftea cu mama, ceea ce astăzi îmi dau seama că a şi reuşit să facă.

— Te rog coboară tu, draga mea, i-a zis *mister* Murdstone. Vin şi eu cu Davy îndată.

După ce, salutând-o şi surâzându-i, o văzu pe mama ieşind, îşi întoarse faţa întunecată către Peggotty:

— Ascultă-mă, dumneata ştii cum se numeşte stăpâna dumitale?

— Sunt de foarte multă vreme în serviciul ei, *sir,* i-a răspuns Peggotty, şi s-ar cuveni, cred, să ştiu.

— E drept. Dar acum, când urcam scările, te-am auzit spunându-i pe un nume care nu-i al ei. Ştii bine că poartă numele meu acum. Să nu uiţi acest lucru.

Aruncându-mi o privire îngrijorată, Peggotty se înclină şi părăsi odaia fără a-i răspunde, căci îşi dăduse seama că

prezenţa ei nu mai era dorită şi că nu avea niciun motiv ca să zăbovească. Când am rămas singuri, *mister* Murdstone a închis uşa, s-a aşezat pe un scaun şi, ţinându-mă în picioare în faţa lui, m-a privit drept în ochi. Am simţit cum ochii mei priveau ţintă în ai lui. Şi când îmi amintesc cum am stat faţă în faţă, mi se pare că aud şi acum cât de tare şi de repede îmi zvâcnea inima.

— David, mi-a zis, strângând şi subţiind buzele, dacă aş avea a face cu un cal nărăvaş sau cu un câine îndărătnic, ce crezi că aş face?

— Nu ştiu.

— L-aş bate!

Îi răspunsesem în şoaptă, acum, însă, deşi tăceam, am simţit că mă înăbuş.

— L-aş face să urle şi să ţopăie. Şi mi-aş zice: „Până la urmă tot am să-l îmblânzesc, chiar de-ar fi să-l schilodesc“. Dar ce ai pe obraz?

— Sunt murdar, i-am răspuns.

Ştia la fel de bine ca şi mine că erau urme de lacrimi. Dar chiar dacă de douăzeci de ori mi-ar fi pus aceeaşi întrebare şi de fiecare dată mi-ar fi dat douăzeci de pumni, cred că aş fi murit mai degrabă decât să-i mărturisesc ce aveam pe obraz.

— Eşti deosebit de deştept pentru un copil, mi-a zis cu obişnuitul lui surâs trist, şi văd că m-ai înţeles foarte bine. Spală-te pe faţă şi pofteşte jos cu mine.

Mi-a arătat cu degetul lavoarul, care mi se păruse că ar semăna cu *missis* Gummidge, şi m-a îndemnat, făcându-mi semn cu capul, să-i urmez porunca fără întârziere. Nu m-am îndoit atunci – şi astăzi mă îndoiesc încă şi mai puţin, – că dacă aş fi schiţat cea mai slabă împotrivire, m-ar fi doborât fără nicio remuşcare.

— Clara dragă, a zis după ce i-am îndeplinit poruncile şi m-a adus în salon, ţinându-mă de braţ, sper că n-o să te mai supere nimeni. O să ne dezbărăm curând de toanele astea copilăreşti.

Martor mi-e Dumnezeu că dacă mi s-ar fi spus atunci o vorbă bună, m-aş fi îndreptat şi aş fi devenit poate alt om.

Un cuvânt de mângâiere şi de lămurire, puţină îngăduinţă pentru neştiinţa mea, un cuvânt de bun sosit acasă, o încredinţare că acea casă era totuşi căminul meu m-ar fi făcut să-i fiu recunoscător din toată inima, în loc să-i arăt numai o făţarnică supunere, şi m-ar fi făcut să-l respect, în loc să-l urăsc.

Am avut impresia că, văzându-mă cum stăteam în picioare, în mijlocul odăii, speriat şi străin, mama s-a înduioşat, şi că atunci când m-am strecurat, sfios, pe un scaun, m-a urmărit cu o privire tot mai mâhnită – simţind poate ceva silit în mersul meu de copil – dar cuvântul potrivit nu fusese rostit, şi acum era prea târziu.

Am luat masa numai noi trei, singuri. Părea îndrăgostit de mama – mă tem că din pricina asta îl uram şi mai tare – şi mama se arăta îndrăgostită de el. Din ceea ce au spus, am înţeles că sora lui mai mare urma să vină să locuiască cu ei şi că o aşteptau să sosească. Chiar în după-amiaza aceea. Nu sunt sigur dacă atunci sau mai târziu am aflat că, fără a exercita efectiv vreun comerţ, era părtaş sau primea anual numai o sumă fixă din beneficiile unei pivniţe de vinuri din Londra cu care familia sa păstrase legături de afaceri încă de pe vremea străbunicilor, şi am aflat că, şi sora lui avea aceleaşi drepturi; în orice caz, însemn acest lucru aici.

După masă, pe când şedeam toţi trei în jurul căminului şi cu chibzuiam cum să mă refugiez la Peggotty, dar nu îndrăzneam să mă furişez afară ca nu cumva să-l jignesc pe stăpânul casei, am auzit o birjă oprind în faţa porţii, şi îndată *mister* Murdstone a ieşit în întâmpinarea oaspetelui. Mama l-a urmat. Sfios, m-am luat după ea, când, deodată, în dreptul uşii salonului, mama s-a întors şi, în semiobscuritatea amurgului, m-a îmbrăţişat ca altădată, şoptindu-mi să-l iubesc şi să-l ascult pe noul meu tată. M-a strâns în braţe cu duioşie, dar în grabă şi pe furiş, ca şi cum ar fi săvârşit o faptă rea; m-a luat de mână şi a mers cu mine până aproape de locul unde se afla dânsul în grădină, şi atunci mi-a lăsat mâna spre a-l lua la braţ pe *mister* Murdstone.

Sosise *miss* Murdstone, o doamnă cu un aer sumbru; ca

şi fratele ei – căruia îi semăna şi la chip şi la glas – era brună şi avea sprâncene stufoase, care mai că se îmbinau deasupra nasului ei mare şi gros, ca şi cum, fiind femeie şi neputând să poarte favoriţi, lăsase în schimb să-i crească sprâncenele. Adusese cu ea două cufere negre, neobişnuit de grele, având pe capace iniţialele ei bătute în cuie de alamă. Când a fost să plătească birjarul, a scos banii dintr-un portmoneu de oţel, pe care-l ţinea, ca într-o temniţă, în sacoşa ei prevăzută cu un lanţ gros şi care se închidea ca o capcană. Nu văzusem niciodată o femeie mai complet metalică decât *miss* Murdstone.

Au poftit-o în salon, urându-i bun sosit, şi acolo dânsa a recunoscut-o în mod solemn pe mama ca pe o rubedenie nouă şi apropiată. Apoi s-a uitat la mine şi a zis:

— Acesta e băiatul tău, cumnăţico?

Mama a confirmat că eram al ei.

— În general, mie nu-mi prea plac băieţii, a declarat *miss* Murdstone. Ce mai faci, băiete?

Date fiind aceste împrejurări încurajatoare i-am răspuns că mă simt foarte bine şi că nădăjduiesc că şi dânsa se simte la fel; dar i-am spus aceste cuvinte cu un glas atât de nepăsător, încât *miss* Murdstone m-a categorisit într-un cuvânt:

— Prostcrescut!

După ce a rostit răspicat acest cuvânt, a cerut să fie condusă în odaia ei, care, din clipa aceea, a devenit pentru mine un loc de spaimă şi de groază, unde tronau cele două cufere negre pe care nimeni nu le-a zărit vreodată deschise sau măcar fără lacăt (ştiu, căci, o dată sau de două ori când nu se afla ea în odaie mi-am vârât şi eu nasul pe uşă) şi unde nenumărate brăţări, lănţişoare şi paftale de oţel cu care se gătea *miss* Murdstone atârnau în şiruri impresionante la oglindă.

După câte mi-am dat eu seama, *miss* Murdstone venise cu gândul să rămână pentru totdeauna la noi. În dimineaţa următoare a început „să-i ajute“ mamei, şi toată ziulica a trebăluit prin cămară, aşezând proviziile şi răsturnând vechea rânduială. Cel dintâi lucru vrednic de amintit pe

care l-am observat la *miss* Murdstone a fost bănuiala permanentă că servitoarele ascunseseră un bărbat undeva în casă. Mânată de această idee fixă, năvălea în pivniţa de cărbuni la ceasurile cele mai neobişnuite şi, ori de câte ori deschidea uşa vreunei cămări întunecoase, o trântea numaidecât la loc, încredinţată că-l prinsese.

Deşi nu avea nimic aerian, *miss* Murdstone se scula în zori ca ciocârlia. Era în picioare înainte ca vreunul dintre ai casei să se fi trezit (sunt convins şi acum că se scula atât de devreme numai ca să-l caute pe bărbatul acela ascuns undeva în casă). Peggotty pretindea chiar că ar fi dormind numai, cu un singur ochi închis; dar n-am putut să împărtăşesc această părere, deoarece am încercat să dorm şi eu la fel şi am constatat că nu e cu putinţă.

Din prima dimineaţă s-a sculat la cântatul cocoşilor şi a tras clopoţelul. Când mama a coborât să-şi ia gustarea şi a dat să se ducă să pregătească ceaiul, *miss* Murdstone a atins-o în treacăt cu buzele pe obraz – ceea ce în concepţia ei însemna o sărutare – şi i-a spus:

— Ştii, Clara, draga mea, am venit aici ca să te scap de griji. Eşti prea drăguţă şi prea nepricepută (aici mama s-a roşit, dar a râs, fără a părea supărată) ca să fii împovărată cu treburi pe care aş putea eu să le fac. Fii atât de bună şi dă-mi cheile, şi pe viitor o să am eu grijă de toate.

Din clipa aceea, *miss* Murdstone a luat în păstrare cheile şi le-a ţinut, în timpul zilei, în mica ei temniţă, iar noaptea, sub pernă, şi mama n-a mai pus mâna pe ele.

Mama n-a putut răbda ca prerogativele ei de stăpână a gospodăriei să-i fie luate, fără a schiţa măcar un gest de protest. Într-o seară, după ce *miss* Murdstone îi expusese fratelui ei anumite planuri gospodăreşti şi el le încuviinţase, mama a izbucnit în plâns şi a spus că ar trebui să-i ceară şi ei părerea.

— Clara! a dojenit-o *mister* Murdstone, Clara! Mă mir de tine.

— Uşor e să spui că te miri, Edward, a strigat mama, şi tot atât de uşor e să vorbeşti de fermitate, dar nu ţi-ar plăcea nici ţie!

Se cuvine să subliniez că fermitatea era însuşirea supremă cu care se lăudau *mister* Murdstone şi sora lui. Oricum m-aş fi exprimat pe vremea aceea dacă aş fi fost întrebat ce înţelegeam prin asta, fără îndoiala că, în felul meu, socoteam că acest cuvânt nu însemna altceva decât tiranie, decât acel ceva întunecat, arţăgos şi acea drăcească înverşunare ce sălăşluia în ei. Astăzi, însă, aş defini crezul lor astfel: *mister* Murdstone era ferm; nimeni pe lumea asta nu se cuvenea să fie tot atât de ferm ca *mister* Murdstone; de fapt, nimeni pe lume nu trebuie să fie ferm defel, deoarece tot restul oamenilor trebuiau să se plece în faţa fermităţii lui. *Miss* Murdstone era o excepţie. Dânsa putea să fie fermă, dar numai în virtutea rudeniei şi subordonându-se lui. Mama era o altă excepţie. Ea putea şi trebuia chiar să se arate fermă, dar numai supunându-se fermităţii lor şi recunoscând cu fermitate că nu poate exista vreo altă fermitate pe lume.

— Îmi vine foarte greu, a zis mama, ca în propria mea casă…

— „În propria mea casă“, a repetat *mister* Murdstone. Clara!

— În propria *noastră* casă… voiam să spun, a bolborosit mama, vădit înspăimântată. Sper c-ai priceput ce am vrut să spun, Edward, îmi vine foarte greu ca în propria *ta* casă să n-am niciun cuvânt de spus în treburile gospodăriei. Sunt sigură că mi-am condus foarte bine gospodăria înainte de a mă căsători. Am martori, a adăugat mama, cu glasul înecat în lacrimi, poţi s-o întrebi şi pe Peggotty dacă nu mă descurcam cât se poate de bine când nu se amesteca nimeni!

— Edward, a intervenit *miss* Murdstone, să punem capăt acestei scene. Mâine plec.

— Jane Murdstone! se răsti dânsul. Taci! Nu ţi-e ruşine, vorbeşti de parcă nu m-ai cunoaşte!

— Vă rog să mă credeţi, a urmat biata mama, vărsând lacrimi din belşug şi simţind că-i fuge pământul de sub picioare, nu doresc să plece nimeni. M-aş simţi chiar tare nefericită şi amărâtă dacă ar pleca cineva. Nu cer cine ştie

ce. Nu sunt neînţelegătoare. Vreau doar să mi se ceară şi mie părerea, din când în când. Şi sunt foarte îndatorată tuturor acelora care mă ajută, dar aş vrea numai să mi se ceară şi mie părerea, măcar de formă, din când în când. Credeam, Edward, că-ţi face plăcere că sunt puţin cam nepriceputǎ şi copilăroasă – ţin bine minte că mi-ai şi spus-o – dar acum am impresia că mă urăşti din pricina asta, atâta eşti de aspru.

— Edward, interveni din nou *miss* Murdstone, să punem capăt acestei scene. Mâine plec.

— Jane Murdstone, a tunat *mister* Murdstone. Taci odată! Cum îndrăzneşti?

Miss Murdstone îşi scoase batista din temniţă şi o duse la ochi.

— Clara, a urmat el întorcându-se către mama, nu m-aş fi aşteptat! Mă uimeşti! Da, mi-a plăcut gândul că mă voi însura cu o femeie naivă şi lipsită de experienţă şi că voi putea să-i formez caracterul, insuflându-i acea fermitate şi hotărâre care-i lipseau. Dar când Jane Murdstone e atât de drăguţă să-mi vină în ajutor în această încercare şi primeşte, din dragoste pentru mine, să facă pe menajera, şi când, drept răsplată, e întâmpinată cu atâta lipsă de recunoştinţă...

— O, te rog, te rog, Edward, a izbucnit mama, nu mă învinui de nerecunoştinţă! Sunt sigură că nu sunt nerecunoscătoare. Nimeni până acum n-a spus aşa ceva despre mine! Am eu multe cusururi, dar nu pe ăsta. O, nu, dragul meu.

— Când Jane Murdstone e întâmpinată cu atâta lipsă de recunoştinţă, a urmat el după ce a aşteptat ca mama să-şi isprăvească vorba, atunci nici simţămintele mele nu mai pot rămâne aceleaşi, se răcesc.

— Nu spune asta iubitule! l-a implorat mama cu mare jale. O, te rog, nu, Edward! Nu pot îndura să aud una ca asta! Oricum aş fi, totuşi am inimă bună. Ştiu că am inimă bună. Dacă n-aş fi sigură, n-aş spune-o. Întreab-o pe Peggotty! Are să-ţi spună fără îndoială că am inimă bună.

— Clara, i-a spus *mister* Murdstone, nu există slăbiciune

pe lume, mică sau mare, de care să mă las înduplecat. Te zbaţi zadarnic!

— Hai să ne împăcăm, te rog, a zis mama. Nu pot suporta răceala şi reaua-voinţă. Îmi pare foarte rău! Am multe cusururi, ştiu, şi eşti foarte bun, Edward, că, folosind toată energia ta, încerci să le îndrepţi. Jane, nu am de făcut nici cea mai mică obiecţie. Mi se rupe inima dacă ne-ai părăsi…

Fiind însă foarte tulburată, n-a putut continua.

— Jane Murdstone, se adresă *mister* Murdstone surorii sale, după câte ştiu, între noi schimburile de cuvinte sunt un lucru neobişnuit. Nu din vina mea s-a petrecut acum această scenă atât de neplăcută. Am fost antrenat, fără voia mea. Nici tu nu eşti de vină. Şi tu ai fost antrenată fără voia ta. Să dăm uitării cele întâmplate. Şi întrucât asta nu-i o scenă pentru copii, adăugă el după aceste cuvinte mărinimoase, hai David, du-te la culcare!

Abia am fost în stare să nimeresc uşa, căci lacrimile îmi împăienjeneau ochii. Mi se rupea inima de jalea mamei; dar, bâjbâind, am ieşit din odaie, şi apoi, bâjbâind prin întuneric, am ajuns sus în odaia mea, fără a mai trece pe la Peggotty să-i spun noapte bună sau să-i cer o lumânare. Când, după vreun ceas şi mai bine, a venit să mă vadă, m-a deşteptat şi mi-a zis că mama se dusese să se culce tare amărâtă şi că *mister* Murdstone şi sora lui rămăseseră singuri în salon.

A doua zi de dimineaţă am coborât puţin mai devreme ca de obicei şi, auzind vocea mamei, m-am oprit în faţa uşii salonului. Îşi cerea, foarte sincer şi foarte umil, iertare de la *miss* Murdstone, şi dânsa, binevoind s-o ierte, s-au împăcat. După aceea n-am mai auzit-o pe mama spunându-şi părerea în nicio privinţă fără a se sfătui mai întâi cu *miss* Murdstone sau fără a se încredinţa dinainte, prin alte mijloace neîndoielnice, ce opinie are *miss* Murdstone; şi ori de câte ori *miss* Murdstone îşi ieşea din fire (avea ea slăbiciunea asta) şi ducea mâna la sacoşă, parcă pentru a scoate cheile ca să i le predea, mama intra în panică.

Nu ştiu ce esenţă sumbră întina sângele Murdstonilor şi întuneca credinţa lor aspră şi neîndurătoare. Am ajuns mai

târziu la concluzia că aceasta nu era decât o urmare inevitabilă a fermităţii care nu-i îngăduia lui *mister* Murdstone să scutească pe nimeni de povara celor mai grele pedepse pentru care putea născoci un pretext. În orice caz, ţin bine minte cu ce aer solemn şi grav mergeam la biserică şi cât se schimbase atmosfera acolo. Parcă văd cum, de câte ori venea iar duminica, de care mă temeam atâta, mă strecuram cel dintâi în vechea noastră strană, asemenea unui osândit adus să-şi ispăşească pedeapsa. Şi îndată după mine intra *miss* Murdstone, îmbrăcată într-o rochie de catifea neagră, croită parcă dintr-un acoperământ de sicriu; apoi mama, şi după ea, soţul ei. Peggotty nu mai stătea lângă noi, ca altădată. Parcă o aud pe *miss* Murdstone cum bolboroseşte răspunsurile, accentuând cu o plăcere sălbatică toate cuvintele vestitoare de urgii, şi văd cum i se rotesc ochii negri, privind în jur prin biserică, atunci când rosteşte cuvintele „bieţii păcătoşi“, de parc-ar fi o ocară aruncată întregii enorii. Şi uneori între cei doi o zăresc pe mama cum îşi mişcă sfioasă buzele, în vreme ce fiecare dintre vecini îi bombăneşte ceva la ureche. Şi iar stau şi mă întreb cu teamă dacă-i oare cu putinţă ca bunul şi bătrânul nostru preot să se înşele, şi ca *mister* Murdstone şi soră-sa să aibă dreptate când spun, că toţi îngerii din cer nu sunt decât îngeri ai nimicirii. Şi iarăşi simt că de cum mişc un deget sau zâmbesc puţin, *miss* Murdstone mă împunge în coastă cu cartea de rugăciuni.

Da, şi când ne îndreptăm spre casă, văd cum unii vecini se uită la mama şi la mine şi şuşotesc. Ei trei merg la braţ, în vreme ce eu mă târăsc stingher în urma lor şi, surprinzând privirile vecinilor, mă întreb dacă pasul mamei într-adevăr nu mai e atât de sprinten cum era şi dacă exuberanţa frumuseţii ei într-adevăr pălise. Şi iarăşi mă întreb dacă vreunul dintre vecini îşi mai aminteşte, aşa cum îmi amintesc eu, cum mergeam odinioară împreună cu mama, şi gândul acesta mă urmăreşte cât e de lungă duminica aceea tristă şi mohorâtă.

În câteva rânduri a fost vorba să fiu trimis într-un internat. Propunerea a venit de la *mister* Murdstone şi de la

sora lui, şi mama, firește, nu s-a împotrivit. Totuşi, nu s-a luat nicio hotărâre în această privinţă. Între timp, am continuat să învăţ acasă.

Putea-voi oare să uit vreodată acele ore? În teorie, învăţam cu mama, dar, de fapt, *mister* Murdstone şi sora lui erau întotdeauna de faţă şi profitau de acest prilej spre a-i da mamei lecţii despre acea aşa-numită fermitate care era pacostea vieţii noastre. Cred că am fost ţinut acasă anume în acest scop. Învăţasem uşor şi cu destulă tragere de inimă când mai eram singur cu mama. Îmi amintesc ca prin vis că am învăţat alfabetul pe genunchii ei. Şi astăzi, când văd literele negre, grase ale abecedarului, îmi vine în minte, ca atunci, noutatea tulburătoare a contururilor şi formele acelea armonioase ale lui O, ale lui Q şi ale lui S. Ele nu trezesc în mine nici dezgust, nici aversiune. Dimpotrivă, mi se pare că până la cartea cu crocodili am străbătut o cărare semănată cu flori şi că duioşia pe care o simţeam în glasul şi în purtarea mamei au fost tot timpul un îndemn pentru mine. În schimb, lecţiile solemne care au urmat după aceea mi-au rămas în amintire ca o lovitură mortală dată liniştii mele şi ca o cumplită corvoadă şi caznă zilnică. Erau nenumărate, interminabile şi foarte grele – unele nici nu le puteam pricepe – şi, în general, mă zăpăceau, cum, de altfel, cred că şi pe biata mamă o zăpăceau.

Să-mi amintesc cum se desfăşurau de obicei orele şi să evoc una dintre acele dimineţi.

După gustarea de dimineaţă, intru în salon cu cărţile, cu caietul şi cu tăbliţa. Mama mă aşteaptă la măsuţa ei de scris, dar nu cu atâta nerăbdare ca *mister* Murdstone, care şade în jilţul său de lângă fereastră (deşi se preface că citeşte o carte), sau ca *miss* Murdstone, care stă lângă mama şi înşiră nişte mărgele de oţel. De îndată ce dau ochii cu ei amândoi, sunt atât de tulburat, încât simt că toate cuvintele care-mi intraseră cu greu în minte se risipesc nu ştiu unde. Mă minunez şi eu unde *pier* aşa, deodată.

Îi întind mamei prima carte. Gramatica, sau poate istoria sau geografia. Şi în timp ce i-o înmânez, arunc o ultimă şi disperată ochire asupra paginii şi, cu glas tare, încep să

spun în goană, până a nu uita, tot ce am reţinut. Deodată mă poticnesc din nou. *Mister* Murdstone ridică privirea. Mă înroşesc, mă încurc de vreo cinci, şase ori şi mă opresc. Cred că dacă ar îndrăzni, mama mi-ar arăta cartea, dar nu îndrăzneşte, şi-mi spune cu blândeţe:

— Vai, Davy, Davy!

— Ei, Clara, sare *mister* Murdstone, trebuie să fii fermă cu băiatul. Nu mai tot spune: „Vai Davy, Davy!“ E o copilărie. Sau ştie lecţia, sau n-o ştie!

— Evident că n-o ştie, intervine *miss* Murdstone cu severitate.

— Mă tem că într-adevăr n-o ştie, zice mama.

— Atunci, vezi bine, Clara, o sfătuieşte *miss* Murdstone, trebuie să-i dai înapoi cartea şi să-l sileşti să înveţe.

— Da, desigur încuviinţează mama, chiar asta voiam să fac, draga mea Jane. Hai, Davy, mai încearcă o dată şi nu fi prost.

Urmez prima parte a acestui îndemn şi mai încerc o dată, dar fără succes, căci sunt tare prost. Mă încurc înainte de a ajunge unde mă poticnisem mai adineauri, într-un punct peste care trecusem cu bine cu o clipă mai devreme, şi mă opresc să mă gândesc. Dar nu pot să mă concentrez asupra lecţiei. Mă întreb câţi metri de reţea vor fi intrat în boneta pe care o poartă *miss* Murdstone sau cât va fi costat haina de casă a lui *mister* Murdstone şi mă gândesc la tot felul de probleme caraghioase de acest soi, care nu mă privesc şi cu care nu doresc câtuşi de puţin să am a face. *Mister* Murdstone schiţează un gest de nerăbdare, la care mă aşteptam de mult. *Miss* Murdstone, de asemenea. Mama se uită supusă la ei, închide cartea şi o pune deoparte, ca o restanţă, care urmează să fie lichidată după ce-mi voi fi făcut celelalte teme.

Curând se strânge un teanc de asemenea restanţe, care tot creşte ca un bulgăre de zăpadă rostogolit la vale. Şi cu cât creşte, cu atât mă prostesc mai rău. Situaţia mea e atât de deznădăjduită, încât simt că mă afund într-o mlaştină de gugumănii şi renunţ la orice încercare de a ieşi la mal şi mă las în voia sorţii. Privirile disperate pe care le schimb cu

mama în timp ce mă încurc sunt pline de jale. Dar momentul culminant al acestor nefericite lecţii este însă atins abia atunci când mama (crezând că nimeni n-o vede) încearcă să mă ajute mişcând buzele. În clipa aceea, *miss* Murdstone, care atâta aştepta, o admonestează cu voce gravă.

— Clara!

Mama tresare, se îmbujorează şi surâde vag. *Mister* Murdstone se ridică din jilţ, ia cartea, mi-o aruncă în cap sau mă loveşte cu ea peste urechi, mă apucă de umeri şi mă scoate afară în brânci.

Ora s-a încheiat, dar partea cea mai rea urmează sub forma unor îngrozitoare înmulţiri. *Mister* Murdstone a născocit o înmulţire anume pentru mine, pe care începe să mi-o dicteze: „Dacă intru în prăvălia unui negustor de brânzeturi şi cumpăr cinci mii de calupuri de brânză Gloucester cu patru *pence* şi jumătate bucata, plătibile pe loc...“, şi în clipa aceea o văd pe *miss* Murdstone cum se bucură pe ascuns. Zadarnic îmi încordez mintea asupra calupurilor de brânză şi nu mă dumiresc nici până la vremea mesei, şi atunci, negru ca un mulatru, căci murdăria de pe tăbliţă mi-a intrat în piele, capăt un codru de pâine, până ce voi descurca socoteala brânzei, şi rămân surghiunit tot restul după-amiezii.

Acum, după atâta amar de vreme, aşa mi se pare că s-au desfăşurat, în general, nefericitele mele studii. Totul ar fi mers strună de n-ar fi fost Murdstonii de faţă; căci asupra mea Murdstonii exercitau o fascinaţie egală cu aceea a doi şerpi asupra unei biete păsărele. Chiar când izbuteam s-o scot destul de bine la capăt, dimineaţa, nu dobândeam răgaz decât după masa de prânz; căci *miss* Murdstone nu putea să rabde să mă vadă stând de pomană, şi de îndată ce lăsam să se vadă că n-aveam treabă, îi atrăgea atenţia fratelui ei asupra mea, spunând: „Clara, draga mea, nimic mai sănătos decât munca... dă-i ceva de făcut băiatului“, iar ca urmare, pe loc eram înhămat la treabă. Aproape că n-aveam o clipă de răgaz să mă joc şi eu cu alţi copii: pentru că, potrivit sumbrei concepţii religioase a Murdstonilor,

copiii erau consideraţi drept nişte mici vipere (cu toate că odinioară un copil fusese aşezat în mijlocul apostolilor) şi că se molipseau unul de la altul.

Urmarea firească a acestui tratament, care a durat, pare-mi-se, vreo şase luni sau mai bine, a fost că am ajuns posac, îmbufnat şi încăpăţânat. La acest rezultat a contribuit într-o bună măsură şi faptul că pe zi ce trecea mă simţeam tot mai izolat şi mai înstrăinat de mama. Ceva m-a împiedicat însă să mă abrutizez de-a binelea.

Iată ce. Tata lăsase o seamă de cărţi într-o odăiţă de sus, în care puteam pătrunde nestingherit (căci se afla alături de odaia mea) şi unde nu intra nimeni niciodată. Din această odăiţă binecuvântată au venit cu alai să-mi ţină de urât Roderiek Random, Peregrine Pickle, Humphrey Clinker, Tom Jones, Vicarul din Wakefield, Don Quijote, Gil Blas şi Robinson Crusoe[33]. Ei mi-au ţinut trează imaginaţia, mi-au întărit nădejdea că există pe lume şi alte locuri şi alte perspective, ei împreuna cu cele *O mie şi una de nopţi* şi cu *Povestirile despre spirite,* nu mi-au făcut niciun rău; căci chiar dacă în unele dintre ele vor fi fost şi lucruri vătămătoare, pot spune că acestea nici nu m-au atins; nu le-am băgat în seamă. Acum mă şi mir c-am avut vreme să citesc toate aceste cărţi, când eram silit să tocesc şi şchiopătam la fel de fel de materii foarte încurcate. Şi mi se pare de necrezut că am găsit o consolare pentru micile mele necazuri (care în ochii mei erau mari), punându-i pe eroii care-mi erau cei mai dragi în locul meu şi punându-i pe *mister* Murdstone şi pe soră-sa în rolurile personajelor urâcioase. Am fost o săptămână întreagă un Tom Jones văzut de un copil, un Tom Jones inofensiv. Am jucat (aşa cum îl înţelegeam eu) vreme de o lună încheiată, pare-mi-se, rolul lui Roderick Random. Am citit cu lăcomie şi delectare şi câteva cărţi de călătorie – nu mai ţin minte

[33] Eroii enumeraţi în acest pasaj strict autobiografic, precum şi autorii vestitelor romane cărora aceşti eroi le-au dat numele – respectiv Tobias Smollett, Henry Fielding, Oliver Goldsmith, Cervantes, Lesage şi Daniel Dafoe – au exercitat o puternică influenţă asupra lui Dickens.

care anume – găsite pe rafturile din odăiţă; şi zile întregi m-am plimbat în jurul casei, înarmat cu o pereche de şanuri pentru cizme, întruchipându-l pe căpitanul cutărică din Marina Regală Britanică, aflat în primejdie de a fi prins de sălbatici şi hotărât să-şi vândă scump viaţa. Căpitanul ăsta niciodată nu-şi pierdea stăpânirea de sine şi demnitatea când era lovit în cap cu gramatica latină. Eu, în schimb, mi le pierdeam; dar căpitanul era căpitan şi erou, în ciuda tuturor gramaticilor şi a tuturor limbilor moarte sau vii de pe lume.

Lectura a fost singurul izvor statornic de îmbărbătare. Când stau şi mă gândesc, îmi revine totdeauna în minte o seară de vară: băieţii se joacă în curtea cimitirului în vreme ce eu şed pe pat şi citesc cu frenezie. În mintea mea, fiecare şură din împrejurimi, fiecare lespede din biserică, fiecare colţişor al cimitirului era legat de aceste cărţi şi reprezenta o localitate pomenită în ele. Pe Tom Pipes[34] l-am văzut căţărându-se pe clopotniţa bisericii noastre, pe Strap[35] l-am zărit cu sacul în spinare, oprindu-se şi aşezându-se să se odihnească în dreptul portiţei grădinii, şi *ştiu* prea bine că domnul comandor Trunnion[36] şi *mister* Pickle[37] se întruneau în cârciumioara noastră din sat.

Acuma cititorul va înţelege, poate, la fel de bine ca mine, care erau firea şi caracterul meu când am ajuns la acel punct al poveştii copilăriei mele la care mă reîntorc.

Într-o dimineaţă, ducându-mă cu cărţile de şcoală în salon, am găsit-o pe mama neliniştită, pe *miss* Murdstone fermă, iar pe *mister* Murdstone legând nu ştiu ce la capătul unei vergi – o nuia mlădioasă şi flexibilă – operaţie din care s-a întrerupt când m-a văzut intrând şi a început să cumpănească şi să încerce varga.

— Crede-mă, Clara, a zis *mister* Murdstone, am fost şi eu bătut cu biciul nu o dată.

---

[34] Personaj din romanul *Peregrine Pickle* de Smollett.

[35] Personaj din romanul *Roderick Random* de acelaşi autor

[36] Personaj din romanul *Peregrine Pickle* de Smollett.

[37] Personaj din romanul *Peregrine Pickle* de Smollett.

— Oho, şi încă cum! a confirmat *miss* Murdstone.

— Nu mă îndoiesc, dragă Jane, a îngăimat mama, timidă. Dar crezi că asta i-a folosit lui Edward?

— Crezi poate că i-a stricat? a întrebat, înţepat, *mister* Murdstone.

— Asta-i problema, a întărit soră-sa.

— Ai dreptate, dragă Jane, i-a răspuns mama şi n-a mai adăugat nimic.

Am simţit că această discuţie mă priveşte şi m-am uitat în ochii lui *mister* Murdstone în clipa când îşi îndrepta privirea asupra mea.

— Ascultă, Davy, mi-a zis – şi când a rostit aceste cuvinte mi s-a părut din nou că se uită cruciş – astăzi trebuie să fii mult, mult mai atent ca de obicei.

A cumpănit din nou nuiaua aceea şi a mai încercat-o încă o dată, apoi, fiind mulţumit de ea, a pus-o jos, lângă el, cu o privire plină de înţeles, şi a pus mâna pe carte.

Mijloc foarte potrivit de a-mi înviora de la început prezenţa de spirit. Am simţit cum cuvintele lecţiilor învăţate se risipesc nu unul câte unul, nu rânduri-rânduri, ci pagini întregi; am dat să le opresc, dar lunecau parcă pe patine, ca să zic aşa, şi se depărtau cu iuţeală, de nu era chip să le prinzi.

Începutul a fost prost şi lucrurile au mers din rău în mai rău. Venisem cu speranţa că voi ieşi bine de astă dată, socotind că aş fi pregătit temeinic; dar până la urmă s-a dovedit că m-am înşelat. Sub ochii preafermei *miss* Murdstone, căreia nu-i scăpa nimic, materiile la care dădeam greş se adăugau una după alta. În cele din urmă, când am ajuns la cele cinci mii de calupuri de brânză (pe care, în ziua aceea, îmi aduc bine aminte, le-a prefăcut în cinci mii de vergi), mama a izbucnit în lacrimi.

— Clara! a mustrat-o *miss* Murdstone.

— Cred că mi-e rău, dragă Jane, a spus mama.

Am băgat de seamă că *mister* Murdstone i-a făcut semn cu ochiul surorii sale când s-a ridicat, şi apoi, luând de pe jos nuiaua, i-a zis:

— Ce vrei, Jane, nici nu era de aşteptat ca scumpa

noastră Clara să suporte cu fermitate nemulţumirea şi supărarea pe care Davy i le-a pricinuit azi. Ar fi un act de stoicism. S-a îndreptat şi s-a întărit considerabil, e drept, dar nu trebuie să ne aşteptăm la atât de mult din partea ei. Hai, David, să mergem sus împreună, băiete.

Când am ajuns în dreptul uşii, mama s-a repezit după noi. *Miss* Murdstone i-a barat drumul şi i-a spus:

— Clara, ai înnebunit?

Am văzut-o pe mama astupându-şi urechile şi am auzit-o plângând. *Mister* Murdstone m-a dus cu pas solemn, măsurat, sus în odăiţa, mea – sunt sigur că era o desfătare pentru el această paradă prealabilă aducerii la îndeplinire a pedepsei – şi, cum am ajuns, dintr-o mişcare mi-a înhăţat capul.

— *Mister* Murdstone! am răcnit. Nu! Vă rog să nu mă bateţi! Am încercat să învăţ, dar când sunteţi de faţă dumneavoastră şi *miss* Murdstone. Nu pot. Zău că nu pot!

— Chiar nu poţi Davy? mi-a zis el. O să vedem!

Îmi prinsese capul ca într-o menghină, dar zbătându-mă, am izbutit să mă trag în spatele lui, oprindu-l o clipă şi rugându-l să nu mă bată. Dar n-am izbutit să-l opresc decât o clipă, căci îndată m-a croit atât de tare, încât mi-am înfipt dinţii în mâna cu care mă ţinea şi l-am muşcat. Numai când îmi aduc aminte de asta, şi mi se strepezesc dinţii.

Mi-a tras o bătaie soră cu moartea. Cu tot tărăboiul pe care-l făceam, le-am auzit pe amândouă urcând în fuga mare pe scară şi jelind – am auzit-o pe mama plângând – şi glasul lui Peggotty. După aceea dânsul a ieşit; uşa a fost încuiată pe dinafară şi am rămas întins pe podea, înfierbântat şi năduşit, cu carnea sfâşiată de durere şi usturime, turbând de furie neputincioasă.

Cât de bine îmi amintesc liniştea neobişnuită ce mi s-a părut că domneşte în toată casa când m-am mai potolit! Şi-mi amintesc perfect cât de rău m-am simţit când durerea şi furia au prins să se mai astâmpere!

Am stat şi am ascultat vreme îndelungată, dar nu se auzea niciun sunet. M-am ridicat anevoie de pe podea şi m-am uitat în oglindă; obrazul mi-era atât de umflat, atât de

roşu şi atât de urât, încât m-am înspăimântat. Urmele vergilor, cum făceam o mişcare, mă dureau, şi începeam din nou să plâng; dar durerile erau fleac faţă de sentimentul de vinovăţie care mă apăsa. Pot spune că nici dac-aş fi fost cel mai fioros criminal nu mi-ar fi fost inima mai grea.

Începuse să se întunece şi tocmai închisesem fereastra (mai toată vremea plânsesem, moţăisem sau privisem nepăsător afară, cu bărbia sprijinită de pervaz), când deodată am auzit cheia în uşă şi apoi a intrat *miss* Murdstone, care mi-a adus puţină pâine, carne şi lapte. Le-a pus pe masă, fără a scoate o vorbă, m-a privit tot timpul cu o fermitate exemplară şi apoi a plecat, încuind uşa după ea.

După ce s-a întunecat de-a binelea, am mai aşteptat o bună bucată de vreme, întrebându-mă dacă nu va mai veni cineva. Când am socotit că e puţin probabil să mai vină, m-am dezbrăcat şi m-am culcat; apoi am început să mă gândesc cu îngrijorare la ce aveam să păţesc. Săvârşisem oare o crimă? Nu cumva avea să mă aresteze şi să mă trimită la închisoare? Nu eram oare în primejdie de a fi osândit şi spânzurat?

Nu voi uita niciodată deşteptarea a doua zi dimineaţă; în prima clipă m-am simţit vesel şi vioi, dar apoi mi-am adus aminte şi m-au copleşit jalea şi amărăciunea. Înainte de a mă scula din pat, *miss* Murdstone şi-a făcut din nou apariţia; m-a înştiinţat foarte scurt că am voie să mă plimb prin grădină o jumătate de ceas, nu mai mult, şi a ieşit, lăsând uşa deschisă, ca să pot face uz de această îngăduinţă.

Am făcut uz de ea în fiecare dimineaţă, vreme de cinci zile, cât a durat arestul. Dacă aş fi găsit-o o dată pe mama singură, aş fi îngenuncheat în faţa ei şi-aş fi implorat-o să mă ierte; dar în tot acest răstimp n-am văzut pe nimeni decât pe *miss* Murdstone; pe ceilalţi îi vedeam doar la rugăciunea de seară, în salonaş, unde eram adus de *miss* Murdstone numai după ce toţi se aflau la locurile lor, şi eram ţinut izolat, lângă uşă, ca un osândit; şi de aici, înainte ca dânşii să se ridice din genunchi, temnicerul meu

mă lua şi mă scotea în mod solemn. N-am putut observa decât că mama sta în colţul cel mai depărtat şi îşi ţinea faţa întoarsă, ca să n-o văd, şi că mâna lui *mister* Murdstone era înfăşurată într-un bandaj mare din pânză de in.

Nu pot descrie cât de nesfârşit de lungi au fost aceste cinci zile. Ele ocupă în amintirile mele tot atâta loc cât ani întregi. Îmi aduc aminte cum trăgeam cu urechea la toate zgomotele din casă care ajungeau până la mine; la sunetul clopoţelului, la deschisul şi închisul uşilor, la murmurul vocilor, la orice pas ce se auzea pe scări; la râsetele, fluierăturile sau cântecele ce răsunau pe afară, care îmi păreau mai jalnice decât orice în singurătatea şi nenorocirea mea; îmi aduc aminte de cursul capricios al timpului, mai ales noaptea, când mă trezeam crezând că-i dimineaţă şi constatam că familia încă nici nu se dusese la culcare şi că mai aveam noaptea întreagă înaintea mea; de visurile şi coşmarurile din care mă trezeam atât de abătut, de venirea zilei, a prânzului, a după-amiezii, a amurgului, când băieţii se jucau în curtea bisericii, şi eu îi priveam de la distanţă, din interiorul odăiţei, fiindu-mi ruşine să mă arăt la fereastră, ca nu cumva să afle că sunt pedepsit; de senzaţia ciudată de a nu mă auzi vorbind niciodată; de clipele când, în timp ce mâncam sau beam, încercam un fel de bucurie, dar care se risipea îndată după aceea; de ploaia care s-a dezlănţuit într-o seară şi de mireasma proaspătă adusă de ea şi de felul cum ploaia s-a înteţit tot mai mult şi întunericul care se lăsa au acoperit parcă întreaga privelişte, până la biserică, sub un văl întunecat de temeri şi remuşcări; toate acestea am impresia că n-au ţinut numai cinci zile, ci ani şi ani îndelungaţi, atât de puternice şi de vii mi-au rămas în amintire.

În ultima noapte a osândei m-am trezit auzindu-mi numele rostit în şoaptă. M-am ridicat în capul oaselor, am deschis braţele în întuneric şi am întrebat:

— Peggotty, tu eşti?

N-am primit răspuns, dar din nou mi-am auzit numele rostit cu un accent atât de tainic şi de înfricoşător, încât, de nu mi-ar fi trecut prin minte gândul că sunetul vine poate

prin gaura cheii, aş fi leşinat.

Bâjbâind, m-am îndreptat spre uşă şi, lipindu-mi buzele de gura cheii, am şoptit:

— Tu eşti, Peggotty dragă?

— Da, scumpul meu Davy, mi-a răspuns. Dar să nu faci zgomot nici cât un şoricel, că ne aude Mâţa.

Am înţeles că era vorba de *miss* Murdstone şi mi-am dat seama de toată primejdia, odaia ei fiind aproape.

— Ce face mama, dragă Peggotty, e foarte supărată pe mine?

Am auzit-o pe Peggotty plângând încet, de cealaltă parte a uşii, lângă gaura cheii, aşa cum plângeam şi eu de astă parte, şi apoi mi-a răspuns:

— Nu, nu foarte.

— Ce-au de gând să facă cu mine, Peggotty dragă? Ştii?

— Şcoală. Lângă Londra, mi-a şoptit.

Am fost nevoit să-i cer să repete, căci uitasem să-mi iau gura de la gaura cheii, şi în locul ei să pun urechea, aşa că, deşi cuvintele ei mă gâdilaseră, nu auzisem nimic.

— Când, Peggotty?

— Mâine.

— De aceea mi-o fi scos *miss* Murdstone hainele din sertare? (Căci, într-adevăr, le scosese, deşi am uitat să pomenesc de acest amănunt.)

— Da, mi-a confirmat Peggotty. Cufăr.

— Şi pe mama n-am s-o văd?

— Ba da, mi-a răspuns. Dimineaţa.

Apoi, Peggotty, lipindu-şi gura de gaura cheii, mi-a vorbit cu atâta simţire şi atâta sinceritate, încât nu cred să existe pe lume gaură de cheie prin care să fi trecut vreodată asemenea cuvinte. Fiecare crâmpei de frază părea că-i ţâşnea din fundul sufletului:

— Davy, dragul meu, dacă în ultima vreme n-am fost izact atât de prietenoasă cu tine ca înainte, să nu crezi că te iubesc mai puţin. Te iubesc tot atât, sau chiar mai mult, îngeraşule, dar am crezut că e mai bine pentru tine. Şi pentru altcineva, Davy, iubitule, asculţi? M-auzi?

— Da… a… a… a… a. Peggotty! am bolborosit printre

lacrimi.

— Comoara mea! a urmat Peggotty, cu glasul sfâşiat de durere. Uite ce vreau să-ţi spun. Să nu mă uiţi niciodată. Că nici eu n-o să te uit. Şi o să am grijă de mama, Davy. Aşa cum am avut grijă de tine. N-o s-o părăsesc. S-ar putea să vie o zi când o să fie fericită, să-şi poată sprijini din nou capul pe braţul bătrânei şi nesuferitei Peggoty. Şi o să-ţi scriu, iubitule. Cu toate că nu sunt femeie umblată prin şcoli. Şi o să… şi o să…

Şi, neputându-mă săruta pe mine, s-a apucat să sărute gaura cheii.

— Îţi mulţumesc, scumpa mea Peggotty! O, îţi mulţumesc! Îţi mulţumesc! Vrei să-mi făgăduieşti ceva, Peggotty? Vrei să le scrii lui *mister* Peggotty, şi micuţei Em'ly, şi lui Ham, şi lui *missis* Gummidge că nu sunt atât de rău cum ar putea crede şi că le trimit toată dragostea mea, mai ales micuţei Em'ly? Vrei, Peggotty? Te rog!

Mi-a făgăduit, şi amândoi am început să sărutăm cu cea mai mare duioşie gaura cheii. Am şi mângâiat-o, ţin bine minte, ca şi cum ar fi fost chipul ei devotat, şi apoi ne-am despărţit. Din noaptea aceea, în inima mea a început să crească pentru Peggotty un sentiment pe care nu-l pot defini. N-a înlocuit-o pe mama; pentru că mamei nimeni nu i-ar fi putut lua locul; dar mi-a umplut un gol în suflet şi am simţit pentru ea ceva ce n-am simţit pentru nicio altă făptură omenească. Îşi avea şi partea lui hazlie sentimentul pe care i-l purtam, dar dacă ar fi murit, nu ştiu ce m-aş fi făcut, nici cum aş fi îndurat această pierdere, care pentru mine ar fi însemnat o adevărată tragedie.

A doua zi dimineaţă, *miss* Murdstone şi-a făcut apariţia ca de obicei şi mi-a spus că voi fi trimis la şcoală, ceea ce nu era pentru mine o noutate atât de mare cum credea ea. De asemenea, m-a înştiinţat că, după ce mă voi îmbrăca, să cobor în salonaş, să iau ceaiul. Acolo am găsit-o pe mama, foarte palidă, şi cu ochii plânşi; m-am aruncat în braţele ei şi, cu inima îndurerată, i-am cerut iertare.

— Vai, Davy! mi-a zis. Cum de ai putut să faci rău unui om care ştii că-mi e drag? Străduieşte-te să fii bun, roagă-

te lui Dumnezeu să te îndrepţi! Te iert, dar sunt nespus de mâhnită, Davy, că poţi avea asemenea porniri urâte.

O făcuseră să creadă că eram rău şi părea mai tulburată de acest lucru decât de plecarea mea. Mi-am dat seama de asta şi am fost foarte îndurerat. Am încercat să mănânc ceva înainte de despărţire, dar lacrimile îmi picurau pe pâinea cu unt şi în ceai. Am surprins-o pe mama cum de câteva ori s-a uitat la mine, apoi, după ce a privit-o pe *miss* Murdstone, care ne supraveghea, îşi lăsa ochii în pământ sau îi îndrepta într-altă parte.

— Cufăraşul lui *master* Davy! a strigat *miss* Murdstone cum s-a auzit scrâşnet de roţi la poartă.

Am căutat-o cu privirea pe Peggotty, dar nu era de faţă; nici ea, nici *mister* Murdstone nu s-au arătat. Vechea mea cunoştinţă, harabagiul, se afla la poartă; cufăraşul fu dus afară şi săltat în car.

— Clara! a rostit *miss* Murdstone, ameninţătoare.

— Sunt gata, dragă Jane, i-a răspuns mama. Adio, Davy. Pleci spre binele tău. Adio, copilul meu! În vacanţă o să te întorci acasă şi o să fii un băiat mai bun.

— Clara! a repetat *miss* Murdstone.

— Desigur, dragă Jane, i-a răspuns mama, care mă ţinea în braţe. Te iert, scumpul meu băiat! Dumnezeu să te aibă în paza lui!

— Clara! a repetat *miss* Murdstone.

Miss Murdstone a avut bunătatea să mă petreacă până la haraba, exprimându-şi pe drum nădejdea că mă voi căi la timp; m-am suit apoi în haraba, şi calul cel leneş a pornit pe loc la drum.

CAPITOLUL V

SUNT ÎNDEPĂRTAT DE CASĂ

Să fi făcut noi vreo jumătate de milă, şi batista-mi era

leoarcă de lacrimi, când, deodată, harabagiul a oprit.

Spre marea mea uimire, uitându-mă afară să văd ce s-a întâmplat, am zărit-o pe Peggotty izbucnind de după un gard şi urcându-se în haraba. M-a luat în braţe şi m-a strâns atât de tare de corsetul ei, încât m-a durut nasul, deşi de acest lucru nu mi-am dat seama decât mai târziu, când am băgat de seamă că era foarte zdrelit. Peggotty n-a rostit niciun cuvânt. Liberându-şi un braţ, l-a vârât până la cot în buzunar şi a scos câteva punguţe cu prăjituri, cu care mi-a umplut buzunarele, precum şi un portofel, pe care mi l-a dat în mână, fără nicio vorbă. După o nouă şi ultimă îmbrăţişare, a coborât din haraba şi a fugit; şi sunt sigur că acum, cum am fost întotdeauna, că nu i-a mai rămas niciun bumb la rochie. Am ridicat unul dintre bumbii care se rostogoleau în jur şi multă vreme l-am păstrat ca o scumpă amintire.

Har abagiul s-a uitat întrebător la mine, aşteptând parcă să-i spun dacă Peggotty se mai întoarce sau nu. Am clătinat din cap şi i-am spus că nu cred.

— Atunci, dii, să mergem, i-a zis leneşei sale mârţoage, care, urmându-i îndemnul, a pornit la drum.

După ce am plâns cât am putut, am început să mă gândesc că lacrimile erau zadarnice, mai ales că, după câte îmi aminteam, nici Roderick Random, nici căpitanul acela din Marina Regală Britanică niciodată nu plângeau când se aflau la ananghie. Văzând harabagiul că luasem această hotărâre mi-a propus să-mi întindă batista la uscat pe spatele calului. I-am mulţumit şi i-am dat-o, căci, în acele împrejurări batista se dovedise mult prea mică.

Am avut acum răgaz să cercetez portofelul. Era un portofel scorţos, de piele, cu închizătoare, înăuntrul căruia se aflau trei monede strălucitoare de câte un şiling, pe care, desigur, Peggotty le lustruise, ca să-mi sporească bucuria. Dar lucrurile cele mai de preţ găsite în portofel erau două jumătăţi de coroană, împăturite într-o fiţuică, pe care stătea scris de mâna mamei: *Pentru David. Cu toată dragostea mea.* Am fost atât de mişcat, încât l-am rugat pe căruţaş să fie bun şi să-mi dea iar batista; mi-a răspuns

însă că, după părerea lui, aş face mai bine să mă descurc fără batistă, aşa că, neavând încotro, mi-am şters ochii cu mâneca şi m-am stăpânit.

N-am mai plâns deloc, deşi ici-colo, din pricina emoţiilor prin care trecusem, oftam adânc. După ce am mers aşa câtva timp, l-am întrebat pe harabagiu dacă o să mă ducă tot drumul.

— Tot drumul până unde?

— Pân-acolo, i-am zis eu.

— Unde acolo? a vrut să ştie harabagiul.

— Lângă Londra, i-am zis eu.

— Păi mârţoaga asta, mi-a răspuns harabagiul, smucind hăţurile, ca să mi-o arate, ar crăpa înainte de a străbate jumătatea drumului.

— Atunci nu mă duceţi decât până la Yarmouth?

— Cam aşa, mi-a spus harabagiul. Şi de-acolo vă duc la delegenţă, şi delegenţa o să vă ducă la… oriunde poftiţi.

Deoarece pentru harabagiu (care se numea Barkis) o replică de felul acesta era deosebit de lungă – fiindcă el, precum am arătat în capitolul precedent, era flegmatic din fire şi câtuşi de puţin vorbăreţ – i-am oferit, ca atenţie, o prăjitură, pe care a înghiţit-o dintr-o dată, întocmai ca un elefant, fără ca să i se poată citi pe faţa lătăreaţă dacă i-a plăcut sau nu, nici cât ai fi putut citi pe faţa unui elefant.

— *Dânsa* le-a făcut? a mormăit *mister* Barkis, aplecându-se mereu înainte, încovoiat ca de obicei, sprijinindu-şi coatele pe genunchi.

— Adică Peggotty?

— Îhă, a zis *mister* Barkis. Da, dânsa.

— Da. Ea ne face toate prăjiturile şi toate mâncărurile.

— Adevărat? s-a minunat *mister* Barkis.

Şi-a ţuguiat buzele ca şi când ar fi avut de gând să fluiere, dar n-a fluierat. Se uita la urechile calului, da parcă ar fi fost ceva nou de văzut la ele; şi a rămas aşa multă vreme.

Apoi m-a întrebat într-o doară:

— Niscaiva brânzoi, ceva?

— N-am înţeles, *mister* Barkis. Brânzoaice aţi spus?

Credeam că mai voia ceva de mâncare şi că voise astfel, pe ocolite, s-aducă vorba.

— Brânzoi, mi-a zis *mister* Barkis. Nu iese nimeni cu ea la plimbare?

— Cu Peggotty?

— Îhî! a zis *mister* Barkis. Da, cu dânsa.

— O, nu! N-a fost îndrăgostită niciodată.

— Adevărat?

Din nou şi-a ţuguiat buzele ca să fluiere, dar tot n-a fluierat, şi s-a uitat mai departe la urechile calului.

— Va să zică, a zis *mister* Barkis după o lungă chibzuire, dânsa vă face plăcinţile cu mere şi vă găteşte de toate, nu-i aşa?

I-am confirmat că într-adevăr ea le făcea pe toate.

— Bine. Am să vă spun ceva, mi-a zis *mister* Barkis. Poate c-o să-i scrieţi…

— Desigur că o să-i scriu.

— Aşa! mi-a zis, întorcând privirea către mine. Prea bine. Când o să-i scrieţi, poate c-o să vă aduceţi, aminte să-i spuneţi că Barkis ar vrea; o să vă aduceţi aminte?

— Că Barkis ar vrea, am repetat eu, fără a înţelege. Asta-i tot ce trebuie să-i spun?

— Da… a… a, a zis el, chibzuind. Da… a… Barkis ar vrea.

— Dar mâine *mister* Barkis, o să fiţi înapoi la Blunderstone, i-am spus, cu o strângere de inimă la gândul că eu voi fi departe de casă, şi o să puteţi singur mult mai bine.

După ce, clătinând din cap, a respins sugestia mea, şi-a reînnoit cererea repetând solemn:

— „Barkis ar vrea.“ Aşa să-i scrieţi.

Am primit cu dragă inimă să fac această comunicare. Şi, de altfel, chiar în după-amiaza aceea, pe când aşteptam diligenţa la hanul din Yarmouth, mi-am făcut rost de hârtie şi de cerneală şi i-am scris lui Peggotty un răvaş cu următorul cuprins:

Dragă Peggotty. Am ajuns cu bine aici. Barkis ar vrea. Sărutări mamei. Cu drag P.-S. Zice că ţine neapărat să ştii acest lucru: Barkis ar vrea.

Când a văzut că primesc să-i fac acest serviciu, *mister* Barkis s-a cufundat într-o desăvârşită tăcere; iar eu, aproape istovit de tot ceea ce mi se întâmplase în ultimul timp, m-am trântit pe un sac în fundul harabalei şi am aţipit. Am dormit întins până am ajuns la Yarmouth, care, văzut din curtea interioară a hanului, mi s-a părut atât de nou şi de străin, încât pe loc am pierdut nădejdea pe care o nutrisem într-ascuns că aş putea întâlni acolo pe cineva din familia lui *mister* Peggotty, poate chiar pe micuţa Em'ly.

Diligenţa, foarte strălucitoare, se afla în curte, dar caii încă nu erau înhămaţi, şi în starea în care se găseau părea foarte puţin probabil că ar putea ajunge la Londra. Tocmai făcusem această reflecţie şi mă muncea gândul ce-o să se întâmple până la urmă cu cufăraşul meu, pe care *mister* Barkis îl lăsase jos pe caldarâm, lângă oişte (după care o pornise cu harabaua spre fundul curţii, ca s-o întoarcă), precum şi gândul ce-o să se întâmple până la urmă cu mine, când, deodată, o doamnă a scos capul pe fereastra unui balconaş, pe care spânzurau câteva păsări tăiate şi nişte hălci de carne, şi a întrebat:

— Dumneata eşti tânărul din Blunderstone?

— Da, *ma'am,* am răspuns.

— Cum te cheamă?

— Copperfield, *ma'am.*

— Nu eşti cel pe care-l caut, mi-a zis. Nu, pe numele ăsta nu s-a plătit nicio masă.

— O fi poate Murdstone, *ma'am?*

— Dacă eşti *master* Murdstone, m-a dojenit interlocutoarea mea, de ce, la început, ţi-ai dat alt nume?

Am lămurit-o cum stăteau lucrurile, şi atunci a sunat un clopoţel şi a strigat:

— William! Arată drumul la sala de mese!

Îndată, dintr-o bucătărioară aflată în cealaltă parte a curţii, a ieşit în fugă un rândaş, care m-a condus, foarte mirat că eu eram acela căruia trebuia să-i arate drumul.

Era o încăpere lungă, cu hărţi mari pe pereţi. Nici dacă hărţile acelea ar fi fost cu adevărat pământuri străine, în mijlocul cărora aş fi fost aruncat pe neaşteptate, nu cred că

m-aş fi simţit mai singur decât mă simţeam. Abia m-am încumetat să mă aşez, cu pălăria în mână, pe marginea unui scaun, în dreptul uşii; şi când rândaşul a pus o faţă de masă anume pentru mine şi a adus oţet şi untdelemn, cred că m-am ruşinat şi mi-a venit tot sângele în obraji.

Mi-a servit nişte costiţe de berbec cu legume şi a ridicat atât de furios capacele sufertaşului, încât m-am temut să nu-l fi jignit cumva. Dar m-a liniştit îndată, punând un scaun pentru mine la masă şi poftindu-mă foarte îndatoritor:

— Hai, uriaşule! Poftim!

I-am mulţumit şi am luat loc la masă, dar îmi venea nespus de greu să mânuiesc cuţitul şi furculiţa sau să nu mă stropesc cu sos, căci stătea în faţa mea şi se uita la mine atât de încruntat, încât mă roşeam ori de câte ori îi întâlneam privirea. După ce am început cea de-a doua costiţă mi-a zis:

— Ai dreptul şi la un ţap de bere. Să-l aduc acum?

I-am mulţumit şi i-am zis:

— Da.

A turnat apoi dintr-o cană într-un pahar mare, pe care l-a ridicat în lumină, ca să se vadă frumos culoarea.

— Pe ochii mei! a zis. Nu ţi se pare că-i cam multă?

— Mi se pare că-i cam multă, am răspuns, zâmbind.

Eram încântat că se arăta atât de îndatoritor. Avea ochi scăpărători, faţă plină de bube şi păr ţepos, şi aşa cum stătea, cu o mână în şold şi ţinând cu cealaltă paharul ridicat la lumină, părea cât se poate de prietenos.

— A fost ieri pe-aici un domn, mi-a zis el, un domn voinic, cu numele de Topsawyer… poate-l cunoşti…

— Nu, am zis. Nu cred…

— Purta pantaloni până sub genunchi şi jambiere, pălărie cu boruri largi, veston cenuşiu şi jabou cu picăţele.

— Nu, am îngăimat ruşinat, n-am avut plăcerea…

— A venit aici, a reluat rândaşul, ţinând paharul în lumină şi uitându-se la el, a venit aici şi a comandat o halbă din berea asta – *a vrut neapărat* din asta, deşi eu l-am sfătuit să n-o comande – şi, după ce a băut, a căzut şi a murit. A fost prea tare pentru el. De fapt, berea asta nici nu s-ar

cuveni trasă la butoi, ăsta-i adevărul.

Auzind de această tristă întâmplare, am fost foarte tulburat şi i-am spus c-aş prefera să beau un pahar cu apă.

— Vezi, a urmat rândaşul tot uitându-se la lumină prin pahar şi închizând un ochi, ăstora nu le prea place să se comande ceva şi apoi să nu se consume. Se simt jigniţi. Dar dacă vrei, beau *eu* berea în locul dumitale. Sunt deprins şi, ştii, obiceiul e totul. Mie n-o să-mi facă rău dacă o dau pe gât, cu capul pe spate. Ce zici?

I-am răspuns că i-aş fi foarte îndatorat dacă l-ar bea, bineînţeles numai în cazul că nu riscă nimic, căci altfel nu m-aş învoi cu niciun preţ. Când şi-a lăsat capul pe spate şi a dat berea pe gât, mărturisesc că mi-a fost tare teamă ca nu cumva să aibă soarta regretatului *mister* Topsawyer şi să cadă mort pe covor. Dar n-a păţit nimic. Dimpotrivă, după ce a băut-o, mi-a părut mai vioi.

— Ce-avem aici? m-a întrebat, vârând o furculiţă în farfuria, mea. Costiţe?

— Da, costiţe, i-am răspuns.

— Doamne! a exclamat atunci. Nici nu ştiam că sunt costiţe. Păi costiţele de berbec înlătură orice rău de pe urma berei. Să zici că n-am noroc!

Şi a luat cu o mână o costiţă, ţinând-o de os, iar cu cealaltă un cartof şi, spre marea mea mulţumire, le-a mâncat cu o poftă nemaipomenită. După aceea, a mai luat o costiţă şi un cartof, şi apoi încă o costiţă şi încă un cartof. După ce a isprăvit, mi-a adus o budincă, mi-a pus-o în faţă şi a rămas câteva clipe pe gânduri, cu un aer absent.

— Cum e plăcinta? m-a întrebat, deşteptându-se din visare.

— E budincă, i-am răspuns.

— Budincă! a strigat. Asta e, pe cinstea mea! Asta-i bună! Şi privind-o mai de aproape, a adăugat: Nu cumva vrei să spui că e o budincă de clătite?

— Ba da!

— Cum, budincă de clătite? a zis, punând mâna pe o lingură. E budinca mea preferată! Să zici că n-am noroc! Hai, micuţule, să vedem care mănâncă mai repede!

Fireşte, dânsul a mâncat mai repede. M-a îndemnat de câteva ori să mă grăbesc şi să câştig întrecerea, dar era o deosebire atât de mare între lingura lui şi linguriţa mea, între pofta lui de mâncare şi a mea şi între iuţeala lui şi a mea, încât, de la prima îmbucătură, m-a lăsat cu mult în urmă şi mi-am dat seama că nu am nici cea mai mică şansă împotriva lui. Cred că n-am văzut niciodată om care să mănânce budincă cu asemenea poftă; şi când a dat-o gata, a început să râdă, ca şi cum tot s-ar mai fi bucurat.

Văzându-l atât de prietenos şi atât de săritor, i-am cerut toc, cerneală şi hârtie ca să-i scriu lui Peggotty. Nu numai că mi-a adus de toate îndată, dar a avut şi bunăvoinţa să se uite peste umărul meu, în timp ce scriam. Când am isprăvit, m-a întrebat la ce şcoală mergeam.

— În apropiere de Londra, i-am spus, căci atâta ştiam şi eu.

— O! Pe ochii mei! Îmi pare rău, mi-a zis cu un aer foarte nenorocit.

— De ce? am întrebat.

— O, Doamne! mi-a răspuns, clătinând din cap. O fi şcoala unde i-au rupt coastele – două coaste – băiatului aceluia… nu era decât un copilandru, săracul. Să tot fi avut… stai o clipă… ce vârstă ai?

I-am spus că mergeam pe 9 ani.

— Exact vârsta lui, mi-a zis. Avea opt ani şi şase luni când i-au rupt prima coastă, opt ani şi opt luni când i-au i rupt-o pe a doua şi l-au dat gata.

N-am putut ascunde faptul că această coincidenţă era cam neplăcută şi m-am interesat cum s-au întâmplat lucrurile. Răspunsul n-a fost prea încurajator, căci s-a rezumat la două cuvinte:

— Prin bătaie.

Sunetul de corn al diligenţei, care a răsunat în clipa aceea, a creat o diversiune binevenită şi, ridicându-mă, foarte mândru c-aveam portofel (pe care l-am scos din buzunar), dar şi cu oarecare teamă în suflet, am întrebat sfios dacă era ceva de plată.

— O coală de hârtie de scris, mi-a răspuns. Ai mai

cumpărat vreodată hârtie de scris?

Nu mi-am amintit să fi făcut vreodată o asemenea cumpărătură.

— E scumpă, mi-a explicat, din pricina taxei vamale. Trei *pence.* Astea-s taxele la care suntem supuşi în ţara asta. Altceva, nimic, afară de serviciu. Cerneala n-o mai pun la socoteală. Mă priveşte.

— Cât crezi dumneata... ce s-ar cuveni... cât aş trebui să dau... mă rog, pentru serviciu? am bolborosit eu, roşindu-mă.

— De n-aş avea o familie grea şi dacă toţi ai mei n-ar suferi de vărsat negru, a zis rândaşul, n-aş primi niciun *penny.* De n-aş avea în sarcina mea o mamă bătrână şi o surioară drăgălaşă – aci a părut foarte mişcat – n-aş primi niciun sfert de *penny.* Dacă aş avea o slujbă cumsecade şi lumea s-ar purta bine, în loc să primesc, aş fi bucuros să mai dau eu ceva. Dar mă hrănesc cu firimituri şi dorm pe cărbuni... şi a izbucnit în plâns.

Nenorocirile lui m-au afectat atât de tare, încât mi s-a părut că a-i da mai puţin de nouă *pence* ar fi fost o neomenie. Aşadar, i-am întins unul dintre cei trei şilingi strălucitori, pe care l-a primit cu plecăciuni şi umilinţă, pentru ca îndată după aceea să-l încerce cu degetul mare, ca să vadă dacă era bun.

M-am simţit cam prost când, fiind ajutat să mă urc în spatele diligenţei, mi-am dat seama că lumea credea că mâncasem singur, fără niciun ajutor, toată mâncarea. Am băgat de seamă acest lucru când am auzit-o pe femeia din balcon strigându-i însoţitorului: „George, să ai grijă de băiatul ăla, să nu plesnească pe drum!“ şi când am văzut slujnicele din curte cum se uitau şi cum râdeau la mine ca la un copil-minune. Nefericitul meu prieten, rândaşul, care nu mai plângea, nu s-a arătat câtuşi de puţin stânjenit şi a luat parte la admiraţia generală. Purtarea lui mi-a trezit pe jumătate anumite bănuieli în privinţa lui; dar sunt convins că, datorită încrederii naive a copiilor şi a tendinţei lor fireşti de a avea încredere în cei mai în vârstă decât ei (însuşiri pe care, regret din tot sufletul, copiii le pierd prea

timpuriu, dobândind, în schimb, înţelepciunea vieţii) nu m-am îndoit de el nici chiar atunci.

Trebuie să mărturisesc că mi s-a părut cam nedrept să ajung ca vizitiul şi însoţitorul să facă glume pe socoteala mea, spunând că diligenţa se lăsa în spate, pentru că mă aşezasem acolo, sau că ar fi fost mai nimerit să călătoresc cu căruţa. Povestea presupusei mele pofte de mâncare s-a răspândit şi printre călători, care de asemeni au râs pe socoteala mea; şi m-au întrebat dacă pentru mine se plăteşte taxa ca pentru doi sau trei sau numai taxa obişnuită, sau s-a încheiat cumva o învoială deosebită. Dar partea cea mai proastă era că se cuvenea să-mi fie ruşine să mai mănânc ceva dacă s-ar fi ivit prilejul şi că, după o masă destul de sumară, m-am văzut silit să flămânzesc toată noaptea, căci, în graba plecării, uitasem prăjiturile la han. Temerile mele s-au dovedit întemeiate. Când ne-am oprit să luăm masa de seară, nu m-am încumetat să mănânc, deşi tare mai aveam poftă, şi zicând că n-am chef de nimic, m-am aşezat deoparte, lângă foc. Dar nici aşa n-am fost ferit de glume; un domn cu glasul răguşit şi grosolan la faţă, care aproape tot timpul drumului înfulecase sandvişuri dintr-o lădiţă, întrerupându-se numai ici-colo, ca să bea dintr-o sticlă, a spus că sunt ca şarpele boa, care mănâncă mult dintr-odată ca să-i ajungă vreme mai lungă. Şi spunând acestea, s-a mai servit cu un sandviş cu rasol.

Plecasem din Yarmouth pe la ceasurile 3 după amiază şi urma să ajungem la Londra a doua zi de dimineaţă pe la 8. Era în toiul verii şi după amiaza a fost foarte plăcută. Când treceam prin câte un sat, îmi închipuiam cum trebuie să arate casele pe dinăuntru şi ce or fi făcând locuitorii; şi când ştrengarii alergau după noi şi se agăţau în spatele diligenţei, mergând cu noi o bucată de drum, mă întrebam dacă nu cumva erau şi ei orfani de tată şi dacă vor fi trăind în bună înţelegere acasă. Aveam deci la ce să mă gândesc, în afară de faptul că mă întrebam mereu cum o fi locul spre care mă îndreptam – prilej de amarnice presupuneri. Uneori, ţin bine minte, mă lăsam furat de gânduri în

legătură cu casa părintească şi cu Peggotty, încercam să-mi amintesc, destul de nelămurit, cum mă simţeam şi ce fel de băiat fusesem înainte de a-l fi muşcat pe *mister* Murdstone, dar nu izbuteam defel să-mi amintesc şi mi se părea că-l muşcasem într-un trecut foarte îndepărtat.

Noaptea n-a fost la fel de plăcută ca după-amiaza, căci s-a lăsat răcoare; ca nu cumva să cad, fusesem aşezat între doi domni (între cel grosolan la faţă şi un altul), şi când au aţipit, m-au imobilizat cu desăvârşire, să mă zdrobească şi au fost cât pe-aci. Mă apăsau atât de tare, încât de câteva ori nu m-am putut opri să strig: „O, vă rog!“, ceea ce nu prea le-a făcut plăcere, pentru că i-am trezit În faţa mea stătea o doamnă mai în vârstă, într-o haină de blană, care, fiind foarte încotoşmănată, pe întuneric, ai fi zis că era o claie de fân, nu o femeie. Doamna avea un coş pe care multă vreme n-a ştiut unde să-l pună din mână, până ce a descoperit că, având eu picioare scurte, putea să-l aşeze sub locul meu. Coşul mă stânjenea, mă lovea şi mă făcea să mă simt foarte nefericit; şi de îndată ce mă mişcam cât de puţin şi un pahar ce se afla în coş se ciocnea de nu ştiu ce alt obiect – ceea ce era firesc să se întâmple – doamna mă cotonogea fără milă şi-mi spunea: „Ia nu te mai bâţâi atâta! Oasele *tale* sunt destul de tinere, sunt sigură că n-ai să înţepeneşti!“

În cele din urmă a răsărit soarele, iar tovarăşii mei de drum au început parcă să aibă un somn mai liniştit. Chinurile amarnice pe care le-au îndurat toată noaptea au fost, pesemne, insuportabile, căci au horcăit şi au sforăit îngrozitor. Pe măsură ce soarele s-a ridicat, somnul le-a devenit din ce în ce mai uşor şi, încetul cu încetul, s-au trezit amândoi. Am rămas tare mirat auzind cum fiecare susţinea că nu dormise deloc şi respingea cu cea mai mare indignare această învinuire. Şi mai sunt şi astăzi tot atât de mirat, căci am băgat de seamă că dintre toate slăbiciunile omeneşti, aceea pe care firea noastră nu vrea câtuşi de puţin s-o mărturisească (şi nu pot pricepe de ce) e slăbiciunea de a fi aţipit vreodată în diligenţă.

Nu e nevoie să spun nici cât de uluitoare mi s-a părut

Londra văzută din depărtare, nici că mi-am închipuit că aici s-au petrecut, se petrec şi se vor petrece şi de acum înainte toate aventurile tuturor eroilor mei favoriţi, nici că am presupus că în niciun alt oraş din lume nu se pot întâlni atâtea minunăţii şi fărădelegi. Treptat, ne-am apropiat de oraş, şi la ora stabilită am intrat în curtea hanului din Whitechapel, unde trăgea diligenţa. Nu mai ţin minte dacă se numea „La Taurul albastru“ sau „La Mistreţul albastru“; ştiu însă că în numele lui intra şi cuvântul „albastru“ şi că emblema hanului era pictată pe spatele diligenţei.

Când a dat să coboare, însoţitorul m-a zărit şi, ducându-se la ghişeu, a întrebat:

— Aşteaptă cineva un băieţaş din Bloonderstone, Sooffolk,[38] cu numele de Murdstone?

N-a primit niciun răspuns.

— Încercaţi, vă rog, *sir,* şi pe numele de Copperfield, i-am zis, uitându-mă în jos dezolat.

— Aşteaptă cineva un băieţaş din Bloonderstone, Sooffolk, expediat sub numele de Murdstone, dar purtând numele de Copperfield? a întrebat din nou însoţitorul. Hei, nu s-aude? *Aşteaptă* cineva?

Nu. Nimeni. Îngrijorat, am privit în jur; dar întrebarea n-a fost luată în seamă de niciunul dintre cei de faţă, în afară doar de un bărbat cu jambiere, care n-avea decât un ochi şi care şi-a dat cu părerea c-ar fi nimerit să-mi pună o zgardă de aramă la gât şi să mă lege în grajd.

S-a adus scara şi am coborât după cucoana care semăna cu o claie de fân; căci până nu şi-a luat coşul, n-am îndrăznit nici să mă clintesc din loc. Între timp, diligenţa se golise de călători, şi îndată au fost date jos şi bagajele; caii fuseseră deshămaţi încă înainte de coborârea bagajelor, şi acum diligenţa fu împinsă din drum de câţiva grăjdari. Dar după băieţaşul cel prăfuit din Blunderstone, Suffolk, tot nu venise nimeni.

Mai singuratic decât Robinson Crusoe, la care nu se uita

[38] În loc de Blunderstone, Suffolk; modificarea grafiei corespunde unei modificări dialectale în pronunţarea acestor cuvinte.

nimeni ca să vadă cât era de singur, am intrat în sala de aşteptare şi, poftit de impiegatul de serviciu, m-am strecurat în dosul ghişeului şi m-am aşezat pe cântarul de bagaje. Cum stăteam aşa, uitându-mă la maldărul de colete, lăzi şi cărţi şi inhalând duhoarea grajdurilor (care de atunci, pentru mine, a rămas pentru totdeauna legată de această dimineaţă), şiruri întregi de gânduri negre au început să-mi treacă prin minte. Cât timp aveau să mă ţină acolo, dacă nu va veni nimeni să mă ia? Mă vor răbda până ce voi cheltui cei şapte şilingi? Mă vor lăsa oare să dorm noaptea în unul din aceste compartimente de lemn, la rând cu celelalte bagaje, şi să mă spăl dimineaţa la cişmeaua din curte, sau au să mă dea afară în fiecare seară, urmând ca în fiecare dimineaţă, la deschiderea biroului, să mă înapoiez, ca să aştept până va veni cineva după mine? Dar dacă n-ar fi fost nicio greşeală la mijloc şi dacă *mister* Murdstone va fi recurs la această stratagemă anume ca să scape de mine, ce puteam să fac? Chiar dacă aveau să mă lase să stau acolo până ce voi cheltui cei şapte şilingi, nu puteam nutri nicio nădejde că mă vor ţine şi după aceea, când voi rămâne muritor de foame. Prezenţa mea ar fi devenit neplăcută şi incomodă pentru clienţi, pe lângă că ar fi atras pentru hanul acela, a cărui emblemă era nu mai ştiu ce animal „albastru“, riscul de a plăti cheltuielile de înmormântare. Dac-aş pleca de îndată şi aş încerca să mă înapoiez pe jos acasă, nimeri-voi oare, fi-voi oare în stare să străbat o distanţă atât de mare, şi chiar dacă aş ajunge acasă, pe cine m-aş putea bizui, în afară de Peggotty? Chiar dacă m-aş prezenta la un birou de recrutare şi m-aş oferi să mă înrolez ca soldat sau ca marinar, mai mult ca sigur că nu m-ar primi, fiind prea mic. Gândurile acestea şi multe altele de acelaşi fel m-au înfierbântat din cale-afară şi eram copleşit de frică şi de deznădejde. Mă aflam în culmea consternării, când deodată, a intrat un bărbat şi i-a şoptit ceva impiegatului, care îndată m-a dat jos de pe cântar şi mi-a făcut vânt spre el, ca şi cum n-aş fi fost altceva decât o marfă cumpărată, gata cântărită şi achitată.

Ieşind de acolo, de mână cu această nouă cunoştinţă, i-

am aruncat pe furiş o privire. Era un tânăr palid, jigărit, cu obrajii scofâlciţi şi cu o bărbie aproape la fel de neagră ca aceea a lui *mister* Murdstone; asemănarea se oprea însă aici, pentru că nu purta favoriţi, iar părul lui, în loc să fie lucios, era murdar şi îmbâcsit. Purta haine negre, păreau şi ele cam murdare, şi mânecile surtucului, precum şi pantalonii îi erau cam scurţi; şi avea o cravată albă, care nu era prea curată. N-am bănuit, şi nu bănuiesc nici în ziua de azi că afară de acest jabou nu purta niciun fel de albituri, dar fapt e că de văzut nu se vedea decât jaboul, şi nimic mai mult.

— Dumneata eşti elevul cel nou? m-a întrebat.

— Da, *sir,* i-am răspuns.

Bănuiam că eu eram. Dar nu ştiam precis.

— Sunt profesor la „Salem House“, mi-a zis.

I-am făcut o plecăciune şi m-am simţit foarte intimidat. Fiindu-mi ruşine să aduc vorba în faţa unui om învăţat, profesor la „Salem House“, de un lucru atât de mărunt cum era cufăraşul meu, abia după ce am făcut o bună bucată de drum mi-am luat inima în dinţi şi i-am amintit de el. După ce i-am spus, cu multă sfiiciune, că s-ar putea să am nevoie de cufăr, ne-am înapoiat şi i-a spus impiegatului că va veni la prânz un căruţaş să-l ia.

— Iertaţi-mă, vă rog *sir,* i-am zis când am ajuns în locul de unde ne întorsesem, e departe?

— E devale, lângă Blackheath[39].

— *Asta-i* departe, *sir?* l-am întrebat sfios.

— E o bucată destul de bună, a zis el. O să luăm tramcarul. Să tot fie vreo şase mile.

Eram atât de abătut şi de obosit, încât chiar şi gândul că ar fi trebuit să mă târăsc şase mile îmi părea de nesuportat. M-am încumetat să-i spun că nu mâncasem nimic toată noaptea şi că i-aş fi foarte îndatorat dacă mi-ar îngădui să-mi cumpăr ceva de mâncare. A părut foarte mirat – îl văd şi acum cum s-a oprit şi s-a uitat la mine – şi după ce m-a

[39] Platou la marginea de sud-est a capitalei engleze. Aici s-au concentrat în 1384, sub conducerea lui Wat Tyler, ţăranii răsculaţi înainte de a porni asupra Londrei.

privit câteva clipe, mi-a zis că voia să facă o vizită unei bătrâne care locuia prin apropiere şi că cel mai nimerit ar fi să-mi cumpăr o bucată de pâine sau orice-mi place şi îmi prieşte şi să merg să mănânc la ea, unde aş putea găsi şi ceva lapte.

Ne-am oprit deci în faţa vitrinei unei brutării, şi după ce i-am propus pe rând să cumpărăm tot ce era vechi şi stricat în prăvălie, dânsul respingând una câte una sugestiile mele, am luat o pâine mică de secară, care m-a costat trei *pence.* Am cumpărat apoi dintr-o băcănie un ou şi o bucată de costiţă afumată; şi mi-a mai rămas o mulţime de mărunţiş din cel de-al doilea şiling strălucitor, şi asta m-a făcut să cred că la Londra viaţa e foarte ieftină. După ce am făcut aceste târguieli, am mers mai departe de-a lungul unor străzi pe care domnea o forfotă şi o zarvă năucitoare pentru capul meu trudit, şi apoi am trecut peste un pod care trebuie să fi fost London Bridge[40] (pare-mi-se că numele podului mi l-a spus chiar el, dar eram pe jumătate adormit) şi, în cele din urmă, am ajuns la reşedinţa bietei bătrâne, care locuia într-un azil. Mi-am dat seama de asta după înfăţişarea clădirii şi după inscripţia în piatră aşezată deasupra porţii, care spunea că lăcaşul putea adăposti douăzeci şi cinci de femei nevoiaşe.

Profesorul de la „Salem House“ a apăsat clanţa uneia dintre uşile negre, identice, care, într-o parte, avea o ferestruică în chip de rozetă şi o alta, tot în chip de rozetă deasupra, şi am intrat în odăiţa uneia din aceste bătrâne sărmane, care tocmai aţâţa focul, peste care pusese nişte apă la fiert. Când l-a văzut pe profesor intrând, bătrânica s-a oprit, rămânând cu foalele pe genunchi, şi a bolborosit ceva care mi s-a părut c-ar fi putut fi: „Charley al meu!“, dar când m-a văzut şi pe mine, s-a ridicat şi, frecându-şi mâinile, a schiţat, încurcată, un fel de plecăciune.

— Te rog, n-ai vrea să-i pregăteşti ceva de mâncare acestui tânăr? a întrebat-o profesorul de la „Salem House“.

— Mai întrebi? Da, fireşte că vreau, a răspuns bătrânica.

[40] Pe vremea lui Dickens, cel mai important pod peste Tamisa.

— Şi cum se mai simte *missis* Fibbitson azi? a continuat profesorul, întorcându-şi privirea spre o altă bătrână care stătea într-un fotoliu mare, lângă foc, şi aducea atât de bine cu un maldăr de haine, încât până şi în ziua de azi sunt bucuros că nu m-am aşezat pe ea din greşeală.

— Vai, nu prea bine, a zis bătrânica. Are o zi proastă. Dacă din întâmplare s-ar stinge cumva focul, cred că s-ar stinge şi ea pentru totdeauna.

Şi fiindcă amândoi se uitau la ea, am privit-o şi eu. Deşi era cald, părea că nu se gândeşte decât la foc. Am avut impresia că era geloasă şi pe oala de pe jăratic; şi am motive să cred că era mânioasă şi pe mine, pentru că-l foloseam la fiertul oului şi la prăjitul costiţei; căci, în vreme ce se desfăşurau aceste operaţii culinare, am văzut cu ochii mei cum, profitând de o clipă când nu se uita nimeni la ea, m-a ameninţat cu pumnul. Soarele pătrundea în odaie prin ferestruica de sus, dar la adăpostul spetezei fotoliului ei, cealaltă bătrână îi întorcea spatele stând aplecată asupra focului de parcă ar fi vrut să-l încălzească ea, în loc să se bucure de căldura lui şi veghindu-l cu teamă. Încheierea pregătirilor pentru gustare şi eliberarea focului i-au făcut atâta plăcere bătrânei, încât a izbucnit într-un râs zgomotos – un râs foarte strident, trebuie să precizez.

Am stat la masă şi m-am săturat, mâncând cu poftă pâinea de secară, oul şi felia de costiţă şi bând şi o stacană cu lapte. În timp ce mă desfătam cu aceste bunătăţi, bătrânica l-a întrebat pe profesor:

— Ai piculina la tine?

— Da, i-a răspuns el.

— Cântă-ne ceva, l-a rugat. Hai!

Drept răspuns, dânsul şi-a strecurat mâna sub căptuşeala hainei, de unde a scos o piculină alcătuită din trei piese, pe care le-a înşurubat laolaltă şi îndată a început să zică. Am impresia, după mulţi ani de gândire, că nimeni pe lume n-ar fi putut cânta mai prost. Scotea sunetele cele mai îngrozitoare care mi-a fost dat să le aud vreodată, fie ele naturale sau artificiale. Nu ştiu ce melodie cânta – de altfel nu cred să fi fost vreo melodie în sunetele pe care le scotea

– dar urmarea a fost, mai întâi, că m-a făcut să mă gândesc la toate necazurile mele, până ce m-au podidit lacrimile, în al doilea rând, că mi-a pierit pofta de mâncare şi, în sfârşit, că m-a prins un somn atât de cumplit, încât abia mai puteam ţine ochii deschişi. Numai ce-mi aduc aminte, că mi se închid ochii şi încep să moţăi. Revăd odăiţa aceea, bufetul aşezat în colţ, scaunele cu spătare pătrate, scăriţa îngustă ce duce în încăperea de sus şi cele trei pene de păun, rânduite deasupra căminului – şi-mi amintesc, că, intrând, m-am întrebat ce-ar zice păunul de-ar şti ce soartă avuseseră podoabele sale – şi apoi imaginile se topesc, încep să moţăi şi adorm. Glasul piculinei se stinge şi, în schimb, aud zgomotul roţilor diligenţei, şi sunt iar pe drum. O hurducătură a diligenţei, şi deodată mă trezesc, şi din nou aud piculina, şi-l văd pe profesorul de la „Salem House“ stând picior peste picior şi cântând trist, în vreme ce bătrânica îl priveşte, încântată. Bătrânica dispare la rândul ei, apoi dispare şi el, şi toate celelalte, şi nu mai rămâne nici urmă de nimic, nici de profesor, nici de „Salem House“, nici de David Copperfield, ci doar un somn adânc şi greu.

Mi s-a năzărit că la un moment dat, am visat cum în timp ce sufla în piculina aceea înfiorătoare, bătrânica, în încântarea ei, s-a apropiat din ce în ce mai mult de el şi s-a aplecat peste speteaza scaunului şi, luându-l de gât, l-a îmbrăţişat cu dragoste, ceea ce l-a silit să se întrerupă pentru o clipă. Nici nu adormisem pe deplin, dar nici nu eram cu totul treaz, deoarece, când a reînceput să cânte – deci nu încape nicio îndoială că se oprise – am văzut-o şi am auzit-o pe bătrânică întrebând-o pe *missis* Fibbitson dacă nu era fermecătoare (desigur piculina), la care *missis* Fibbitson, dând din cap către foc, i-a răspuns: „Vai, vai! Da!“ şi sunt încredinţat că în ochii lui *missis* Fibbitson toată frumuseţea cântecului se datora focului.

După ce am moţăit o bună bucată de vreme, profesorul de la „Salem House“ a deşurubat piculina şi, punând la loc sub haină cele trei piese, m-a luat de mână şi am plecat. Am găsit numaidecât tramcarul, care trecea prin apropiere, şi ne-am suit pe imperială; dar eram atât de adormit, încât

atunci când tramcarul a oprit undeva pe drum ca să ia pe cineva, m-au mutat înăuntru, unde nu era nimeni şi unde am dormit buştean, şi când m-am deşteptat, am constatat că tramcarul urca la pas, pe un drum plin de verdeaţă, povârnişul unui deal. Apoi deodată s-a oprit, căci ajunsese la destinaţie.

O potecă nu prea lungă ne-a dus – vreau să spun pe mine şi pe profesor – în faţa clădirii şcolii, care avea o înfăţişare foarte mohorâtă şi era împrejmuită cu un zid înalt, de cărămidă. Deasupra unei porţi croite în acest zid atârna o scândurică cu inscripţia SALEM HOUSE; când am tras clopoţelul, în dreptul vizetei zăbrelite s-a ivit o mutră acră, iscoditoare, care când am intrat, am văzut că aparţinea unui bărbat voinic, cu grumaz de taur şi cu tâmple proeminente, care purta părul tăiat scurt şi avea un picior de lemn.

— Elevul cel nou, îl lămuri profesorul.

Omul cu piciorul de lemn m-a cercetat din cap până în picioare – n-a durat mult, căci eram destul de mic – şi apoi a încuiat poarta după noi, scoţând cheia. Ne îndreptam spre clădire, trecând pe sub nişte copaci bătrâni şi umbroşi, când, deodată, l-am auzit strigând după însoţitorul meu:

— Hei!

Ne-am întors şi l-am văzut în pragul gheretei în care locuia, cu o pereche de ghete în mână.

— Hei, *mister* Mell, în lipsa dumitale, a fost pe aici cârpaciul şi a spus că nu mai are ce să le facă. Zicea că n-a mai rămas nimic întreg la ele şi că se miră cum de mai vrei să scoată ceva din ghetele astea.

Şi-n timp ce vorbea, i-a zvârlit ghetele, iar *mister* Mell a făcut câţiva paşi înapoi, ca să le ridice, apoi, pornind mai departe, s-a uitat la ele (foarte dezamăgit, pare-mi-se). Am băgat şi eu de seamă, atunci, că ghetele pe care le avea în picioare erau ferfeniţă şi că într-un loc, printr-o gaură, îi ieşea ca un mugure, ciorapul.

„Salem House’“ era o clădire dreptunghiulară, de cărămidă, cu două aripi, care părea părăsită. Deoarece în jur domnea o linişte perfectă, i-am împărtăşit însoţitorului

meu presupunerea că băieţii ar fi plecaţi; acesta s-a arătat foarte mirat cum de nu ştiam că ne aflam în toiul vacanţei, că toţi băieţii erau pe la casele lor, că *mister* Creakle, directorul şcolii, se afla la mare, cu soţia şi cu fiica. Şi că eu nu fusesem trimis la şcoală în timpul vacanţei decât ca pedeapsă pentru fapta mea nesocotită. Toate acestea mi le-a spus pe drum.

Sala în care m-a condus mi s-a părut locul cel mai pustiu şi cel mai jalnic din câte văzusem vreodată. O văd şi acum. O încăpere lungă, cu trei rânduri de pupitre şi şase rânduri de bănci, cu cuiere pentru pălării şi tăbliţe pe toţi pereţii. Pagini smulse din maculatoare vechi şi fel de fel de ciorne zac pe duşumeaua murdară. Paturi pentru viermi de mătase, tot din asemenea hârtii, sunt risipite pe pupitre. Doi şoricei albi, jigăriţi, părăsiţi de stăpânul lor, aleargă în sus şi în jos într-o colivie mucegăită, înjghebată din sârmă şi carton, căutând în toate părţile, cu ochişorii lor roşii, ceva de mâncare. Într-o colivie abia mai mare decât ea, o păsărică ţârâie melancolic, aci cocoţându-se pe stinghia aflată la două degete de fund, aci sărind de pe aceasta; dar nici nu cântă, nici nu ciripeşte. Un miros ciudat, nesănătos – de piele mucegăită, de mere stricate, de cărţi putrede – pluteşte în toată încăperea. De n-ar fi fost acoperită de la bun început şi dacă asupra ei din ceruri ar fi plouat, ar fi nins şi ar fi dat grindină de cerneală, în toate anotimpurile de peste an, încăperea asta tot n-ar fi putut fi mai murdară şi mai împroşcată cu cerneală.

Când *mister* Mell m-a lăsat singur un moment, ca să-şi ducă sus ghetele care nu mai puteau fi cârpăcite, am străbătut sfios clasa de la un capăt la celălalt, cercetând totul cu luare-aminte. Deodată am dat cu ochii de o pancartă de carton, aflată pe un pupitru, pe care am citit, scrise frumos, cuvintele: *Feriţi-vă de el. Muşcă!*

Am sărit repede pe pupitru, presupunând că dedesubt trebuie să fie cel puţin vreun dulău cât toate zilele. Dar cu toate că m-am uitat jur împrejur cu o privire îngrijorată, n-am zărit nici urmă de dulău.

Încă nu isprăvisem de cercetat încăperea, când s-a

înapoiat *mister* Mell şi m-a întrebat ce făceam cocoţat pe pupitru.

— Să nu vă fie cu supărare, *sir,* i-am zis, mă uitam după dulău.

— După dulău? a zis el. După care dulău?

— Nu de un dulău e vorba, *sir?*

— Cum adică, de care dulău?

— De ăla de care trebuie să ne ferim; de ăla care muşcă, *sir.*

— Nu, Copperfield, mi-a zis el grav, nu-i vorba de niciun dulău. E vorba de un băiat. Am ordin, Copperfield, să-ţi atârn pancarta asta pe spate. Îmi pare rău că trebuie să începem cu asta, dar n-am încotro.

Şi, spunând aceste cuvinte, m-a luat jos de pe pupitru şi mi-a legat de umeri ca o traistă pancarta anume ticluită pentru mine; şi după aceea, oriunde m-am dus, am avut plăcerea s-o port în spinare.

Nimeni nu-şi poate închipui cât am suferit din pricina acestei pancarte. Tot timpul, chiar dacă nu era nimeni de faţa, mi se părea că o citeşte cineva. Degeaba mă întorceam şi vedeam că sunt singur, deoarece îmi închipuiam că orice aş face, tot mă vede cineva din spate. Omul acela nemilos, cu piciorul de lemn, mi-a făcut şi mai grea suferinţa. Mă supraveghea necontenit, şi de câte ori mă vedea rezemându-mă de un copac sau sprijinindu-mă de un zid, îmi striga din uşa gheretei cu glas năpraznic: „Hei, Copperfield! Lasă să se vadă cum se cade pancarta aceea, că altfel te spun!“. Terenul de joc era o curte pustie, acoperită cu pietriş, care putea fi bine văzută atât din spatele clădirii, cât şi din dependinţe. Ştiam că şi rândaşii, şi măcelarul, şi brutarul citeau pancarta, într-un cuvânt, ştiam că oricine intra sau ieşea din clădire, în orice dimineaţă când eram silit să mă plimb pe acolo, citea că trebuie să se ferească de mine, pentru că muşc. Îmi aduc aminte că ajunsesem să mă tem de mine însumi, socotindu-mă un copil turbat, care muşca cu adevărat.

Spre terenul de joc dădea o uşă veche, pe care băieţii aveau obiceiul să-şi scrijeleze numele. Uşa era acoperită de

inscripţii. Cuprins de teama că se apropie sfârşitul vacanţei şi că băieţii se vor înapoia la şcoală, nu era nume pe care să-l descifrez fără să mă întreb cu ce ton şi cu ce inflexiuni va citi oare inscripţia: „Feriţi-vă de el. Muşcă!“ Unul dintre băieţi – un anume J. Steerforth[41] – care-şi crestase foarte adânc numele în mai multe locuri, îmi închipuiam că o va citi cu glas tare, iar după aceea mă va trage de păr. Un altul – pe nume Tommy Traddles – presimţeam că-şi va bate joc de mine, prefăcându-se a fi tare speriat. Mai era un al treilea, George Demple, care mă aşteptam că o va cânta. Pirpiriu şi crispat, am privit uşa aceea până ce mi s-a părut că purtătorii numelor scrijelite acolo – după spusele lui *mister* Mell, pe vremea aceea erau patruzeci şi cinci de băieţi în şcoală – vor cere într-un singur glas să fiu boicotat şi vor striga, fiecare în felul lui: „Feriţi-vă de el. Muşcă!“

La fel se întâmpla şi când priveam băncile şi pupitrele. La fel, când priveam şirurile de paturi de lemn pe lângă care treceam îndreptându-mă spre culcuşul meu, la fel şi când mă culcam. Îmi amintesc cum, noapte de noapte, visam ba că eram lângă mama, ca odinioară, ba că m-am dus la o petrecere, la *mister* Peggotty, ba că mă aflam pe imperiala tramcarului, ba că luam masa împreună cu nefericitul meu prieten, rândaşul, şi că, în toate aceste împrejurări, cei de faţă ţipau înspăimântaţi şi rămâneau cu gura căscată când băgau de seamă că n-aveam altceva pe mine decât cămăşuţa de noapte şi pancarta aceea.

Era un chin de nesuportat, care venea să se adauge monotoniei vieţii pe care o duceam şi temerilor permanente ce mi le prilejuia începerea anului şcolar. În fiecare zi aveam de făcut teme pentru *mister* Mell; le făceam şi, nefiind de faţă *mister* Murdstone şi soră-sa, mă descurcam. Înainte şi după lecţii mă plimbam pe afară, supravegheat, precum am arătat, de omul cu piciorul de lemn. Cât de bine-mi aduc aminte de igrasia din şcoală, de lespezile cu crăpături verzi din curte, de vechiul butoi de apă spart, de

[41] Cele două elemente din care este alcătuit numele personajului *(steer* – a naviga şi *forth* – drept înainte) aparţin limbajului marinăresc şi, luate laolaltă, sună ca o deviză ; „Navighează drept înainte“.

trunchiurile decolorate ale câtorva copaci mohorâţi, care păreau să fi fost mai bătuţi de ploaie decât alţii şi mai puţin încălziţi de soare. La ceasurile 1, *mister* Mell şi cu mine prânzeam într-un colţ al sufrageriei pustii, plină cu mese de brad, unde stăruia un miros rânced. După-amiază mai făceam lecţii până la ora ceaiului, pe care *mister* Mell îl sorbea dintr-o ceaşcă de porţelan albastru, iar eu, dintr-o ulcică de cositor. De dimineaţă, până pe la ceasurile 7 sau 8 seara, *mister* Mell lucra de zor la pupitrul său din clasă, care nu era la rând cu celelalte, folosind peniţe, cerneală, linie, registre şi hârtie de scris, încheind (după cum am aflat mai târziu) socotelile pe semestrul precedent. După ce îşi strângea lucrurile, scotea piculina şi începea să zică, şi-i zicea cu atâta entuziasm, c-ai fi zis că-şi varsă tot focul din suflet în muştiucul piculinei, pentru ca apoi să-l lase să se risipească în văzduh prin orificiile claviaturii.

Mă văd şi acum, micuţ cum eram, stând cu capul în mâini, în încăperile acelea slab luminate, ascultând cântecul de jale al lui *mister* Mell şi tocind pentru a doua zi. Mă văd apoi stând cu cărţile închise, ascultând cântecul de jale al lui *mister* Mell şi recunoscând parcă în acest cântec zgomotele obişnuite de acasă, sau şuierul vântului peste dunele de la Yarmouth, şi mă simţeam tare mâhnit şi însingurat. Mă văd cum mă duceam la culcare, străbătând încăperile pustii, cum şedeam pe marginea patului, plângând de dorul unei vorbe bune de la Peggotty. Mă văd dimineaţa coborând la parter şi uitându-mă, prin fereastra murdară şi prelungă de pe scară, la clopotul şcolii, aflat într-un foişor având o morişcă de vânt în vârf şi mă văd cum mă temeam de ziua când clopotul acela va suna pentru a-i chema pe J. Steerforth şi pe ceilalţi băieţi în sălile de clasă. Dar ziua aceea nu ocupa primul loc între temerile mele. Mă înspăimânta mai degrabă clipa când omul cu piciorul de lemn va descuia poarta ruginită, spre a o deschide în faţa cumplitului *mister* Creakle. N-aş putea zice că eram cine ştie ce periculos în niciuna dintre aceste ipostaze, dar în toate fără deosebire, purtam în spinare avertismentul cu pricina.

Mister Mell nu prea îmi vorbea, dar niciodată nu s-a arătat aspru cu mine. Cred că, fără să ne vorbim, ne ţineam de urât unul altuia. Am uitat să spun că uneori *mister* Mell vorbea de unul singur, rânjea, strângea pumnii şi, fără niciun motiv, scrâşnea din dinţi şi-şi smulgea părul. Acestea erau ciudăţeniile lui. La început m-au înspăimântat, pe urmă însă m-am deprins cu ele.

CAPITOLUL VI

FAC NOI CUNOŞTINŢE

Am dus acest fel de viaţă timp de aproape o lună, până ce, într-o bună zi, omul cu piciorul de lemn a început să umble de colo până colo, înarmat cu o mătură şi cu o găleată de apă, de unde am dedus că se făceau pregătiri pentru primirea lui *mister* Creakle şi a băieţilor. Bănuiala mea s-a adeverit, căci n-a trecut multă vreme, şi mătura a pătruns în clasa unde lucram, izgonindu-ne, pe *mister* Mel şi pe mine, care, vreme de câteva zile, ne-am aciuat pe unde am apucat, trezindu-ne mereu în calea unor slujnice tinere, două sau trei, care până atunci rar se arătaseră, şi stând tot timpul în mijlocul unor adevăraţi nori de praf, care mă făceau să strănut, de parcă „Salem House“ ar fi fost o uriaşă tabacheră cu tabac de prizat.

Într-o bună zi, *mister* Mell mi-a dat de ştire că *mister* Creakle se va înapoia chiar în seara zilei. Şi pe seară, după vremea ceaiului am aflat că într-adevăr sosise. Înainte de ora de culcare, omul cu piciorul de lemn m-a poftit să mă prezint în faţa directorului.

Aripa ocupată de *mister* Creakle era mult mai confortabilă decât a noastră şi avea o grădiniţă frumuşică, mai ales în comparaţie cu terenul de joc, acoperit de praf, care arăta ca un deşert în miniatură, unde, după părerea mea, numai o cămilă sau un dromader s-ar fi putut simţi la

largul său. Chiar şi faptul că, în timp ce mă duceam tremurând, spre a da ochi cu *mister* Creakle, am putut să-mi dau seama că şi coridorul era mai plăcut, m-a mirat. Eram atât de zăpăcit, încât, când am intrat, aproape nici nu le-am zărit pe *missis* Creakle şi pe fiica ei, care amândouă se aflau în salon. Nu l-am văzut decât pe *mister* Creakle, un bărbat voinic, care purta un lanţ de ceasornic cât toate zilele, de care atârnau o mulţime de brelocuri, şi şedea într-un jilţ, cu un pahar şi o sticlă alături.

— Aşa! a zis *mister* Creakle. Ăsta-i tânărul căruia trebuie să-i pilim dinţii! Întoarce-l!

Omul cu piciorul de lemn îndată m-a sucit, ca să se vadă pancarta; apoi, după ce i-a lăsat răgaz s-o cerceteze pe îndelete, m-a întors la loc cu faţa către *mister* Creakle şi s-a postat lângă acesta. *Mister* Creakle era roşu în obraz şi avea ochi mici, înfundaţi în orbite; tâmplele îi erau brăzdate de vine groase şi avea nasul cârn şi fălci puternice. Rămăsese chel în creştetul capului şi nu avea decât câteva şuviţe de păr jilav, care începuseră să încărunţească, potrivite de-a curmezişul tâmplelor, în aşa fel încât să se împreune pe frunte. Dar ceea ce m-a impresionat cel mai mult a fost faptul că n-avea voce şi că nu vorbea decât în şoaptă. Fie că îl obosea această sforţare, fie că îl irita acest cusur, fapt este că de câte ori vorbea chipul lui morocănos devenea încă şi mai morocănos, iar vinele-i groase se umflau încă şi mai şi, astfel că acum, privind înapoi, mi se pare firesc că tocmai această ciudăţenie mi-a făcut impresia cea mai puternică.

— Ei, a zis *mister* Creakle, ce ai de raportat despre băiatul ăsta?

— N-a făcut nimic rău până acum, i-a răspuns omul cu piciorul de lemn. Încă n-a avut prilejul.

Mi s-a părut că *mister* Creakle a fost dezamăgit. Mi s-a părut, însă, că *missis* Creakle şi fetiţa ei (abia atunci le-am zărit întâia oară şi am văzut că erau slabe şi tăcute amândouă) nu au fost dezamăgite.

— Vino încoace! a zise *mister* Creakle, făcându-mi semn.

— Vino încoace! a zis omul cu piciorul de lemn, repetând

gestul.

— Am fericirea să-l cunosc pe tatăl dumitale vitreg, mi-a şoptit *mister* Creakle, apucându-mă de ureche. E un om vrednic, un om hotărât. Mă cunoaşte şi îl cunosc. Dar *dumneata* pe mine mă cunoşti? Ai? m-a întrebat *mister* Creakle, răsucindu-mi urechea cu sălbatică plăcere.

— Nu încă *sir,* am răspuns, fremătând de durere.

— Ai? Nu încă? m-a îngânat *mister* Creakle. Dar o să facem noi cunoştinţă curând. Ai?

— O să facem noi cunoştinţă curând! Ai? a repetat omul cu piciorul de lemn.

Abia mai târziu am băgat de seamă că omul acesta, cu glas puternic, îi slujea de obicei lui *mister* Creakle drept interpret în faţa băieţilor.

Eram tare înspăimântat şi am răspuns că, dacă-i face plăcere, nădăjduiesc şi eu să facem cunoştinţă. Simţeam tot timpul, cum îmi ardea urechea; mi-o răsucea fără milă.

— O să-ţi spun eu ce sunt, mi-a şoptit *mister* Creakle, dând în sfârşit, drumul urechii, după ce a mai răsucit-o o dată de mi-au dat lacrimile. Un tătar, asta sunt!

— Un tătar, a repetat omul cu piciorul de lemn.

— Când spun c-am să fac un anumit lucru, îl fac, a continuat *mister* Creakle, şi când spun că un anumit lucru trebuie făcut, vreau să fie făcut.

— Când spun că trebuie făcut, vreau să fie făcut, a repetat omul cu piciorul de lemn.

— Sunt un om hotărât, a urmat *mister* Creakle. Aşa sunt eu. Îmi fac datoria. Asta fac! Şi faţă de cei ce-mi stau împotrivă, chiar de ar fi trup din trupul meu şi sânge din sângele meu, a zis uitându-se la *missis* Creakle, sunt fără milă. Mă lepăd de ei! Apoi, adresându-se omului cu piciorul de lemn: A mai călcat pe aici nătărăul acela?

— Nu, i-a răspuns omul.

— Nu, a repetat *mister* Creakle. Ştie ce-l aşteaptă. Mă ştie doar. Să se ferească din calea mea, atâta spun: să se ferească! a adăugat *mister* Creakle, bătând cu pumnul în masă şi fixând-o pe *missis* Creakle. Căci mă ştie. Acum, tinere, că ai început să mă cunoşti şi tu, poţi s-o ştergi. Ia-l

de aici!

Eram cât se poate de fericit că mi se poruncise să plec, pentru că *missis* Creakle şi fetiţa ei îşi ştergeau lacrimile şi mă simţeam mâhnit atât pentru ele, cât şi pentru mine. Mă obseda însă un lucru care avea o însemnătate atât de mare pentru mine, încât nu m-am putut stăpâni, şi minunându-mă de propria mea îndrăzneală, am început:

— V-aş ruga, *sir...*

Mister Creakle mi-a tăiat vorba:

— Ha?! Ce pofteşti? şi m-a privit de parc-ar fi vrut să mă străpungă.

— V-aş ruga sir, am bolborosit eu, dacă mi s-ar putea îngădui... (vă asigur, *sir,* că îmi pare din suflet rău pentru ceea ce am făcut) să scot această pancartă înainte de întoarcerea băieţilor...

Nu ştiu dacă *mister* Creakle, în serios sau doar ca să mă sperie, a făcut deodată un salt din jilţul său, salt în faţa căruia m-am retras în pripă, fără să mai aştept ca omul cu piciorul de lemn să mă însoţească, şi nu m-am oprit decât tocmai în dormitor, unde, după ce am constatat că nu sunt urmărit, m-am culcat, căci era ora de culcare, şi am dârdâit de frică ceasuri de-a rândul.

A doua zi dimineaţă s-a înapoiat şi *mister* Sharp. *Mister* Sharp, fiind cel mai în vârstă dintre profesorii şcolii, era superiorul lui *mister* Mell. *Mister* Mell mânca împreună cu elevii, în vreme ce *mister* Sharp lua mesele cu *mister* Creakle. Părea cam molâu şi plăpând, avea un nas cât toate zilele şi obişnuia să-şi ţină capul înclinat într-o parte, ca şi cum ar fi fost prea greu. Avea un păr mătăsos şi inelat; cel dintâi dintre băieţii care s-au întors la şcoală mi-a destăinuit, însă, că purta perucă (o perucă de ocazie, mi-a zis) şi că în fiecare sâmbătă după-amiază se ducea să şi-o onduleze.

Aceste lămuriri mi-au fost date de Tommy Traddles în persoană. Căci el a fost cel dintâi care s-a întors. S-a prezentat singur, informându-mă că numele lui îl pot găsi în colţul din dreapta uşii, deasupra zăvorului de sus. L-am întrebat atunci pe loc: „Traddles?“ La care mi-a răspuns:

„Chiar el“, şi mi-a cerut apoi să-i povestesc despre mine şi familia mea.

Am avut noroc că Traddles a fost cel dintâi care s-a înapoiat. A găsit că pancarta era foarte nostimă şi m-a scutit de neplăcerea de a o arăta sau de a o ascunde, prezentându-mă în felul următor băieţilor mari sau mici, pe măsură ce soseau: „Ia uitaţi-vă aici! Ce mai distracţie!“ Din fericire, cei mai mulţi se întorceau abătuţi şi nu făceau chiar atâta haz pe socoteala mea, cât mă aşteptasem. Fireşte că printre ei s-au găsit şi câţiva care s-au apucat să joace în jurul meu, ca pieile roşii, cei mai mulţi însă n-au putut rezista ispitei de a se preface că mă iau drept câine, mângâindu-mă şi bătându-mă uşor pe spate ca să nu-i muşc şi spunându-mi: „Culcat, Towzer[42]!“ Glumele astea m-au făcut, fireşte, să sufăr, mai ales între atâţia necunoscuţi şi din pricina lor am vărsat multe lacrimi, dar, în general, a fost mult mai uşor decât mă aşteptam.

Băieţii însă nu m-au socotit ca făcând parte din comunitatea lor până la sosirea lui J. Steerforth.

Se bucura de faima de a fi foarte învăţat, avea o înfăţişare foarte plăcută şi era cel puţin cu şase ani mai mare decât mine, şi în faţa lui m-au dus ca înaintea unui judecător. În şopronul de la marginea terenului de joc a cerut să-i povestesc de ce fusesem pedepsit şi a binevoit să spună că, după părerea lui, ceea ce se făcuse cu mine era „o adevărată ruşine“, fapt pentru care i-am rămas îndatorat pe vecie.

— Câţi bani ai, Copperfield? m-a întrebat, luându-mă deoparte, după ce se pronunţase astfel asupra cazului meu.

I-am spus că aveam şapte şilingi.

— Ai face bine să mi-i dai să ţi-i păstrez, m-a sfătuit. Adică, dacă vrei. Dacă nu vrei, nu mi-i dai.

M-am grăbit să dau urmare acestui sfat prietenesc şi, deschizând portofelul dăruit de Peggotty, l-am golit în mâna lui.

— Ai vrea să cumperi ceva acum?

---

[42] Nume dat în mod obişnuit câinilor în Anglia.

— Nu, mulţumesc!

— Să ştii că dacă vrei, se poate, a adăugat Steerforth. N-ai decât să spui.

— Nu, mulţumesc, *sir,* am repetat eu.

— Poate ţi-ar face plăcere să cumperi de vreo doi şilingi o sticlă de lichior de coacăze negre, ca s-o bem sus, în dormitor? Suntem în acelaşi dormitor, pare-mi-se?

Nici nu-mi trecuse prin minte, dar i-am răspuns că da, mi-ar face plăcere.

— Prea bine! a încuviinţat Steerforth. Ai mai da bucuros încă un şiling pentru pricomigdale, nu-i aşa?

— Da, bucuros! i-am zis:

— Şi încă vreun şiling pe biscuiţi şi un altul pe fructe, ce zici? Ce zici, tinere Copperfield, te învoieşti?

Am zâmbit pentru că zâmbea şi el, dar nu prea ştiam ce să cred.

— Bine! a zis Steerforth. Banii ăştia trebuie folosiţi cu socoteală! O să fac pentru tine tot ce-mi va sta în putinţă. Am voie să ies când vreau, aşa că de aducerea proviziilor eu am grijă.

Rostind aceste cuvinte, a băgat banii în buzunar şi mi-a spus să fiu liniştit – va avea el grijă ca toate să meargă strună.

S-a ţinut de cuvânt, şi toate au ieşit bine, dacă ceea ce făcusem era un lucru chibzuit, în ciuda faptului că un gând ascuns îmi şoptea că nu era chibzuit deloc, căci mă temeam că risipisem fără niciun rost cele două jumătăţi de coroană date de mama, cu toate că păstrasem un bun de preţ: hârtia în care fuseseră înfăşuraţi aceşti bani.

Când ne-am dus la culcare, a scos la iveală toate cumpărăturile făcute cu cei şapte şilingi ai mei şi le-a întins pe patul meu, în bătaia lunii, spunând:

— Iată, tinere Copperfield, ne dai un ospăţ pe cinste!

Eram prea mic ca să mă pot încumeta să fac pe gazda cât timp era el de faţă; numai la gândul acesta îmi tremura mâna. L-am rugat să-mi facă plăcerea să prezideze; şi cererea aceasta fiind susţinută şi de ceilalţi băieţi din dormitor, dânsul a primit, s-a aşezat pe perna mea şi a

început să împartă bucatele – trebuie să recunosc, cu o desăvârşită nepărtinire – şi să toarne pe rând fiecăruia lichior de coacăze negre într-un păhărel fără picior, care-i aparţinea. Eu şedeam la stânga lui, iar ceilalţi băieţi, aşezându-se unii pe paturile mai apropiate, iar alţii pe podea făceau cerc în jurul nostru.

Ce bine îmi amintesc cum stăteam acolo, vorbind în şoaptă, sau, mai bine zis, ascultându-i foarte respectuos pe ceilalţi cum vorbeau; cum prin fereastră razele lunii pătrundeau în odaie şi desenau pe podea o fereastră străvezie şi cum cei mai mulţi dintre noi stăteam în umbră, cu excepţia momentelor în care Steerforth scotea un chibrit şi-l aprindea ca să caute ceva de mâncare, când o licărire albastră trecea asupra noastră, stingându-se numaidecât! Fiorul acela pricinuit de întuneric, de caracterul tainic al ospăţului nostru, de faptul că nu se vorbea decât în şoaptă mă învăluie parcă din nou şi, cu un sentiment nelămurit de teamă şi respect, ascult ce povestesc ceilalţi şi sunt fericit că stăm unul lângă altul, şi când Traddles pretinde că a zărit o stafie într-un ungher, tremur (deşi mă prefac că râd).

Am aflat o sumedenie de amănunte despre şcoală şi despre personalul ei. Am aflat că *mister* Creakle are motive să afirme că e un adevărat tătar; e cel mai aspru şi mai neînduplecat dintre profesori; am aflat că loveşte în fiecare zi în dreapta şi în stânga, dând năvală în mijlocul băieţilor ca un cavalerist şi croindu-i fără milă. De asemenea, am mai aflat că nu ştie nimic, pricepându-se numai la bătaie, fiind (cum spunea Steerforth) mai neştiutor decât cel din urmă elev din şcoală; că fusese cu mulţi ani înainte un biet negustoraş de hamei undeva în Borough[43] şi că se apucase de şcoală tot ca de o negustorie, după ce ajunsese la faliment cu hameiul, izbutind să se descurce numai mulţumită banilor doamnei Creakle. Precum şi multe altele, despre care mă minunam şi eu de unde le ştiau.

Am aflat că omul cu piciorul, de lemn, care se numea

[43] Nume sub care era cunoscută suburbia londoneză Southwark, de pe malul de sud al Tamisei.

Tungay, era o fiară îndărătnică. Fusese în slujba lui *mister* Creakle când făcea negoţ cu hamei şi îl urmase şi în întreprinderea şcolară, pentru că – presupuneau băieţii – îşi rupsese piciorul în slujba lui şi îl ajutase la tot felul de afaceri necurate, aşa că-i cunoştea toate secretele. Am aflat că, în afară de *mister* Creakle, Tungay îi socotea pe toţi – cei din şcoală – profesori şi elevi – drept duşmani personali şi că singura lui plăcere în viaţă era să fie acru şi răutăcios. Am aflat că *mister* Creakle avea un fiu, care nu se împăcase cu Tungay şi că, lucrând şi el în şcoală, într-o zi când tatăl îşi aplicase cu cruzime metodele, fiul se împotrivise; se mai spunea că protestase şi împotriva felului cum se purta părintele cu mamă-sa. Şi am mai aflat că, din această pricină, *mister* Creakle îl izgonise şi că de atunci *missis* Creakle şi fetiţa duceau o viaţă amarnică.

Dar din toate câte le-am aflat despre *mister* Creakle, ceea ce m-a mirat cel mai mult a fost faptul că în şcoală exista un băiat asupra căruia nu se încumetase să ridice mâna niciodată şi că băiatul acela era J. Steerforth. Acesta a adeverit că aşa este şi a spus că i-ar face plăcere dacă s-ar încumeta. Fiind întrebat de un băiat sfios (nu de mine) ce ar face dacă *mister* Creakle ar ridica mâna asupra lui, Steerforth a aprins un chibrit şi, ţinându-l astfel încât să fie în lumină, i-a răspuns că ar începe prin a-l doborî, aruncându-i în cap clondirul de cerneală de şapte şilingi şi jumătate, care se afla întotdeauna pe cămin. Am rămas câtva timp pe întuneric, ţinându-ne răsuflarea.

Am aflat de asemenea că *mister* Sharp şi *mister* Mell erau foarte prost plătiţi; şi, că atunci când la masa lui *mister* Creakle se servea şi carne caldă şi rece, *mister* Sharp trebuia să spună că preferă carne rece, lucru confirmat de Steerforth, singurul băiat care lua masa în salon. Am aflat că lui *mister* Sharp nu i se prea potrivea peruca şi că n-avea de ce să fie atât de „mândru“ – cineva a zis că n-avea de ce să fie atât de „fudul“ – de ea, pentru că la spate tot i se vedea părul roşu.

Am mai aflat că drept taxă pentru unul dintre băieţi, feciorul unui negustor de cărbuni, şcoala primea cărbuni în

loc de bani, şi de aceea băiatului i se dăduse porecla „Troc“ sau „Schimb în natură“ – termenii prin care erau desemnate în cartea de aritmetică târgurile de acest soi. Am aflat că berea ce se servea la masă nu era decât un mijloc de a-i înşela pe părinţi, iar budinca, un pretext de a se stoarce bani. Am aflat că mai toţi băieţii erau încredinţaţi că *miss* Creakle îl iubea pe Steerforth; lucru care, stând eu în întuneric şi gândindu-mă la glasul lui plăcut, la trăsăturile-i regulate, la purtările-i alese şi la părul lui cel frumos inelat, mi s-a părut foarte posibil. Am aflat că *mister* Mell nu era un om rău, dar n-avea niciun gologan, şi că, fără îndoială, maică-sa, bătrâna *missis* Mel, era săracă şi nevoiaşă ca Iov. Atunci mi-am adus aminte că prânzisem o dată la ea şi cum mi se păruse că bolborosise ceva ca „Charley al meu!“, dar sunt bucuros să spun că n-am suflat nicio vorbă despre acest lucru.

Toate aceste povestiri şi altele pe deasupra s-au întins mult după încheierea ospăţului. De îndată ce s-a isprăvit mâncarea şi băutura, cei mai mulţi dintre musafiri s-au dus să se culce; dar în cele din urmă şi noi, cei care am rămas şi am vorbit în şoaptă sau am ascultat ne-am culcat şi noi pe jumătate dezbrăcaţi.

— Somn uşor, tinere Copperfield, mi-a zis Steerforth. O să te am în vedere.

— Sunteţi prea bun, i-am zis cu recunoştinţă. Vă rămân foarte îndatorat.

— N-ai vreo soră? m-a întrebat Steerforth, căscând.

— Nu.

— Păcat. Dacă ai fi avut o soră, cred c-ar fi fost o fetiţă drăguţă, sfioasă, cu ochi mari. Mi-ar fi făcut plăcere s-o cunosc. Noapte bună, Copperfield.

— Noapte bună, *sir,* i-am răspuns.

După ce m-am culcat, am rămas multă vreme gândindu-mă la el şi îmi aduc aminte că m-am ridicat în pat să-l privesc cum stătea întins, în bătaia lunii, cu faţa-i frumoasă întoarsă într-o parte şi capul uşor sprijinit pe un braţ. Îl socoteam o personalitate foarte puternică, şi de aceea gândurile mi se îndreptau către el. Faţa-i luminată de lună

nu era întunecată de vălurile mohorâte ale viitorului. Iar în grădina în care am visat că m-am plimbat toată noaptea, urma paşilor era neumbrită.

CAPITOLUL VII

„ÎNTÂIUL SEMESTRU“ LA „SALEM HOUSE“

A doua zi am început de-a binelea şcoala. M-a impresionat adânc faptul că vacarmul glasurilor, ţin bine minte, s-a prefăcut deodată într-o tăcere de mormânt când, după gustarea de dimineaţă, *mister* Creakle a intrat şi s-a oprit în prag, rotindu-şi privirea asupra noastră ca un căpcăun din basme care-şi cercetează prada.

Tungay stătea alături de *mister* Creakle. N-a fost nevoie, cred, să răcnească: „Tăcere!“, pentru că toţi băieţii încremeniseră şi amuţiseră pe loc.

L-am văzut pe *mister* Creakle vorbind, iar pe Tungay l-am auzit repetându-i cuvintele.

— Ei, băieţi, începem un nou semestru. Băgaţi de seamă ce faceţi în acest semestru nou. Vă sfătuiesc să nu vă daţi în lături de la lecţii, pentru că nici eu n-o să mă dau în lături de la pedepse. O să fiu neînduplecat. Degeaba o să vă frecaţi; n-o să puteţi şterge urmele lăsate de nuielele pe care am să vi le trag. Şi acum, cu toţii la treabă, băieţi!

După ce-a rostit acest înfricoşător discurs, şi după ce Tungay s-a retras şchiopătând, *mister* Creakle s-a apropiat de mine şi mi-a spus că ştie că muşc, dar şi el ştie să muşte. Apoi mi-a arătat nuiaua şi m-a întrebat ce credeam despre cogeamite dintele? E destul de ascuţit, ai? Are vârful destul de tăios, ai? Muşcă, ai? Ce zici, muşcă, ai? Şi la fiecare întrebare mă croia atât de crunt cu nuiaua, încât mă zvârcoleam de durere. Astfel s-a săvârşit ritul de iniţiere (cum îi zicea Steerforth) în comunitatea celor de la „Salem House“, şi am început să plâng îndată.

Nu vreau să spun că acestea ar fi fost semne de atenţie specială, acordate numai mie. Dimpotrivă, pe măsură ce *mister* Creakle făcea înconjurul clasei, marea majoritate a elevilor (mai ales cei mici) erau copleşiţi cu mărturii de atenţie de acelaşi soi.

În fiece zi, înainte de începerea orelor, jumătate din numărul elevilor se zvârcolea şi plângea; şi mi-e teamă să număr câţi s-au mai zvârcolit şi au plâns până la sfârşitul orelor, în ziua aceea căci nu vreau să las impresia că exagerez.

Cred că nicicând n-a existat om pe lume căruia să-i placă profesia sa mai mult decât îi plăcea lui *mister* Creakle. Când îi croia pe băieţi cu nuiaua, încerca o adevărată desfătare, ca şi cum şi-ar fi potolit o poftă nesăţioasă. Sunt convins că mai ales când se afla în faţa unui băieţaş grăsuţ, nu era în stare să reziste ispitei; băieţaşii grăsuţi parcă îl fascinau şi nu-şi găsea astâmpăr până ce nu-i croia şi nu-i pecetluia pentru tot restul zilei. Eram şi eu grăsun, aşa că vorbesc în cunoştinţă de cauză. Acuma când mă gândesc la el, mi se ridică sângele la cap şi mă revolt de parcă aş fi aflat totul de la alţii, fără să fi încăput vreodată pe mâna lui. Şi sunt cu atât mai revoltat cu cât acum îmi dau mai bine seama că a fost o brută şi un incapabil, tot atât de nepotrivit pentru postul de mare încredere pe care-l deţinea pe cât ar fi fost de nepotrivit şi pentru acela de Comandant suprem al armatei sau pentru acela de Mare amiral al flotei, ba cred chiar că în oricare dintre aceste două funcţiuni ar fi făcut, probabil, mult mai puţin rău.

Iar noi, umili supuşi ai unui idol lipsit de remuşcări, cât de mişei eram în faţa lui! Acuma, când mă gândesc, îmi dau seama ce jalnic debut în viaţă este slugărnicia şi supunerea faţă de un om cu asemenea porniri şi păcate!

Iată-mă din nou în bancă, pândindu-i privirea, pândindu-i cu sfiala privirile, în timp ce liniază un caiet de matematică pentru o nouă victimă, ale cărei mâini abia fuseseră croite cu aceeaşi riglă şi care acuma încearcă sa-şi potolească durerea frecându-se cu batista. Am atâtea de făcut! Nu-i pândesc privirile pentru că n-aş avea ce face, ci pentru că

ochii lui mă atrag în chip bolnăvicios, din dorinţa, amestecată cu grele temeri, de a şti ce are de gând şi dacă acela căruia îi va veni rândul să sufere voi fi eu sau altul. Băieţii dintr-un şir întreg de bănci îi urmăresc privirile cu aceeaşi încordare. Cred că ştie acest lucru, deşi se preface că habar n-ar avea. Liniind caietul de matematică, se strâmbă cumplit; deodată aruncă o privire chiorâşă înspre şirul nostru şi, înfioraţi, ne aplecăm asupra cărţilor. Dar peste o clipă, iar ne uităm la el. Chemat de el, un nenorocit, găsit vinovat că nu şi-a făcut bine lecţia, se apropie. Vinovatul îşi cere iertare şi făgăduieşte că are să-şi dea toată osteneala pentru a doua zi. Înainte de a-l altoi *mister* Creakle glumeşte, şi noi, biete javre păcătoase, râdem, râdem albi ca varul, cu inima cât un purice.

Iată-mă din nou în bancă, într-o toropitoare după-amiază de vară. Un zumzet şi un zvon surd se ridică în jurul meu, de parcă băieţii ar fi nişte muscoi. Gustul neplăcut de grăsime sleită îmi stăruie în gură (luasem masa cu un ceas sau două înainte) şi-mi simt capul ca de plumb. Aş da orice pe lume numai să mă pot culca. Stau cu ochii la *mister* Creakle şi clipesc din când în când spre el ca un pui de huhurez; când aţipesc o clipă, mi se pare că tot îl mai zăresc printre gene cum liniază caietele de matematică, până ce vine tiptil, pe la spate, şi, plesnindu-mă peste ceafă, mă trezeşte, ca să-l pot vedea mai limpede.

Iată-mă din nou pe terenul de joc. Deşi nu-l mai am înaintea ochilor, sunt încă vrăjit de amintirea lui. Fereastra care se află la o mică depărtare de locul unde ştiu că stă la masă îl reprezintă şi privesc ţintă la ea. Dacă îi văd chipul lângă geam, îndată mă schimb la faţă, privindu-l rugător şi supus. Dacă se întâmplă cumva să se uite pe geam, chiar şi cei mai îndrăzneţi (în afară de Steerforth) amuţesc în mijlocul unui chiot sau al unui strigăt şi deodată devin visători. Într-o bună zi, Traddles (cel mai nenorocos copil din lume) a spart geamul acela cu mingea. Tremur şi azi când îmi aduc aminte de impresia cumplită făcută de această întâmplare şi de gândul că mingea a căzut în capul sacrosanct al lui *mister* Creakle.

Bietul Traddles! Cu hainele-i strâmte, sinilii, care făceau ca braţele şi picioarele lui să semene cu nişte cârnaţi sau cu nişte rulade, era cel mai vesel şi cel mai nefericit dintre toţi băieţii. Mereu lua bătaie – cred că n-a fost zi în tot semestrul acela în care să nu simtă nuiaua, în afară de lunea aceea când era sărbătoare şi când a fost croit numai cu rigla peste degetele ambelor mâini – şi mereu se pregătea să-i scrie unchiului său şi să i se plângă, dar de scris nu i-a scris niciodată. După ce stătea un timp cu capul pe pupitru, se liniştea, şi deşi lacrimile încă nu i se uscaseră pe obraji, începea să râdă din nou şi se apuca să deseneze schelete pe tăbliţă. Mă întrebam ce mângâiere poate găsi Traddles în desenarea scheletelor, şi o bună bucată de vreme l-am socotit ca pe un fel de schivnic, care, desenând aceste simboluri ale caducităţii, îşi amintea că nici bătaia nu putea dura la nesfârşit. Dar cred acum că le desena pentru că-i venea mai lesne, unde nu era nevoie să-şi bată capul cu amănuntele.

Tare era cumsecade Traddles ăsta, şi socotea că băieţii au datoria sfântă de a fi solidari. Din pricina aceasta a şi avut de suferit în mai multe rânduri; îndeosebi o dată când Steerforth a râs în biserică, şi paracliserul l-a crezut vinovat pe Traddles şi l-a scos afară. Parcă şi acum îl văd ieşind sub escortă, însoţit de privirile dispreţuitoare ale enoriei. N-a spus niciodată cine a fost adevăratul vinovat, deşi a doua zi a pătimit, stând la carceră atâtea ceasuri, încât a ieşit de acolo având pe filele dicţionarului său de latină mai multe schelete decât într-un cimitir. E drept însă că a fost şi răsplătit pentru asta. Steerforth a declarat că Traddles este departe de a fi o puşlama, şi toţi am găsit că era o laudă cum nu se poate mai mare. În ce mă priveşte (deşi eram mult mai puţin curajos decât Traddles şi nici nu eram de vârsta lui), aş fi fost gata să îndur multe pentru o asemenea răsplată.

Pentru mine era o adevărată plăcere să-l văd pe Steerforth la braţ cu *miss* Creakle, îndreptându-se spre biserică. N-o socoteam pe *miss* Creakle la fel de frumoasă ca micuţa Em’ly şi nici n-o iubeam (căci nu îndrăzneam),

dar găseam că era nespus de atrăgătoare şi de o neîntrecută bunăcuviinţă. Când Steerforth gătit cu pantaloni albi, îi aducea umbrela de soare, mă simţeam mândru că eram prietenul lui. Şi eram sigur că nu se putea să nu-l iubească din toată inima. În ochii mei, *mister* Sharp şi *mister* Mell erau desigur oameni de seamă, dar faţă de ei, Steerforth era ceea ce-i soarele faţă de stele.

Steerforth a continuat să-mi arate o grijă binevoitoare şi s-a dovedit un prieten foarte util, căci nimeni n-ar fi îndrăznit să se atingă de acela care avea cinstea să se bucure de ocrotirea lui. N-a putut – sau, mai bine zis, nici n-a încercat – să mă apere împotriva lui *mister* Creakle, care era foarte aspru cu mine; ori de câte ori eram admonestat mai rău ca de obicei, îmi spunea că n-ar fi stricat să am ceva din îndrăzneala lui şi că el n-ar fi îndurat atâtea; interpretam aceste cuvinte drept o încurajare şi îi eram recunoscător. Asprimea lui *mister* Creakle a avut şi o parte bună, singura de care mi-am putut da seama. De fiecare dată când trecea pe lângă banca mea şi voia să-mi ardă una cu nuiaua, tăbliţa de pe spinarea mea îi stătea în drum; de aceea, nu după mult timp a, pus să mi-o scoată, şi aşa am scăpat de ea.

O împrejurare neprevăzută a cimentat şi mai mult prietenia dintre Steerforth şi mine, oferindu-mi mari satisfacţii, în ciuda neajunsurilor pe care le-am avut uneori din pricina ei. Odată, când mi-a făcut cinstea să-mi vorbească pe terenul de joc, m-am încumetat să-i spun că cineva sau ceva – nu mai ştiu despre ce era vorba – îmi aducea aminte de cineva sau de ceva din *Peregrine Pickle.* Nu mi-a zis nimic atunci, dar seara, când mă pregăteam de culcare, m-a întrebat dacă aveam cartea de care pomenisem.

I-am spus că n-o aveam şi i-am povestit în ce împrejurări o citisem, împreună cu toate celelalte cărţi de care am amintit mai înainte.

— Şi mai ştii despre ce era vorba în ele? m-a întrebat Steerforth.

— O, da! i-am răspuns. Am memorie bună şi cred că mai

ştiu foarte bine.

— Atunci, ştii ceva, tinere Copperfield? Să mi le povesteşti. Adorm greu, şi de obicei dimineaţa mă trezesc devreme. O să mi le povesteşti pe rând. Aşa ca în *O mie şi una de nopţi.*

M-am simţit cât se poate de măgulit de această propunere şi am pus-o în aplicare chiar în seara aceea. Nu sunt în măsură să spun şi nici n-aş vrea să-mi aduc aminte cum i-am masacrat pe autorii mei favoriţi cu prilejul interpretării operelor respective; dar credeam cu adevărat în ei şi aveam un fel serios şi simplu de a istorisi; şi aceste însuşiri mi-au fost de mult folos.

Neajunsul era că deseori, seara, picam de somn sau eram plictisit şi nu-mi ardea să reiau povestirea, şi atunci era o adevărată caznă, dar n-aveam încotro; căci, firește, nici prin gând nu mi-ar fi trecut să-l dezamăgesc sau să-l supăr pe Steerforth. De asemenea, dimineaţa, când mă simţeam moleşit şi când aş fi avut poftă să mai dorm un ceas, mi-era tare neplăcut să mă văd trezit din somn ca Şeherezada[44] şi să fiu silit să-i înşir o poveste lungă până ce suna deşteptarea; dar Steerforth era neînduplecat; şi cum, în schimb, mă ajuta să-mi fac adunările şi temele şi orice lucrare ce-mi părea prea grea, nu ieşeam păgubit din această afacere. Nu se cade însă să fiu nedrept cu mine însumi. Nu am fost mânat s-o fac nici de interes, nici de motive egoiste şi nici de teama lui Steerforth. Îl admiram, îl iubeam, şi pentru mine, preţuirea lui era cea mai mare răsplată. Ţineam atât de mult la ea, încât şi acum, când mă gândesc la aceste fleacuri, mă simt adânc mişcat.

Steerforth era şi foarte prevenitor cu mine, şi într-o anumită împrejurare şi-a manifestat această trăsătură cu o fermitate care cred că i-a cam făcut să sufere pe bietul Traddles şi pe ceilalţi. Scrisoarea făgăduită de Peggotty – o scrisoare nespus de încurajatoare – a sosit în primele săptămâni ale semestrului şi o dată cu ea am primit un

[44] Personajul narator din *O mie şi una de nopţi* care începea să-şi depene povestirile cu un ceas înainte de ivirea zorilor.

cake, multe portocale şi două sticle de sirop de anglice. Am depus această comoară, precum se cuvenea, la picioarele lui Steerforth şi l-am rugat să hotărască.

— Ascultă, tinere Copperfield, să-ţi spun ceva, a zis Steerforth, siropul o să-l păstrăm ca să-ţi uzi gâtlejul când îmi istoriseşti.

Propunerea lui m-a făcut să roşesc şi l-am rugat, sfios, să nu stăruie. Dar mi-a răspuns că întrucât băgase de seamă că adesea vorbeam cam răguşit, cam gâjâit – acestea au fost cuvintele lui – fiecare picătură avea să fie folosită aşa cum a hotărât. Prin urmare, siropul a fost închis în lădiţa lui, de unde scotea câte puţin într-o sticluţă, şi printr-un pai înfipt în dop îmi dădea să beau ori de câte ori i se părea că aş avea nevoie de un întăritor. Uneori, ca băutura să fie mai eficace, avea bunăvoinţa să stoarcă câteva picături de zeamă de portocală în sirop sau să-l mai învioreze cu ghimbir sau să toarne o picătură de piperment. Şi deşi n-aş putea spune că prin aceste adăugiri căpăta o aromă mai bună sau c-ar fi fost băutura cea mai potrivită dimineaţa, pe stomacul gol, sau seara, înainte de culcare, totuşi o sorbeam cu recunoştinţă şi eram foarte mişcat de atenţia lui.

Mi s-a părut că *Peregrine Pickle* a durat câteva luni de zile şi că celelalte istorisiri au cerut încă şi mai multă vreme. Îndeplinirea învoielii n-a suferit niciodată din lipsă de material, şi siropul a durat cam atâta cât şi povestirile. Bietul Traddles – nu pot să mă gândesc la băiatul acesta fără să nu-mi vină să râd şi fără ca în acelaşi timp să nu simt umezindu-mi-se ochii – juca, de obicei, rolul corului antic, se prefăcea că se prăpădeşte de râs la părţile hazlii şi că e cuprins de groază ori de câte ori ajungeam la un pasaj sinistru, şi foarte adesea mă punea în mare încurcătură. Îmi amintesc că una din glumele lui preferate era să clănţăne din dinţi, de câte ori, povestind de aventurile lui Gil Blas, pomeneam de un *alguazil*[45]; şi ţin bine minte că atunci când

[45] *Alguazil* – în limba arabă, înalt dregător; în Spania feudală, ispravnic sau agent de poliţie.

Gil Blas s-a întâlnit la Madrid cu căpetenia hoţilor, bietul Traddles a mimat cu atâta foc un acces de spaimă, încât a fost auzit de *mister* Creakle, care tocmai trecea pe coridor, şi s-a ales cu o bătaie straşnică pentru tulburarea liniştii în dormitor.

Ce înclinaţii spre romantism şi visare voi fi avut din născare au fost stimulate de atâta povestit pe întuneric; şi din acest punct de vedere se prea poate ca această îndeletnicire să nu-mi fi făcut cine ştie ce serviciu. Dar faptul că în dormitorul nostru eram răsfăţat şi că eram conştient de preţuirea de care mă bucuram în rândul băieţilor, deşi eram cel mai mic dintre ei, m-a îndemnat să-mi dau cea mai mare silinţă. Într-o şcoală în care domneşte cruzimea, fie că directorul e un neghiob sau nu, nu se poate învăţa mare lucru. Nu cred să fi existat vreo şcoală ai cărei elevi să fie mai neştiutori decât conşcolarii mei; prea erau hărţuiţi, prea erau des bătuţi ca să aibă capul la învăţătură; nu puteau învăţa cu folos, aşa cum nimeni nu se alege cu vreun folos când în permanenţă se abat asupra lui nenorociri, suferinţe şi griji. Dar orgoliul meu copilăresc şi ajutorul lui Steerforth mi-au dat oarecare imbold; şi cu toate că asta nu m-a ferit de pedepse, am izbutit, spre deosebire de ceilalţi băieţi, să prind, cât am urmat acolo, câteva firimituri de învăţătură.

În această privinţă, *mister* Mel, care mi-a arătat o simpatie de care îmi amintesc cu recunoştinţă, mi-a dat un deosebit ajutor. De aceea m-a mâhnit întotdeauna atitudinea lui Steerforth faţă de *mister* Mell, căci căuta în mod sistematic să-l facă de râs, rareori lăsând să-i scape vreun prilej de a-l jigni sau de a-i îndemna pe alţii s-o facă. Lucrul ăsta m-a tulburat multă vreme, mai ales că îi povestisem lui Steerforth – faţă de care nu eram în stare să păstrez niciun secret, după cum nu puteam ascunde de el nicio prăjitură sau vreun alt bun lumesc – despre cele două bătrâne la care mă dusese *mister* Mell şi mi-era teamă ca nu cumva, din dorinţa de a-l înjosi pe *mister* Mell, să lase să-i scape vreo vorbă.

Aş putea spune că nici unuia dintre noi nu i-a dat prin

gând în dimineaţa aceea, când am luat gustarea în odăiţa bătrânelor şi am aţipit la umbra penelor de păun, în sunetul piculinei, ce urmări va avea trecerea neînsemnatei mele persoane prin acel azil. Şi vizita aceea a avut totuşi urmări neprevăzute şi destul de grave, în felul lor.

Într-o zi, când *mister* Creakle n-a putut să iasă din odaie, fiind bolnav – ceea ce, fireşte, a stârnit veselie în toată şcoala – s-a făcut mare tărăboi în timpul orelor de dimineaţă. Băieţii se simţeau atât de voioşi şi atât de mulţumiţi, încât nu era chip să-i potoleşti. Deşi temutul Tungay, cu piciorul lui de lemn, şi-a făcut apariţia de două ori sau de trei ori şi a însemnat numele celor mai de seamă vinovaţi, nimeni nu s-a sinchisit, căci, ştiind că în orice caz a doua zi vom fi pedepsiţi cu toţii, socoteam că este mai înţelept să petrecem acuma.

De fapt, fiind sâmbătă în ziua aceea nu aveam ore decât dimineaţa. Dar pentru că gălăgia de pe terenul de joc l-ar fi indispus pe *mister* Creakle şi pentru că vremea nu era prielnică de plimbare, s-a hotărât să rămânem în clasă şi după-amiază, dându-ni-se teme mai uşoare, anume ticluite pentru acea împrejurare. Era ziua în care *mister* Sharp obişnuia să se ducă la oraş ca să-şi onduleze peruca; de aceea, sarcina de a supraveghea clasa îi reveni lui *mister* Mell, în spinarea căruia cădeau toate corvezile.

Dacă aş putea găsi cea mai slabă asemănare între o făptură atât de blândă cum era *mister* Mell şi un taur sau un urs, atunci, vorbind despre clipele când tărăboiul a ajuns la culme în după-amiaza cu pricina, aş spune că era ca un taur sau ca un urs încolţit de o mie de câini de vânătoare. Parcă-l văd cum, ţinându-şi fruntea îndurerată cu mâna aceea osoasă, îşi pleca privirea asupra cărţii ce o avea în faţă, străduindu-se din răsputeri să-şi urmeze munca istovitoare în mijlocul unui vacarm care l-ar fi năucit şi pe preşedintele Camerei Comunelor. Unii băieţi o zbugheau de la locurile lor, jucând leapşa cu colegii; alţii râdeau zgomotos, cântau, flecăreau, ţopăiau, urlau; alţii băteau din picioare, alţii se învârteau în jurul lui *mister* Mell rânjind, strâmbându-se, maimuţărindu-se după el, unii pe la spate,

iar alţii chiar în faţa lui, făcând haz de sărăcia lui, de încălţările lui, de hainele lui, de maică-sa, de tot ceea ce avea şi faţă de care s-ar fi cuvenit să arate respect.

— Linişte! a izbucnit deodată *mister* Mell, ridicându-se şi lovind cu cartea în catedră. Ce înseamnă asta? Aţi întrecut măsura. E exasperant. De ce vă purtaţi aşa cu mine, băieţi?

Lovise catedra cu cartea mea; mă aflam lângă el şi, urmărindu-i privirile care cercetau clasa, am băgat de seamă cum toţi băieţii au înlemnit brusc, unii miraţi, alţii pe jumătate înfricoşaţi, iar câţiva regretând parcă cele întâmplate.

Steerforth îşi avea locul în fundul clasei, la celălalt capăt al lungii încăperi. Când privirea lui *mister* Mell s-a oprit asupra lui, stătea cu spatele rezemat de zid, cu mâinile în buzunare şi se uita la *mister* Mell, ţinându-şi buzele ţuguiate ca şi cum ar fi fluierat.

— Taci, *mister* Steerforth, i-a zis.

— Ba să taci dumneata, i-a întors vorba Steerforth, înroşindu-se. Cu cine crezi că vorbeşti?

— Stai jos, i-a zis *mister* Mell.

— Ba să stai jos dumneata şi să faci bine să-ţi vezi de treabă.

S-au auzit câteva chicoteli şi câteva aplauze; dar *mister* Mell era atât de palid, încât tăcerea s-a aşternut deodată în toată clasa, iar un băiat care se repezise în spatele lui ca s-o imite în bătaie de joc pe mama profesorului, se răzgândi şi se prefăcu c-ar vrea să-şi ascută pana.

— Te-nşeli dacă îţi închipui că nu ştiu ce putere ai asupra băieţilor de aici, sau că n-am văzut cum de câteva minute încoace îi asmuţi pe cei mici să mă insulte în fel şi chip, a spus *mister* Mell şi, în acea clipă, şi-a lăsat, presupun, fără gând rău, mâna pe creştetul meu.

— Nici nu-mi dau osteneala să mă ocup de dumneata, aşa că n-am cum să mă înşel, i-a răspuns Steerforth rece.

— Şi când profiţi de situaţia de privilegiat de care te bucuri aici, a urmat *mister* Mell, căruia îi tremurau buzele, ca să jigneşti un *gentleman...*

— Un ce?... Să-l văd şi eu, unde-i? i-a tăiat vorba

Steerforth.

Deodată cineva a strigat:

— Ruşine, Steerforth! E urât ce faci!

Era Traddles. Dar *mister* Mell l-a dezamăgit, poftindu-l să-şi ţină limba.

— … ca să jigneşti un om care n-a avut noroc în viaţă şi care nu te-a jignit niciodată cu nimic, mai ales că eşti de ajuns de vârstnic şi de înţelept ca să-ţi dai seama că sunt destule motive pentru care n-ar trebui să-l jigneşti, a urmat *mister* Mell, şi buzele îi tremurau din ce în ce mai tare, atunci săvârşeşti o faptă josnică, o mârşăvie! Şi acuma poţi să stai jos sau să rămâi în picioare, cum pofteşti! Copperfield, citeşte mai departe!

— Stai puţin tinere Copperfield, mi-a zis Steerforth înaintând către mijlocul clasei. *Mister* Mell, vreau să-ţi spun ceva o dată pentru totdeauna. Dacă îţi permiţi să spui despre mine că sunt josnic sau mârşav, sau, cam aşa ceva, eşti un cerşetor neruşinat! Că, oricum, eşti un cerşetor, ştii bine. Dar când vorbeşti astfel, eşti un cerşetor neruşinat.

Nici acum nu sunt lămurit dacă Steerforth era cât pe-aci să-l lovească pe *mister* Mell sau dacă *mister* Mell era cât pe-aci să-l lovească pe Steerforth, sau dacă amândoi se pregăteau să se încaiere. Dar am văzut deodată că toţi băieţii au încremenit, de parcă s-ar fi prefăcut în stane de piatră, şi atunci l-am văzut pe *mister* Creakle în mijlocul clasei, cu Tungay alături, şi am zărit-o pe *missis* Creakle cu fiica ei în dreptul uşii, urmărind scena cu un aer înfricoşat. *Mister* Mell a rămas câteva clipe nemişcat, cu capul în mâini şi coatele sprijinite pe catedră.

— *Mister* Mell! a răcnit *mister* Creakle, scuturându-l de braţ. Şi de astă dată glasul lui s-a auzit atât de bine, încât Tungay a găsit că nu mai era nevoie să-i repete cuvintele. Sper că nu ţi-ai pierdut minţile!

— Nu, *sir,* nu! i-a răspuns, *mister* Mell, ridicându-şi capul din palme, clătinându-l şi frângându-şi mâinile foarte tulburat. Nu, *mister* Creakle, nu mi le-am pierdut… mi-am… mi-am păstrat cumpătul, *sir!* Numai *c*ă ar fi fost… ar fi fost mai bine, *mister Creakle,* dacă nu vi le-aţi fi pierdut

dumneavoastră! Ar... ar fi fost mult mai bine, *sir,* şi mult mai *nim*erit*, sir!* M-ar fi ferit de o neplăcere în plus, sir.

Mister Creakle l-a privit cu severitate, apoi a pus mâna pe umărul lui Tungay şi, urcându-se cu picioarele pe banca cea mai apropiată, s-a aşezat pe un pupitru. De pe acest tron s-a uitat o dată sever la *mister* Mell, care, la fel de tulburat continua să-şi clatine capul şi să-şi frângă mâinile; apoi, întorcându-se către Steerforth, i-a spus:

— Pentru că dânsul nu binevoieşte să mă lămurească, spune-mi dumneata, ce s-a întâmplat?

Steerforth a ocolit câtva timp întrebarea, rămânând tăcut şi privindu-şi cu dispreţ şi mânie adversarul. Ţin bine minte că până şi în clipa aceea m-am gândit, fără să vreau, cât de mândru arăta Steerforth şi cât de plouat şi necioplit părea *mister* Mell, alături de el.

— Aş vrea să ştiu ce-a vrut să spună când s-a referit la privilegiaţi? a întrebat, în cele din urmă, Steerforth.

— Privilegiaţi? a repetat *mister* Creakle, şi pe loc vinele de pe frunte i s-au umflat. Cine a vorbit de privilegiaţi?

— Dumnealui, a răspuns Steerforth.

— Şi, mă rog, ce ai vrut să spui cu asta? a izbucnit *mister* Creakle, întorcându-se supărat către asistentul său.

— Am vrut să spun, a dat să răspundă acesta cu glasul stins, am vrut să spun ceea ce am spus: că niciun elev nu are dreptul să folosească poziţia privilegiată pe care o are ca să mă înjosească.

— Să te înjosească pe *dumneata?* a exclamat *mister* Creakle. Asta-i culmea! Dar dă-mi voie să te întreb, cum dracu te cheamă – şi aici *mister* Creakle şi-a încrucişat braţele pe piept, cu nuia cu tot, şi şi-a încruntat atât de tare sprâncenele, încât abia i se mai zăreau ochii mici îndărătul lor – dă-mi voie să te întreb dacă pomenind de privilegiaţi, nu ai nesocotit respectul ce-mi e datorat? Respectul ce mi-e datorat mie, ca director al acestei instituţii ca şi ca patron al dumitale, a adăugat *mister* Creakle, întorcând subit capul în direcţia lui *mister* Mell.

— Sunt gata să recunosc că am greşit, încuviinţă *mister* Mell. Dacă mi-aş fi păstrat sângele rece, n-aş fi făcut-o.

Aici Steerforth interveni:

— A mai zis că sunt josnic şi că sunt mârşav, şi atunci i-am spus că e un cerşetor. Recunosc deschis că de mi-aş fi păstrat sângele rece, poate că n-aş fi rostit acest cuvânt. Dar l-am spus, şi sunt gata să trag toate consecinţele.

Fără să mă gândesc că nu risca, pesemne, nimic, aceste cuvinte semeţe m-au înflăcărat. I-au impresionat şi pe băieţi, căci s-a auzit un murmur de aprobare, deşi nimeni n-a scos o vorbă.

— Deşi sinceritatea dumitale îţi face cinste, a zis *mister* Creakle, fără îndoială că îţi face cinste... mă mir, trebuie să ţi-o spun, Steerforth, că ai putut arunca un asemenea epitet unei persoane care lucrează la „Salem House“.

Steerforth chicoti.

— Ăsta, *sir,* nu-i un răspuns satisfăcător la observaţia mea, l-a mustrat *mister* Creakle. Trebuie să-ţi spun, Steerforth, că aştept de la dumneata mai mult decât atât.

Dacă alături de chipeşul Steerforth, *mister* Mell mi se părea necioplit, ce să mai spun cum mi se părea *mister* Creakle?

— N-are decât să mă dezmintă, a zis Steerforth.

— Ce să dezmintă? s-a răstit *mister* Creakle. Că e un cerşetor? Cum adică, vrei să spui că se duce pe undeva să cerşească?

— Dacă nu e el însuşi cerşetor, atunci o rudă apropiată de-a lui este, a stăruit Steerforth. Şi e totuna!

Mi-a aruncat o privire şi, în acelaşi timp, *mister* Mell m-a bătut prieteneşte pe umăr. M-am uitat la *mister* Mell şi am simţit cum roşeam şi cum inima îmi era covârşită de mustrări, dar ochii lui *mister* Mell erau aţintiţi asupra lui Steerforth. A continuat să mă bată prieteneşte pe umăr, fără a-şi lua privirea de la el.

— Deoarece aşteptaţi să mă explic, a urmat Steerforth, şi să lămuresc ce am înţeles prin aceste cuvinte, n-am de spus decât atâta, *mister* Creakle: maică-sa trăieşte într-un azil din pomana altora.

Privindu-l şi mai departe în ochi pe Steerforth, şi bătându-mă prieteneşte pe umăr, *mister* Mell a murmurat

ceva; dată nu mă înşel, a spus ca pentru sine:

— Da, asta era.

Încruntat, dar cu prefăcută politeţe, *mister* Creakle s-a întors către subalternul sau.

— Ai auzit, *mister* Mell, ce a spus acest *gentleman.* Te rog, dacă vrei, să ai bunătatea şi să dezminţi aici, în faţa clasei, acest lucru.

— Ce-a spus e adevărat, *sir,* şi n-am nimic de dezminţit, declară *mister* Moll în mijlocul unei tăceri de mormânt. Ceea ce a spus e adevărat.

— Atunci, te rog, a urmat *mister* Creakle, plecându-şi capul într-o parte şi rotindu-şi ochii prin clasă, fii atât de bun şi mărturiseşte aici, în faţa tuturor, că până în clipa de faţă această împrejurare n-a fost cunoscută de mine.

— În mod direct, cred că nu, a răspuns *mister* Mell.

— Precis nu ştii? Într-adevăr nu ştii?

— Presupun că niciodată n-aţi crezut c-aş avea o situaţie materială strălucită. Vă este însă cunoscută situaţia ce o am acum aici şi am avut-o întotdeauna.

— Dacă ridici această chestiune, a zis *mister* Creakle; şi vinele i s-au umflat mai tare ca oricând, mă tem că ai avut o situaţie falsă şi că te-ai înşelat, confundând această şcoală cu un orfelinat. Să nu vă fie cu supărare, *mister* Mell, trebuie să ne despărţim. Cu cât mai repede, cu atât mai bine.

— Cel mai bine ar fi s-o facem chiar acum, îi răspunse *mister* Mell, ridicându-se.

— Cum pofteşti! a exclamat *mister* Creakle.

— Îmi iau rămas bun de la dumneata, *mister* Creakle, şi de la voi toţi, a spus *mister* Mell, plimbându-şi privirea prin clasă şi bătându-mă din nou, prietenește, pe umăr. Ţie, James Steerforth, nu îţi pot ura, acum, la plecare, altceva decât să ajungi cândva să te ruşinezi de ceea ce ai făcut azi. Deocamdată, n-aş putea să consider că mi-ai fi prieten mie sau vreunuia dintre cei ce-mi sunt dragi.

Mi-a mai pus încă o dată mâna pe umăr; apoi şi-a luat piculina şi cele câteva cărţi pe care le avea în sertarul catedrei şi, lăsând cheia în broască, pentru urmaşul său, a

părăsit clasa cu modestul lui avut sub braţ. După aceea, prin mijlocirea lui Tungay, *mister* Creakle a ţinut o cuvântare, mulţumindu-i lui Steerforth pentru că apărase (deşi, poate, cu prea multă căldură) fiinţa şi bunul renume al şcolii de la „Salem House“; şi a încheiat strângându-i mâna lui Steerforth, în timp ce noi am strigat, nu prea ştiu de ce, dar cred că pentru Steerforth, de trei ori ura, şi de aceea, deşi eram foarte mâhnit, am luat şi eu parte cu înflăcărare la aceste ovaţii. Apoi *mister C*reakle l-a bătut pe Tommy Traddles, care, în loc să se bucure, ca ceilalţi băieţi, plângea din pricina plecării lui *mister* Mell, şi în cele din urmă *mister* Creakle s-a dus să-şi reia locul pe divanul sau patul pe care-l părăsise.

Rămaşi singuri, ne-am uitat, după câte-mi amintesc, cam fâstâciţi unii la alţii. În ce mă priveşte, mă simţeam atât de mâhnit şi atât de chinuit de remuşcări pentru rolul ce-l jucasem în această întâmplare, încât pentru nimic în lume nu mi-aş fi putut stăpâni lacrimile dacă nu mi-ar fi fost teamă că Steerforth, care vedeam că mereu se uita la mine, mi le va lua în nume de rău, socotindu-le ca un gest neprietenesc, sau că, ţinând seama de deosebirea de vârstă dintre noi şi de sentimentele ce nutream pentru el, va considera ca nelalocul ei manifestarea emoţiei care mă copleşea. Steerforth se arăta foarte supărat pe Traddles şi spunea că îi părea bine că o păţise.

Bietul Traddles, care depăşise prima fază a deznădejdii sale şi nu-şi mai ţinea capul pe bancă, ci se consola, ca de obicei, desenând schelete, i-a răspuns că puţin îi păsa. După părerea lui, *mister* Mell fusese nedreptăţit.

— Cine l-a nedreptăţit, fetiţo? a întrebat Steerforth.

— Chiar dumneata.

— Dar ce i-am făcut?

— Ce i-ai făcut? L-ai jignit şi l-ai făcut să-şi piardă slujba.

— L-am jignit? a repetat, dispreţuitor, Steerforth. Sunt sigur că o să-i treacă repede! Nu e atât de gingaş ca dumneata, miss Traddles. Cât despre slujba lui – care era foarte bună, nu-i aşa? – crezi oare că n-o să scriu acasă şi

n-o să am grijă să i se trimită ceva bani? Aşa crezi, Polly[46]!

Am socotit cu toţii că Steerforth era cât se poate de mărinimos, căci maică-sa era văduvă şi bogată şi, după câte se zicea, era totdeauna gata să-i îndeplinească orice dorinţă. Aşadar, am fost foarte mulţumiţi că Traddles şi-a primit lecţia cuvenită şi l-am ridicat în slavă pe Steerforth; mai ales după ce a binevoit să ne spună că tot ceea ce făcuse era numai pentru binele şi de dragul nostru şi că, prin fapta lui dezinteresat, ne făcuse un mare serviciu.

Dar trebuie să mărturisesc că în seara aceea, pe întuneric, în vreme ce le istoriseam mai departe o poveste, mi s-a părut de câteva ori că-mi sună jalnic în urechi piculina lui *mister* Mell; şi că atunci când, în cele din urmă, Steerforth obosind, m-am culcat, mi s-a năzărit că piculina zicea undeva atât de trist, încât m-am simţit foarte nefericit.

Curând însă l-am dat uitării, căci am căzut în extaz în faţa lui Steerforth, care, până să i se găsească un înlocuitor lui *mister* Mell, a preluat cu nonşalanţă şi dezinvoltură câteva din orele acestuia, predând fără carte (aveam impresia că ştie totul pe de rost). Înainte de a-şi lua serviciul în primire, noul profesor, care mai înainte fusese la o şcoală secundară, a fost poftit într-o zi la masă, ca să-i fie prezentat lui Steerforth. Acesta l-a plăcut şi ne-a spus că era un om de ispravă. Fără a pricepe întocmai ce voia să spună, bizuindu-mă pe aprecierea lui, i-am arătat o mare stimă şi n-am pus nicio clipă la îndoială cunoştinţele sale excepţionale, deşi cu mine nu şi-a dat nici pe departe osteneala pe care şi-o dăduse *mister* Mell.

În cursul semestrului nu s-a mai întâmplat decât un singur eveniment, ieşit din făgaşul banal al vieţii şcolare de fiece zi, care mi-a lăsat o impresie neştearsă până în ziua de azi. Multe sunt pricinile pentru care a rămas neştearsă.

Într-o după-amiază, când eram cu toţii buimaci de oboseală, iar *mister* Creakle croia nemilos în dreapta şi în stânga, Tungay a intrat în clasă şi a strigat cu vocea lui

[46] Nume de fată; aici folosit în batjocură.

răsunătoare:

— Vizite pentru Copperfield!

A schimbat apoi câteva cuvinte cu *mister* Creakle, informându-l cine erau vizitatorii şi întrebându-l unde să-i primească; potrivit obiceiului, de îndată ce auzisem această veste, mă sculasem în picioare şi mă simţeam aproape leşinat de spaimă şi uimire, când am fost poftit să mă duc pe scara din dos şi să-mi pun un guleraş curat înainte de a mă prezenta în sufragerie. Am îndeplinit degrabă aceste porunci, într-o fierbere cum nu mai cunoscusem; şi când am ajuns la uşa sufrageriei şi mi-a dat în minte că ar putea fi mama – până atunci socotisem că nu putea fi decât sau *mister* Murdstone, sau soră-sa – m-am oprit, am luat mâna de pe clanţă şi am plâns o bucată înainte de a intra.

La început n-am văzut pe nimeni; dar simţind că uşa se împiedica de cineva, m-am uitat după uşă, şi, spre uimirea mea, i-am văzut pe *mister* Peggotty şi pe Ham, care, înghesuindu-se unul într-altul lângă perete, îmi făceau plecăciuni cu pălăriile în mână. Nu m-am putut stăpâni şi am pufnit în râs; dar am râs nu atât de înfăţişarea lor, cât de bucurie că-i vedeam. Ne-am strâns mâinile cu multă căldură; şi am râs şi am râs până ce am fost nevoit să-mi scot batista ca să-mi şterg lacrimile.

Mister Peggotty (care, ţin minte, a stat cu gura căscată tot timpul vizitei) s-a arătat foarte îngrijorat văzându-mă cum îmi ştergeam lacrimile şi l-a îmboldit pe Ham să spună ceva.

— Sus inima, *mas'r* Davy! mi-a zis Ham, zâmbind, cum îi era obiceiul. Etete com a mai crescut 'nealui!

— Adevărat, am crescut? am întrebat, ştergându-mi ochii.

Nu ştiu să fi plâns pentru ceva anume; pesemne îmi dădeau lacrimile numai pentru că revedeam nişte vechi prieteni.

— A crescut, *mas'r* Davy! Etete com a mai crescut 'nealui! a strigat Ham.

— Com a mai crescut! a repetat *mister* Peggotty.

Au început să râdă privindu-se unul pe celălalt şi m-au

făcut şi pe mine să râd din nou, şi apoi toţi trei am râs, mai-mai să-mi vină din nou a plânge.

— Nu cumva ştiţi ce face mama, *mister* Peggotty? l-am întrebat. Şi ce face scumpa, scumpa şi buna mea Peggotty?

— Straşnic! mi-a răspuns *mister* Peggotty.

— Şi micuţa Em'ly, şi *missis* Gummidge?

— Straşnic! mi-a răspuns *mister* Peggotty.

A urmat o tăcere. Ca să-i pună capăt, *mister* Peggotty a scos din buzunare doi homari uriaşi, un crab enorm şi un sac mare de pânză plin cu crevete, pe care i le-a pus în braţe lui Ham.

— Mă-nţelegeţi, a zis *mister* Peggotty, când aţi stat la noi, am văzut că vă plăceau bunătăţile astea, aşa c-am îndrăznit… Mămuca i-o fiert chiar ea. *Missis* Gummidge i-o fiert. Da!… a zis *mister Peggotty,* vorbind rar şi stăruind parcă anume, pentru că nu găsea alt subiect de conversaţie. *Missis* Gummidge, zău, vă spun, chiar ea i-o fiert.

I-am mulţumit. După ce i-a aruncat o privire lui Ham, care stătea şi se uita zâmbind la crustacee, fără să caute să-i vină în ajutor, *mister* Peggotty a urmat:

— Vedeţi, mulţumită vântului şi fluxului care ne-au fost prielnice, am ajuns la Gravesen'[47] cu una din bărcile noastre din Yarmouth. Soră-mea mi-o scris com se cheamă locul ăsta de aici şi mi-o spus că de o să ajung comva, din întâmplare, la Gravesen', să trec neapărat să văd ce face *mas'r* Davy şi să-i dau salutările cuvenite şi tare smerite orari de bine din parte-i, şi să-i dau ştire că famelia o duce straşnic de bine. Chiar aşa! Vedeţi, când m-oi întoarce, micuţa Em'ly o să-i scrie soră-mi că v-om văzut şi c-o duceţi şi 'neavoastră straşnic de bine şi aşa mai departe, roată, ca la căluşei.

A trebuit să stau şi să chibzuiesc puţin până să pricep ce voia să spună *mister* Peggotty prin această metaforă, care desemna lanţul corespondenţei. După aceea, i-am mulţumit

[47] Este vorba de Gravesend, un mic port situat nu departe de Londra, la intrarea în estuarul Tamisei.

călduros şi am adăugat – deşi îmi dădeam seama cum îmi roşeau obrajii – că şi micuţa Em'ly s-o fi schimbat de când mergeam împreună să culegem scoici şi pietricele de pe plajă.

— S-o făcut aproape cât o femeie, atât de mult o crescut, mi-a spus *mister* Peggotty. Întrebaţi-l şi pe *el!*

Voia să spună să-l întreb pe Ham, care, cu punga cu crevete în faţă, încuviinţa şi râdea încântat.

— Şi ce frumoasă s-a făcut! a zis *mister* Peggotty, cu faţa îmbujorată.

— Şi com mai învaţă! a adăugat Ham.

— Şi ce scris are! a zis *mister* Peggotty. Negru ca tăciunele! Şi mare, că-l poţi vedea de la orice depărtare!

Era o încântare să vezi cum se mai înflăcăra *mister* Peggotty când îşi amintea de mica lui slăbiciune. Îl văd şi acum cu faţa-i deschisă şi păroasă, radiind de o dragoste şi de o mândrie indescriptibile. Ochii lui, care te privesc drept în faţă, se aprind şi scapără însufleţiţi parcă de o flacără din adâncuri. Pieptul lat i se umflă de plăcere. De emoţie, mâinile-i mari şi puternice se încleştează; şi subliniază ceea ce spune mişcând braţul drept, care, văzut cu ochii mei de pitic, pare cât un baros.

Ham părea aproape la fel de înflăcărat. Cred că amândoi mi-ar fi vorbit mult mai mult despre ea dacă nu i-ar fi tulburat apariţia neaşteptată a lui Steerforth, care, văzându-mă că stăteam de vorbă într-un colţ cu doi străini, a încetat să fredoneze cântecul cu care intrase pe buze, şi dând să iasă, mi-a zis:

— Nu ştiam că erai aici, tinere Copperfield! (Căci, de obicei, nu acolo erau primiţi oaspeţii.)

Nu sunt sigur dacă l-am chemat înapoi spre a mă mândri că am un prieten ca Steerforth sau din dorinţa de a-i explica acestuia cum de aveam un prieten ca *mister* Peggotty. I-am zis, cu sfială, – Doamne-Dumnezeule, cum îmi aduc aminte de aceste amănunte, după atâta amar de vreme!

— Te rog, Steerforth, nu pleca. Dumnealor sunt doi pescari din Yarmouth – oameni buni şi cumsecade – rude

ale dădacei mele, care au venit de la Gravesend să mă vadă.

— A, ah! a exclamat Steerforth, întorcându-se. Îmi pare bine de cunoştinţă. Cum vă simţiţi?

Avea un fel de a se purta atât de plăcut, vesel, firesc dar nicidecum insolent, încât mai cred şi acum că exercita un adevărat farmec. Şi mai cred că datorită ţinutei şi sănătăţii sale, glasului său foarte armonios şi frumuseţii chipului şi a siluetei, cât şi, pe cât ştiu, datorită unei înnăscute puteri, de atracţie (pe care cred că numai puţini oameni o au), emana o vrajă căreia era doar prea firesc să i te supui şi căreia nu mulţi puteau să-i ţină piept. Mi-am dat seama că şi prietenii mei s-au simţit la largul lor şi că îndată au fost gata să-şi deschidă inima în faţa lui.

— Vă rog, *mister* Peggotty, să le spuneţi şi celor de acasă, când le veţi trimite scrisoarea, că *mister* Steerforth e foarte drăguţ cu mine şi nu ştiu ce m-aş fi făcut aici fără el, am zis eu.

— Copilării! făcu Steerforth, râzând. Nici să nu le pomeniţi de aşa ceva.

— Şi dacă *mister* Steerforth o să vină vreodată în Norfolk sau în Suffolk, în timp ce voi fi şi eu acolo, atunci puteţi fi sigur, *mister* Peggotty, că o să-l aduc, fireşte, cu voia lui, la Yarmouth, să vadă casa dumneavoastră, am adăugat. Crede-mă, Steerforth, de când eşti n-ai văzut o casă mai nostimă. E amenajată într-un barcaz!

— Chiar într-un barcaz? s-a mirat Steerforth. Nici că s-ar putea o casă mai potrivită pentru un marinar desăvârşit ca dumnealui.

— Chiar aşa, *sir,* chiar aşa! întări Ham, zâmbind. Aveţi dreptate, tinere domn. *Mas'r* Davy, are dreptate 'nealui. Un marinar desăvârşit! Ho-ho! Într-adevăr, asta şi e!

Deşi modestia îl oprea să-şi însuşească atât de zgomotos lauda ce i se adusese, *mister* Peggotty era la fel de încântat ca şi nepotul său.

— Com să vă spun, *sir,* a zis el surâzător, făcând o plecăciune şi netezind extremităţile fularului pe piept, vă mulţumesc, *sir,* vă mulţumesc! Mă străduiesc şi eu, *sir,* în

meseria mea.

— Nici cel mai vrednic om nu poate face mai mult, *mister* Peggotty, i-a zis Steerforth, care îi reţinuse numele.

— Pon rămăşag că şi ’neavoastră, *sir*, faceţi la fel, a răspuns *mister* Peggotty clătinând din cap, şi încă foa’te bine, foa’te bine, *sir!* Vă mulţumesc, *sir.* Vă rămân foa’te îndatorat, *sir,* că m-aţi primit atât de bine. Sunt cam necioplit, *sir,* dar plin de râvnă, cel puţin *nădăjduiesc* că sunt plin de râvnă, mă-nţelegeţi. N-aveţi cine ştie ce de văzut în casa mea, *sir,* dar vă stau din toată inima la dispoziţie dac-o să veniţi vreodată cu *mas’r* Davy s-o vedeţi. Sunt ca un codobelc, chiar aşa! a râs *mister* Peggotty, voind să spună de fapt că era un melc, căci făcea aluzie la faptul că nu se îndura să plece, deşi dăduse să se retragă după fiecare frază. Şi vă doresc tot binele şi vă urez amândurora fericire!

Ham a repetat aceleaşi urări şi ne-am despărţit foarte buni prieteni. În seara aceea am fost cât pe-aci să-i povestesc lui Steerforth despre micuţa Em’ly, dar m-am sfiit să-i pomenesc numele şi mi-a fost teamă să nu râdă de mine. Îmi aduc aminte că am rămas multă vreme gândindu-mă oarecum stânjenit la vorbele lui *mister* Peggotty, care-mi spusese că micuţa Em’ly devenise aproape o femeie; până la urmă, însă, mi-am zis că era o prostie.

Nevăzuţi de nimeni, am dus crustaceele, sau „micile bunătăţi“, cum le numise cu modestie *mister* Peggotty, în dormitorul nostru şi am mâncat straşnic în seara aceea. Dar până la urmă, Traddles a păţit-o. Era prea ghinionist ca să-i poată prii, ca şi celorlalţi, o masă bună. Toată noaptea i-a fost rău din pricina crabilor; şi după ce l-au îndopat cu atâtea ceaiuri negre şi pilule albastre, încât Demple (al cărui tată era medic) a zis că atâtea doctorii ar fi dat gata şi un cal, l-au mai bătut şi cu nuiaua şi l-au pedepsit să înveţe pe de rost şase capitole din versiunea grecească a *Vechiului testament* pentru faptul că a refuzat să mărturisească din ce i s-a tras.

Din restul semestrului mi-a rămas doar un vălmăşag de amintiri despre strădaniile şi luptele noastre de fiece zi;

despre vara care era pe sfârşite şi venirea toamnei; despre dimineţile friguroase, când clopoţelul ne silea să ne sculăm din pat, şi despre aerul tăios, atât de tăios, al nopţilor întunecate; despre clasa neîncălzită şi slab luminată, în care învăţam după-amiază, şi despre clasa rece, ca o adevărată gheţărie, în care ne petreceam dimineţile; despre ciclul imuabil de la rasol la friptură de vită şi de la carnea de oaie fiartă la carnea de oaie friptă; despre grămezile de pâine cu unt; despre cărţi cu colţurile îndoite, tăbliţe sparte, caiete pătate de lacrimi, bătăi cu nuiaua, bătăi cu rigla peste degete, tunderea părului, duminicile ploioase, budincile cu seu şi mirosul acela respingător de cerneală, care învăluia totul.

Îmi amintesc însă foarte desluşit cum, după ce multă vreme mi s-a părut ca un punct nemişcat, gândul la vacanţă a început să se apropie şi să crească, să crească văzând cu ochii. Îmi aduc aminte cum, după ce am socotit timpul ce ne despărţea de vacanţă în luni, am ajuns apoi să-l măsurăm în săptămâni şi, în cele din urmă, în zile; şi cum mi-a fost teamă că nu mă vor chema acasă, şi cum apoi am aflat de la Steerforth că totuşi, *mă* chemaseră, şi când n-am mai avut nicio îndoială în această privinţă, am avut presimţiri că o să-mi rup piciorul. Şi îmi amintesc cum, în cele din urmă, ziua vacanţei a început să se apropie vertiginos, peste două săptămâni, săptămâna viitoare, apoi săptămâna asta, poimâine, mâine, azi, diseară… până ce m-am trezit în diligenţa de Yarmouth, în drum spre casă.

Nu o dată m-am trezit din somn în diligenţa care gonea spre Yarmouth şi nu o dată am visat visuri incoerente despre toate acestea! Dar când mă trezeam, priveliştea pe care-o zăream pe fereastră nu mai era aceea, a terenului de joc al şcolii „Salem House“, iar zgomotul ce-l auzeam nu mai era acela al loviturilor de nuia administrate lui Traddles de *mister* Creakle, ci şuierul biciului cu care vizitiul îndemna caii.

CAPITOLUL VIII

VACANŢA. O DUPĂ-AMIAZA FERICITĂ

Înainte de a se lumina de ziuă, când am ajuns la hanul la care-a oprit diligenta, alt han, nu acela unde lucra prietenul meu, rândaşul, am fost poftit într-un iatac drăguţ, pe uşa căruia era pictat un delfin. Îmi aduc aminte că, deşi băusem un ceai fierbinte în sala de jos, în faţa căminului în care ardea un foc mare, eram îngheţat; şi că am fost foarte fericit să mă cuibăresc în patul „Delfinului“[48], să trag peste cap plapuma „Delfinului“ şi să dorm.

Mister Barkis, harabagiul, trebuia să vină să mă ia dimineaţă la 9. M-am deşteptat pe la 8, cam mahmur, pentru că mă odihnisem prea puţin, şi am fost gata îmbrăcat înainte de ora hotărâtă. M-a întâmpinat ca şi cum n-ar fi trecut nici cinci minute de când ne văzusem ultima oară, ca şi cum n-aş fi intrat la han decât să schimb o monedă de şase *pence,* sau aşa ceva.

Îndată după ce mi-am încărcat cufăraşul şi am luat loc în haraba, şi după ce harabagiul s-a aşezat pe capră, mârţoaga cea leneşă a pornit în pasul ei obişnuit.

— Arătaţi foarte bine, *mister* Barkis, i-am zis, socotind că-i va face plăcere să afle acest lucru.

Mister Barkis şi-a frecat obrazul cu mâneca, apoi s-a uitat la ea de parcă ar fi vrut să vadă dacă nu i s-a luat rumeneala de pe faţă, dar nu mi-a răspuns la compliment.

— Să ştiţi, *mister* Barkis, că n-am uitat. I-am scris lui Peggotty.

— Îhî! făcu *mister* Barkis.

Părea morocănos şi îmi răspundea cam sec.

— N-am făcut bine, *mister* Barkis? l-am întrebat, după o clipă de codire.

— Nu prea.

— N-am scris cumva ce trebuia?

---

[48] Numele şi emblema hanului.

— Ba ăi fi scris dumneata ce trebuia, mi-a zis *mister* Barkis, dar a rămas fără urmare.

Nepricepând ce voia să spună, am repetat interogativ:

— A rămas fără urmare, *mister* Barkis?

— Nu s-a ales nimic, m-a lămurit, privindu-mă cu coada ochiului. Niciun răspuns.

— Adică aţi aşteptat un răspuns, *mister* Barkis, am zis eu, făcând ochii mari. Căci la asta nu mă gândisem.

— Când un bărbat spune că ar vrea, mi-a declarat *mister* Barkis, privindu-mă lung, înseamnă c-aşteaptă şi un răspuns.

— Şi atunci, *mister* Barkis?

— De atunci, a zis *mister* Barkis, întorcându-şi din nou privirea asupra urechilor mârţoagei, bărbatul cu pricina tot aşteaptă răspuns.

— Nu i-aţi spus asta, *mister* Barkis?

— Nu-u-u! a mormăit *mister* Barkis, chibzuind. N-am nicio chemare să mă duc să i-o spun. De când sunt, n-am schimbat nici şase vorbe cu ea. Nici prin gând nu-mi trece să i-o spun.

— Aţi dori să-i vorbesc eu, *mister* Barkis? l-am întrebat, şovăitor.

— Poţi să-i spui, dacă doreşti, a încuviinţat *mister* Barkis, privindu-mă din nou cu înţeles, că Barkis aşteaptă un răspuns. Care ziceai că-i e numele?

— Adică vreţi să ştiţi cum o cheamă?

— Îhî! a făcut *mister* Barkis, dând din cap.

— Peggotty.

— Nume de botez? Sau nume de familie? a vrut să ştie *mister* Barkis.

— O, nu, nu-i nume de botez. Numele ei de botez e Clara.

— Nu zău? s-a mirat Barkis.

Această noutate i s-a părut pesemne foarte tulburătoare, căci a rămas o vreme pe gânduri, fluierând încetişor.

— Bine! a reluat el firul în cele din urmă. Aşa să-i spui: „Peggotty! Barkis aşteaptă răspuns.“ Ea poate o să-ţi zică: „Răspuns la ce?“ Să-i spui: „La ce ţi-am spus“. „Ce mi-ai spus?“ o să te întrebe. Dumneata să-i răspunzi: „Barkis ar

vrea.“

Această sugestie, deosebit de ingenioasă, *mister* Barkis a subliniat-o înghiontindu-mă atât de tare, încât m-au durut coastele. S-a aplecat apoi asupra calului, cum îi era obiceiul; şi n-a mai revenit asupra acestui subiect decât o singură dată, peste jumătate de ceas, când, scoţând o bucată de cretă din buzunar, a scris pe partea dinăuntru a coviltirului „Clara Peggotty“, pesemne ca să nu uite.

Ah, ce straniu sentiment încercam acum, când, îndreptându-mă spre casă, îmi dădeam seama că de fapt nu mai era casa mea şi când fiecare lucru la care mă uitam îmi amintea vremurile fericite ce le apucasem în vechiul cămin ca de un vis pe care nu-l voi mai trăi niciodată! Pe drum mi-am adus aminte cu amărăciune de acele zile, când mama, eu şi Peggotty eram atât de uniţi şi între noi nu se găsea nimeni care să ne dezbine, încât nici nu mai ştiam dacă să mă bucur că mă întorceam sau dacă n-ar fi fost mai bine să fi rămas departe, căutând să uit totul, în tovărăşia lui Steerforth. Era însă prea târziu; curând am şi ajuns în preajma casei, de unde se vedeau bătrânii ulmi care-şi frângeau braţele în peisajul cenuşiu de iarnă şi cum vântul smulgea vreascuri din vechile cuiburi de ciori.

Harabagiul m-a lăsat cu cufăraşul în faţa portiţei grădinii şi şi-a văzut de drum. Am apucat pe cărăruie, îndreptându-mă spre casă, şi mă uitam mereu la ferestre, temându-mă că pe vreuna din ele ar putea să scoată capul *mister* Murdstone, sau *miss* Murdstone. Dar n-a apărut nimeni la ferestre; şi când am ajuns în dreptul uşii pe care ştiam s-o deschid şi singur, am intrat fără să bat, păşind sfios, fără zgomot.

Glasul mamei, care se auzea din salonaş, mi-a trezit amintiri din prima copilărie. Cânta în surdină. Cred că aşa îmi cânta când eram foarte mic şi mă purta în braţe. Nu cunoşteam melodia, mi s-a părut însă veche şi m-a înduioşat cum te înduioşează revederea unui prieten care s-a întors după o lipsă îndelungată.

După felul melancolic cum îngâna melodia am presupus că se afla singură în salonaş. Am intrat tiptil în odaie. Şedea

lângă cămin şi alăpta un copilaş a cărui mânuţă gingaşă o strângea la piept. Cu privirea aţintită asupra feţei lui, îi cânta. Într-o privinţă, totuşi, nu mă înşelasem – în salonaş nu se mai afla nimeni.

I-am vorbit, şi mama a tresărit şi a dat un ţipăt. Apoi, când m-a văzut, a strigat: „Davy, iubitul meu! Băieţaşul meu!“ şi a venit către mine în mijlocul salonaşului şi, îngenunchind, m-a sărutat şi mi-a strâns capul la piept alături de pruncul cuibărit acolo şi apoi i-a dus mânuţa la buzele mele.

Bine ar fi fost de-aş fi murit atunci! Aş fi murit cu inima plină de simţământul acela! Niciodată n-am fost mai apropiat de cer ca atunci.

— Ăsta-i frăţiorul tău, mi-a zis mama, dezmierdându-mă. Davy, îngeraşul meu! Sărmanul meu copil!

Apoi, ţinându-mă îmbrăţişat, n-a mai contenit cu sărutările. Aşa ne-a găsit Peggotty când a dat buzna în salonaş şi, aşezându-se lângă noi pe podea, timp de un sfert de oră, şi-a revărsat asupra noastră focul dragostei ei.

Pare-se că nu eram aşteptat să sosesc la ora aceea. Harabagiul venise mai devreme decât de obicei. *Mister* Murdstone şi soră-sa se duseseră să facă o vizită unor vecini şi nu urmau să se întoarcă decât seara. Nici c-aş fi visat una ca asta. Nu mi-aş fi închipuit că ne va fi dat să mai stăm vreodată toţi trei laolaltă, nestingheriţi de nimeni; şi mi s-a părut, o clipă, că reveniseră frumoasele zile de odinioară.

Am luat cina împreună lângă cămin. Peggotty a vrut să ne servească, dar mama n-a lăsat-o şi a silit-o să ia masa cu noi. Am mâncat în vechea mea farfurie cu poze, aceea cafenie, înfăţişând o corabie de război cu pânzele întinse, pe care, în absenţa mea, Peggotty o ţinuse ascunsă, fiindcă n-ar fi vrut, pentru nimic în lume ca să se spargă. Căniţa de odinioară, pe care era gravat numele meu, precum şi furculiţa şi cuţitaşul meu, care nu tăia, se aflau în faţa mea.

În timpul mesei mi s-a părut nimerit să-i povestesc lui Peggotty despre *mister* Barkis, dar înainte ca sa sfârşesc, dânsa a pufnit în râs, acoperindu-şi faţa cu şorţul.

— Peggotty, a întrebat mama, ce s-a întâmplat?

Fără să-i răspundă, Peggotty a continuat să râdă. Cu şorţul pe faţă, şi cu toate că mama a încercat să i-l dea la o parte, îşi ascundea capul ca într-un sac.

— Ce te-a apucat, proasto? a insistat mama, râzând şi ea.

— O, bată-l pustia! Vrea să mă ia de nevastă?

— Ar fi un soţ foarte potrivit pentru tine; nu crezi?

— O! Nu ştiu, a zis Peggotty. Pe mine să nu mă întrebaţi. De aur să fie, şi tot nu l-aş lua. Nici pe el, nici pe nimeni altul.

— Atunci de ce nu-i spui aşa, proasto?

— De ce i-aş spune-o? i-a întors Peggotty, uitându-se peste şorţ. Nu mi-a suflat niciun cuvânt despre asta. Ştie ce-l aşteaptă. Un singur cuvinţel dac-ar îndrăzni să scoată, i-aş trage o palmă.

Cred că n-am văzut pe nimeni cu faţa atât de aprinsă cum o avea Peggotty în clipa aceea; apoi a izbucnit în râs şi şi-a ascuns din nou faţa în şorţ, şi după două-trei asemenea accese de râs, a continuat să mănânce.

Am băgat de seamă că mama, deşi zâmbea când Peggotty se uita la dânsa, căzuse pe gânduri şi părea îngrijorată. De cum o văzusem, îmi dădusem seama că era schimbată.

Chipul mai era frumos, dar prea palid şi măcinat de necazuri; mâinile îi erau atât de albe şi subţiri, încât păreau străvezii. Acum, însă, se petrecea o nouă schimbare: o schimbare în felul ei de a fi, căci se arăta neliniştită şi fremăta. În cele din urmă, întinzând mâna şi punând-o afectuos pe braţul credincioasei slugi, i-a spus:

— Dragă Peggotty, n-ai de gând să te măriţi şi tu odată?

— Eu, *ma'am?* a răspuns Peggotty, privind-o. Nu, ferească Dumnezeu!

— Poate mai târziu? a stăruit mama, cu duioşie.

— Niciodată! a sărit Peggotty.

Atunci mama i-a luat mâna şi i-a spus:

— Nu mă părăsi. Rămâi cu mine, Peggotty. Poate n-o să mai am nevoie multă vreme. Ce m-aş face fără tine?

— Eu să te părăsesc, scumpetea mea?! a protestat Peggotty. Pentru nimic în lume! Cine ţi-a băgat în căpşor năzbâtiile asta?

Căci Peggotty obişnuia să-i vorbească mamei ca unui copil.

Mama n-a mai zis nimic, ci doar i-a mulţumit, şi Peggotty a continuat să vorbească:

— Eu să te părăsesc? Mă şi văd! Peggotty să plece? S-o prind eu că face una ca asta! Nu, nu, nu, a repetat Peggotty, clătinând din cap şi încrucişând braţele, nu e în stare de aşa ceva, draga mea. Nu că n-ar fi nişte afurisiţi care n-ar mai putea de bucurie s-o vadă plecată, dar nu le face ea plăcerea asta! Să plesnească fierea în ei! Rămân lângă dumneata până oi îmbătrâni şi oi ajunge o babă slabă şi smintită: Şi când, fiind prea surdă şi prea hodorogită, şi prea chioară şi prea ştirbă, şi n-oi mai fi bună de nimic, nici ca să mă ocărăşti, atunci m-oi duce la Davy al meu şi l-oi ruga să mă ia la el!

— O să fiu foarte fericit, Peggotty, i-am zis, şi o să te primesc ca pe o regină!

— Doamne-Dumnezeule! a strigat Peggotty. Ştiu eu c-o să mă primeşti!

Şi, ca să mă răsplătească dinainte pentru ospitalitate, m-a sărutat. Apoi din nou şi-a acoperit capul cu şorţul şi a mai râs de *mister* Barkis. După care, a luat copilaşul din leagăn şi l-a primenit. Pe urmă a strâns masa; s-a întors apoi cu altă bonetă pe cap, aducându-şi cutia de lucru, iardul şi mucul de lumânare, totul întocmai ca odinioară.

Ne-am aşezat în jurul focului şi am stat de vorbă, fericiţi. Le-am povestit cât de aspru profesor era *mister* Creakle, şi ele m-au compătimit din toată inima. Le-am povestit ce băiat minunat era Steerforth şi cum mă ocrotea, şi Peggotty a zis că ar fi în stare să facă şi douăzeci de mile pe jos numai să-l vadă. Când copilaşul s-a trezit, l-am luat în braţe, şi l-am legănat cu drag. Când a aţipit iar, m-am aşezat lângă mama, cum obişnuiam altădată şi cum de multă vreme nu mai făcusem, am cuprins-o de mijloc, mi-am lăsat faţa rumenă pe umărul ei şi am simţit părul ei care

mă atingea – ca aripa unui înger, aşa îmi ziceam, pe cât îmi aduc aminte – şi eram cu adevărat fericit.

Pe când stăteam aşa, uitându-mă în foc şi văzând fel de fel de chipuri înfiripându-se din jăratic, mi s-a părut că nici nu fusesem plecat de acasă; că *mister* Murdstone şi soră-sa nu erau decât nişte închipuiri şi vor pieri de îndată ce se va stinge focul; şi că din tot ce-mi aduceam aminte, afară de mama, de Peggotty şi de mine, nimic nu exista aievea.

Cât a mai fost lumină, Peggotty a cârpit un ciorap, apoi a rămas cu el tras pe mâna stângă ca o mănuşă, şi cu acul în dreapta, gata să mai tragă un fir îndată ce s-ar înteţi focul. Nu-mi dau scama ai cui erau toţi ciorapii, ăia pe care Peggotty îi cârpea toată ziua, nici de unde se aproviziona totdeauna cu atâţia ciorapi care trebuiau cârpiţi. Din frageda-mi copilărie, mereu am pomenit-o îndeletnicindu-se cu acest soi de lucru de mână, şi niciodată cu altceva.

— Mă întreb, a zis deodată Peggotty, care, uneori, avea accese de curiozitate dintre cele mai năstruşnice, ce s-o mai fi întâmplat cu mătuşa lui Davy?

— Ei, Doamne, Peggotty? a certat-o mama, tresărind din visarea ei. Ce prostii îţi mai trec prin minte!

— Dar zău, *ma'am,* că mă întreb, a stăruit Peggotty.

— Cum de ţi-ai adus aminte tocmai de ea? a întrebat mama. Nu mai ai la cine să te gândeşti pe lumea asta?

— Nu ştiu cum se face, a zis Peggotty, pricina se prea poate să fie că sunt eu proastă, dar mintea mea nu-i niciodată în stare să-şi aleagă gândurile. Vin şi se duc sau nu vin şi nu pleacă, după cum poftesc. Zău, mă întreb, ce s-o fi întâmplat cu dânsa?

— Ce nebună eşti, Peggotty! i-a răspuns mama. Nu cumva ai vrea s-o mai vezi venind în vizită pe aici?

— Ferească Dumnezeu! a strigat Peggotty.

— Atunci nu mai vorbi de lucruri atât de neplăcute, a zis mama. Fără îndoială că *miss* Betsey s-a încuiat în căsuţa ei de la marginea mării şi că n-o să mai iasă de acolo. În orice caz, nu mi se pare c-are să ne mai tulbure vreodată.

— Nu! a încuviinţat Peggotty, îngândurată. Asta-i drept… Mă întreb, însă, când o muri, îi va lăsa ceva moştenire lui

Davy?

— Doamne-Dumnezeule, Peggotty, i-a răspuns mama, tare mai eşti nebună! Doar ştii bine că s-a făcut foc şi pară când a venit bietul băiat pe lume.

— Cred că nici acum nu poate să i-o ierte, şi-a dat Peggotty cu părerea.

— Şi mă rog, de ce-l-ar ierta acum? a întrebat-o cam înţepată mama.

— Acum, că mai are un frăţior, asta voiam să spun, a explicat Peggotty.

Mama a început să plângă îndată şi se mira cum de îndrăznise Peggotty să spună acest lucru.

— Vorbeşti ca şi cum copilul ăsta nevinovat, care-i în leagăn, ţi-ar fi făcut vreun rău ţie sau altcuiva, gelozia te mănâncă! i-a zis. Bine ai face dacă te-ai duce să te măriţi cu *mister* Barkis, harabagiul. De ce n-o faci?

— Prea ar fi fericită *miss* Murdstone dacă aş face-o! a răspuns Peggotty.

— Ce rea eşti, Peggotty! a mustrat-o mama. Eşti geloasă pe *miss* Murdstone şi nu-ţi dai seama că eşti caraghioasă. Pare-mi-se c-ai vrea să ţii tu cheile casei şi să împărţi bucatele! Mu m-aş mira dacă ţi-ar trece prin minte şi una ca asta! Când ştii bine că *miss* Murdstone face ce face numai din bunătate şi cu cele mai curate intenţii! Ştii prea bine, Peggotty… ştii prea bine lucrul ăsta!

Peggotty a bombănit ceva care însemna „să ne mai slăbească cu intenţiile ei curate“ şi încă ceva care însemna că nu mai poate omul să răsufle de atâtea intenţii bune.

— Înţeleg eu ce vrei să spui, răutate ce eşti! i-a zis mama. Te cunosc cum nu se poate mai bine, Peggotty! Ştii prea bine lucrul ăsta şi mă mir că nu-ţi ard obrajii de ruşine. Dar să luăm lucrurile pe rând. S-o luăm mai întâi pe *miss* Murdstone, de asta nu scapi Peggotty! N-ai auzit-o spunând de atâtea ori că prea sunt nepricepută şi prea… prea…

— Prea drăguţă, a zis Peggotty.

— Ei şi, a urmat mama, pe jumătate râzând, dacă ea spune prostii, ce-s eu de vină?

— Nici nu zice cineva că eşti, a liniştit-o Peggotty.

— Sper că nici nu zice! a răspuns mama. N-ai auzit-o de atâtea ori spunând că tocmai de aceea vrea să mă cruţe de o mulţime de greutăţi, pentru care socoteşte că aş fi nepregătită, şi mă întreb dacă n-are dreptate; nu se scoală ea dis-de-dimineaţă şi nu aleargă de colo până colo toată ziulica până noaptea târziu şi nu face fel de fel de treburi şi nu cotrobăieşte pretutindeni în pivniţe şi în cămări, şi mai ştiu eu în ce locuri, unde nu cred să fie prea plăcut, şi vrei totuşi să spui că asta nu înseamnă jertfire de sine?

— Nu vreau să spun nimic, s-a apărat Peggotty.

— Ba vrei, Peggotty! a ripostat mama. În afară de treaba pe care o ai, altceva nici nu faci. Mereu bagi fitiluri. Asta-i plăcerea ta. Şi când te legi de bunele intenţii ale lui *mister* Murdstone.

— Nicicând nu m-am legat de ele, a obiectat Peggotty.

— Nu, Peggotty, i-a răspuns mama, dar ai lăsat să se înţeleagă. Asta-ţi şi spuneam adineauri. Asta-i şi cusurul tău cel mai mare. Îţi place să insinuezi. Îţi spuneam adineauri că te cunosc, şi vezi că n-am greşit. Când vorbeşti despre bunele intenţii ale lui *mister* Murdstone, prefăcându-te că nu le iei în serios (căci nu cred, Peggotty, că-n fundul inimii tale ai avea vreo îndoială), sunt convinsă că eşti tot atât de încredinţată ca şi mine că intenţiile lui sunt cu adevărat bune şi că este călăuzit de ele în tot ce face. Dacă în aparenţă se poartă aspru cu o anume persoană – şi sunt sigură că îţi dai seama, Peggotty, şi tu, Davy, că nu fac aluzie la niciunul dintre cei de faţă – o face numai fiindcă e sigur că este spre binele persoanei respective. De dragul meu, ţine, fireşte, la o anumită persoană; şi tot ce face e numai spre binele ei. Dânsul e mai în măsură decât mine să judece ce-i poate fi de folos; căci ştiu că sunt o fiinţă nehotărâtă, uşuratică şi copilăroasă, pe câtă vreme el e un bărbat ferm, grav şi serios. Şi, a urmat mama, în timp ce lacrimile i se prelingeau pe faţă, căci era o fire foarte impresionabilă, el îşi dă toată silinţa cu mine; şi eu trebuie să-i fiu foarte recunoscătoare şi foarte supusă până şi în gândurile mele. Şi când nu sunt, mă frământ, Peggotty, şi am mustrări de conştiinţă şi mi-e inima grea şi nu mai ştiu

ce să mai încep.

Cu bărbia pe călcâiul ciorapului, tras pe mână, Peggotty privea focul, tăcută.

— Hai, Peggotty, a adăugat mama schimbând tonul, să nu ne mai certăm, nu pot să suport asta. Ştiu că-mi eşti o prietenă sinceră cum n-am alta pe lume. Când îţi spun că eşti o caraghioasă sau că eşti o pisăloagă şi alte vorbe jignitoare de felul ăsta, să ştii, Peggotty, că nu vreau să spun decât că-mi eşti o prietenă adevărată, cum mi-ai fost întotdeauna, din seara când *mister* Copperfield m-a adus pentru prima oară în casa asta şi ai ieşit să mă întâmpini la poartă.

Peggotty n-a pregetat şi a întărit acest legământ de prietenie, îmbrăţişându-mă cu căldură. Cred că în clipa aceea doar am bănuit adevăratul sens al discuţiei; astăzi însă sunt sigur că Peggotty o stârnise anume pentru ca în cursul ei mama să aibă prilejul să-şi verse focul, şi rezultatul dorit a fost obţinut, căci, precum îmi aduc aminte, mama s-a simţit mai la largul ei tot restul serii, iar Peggotty n-a mai ţinut-o chiar aşa din scurt.

După ce am luat ceaiul şi după ce Peggotty a scos cenuşa din vatră şi a tăiat mucul lumânărilor, ca să ne aducem aminte de vremurile de altădată, i-am citit un capitol din cartea cu crocodili, pe care a scos-o din buzunar – mă întreb dacă nu cumva a ţinut-o acolo de când îi citisem ultima oară – şi pe urmă le-am povestit din nou despre „Salem House“, şi despre Steerforth, de care îmi plăcea atât de mult să le vorbesc. Am fost cât se poate de fericiţi; şi seara asta, cea din urmă seară în felul ei, care, de altfel, era sortită să încheie această parte a vieţii mele, nu o voi uita niciodată.

Era aproape ceasul 10 când am auzit de afară huruit de roţi. Ne-am ridicat toţi trei; şi mama mi-a zis în grabă că era foarte târziu şi că, întrucât *mister* Murdstone şi soră-sa erau de părere că cei tineri trebuie să se culce devreme, ar fi poate mai bine să mă duc la culcare. Am sărutat-o şi, înainte ca dânşii să intre în casă, am zbughit-o pe scări, cu lumânarea în mână. Şi în timp ce suiam spre dormitorul

unde fusesem ţinut sub cheie, mi s-a părut, în închipuirea-mi copilăroasă, că o dată cu ei pătrunsese în casă un val de aer rece, care a risipit, într-o clipită, acea atmosferă caldă şi prietenoasă.

Dimineaţa, când a trebuit să cobor la masă, m-am simţit cam neliniştit, căci nu mai dădusem ochii cu *mister* Murdstone din ziua când săvârşisem crima de neiertat. Totuşi, neavând încotro, după ce, de vreo două-trei ori m-am răzgândit la jumătatea drumului şi m-am întors tiptil în odaia mea, am coborât şi am intrat în salon.

Stătea în picioare, cu spatele la cămin, în vreme ce *miss* Murdstone îi turna ceaiul. Când am intrat, m-a privit drept în faţă, fără să arate totuşi că m-ar fi recunoscut.

După o clipă de zăpăceală, m-am apropiat de el şi i-am spus:

— Vă cer iertare, *sir.* Îmi pare foarte rău de ce am făcut şi nădăjduiesc că mă veţi ierta.

— Mă bucur, David, să te aud că îţi pare rău, a răspuns *mister* Murdstone.

Mâna pe care mi-a întins-o era cea pe care o muşcasem. Fără să vreau, m-am uitat o clipă la o cicatrice roşie de pe dosul palmei; dar când i-am văzut expresia urâcioasă, mi-a năvălit sângele în obraji şi m-am făcut mai roşu decât cicatricea.

— Bună ziua, *ma'am,* i-am zis lui *miss* Murdstone.

— Vai, Doamne! a oftat *miss* Murdstone, întinzându-mi cleştele de zahăr în loc să-mi dea mâna. Cât ţine vacanţa?

— O lună, *ma'am.*

— Începând de când?

— De astăzi, *ma'am,*

— Oh! a zis *miss* Murdstone. Atunci o zi a şi trecut.

Şi în felul ăsta mi-a ţinut socoteala zilelor de vacanţă, şi în fiece dimineaţă mai ştergea o zi din calendar. Până la a zecea zi s-a arătat morocănoasă, dar când a ajuns la zilele cu două cifre, a mai prins oarecare nădejde, şi pe măsură ce trecea vremea, se arăta tot mai optimistă.

Chiar în prima zi am avut nefericirea s-o bag în sperieţi, cu toate că, de obicei, nu-şi pierdea firea cu una, cu două.

Am intrat în odaia unde stătea împreună cu mama şi am luat cu grijă în braţe, din poalele mamei, copilaşul (care nu avea decât câteva săptămâni). Deodată, *miss* Murdstone a dat un ţipăt atât de ascuţit, încât am fost gata-gata să scap copilul din braţe.

— Jane, dragă! a strigat mama.

— Doamne-Dumnezeule, Clara, nu vezi? a exclamat *miss* Murdstone.

— Ce să văd, dragă Jane? a întrebat mama. Unde?

— A pus mâna pe el! a strigat *miss* Murdstone. A pus mâna pe copilaş!

Era paralizată de spaimă; dar adunându-şi toate puterile s-a repezit la mine şi mi l-a luat din braţe. Apoi a căzut în leşin şi i-a fost atât de rău, că a fost nevoie să i se dea o vişinată. Când şi-a revenit, mi-a interzis în mod solemn să mă mai ating de frăţiorul meu; şi biata mama, care, mi-am dat seama, era de altă părere, a întărit oprelişte a, bolborosind:

— Fireşte, ai dreptate, dragă Jane.

Altă dată, când ne aflam toţi trei împreună, copilaşul, pe care, de dragul mamei, îl iubeam cu adevărat, i-a prilejuit, fără voie, lui *miss* Murdstone o spaimă straşnică. Mama, care, ţinându-l în braţe, îi privise ochii, m-a chemat:

— Davy! Vino aici! şi apoi s-a uitat la ochii mei.

Am văzut-o pe *miss* Murdstone c-a lăsat din mână mătăniile.

— Într-adevăr, sunt la fel, a zis mama cu duioşie. Cred că amândoi îi au de la mine. Au aceeaşi culoare ca ai mei. Extraordinar cum seamănă!

— La ce te referi, Clara? a întrebat *miss* Murdstone.

— Dragă Jane, a îngăimat mama, speriată de tonul răstit al întrebării, găsesc că băieţaşul are aceeaşi ochi cu Davy.

— Clara! a apostrofat-o *miss* Murdstone, ridicându-se mânioasă. Uneori eşti de-a dreptul neroadă.

— Dragă Jane! a protestat mama.

— Da, de-a dreptul neroadă! a urmat *miss* Murdstone. Cui i-ar da în gând să asemene pe copilaşul fratelui meu cu băiatul tău? Nu seamănă deloc. Dimpotrivă, se deosebesc

foarte mult. Se deosebesc în toate privinţele. Şi sper că se vor deosebi întotdeauna. Nu pot să aud făcându-se astfel de comparaţii.

Şi rostind aceste cuvinte, ieşi trântind uşa.

Pe scurt, nu eram pe placul lui *miss* Murdstone. Pe scurt, aici nu eram pe placul nimănui, nici măcar pe placul meu; căci cei care mă iubeau nu puteau să-şi arate dragostea pe faţă, iar cei care nu mă iubeau mi-o arătau atât de limpede, încât îmi dam bine scama că tot timpul eram posomorât, ursuz şi posac.

Simţeam că îi tulbur tot atât cât mă tulburau şi ei pe mine. Când intram într-o odaie unde stăteau de vorbă, vedeam îndată că pe chipul mamei, care părea plin de voioşie, se aşternea un văl de nelinişte. Dacă *mister* Murdstone era în toane bune, îi stricam dispoziţia. Când *miss* Murdstone era în toane rele, o făceam să fie şi mai morocănoasă. Aveam destul discernământ ca să-mi dau seama că toate ponoasele le trăgea mama; că se temea să-mi vorbească sau să fie drăguţă cu mine, ca nu cumva să-i jignească prin purtarea ei şi să se aleagă apoi cu vreun perdaf; că se temea nu numai să nu-i supere ea, dar să nu cumva să-i supăr eu, şi urmărea îngrijorată orice gest pe care-l făceam. De aceea, m-am hotărât să-i evit cât mai mult cu putinţă; şi de aceea am petrecut multe ceasuri înfrigurat în odăiţa mea mohorâtă, învelit în palton, aplecat asupra unei cărţi, ascultând bătăile orologiului bisericii.

Seara mă duceam uneori la bucătărie şi stăteam de vorbă cu Peggotty. Mă simţeam bine acolo şi vorbeam fără sfială. Dar niciuna din aceste distracţii nu era pe placul celor din salon. Plăcerea lor de a chinui le-a pus capăt amândurora. Prezenţa mea era socotită necesară pentru muştruluirea bietei mame, şi, pentru a o pune la încercare, nu mi-a mai fost îngăduit să lipsesc din mijlocul lor.

— Davy, mi-a zis *mister* Murdstone într-o bună zi, după cină, când tocmai mă pregăteam să părăsesc, ca de obicei, odaia, îmi pare rău să constat că eşti cam posac.

— E morocănos ca un urs! a spus *miss* Murdstone.

Am rămas tăcut, cu capul în pământ.

— Să ştii, Davy, a urmat *mister* Murdstone, tot ce poate fi mai rău e să ai o fire posomorâtă şi îndărătnică.

— Am văzut eu băieţi posaci şi îndărătnici, dar nu ca ăsta, a adăugat soră-sa. Cred, dragă Clara, că îţi dai şi tu seama!

— Te rog să mă ierţi, dragă Jane, i-a răspuns mama, dar eşti tu chiar aşa de sigură – să nu-mi iei, te rog, în nume de rău această întrebare, dragă Jane – eşti sigură, că-l înţelegi pe Davy?

— Ar fi o ruşine, Clara, s-a oţărât *miss* Murdstone, dacă n-aş fi în stare să-l înţeleg pe băiatul ăsta sau pe oricare altul. Nu pretind că sunt prea deşteaptă, dar cred că am bun-simţ.

— Nu încape îndoială, dragă Jane, a zis mama, că ai o judecată foarte ascuţită.

— O, nu, dragă! Te rog nu spune una ca asta, Clara! i-a tăiat vorba *miss* Murdstone înţepată.

— Sunt sigură că aşa e, a reluat mama, toată lumea o ştie. În ce mă priveşte, trag, sau cel puţin ar trebui să trag atâtea foloase de pe urma ei şi în atâtea feluri, încât nimeni nu poate fi mai convins decât mine de acest lucru; de aceea, te rog să mă crezi, dragă Jane, că nu vorbesc cu uşurinţă.

— Să admitem, Clara, că nu-l înţeleg pe băiat, a concedat *miss* Murdstone, potrivindu-şi lănţişoarele la încheietura mâinii. Dacă-ţi face plăcere, sunt gata să declar că nu-l înţeleg deloc. E mult prea profund pentru mine. Dar poate că fratele meu, cu mintea lui pătrunzătoare, e în măsură să-şi dea seama de firea băiatului. Şi pare-mi-se că fratele meu tocmai despre asta vorbea când, nu prea cuviincioase, noi l-am întrerupt.

— Sunt de părere, Clara, a zis, vorbind gros şi grav, *mister* Murdstone, că în această privinţă s-ar putea ca alţii să judece mai bine şi mai nepărtinitor decât tine.

— Edward, i-a zis mama speriată, fireşte, tu eşti în măsură să judeci mult mai bine decât mine în toate privinţele. Amândoi sunteţi în măsură, şi tu, şi Jane. Eu am vrut să spun numai că…

— Ai spus ceva necugetat şi fără rost, i-a retezat el vorba. Vezi să nu mai faci asta şi altă dată, Clara, şi te rog să-ţi măsori cuvintele!

Buzele mamei au fremătat parcă pentru a spune: „Bine, dragă Edward“, dar fără glas.

— Cum îţi spuneam, David, a urmat *mister* Murdstone întorcând capul şi privirea spre mine, îmi pare rău să constat că eşti cam posac. Nu pot să te las aşa, cu firea pe care o ai, fără să încerc să ţi-o îndrept. Trebuie să-ţi dai osteneala să te schimbi. Şi noi trebuie să ne străduim să ţi-o schimbăm, spre binele tău.

— Vă cer iertare, *sir,* am îngăimat eu. De când m-am întors, n-am avut niciodată intenţia sa fiu posac.

— Nu încerca să scapi printr-o minciună! s-a răstit la mine atât de fioros, încât am văzut-o pe mama cum, fără voie, ridicase mâna-i tremurândă, ca să ne despartă. Te-ai retras îmbufnat în odaia dumitale. Ai rămas în odaie, când ar fi trebuit să stai aici. Să ştii, o dată pentru totdeauna, că-ţi cer să stai aici, nu în odaia dumitale. Şi îţi mai cer să fii ascultător. Mă cunoşti, David. Să faci ce ţi-am spus.

Miss Murdstone a chicotit răguşită.

— Vreau să ai o purtare respectuoasă, supusă şi îndatoritoare faţă de mine, faţă de Jane Murdstone şi faţă de maică-ta, a urmat el. Nu admit să fii ţâfnos şi să ocoleşti odaia aceasta ca şi cum ar fi ciumată. Stai jos.

Mi-a poruncit ca unui câine şi l-am ascultat ca un câine.

— Încă ceva! mi-a zis. Bag de seamă că-ţi place tovărăşia oamenilor de rând. N-ai voie să te amesteci cu slugile. Bucătăria nu-ţi va fi de niciun folos pentru îndreptarea numeroaselor tale cusururi. Cât despre femeia care te încurajează, nu spun nimic. Şi apoi, adresându-se mamei cu glas mai scăzut, adăugă: Deoarece văd că nici tu, Clara, din pricina vechilor legături şi predilecţii, n-ai izbutit încă să te dezbari de slăbiciunea pe care o ai faţa de ea.

— E un capriciu cât se poate de nesănătos! s-a amestecat în vorbă *miss* Murdstone.

— Un singur lucru îţi spun, a urmat *mister* Murdstone, vorbindu-mi mie de astă dată, nu sunt de acord să preferi

tovărăşia unor persoane ca *missis* Peggotty şi trebuie să renunţi la asemenea preferinţe. Şi acum, David, m-ai înţeles şi ştii ce te aşteaptă dacă nu mă asculţi întocmai.

Ştiam prea bine – poate mai bine decât îşi închipuia el, căci era în joc mama – şi l-am ascultat întocmai. Nu m-am mai retras în odaia mea, n-am mai căutat un refugiu lângă Peggotty, ci am stat în salon zi după zi, murind de plictiseală şi aşteptând să vină mai repede seara şi ora de culcare.

Ce chin era pentru mine să stau ceasuri întregi în aceeaşi poziţie, temându-mă să mişc o mână sau un picior, ca nu cumva *miss* Murdstone să spună că sunt neastâmpărat (nu scăpa nici cel mai mic prilej să mi-o spună) sau fără să-mi ridic ochii, de teamă ca nu cumva să surprindă în ei o umbră de îndoială sau de reproş care să dea loc altor învinuiri. Ce plictiseală insuportabilă mă năpădea stând şi ascultând tictacul pendulei sau uitându-mă la mărgelele strălucitoare de oţel pe care le înşira *miss* Murdstone, punându-mi întrebarea dacă se va mărita vreodată şi peste cine o să cadă năpasta de a-i fi soţ; numărând despărţiturile dintre ciubucele ce ornamentau prichiciul căminului; şi plimbându-mi apoi privirile pe tavan şi printre încolăciturile şi spiralele de pe tapet.

De câte ori n-am rătăcit singur prin viforniţă, pe uliţele noroioase, purtând pretutindeni cu mine imaginea salonului şi aceea a lui *mister* Murdstone şi a soră-si; o povară îngrozitoare, pe care trebuia s-o port, o obsesie de care nu puteam scăpa, care-mi apăsa mintea şi-mi tocea simţurile!

De câte ori n-am stat la masă, tăcut şi stânjenit, cu sentimentul că un cuţit şi o furculiţă, şi anume ale mele, erau de prisos; că o poftă de mâncare, şi anume a mea, era de prisos; că o farfurie şi un scaun, şi anume ale mele, erau de prisos; că se afla acolo şi o fiinţă de prisos, şi acela eram eu!

Cum petreceam serile când, după ce se aduceau lumânările, trebuia să fac ceva, dar neîndrăznind să citesc o carte distractivă, mă holbam la vreo carte de aritmetică rece şi plictisitoare; când citeam tabelele de măsuri şi

greutăţi pe melodii ca *Rule, Britannia*[49] sau *Away with Melancholy*[50]*;* când cifrele nu voiau să stea liniştite ca să le pot învăţa, ci pătrundeau ca aţa în acul bunicii, intrându-mi printr-o ureche şi ieşind prin alta!

Şi cum căscam şi moţăiam, în ciuda străduinţei mele de a mă stăpâni; şi cum tresăream din aceste furişe clipe de toropeală; şi cum nu primeam niciun răspuns când rareori mă încumetam şi eu să spun ceva; şi cum mă simţeam ca un nimic, pe care nimeni nu-l lua în seamă şi care totuşi stătea în drumul tuturor; şi cum răsuflăm uşurat când o auzeam pe miss Murdstone salutând cea dintâi bătaie a pendulei care vestea ora 9 şi poruncindu-mi să mă duc la culcare!

Astfel s-au scurs zilele până a venit şi dimineaţa în care *miss* Murdstone mi-a dat ceaşca de ceai cu care se încheia vacanţa, zicându-mi:

— Iată, a venit şi ultima zi!

Nu-mi părea rău că plec. Căzusem într-o adâncă apatie; dar am început să mă trezesc la gândul că-l voi revedea pe Steerforth, deşi undeva în umbra lui se profila *mister* Creakle. *Mister* Barkis a tras din nou în faţa portiţei şi din nou, când mama a dat să se aplece să-mi ureze drum bun, *miss* Murdstone s-a răstit la ea: „Clara!“

Am sărutat-o pe mama, mi-am sărutat frăţiorul şi m-a cuprins o mare tristeţe; nu eram trist că plecam, căci, cu încetul, se săpase o prăpastie între noi şi ne înstrăinasem zi cu zi. În minte, însă, nu mi-a rămas atât această îmbrăţişare, deşi a fost nespus de caldă, cât ce a urmat după îmbrăţişare.

Tocmai mă aşezasem sub coviltir, când am auzit-o pe mama strigându-mă. M-am uitat afară şi am văzut-o cum stătea singură lângă portiţa grădinii, ţinând băieţaşul în

---

[49] *Rule, Britannia! (Stăpâneşte (lumea), Britannia!)* – cântec scris în 1733 de poetul James Thomson şi de compozitorul Thomas Arne pentru un spectacol muzical. Acest cântec s-a bucurat de o deosebită popularitate, devenind un al doilea imn naţional englez.

[50] *Să piară melancolia*, cântec popular englez pe o arie din opera *Flautul fermecat* de Mozart.

braţe aşa ca să-l pot vedea. Era o vreme friguroasă, dar liniştită; şi nu i se clintea niciun fir de păr pe frunte, nicio cută a rochiei, şi se uita încordat la mine, ţinând copilul sus.

Aşa am văzut-o ultima oară. Şi aşa am văzut-o după aceea, în vis, la şcoală, ca o arătare mută lângă patul meu, privindu-mă cu aceeaşi încordare şi ţinând sus copilul, în braţe.

CAPITOLUL IX

O JALNICĂ ANIVERSARE A ZILEI MELE DE NAŞTERE

Trec peste câte s-au întâmplat la şcoală până în acea zi de martie, în care cade ziua mea de naştere. Nu-mi amintesc nimic, în afară de admiraţia crescândă pentru Steerforth. Urma să părăsească şcoala la sfârşitul semestrului, dacă nu chiar mai devreme, şi-mi părea mai inimos, mai independent ca mai înainte, şi de aceea îl şi găseam mai atrăgător; dar în afară de asta memoria n-a reţinut nimic. Puternica amintire care şi-a pus pecetea asupra acestei perioade parcă le-a înghiţit pe cele mai mărunte şi a supravieţuit ea singură.

Nici nu-mi vine să cred că de când m-am înapoiat la „Salem House“ şi până la ziua mea de naştere s-ar fi scurs două luni. Recunosc totuşi că aşa e, deoarece îmi dau seama că trebuie să se fi scurs; altfel, aş fi convins că n-a fost niciun interval între aceste evenimente şi că s-ar fi petrecut unul după altul.

Ce bine-mi aduc aminte de ziua aceea! Mai simt şi acum în nări ceaţa care învăluia priveliştea; ca într-o nălucire, desluşesc prin ea copacii îmbrăcaţi în chiciură; simt cum părul brumat mi se lipeşte de obraji; îmi rotesc privirea prin clasa întunecoasă şi văd ici-colo câte o lumânare care sfârâie, încercând să lumineze acea dimineaţă mohorâtă, şi

văd cum se rostogolesc şi se încolăcesc, în aerul rece, aburii ieşiţi din gura băieţilor, care-şi suflă în palme şi tropăie. Era după gustarea de dimineaţă, şi tocmai fusesem chemaţi în clasă, când, deodată, şi-a făcut apariţia *mister* Sharp, care a zis:

— David Copperfield să treacă în salon.

Aşteptam un coş de la Peggotty şi m-am luminat la faţă auzind aceste cuvinte. Când am dat să ies, vecinii mei de bancă mi-au suflat să nu-i uit la împărţirea bunătăţilor.

— Nu te zori, David, mi-a spus *mister* Sharp. Ai timp destul, băiete, nu te zori.

Dacă aş fi stat să mă gândesc, ar fi trebuit să mă mire tonul lui compătimitor; dar abia mai târziu mi-am dat seama. M-am îndreptat grăbit spre salon; acolo l-am găsit pe *mister* Creakle, care-şi lua gustarea, cu nuiaua şi cu ziarul în faţă, şi pe *missis* Creakle, cu o scrisoare deschisă în mână. De coş, nici urmă.

— David Copperfield, mi-a zis *missis* Creakle, poftindu-mă pe canapea şi aşezându-se lângă mine. Trebuie să-ţi vorbesc într-o chestiune care te priveşte îndeaproape. Am să-ţi spun ceva, dragul meu.

Mister Creakle, la care, fireşte, m-am uitat cu coada ochiului, a clătinat din cap, fără să se uite la mine, şi şi-a oprit un oftat, îmbucând o uriaşă bucată de pâine prăjită cu unt.

— Eşti încă prea tânăr ca să ştii că toate sunt trecătoare pe lumea asta, a urmat *missis* Creakle, şi că oamenii sunt şi ei muritori. Dar de aflat, aflăm cu toţii David: unii mai devreme, când suntem tineri, alţii mai târziu, când suntem bătrâni, alţii de-a lungul unei vieţi întregi.

M-am uitat lung la ea.

— Când ai plecat de-acasă la sfârşitul vacanţei, m-a întrebat *missis* Creakle, după o scurtă pauză, i-ai lăsat pe toţi sănătoşi? Apoi, după o nouă pauză: Mama dumitale era sănătoasă?

Fără să-mi dau bine seama de ce, m-a trecut un fior şi am rămas cu privirea aţintită asupra ei; de răspuns, nici n-am încercat să-i răspund.

— Te întreb, a urmat ea, pentru că am aflat azi-dimineaţă, – îmi pare rău că trebuie să-ţi spun – că mama dumitale e foarte bolnavă.

Între mine şi *missis* Creakle s-a ridicat o ceaţă în care chipul ei a plutit o clipă. Apoi am simţit lacrimi fierbinţi curgându-mi pe obraji, şi chipul ei mi-a apărut din nou limpede în faţă.

— E foarte grav bolnavă, a adăugat.

Am ghicit deodată totul.

— A murit.

Nici nu mai era nevoie să mi-o spună. Izbucnisem într-un plâns deznădăjduit şi mă simţeam orfan pe lume.

Missis Creakle s-a purtat cât se poate de frumos. M-a oprit toată ziua acolo şi aproape că nu m-a lăsat singur. Am plâns, am aţipit, apoi m-am trezit şi iar m-am pornit pe plâns. Când mi-au secat lacrimile, am început să mă gândesc; şi atunci mi-am simţit şi mai grea inima, şi jalea s-a prefăcut într-o durere surdă, pe care nimic n-o putea alina.

Dar gândurile-mi erau încâlcite; nu se concentraseră asupra năpastei care-mi zdrobea inima, ci rătăceau confuze în jurul ei. M-am gândit la casa noastră, zăvorâtă şi cufundată în tăcere. M-am gândit la copilaşul care, după cum îmi spusese *missis* Creakle, tânjea de câtva timp şi se credea că se va prăpădi şi el. M-am gândit la mormântul tatii, din curtea bisericii de lângă casă, şi că mama se va odihni şi ea acolo, la umbra copacului aceluia pe care-l ştiam atât de bine. Când m-a lăsat singur, m-am urcat în picioare pe un scaun şi m-am privit în oglindă, să văd cât de roşii îmi erau ochii şi cât de răvăşit eram la faţă. După câteva ceasuri, dându-mi seama că lacrimile îmi secaseră aproape – cel puţin aşa mi se părea – am stat şi am chibzuit ce anume, în legătură cu nenorocirea suferită, mă va tulbura mai mult când mă voi apropia de casă, căci urma să plec pentru a lua parte la înmormântare. Am simţit că băieţii se uitau cu alţi ochi la mine şi (mi se părea) că durerea îmi sporise importanţa.

Dacă a existat vreodată un copil sfâşiat de durere, acela

am fost eu. Îmi aduc însă aminte că atenţia care mi s-a arătat în după-amiaza aceea, când m-am plimbat pe terenul de joc, în timp ce băieţii aveau ore, m-a măgulit. Când i-am văzut cum, în drum spre clasă, îmi aruncau câte o privire pe fereastră, m-am simţit altfel decât toată lumea; şi luând un aer mai melancolic, am încetinit pasul. Când, la ieşirea din clasă, băieţii s-au apropiat de mine şi au început să-mi vorbească, am socotit că-i frumos din partea mea că nu m-am arătat mândru şi că m-am purtat cu ei la fel ca mai înainte.

Urma să plec a doua zi, seara, dar nu cu diligenţa, ci cu o cursă de noapte, foarte aglomerată, denumită „ţărănească“, fiindcă era folosită mai ales de oamenii de la ţară pentru distanţe scurte. Nu le-am mai istorisit nimic în seara aceea, şi Traddles a vrut cu tot dinadinsul să-mi împrumute perna lui. Nu ştiu la ce credea că mi-ar putea folosi, căci pernă aveam şi eu, dar bietul băiat n-avea nimic altceva, în afară de o foaie de hârtie plină cu schelete; iar pe aia, ca să-mi uşureze suferinţa şi să mă ajute să-mi liniştesc gândurile, mi-a dăruit-o la despărţire.

Am plecat de la „Salem House“ a doua zi după-amiază. În clipa când am plecat, nici nu bănuiam că nu mă voi înapoia niciodată. Am călătorit foarte încet, toată noaptea, şi n-am ajuns la Yarmouth decât dimineaţa pe la 9 sau 10. L-am căutat din ochi pe *mister* Barkis, dar nu l-am zărit nicăieri; în schimb, s-a apropiat, gâfâind, de fereastra diligenţei un bătrânel rotofei, vioi, îmbrăcat în negru, cu pantaloni împodobiţi sub genunchi cu mici legături de panglici soioase, cu ciorapi negri şi cu o pălărie cu boruri late, care m-a întrebat:

— Dumneavoastră sunteţi tânărul Copperfield?

— Da *sir.*

— N-aţi vrea să veniţi cu mine, *sir?* mi-a zis, deschizând portiera. N-aţi vrea să-mi faceţi plăcerea să poftiţi la mine?

M-a luat de mână şi am pornit împreună pe o uliţă îngustă. Mă întrebam cine o fi. Ne-am oprit în faţa unei prăvălii, pe a cărei firmă stătea scris:

OMER, MANUFACTURĂ, CROITORIE. MĂRUNŢIŞURI, POMPE FUNEBRE ETC.

Era o dugheană strâmtă, înăbuşitoare, plină de tot felul de haine gata sau abia croite, având şi o vitrină cu pălării de fetru şi bonete. Am trecut într-o odăiţă, în dosul prăvăliei, unde am dat peste trei femei tinere, care lucrau la o sumedenie de articole din materiale negre, grămădite pe masă, şi unde podeaua era acoperită de bucăţele şi de rămăşiţe. Ardea un foc bun în cămin, şi în odaie domnea o duhoare nesuferită de crep negru pârlit. N-am ştiut atunci ce mirosea aşa, dar acuma ştiu.

Cele trei tinere, care păreau foarte harnice şi voioase, şi-au ridicat privirile, ca să se uite la mine, şi apoi şi-au văzut mai departe de treabă. Coseau, coseau, coseau de zor. De afară, dintr-un atelier aflat peste drum, în curticică, se auzeau pe fereastră ciocănituri cadenţate: BOC-boc-boc, BOC-boc-boc, BOC-boc-boc, care parcă marcau o melodie invariabilă.

— Hei, Minnie, s-a adresat însoţitorul meu uneia dintre cele trei tinere. Cum merge lucrul?

— O să fie gata de probă la vreme, i-a răspuns ea veselă, fără să ridice ochii. N-avea nicio grijă, tată.

Mister Omer şi-a scos pălăria cu boruri mari şi s-a aşezat, trăgându-şi suflarea. Era atât de gras, încât a trebuit să se odihnească puţin înainte ca să poată spune:

— Bine!

— Tată, i-a zis Minnie glumind, ai să ajungi cât un marsuin[51]!

— Hm, nici eu nu înţeleg de ce, draga mea, a recunoscut el îngândurat. Aş zice că aşa sunt eu făcut.

— Poate că unde eşti atât de flegmatic, şi-a dat Minnie cu părerea. Unde le iei toate aşa uşor.

— Nici nu-i nevoie să le iei altfel, draga mea, a zis *mister* Omer.

---

[51] Mamifer marin din ordinul cetaceelor, cunoscut şi sub numele de purcel-de-mare.

— Nici vorbă, a încuviinţat fiică-sa. Şi, slavă Domnului, suntem cu toţii destul de veseli din fire! Nu-i aşa, tată?

— Sper că da, draga mea, a zis *mister* Omer. Acum, că m-am odihnit, să iau măsura acestui tânăr învăţat. Vreţi să poftiţi în prăvălie, *master* Copperfield?

Dând urmare invitaţiei, am trecut în prăvălie; după ce mi-a arătat o bucată de stofă despre care mi-a spus că e extra-prima şi că ar fi păcat, să fie întrebuinţată pentru hainele de doliu ale cuiva care şi-a pierdut alte rude decât părinţii, mi-a luat măsura, pe care şi-a însemnat-o în catastif. Pe când scria, mi-a atras luarea-aminte asupra sortimentelor din prăvălie şi asupra anumitor modele, despre care mi-a spus că „tocmai începuseră să fie la modă“, şi asupra altora, despre care mi-a spus ca „tocmai ieşiseră din modă“.

— Din pricina unor fleacuri ca astea ni se întâmplă adesea să pierdem o avere, a adăugat *mister* Omer. Dar modelele sunt ca oamenii. Apar fără ca nimeni să ştie când, de ce şi cum; şi apoi dispar tot fără ca nimeni să ştie când, de ce, cum. După părerea mea, dacă le priveşti din acest punct de vedere, lucrurile astea se petrec întocmai ca în viaţă.

Prea eram copleşit de durere ca să stau să discut această problemă, care mă tem că şi în alte împrejurări m-ar fi depăşit; după care *mister* Omer m-a condus înapoi în atelier, gâfâind din greu pe drum.

Apoi a deschis o uşă şi, în dreptul unei scări înguste de puteai să-ţi frângi gâtul pe ea, a strigat:

— Adu ceaiul şi pâinea cu unt!

Şi după un răstimp, în care m-am uitat în jurul meu şi am chibzuit ascultând împunsăturile cusăturilor şi zgomotul ciocanului ce se auzea din cealaltă parte a curţii, iată că s-a adus un ceai şi pâine cu unt, şi atunci am băgat de seamă că erau pentru mine.

— Eu pe dumneavoastră vă cunosc, mi-a zis *mister* Omer după ce m-a privit câteva minute, în care timp aproape că nu m-am atins de ceai, căci materialele acelea cernite îmi tăiaseră pofta de mâncare. Vă ştiu de mult, tinere domn.

— Mă ştiţi de mult?

— De când v-aţi născut, a precizat *mister* Omer. Chiar de mai demult. L-am cunoscut pe tatăl dumneavoastră. Avea cinci picioare şi şapte ţoli şi jumătate şi odihneşte într-o groapă de cinci picioare şi douăzeci de ţoli.

BOC-boc-boc, BOC-boc-boc, BOC-boc-boc, se auzea din curticică.

— Odihneşte într-o groapă de cinci picioare şi douăzeci de ţoli, nici atâtica mai mult! a urmat glumeţ *mister* Omer. Nu-mi mai aduc aminte dacă groapa a comandat-o chiar el sau dac-a fost făcută la cererea ei.

— Ştiţi cumva, *sir,* ce face frăţiorul meu? l-am întrebat.

Mister Omer a clătinat din cap.

BOC-boc-boc, BOC-boc-boc, BOC-boc-boc..:

— E în braţele maică-si, mi-a răspuns.

— Vai, bietul copil! S-a prăpădit.

— Nu-ţi face sânge rău, că tot nu ajută, mi-a zis *mister* Omer. Da. S-a prăpădit.

Când am auzit acest lucru, rănile mele s-au redeschis. Am lăsat ceaiul şi pâinea cu unt din care abia gustasem, m-am dus într-un ungher şi mi-am lăsat capul pe o masă, pe care Minnie, de teamă c-am să pătez cu lacrimile mele veşmintele de doliu, a golit-o în grabă. Era o fată drăgălaşă şi inimoasă, şi cu un gest delicat şi duios mi-a dat la o parte părul care-mi cădea pe ochi; radia însă de bucurie, căci lucrul ei era pe sfârşite şi avea să fie gata la vreme, şi avea cu totul altă dispoziţie decât aveam eu.

Deodată, bocănitul acela încetă şi, venind din curticică, un flăcău chipeş intră în odăiţă. Avea un ciocan în mână şi între buze ţinea cuişoare, pe care a fost nevoit a le scoate ca să poată vorbi.

— Hei, Joram! i-a zis *mister* Omer. Cum stai?

— Foarte bine, a răspuns Joram. Am isprăvit.

Minnie a roşit puţin, iar celelalte două fete şi-au zâmbit una alteia.

— Cum?! Nu cumva ai lucrat la lumânare az-noapte, cât am fost la club? Nu-i aşa? l-a întrebat *mister* Omer, mijindu-şi un ochi.

— Da, a mărturisit Joram. Mi-aţi făgăduit că dacă voi fi gata, ne luaţi şi pe noi acolo să facem o plimbare, Minnie şi eu… şi dumneavoastră.

— O! Pe mine credeam că m-aţi uitat de tot, a zis *mister* Omer, făcând un haz de l-a apucat tusea.

— Şi pentru c-aţi fost atât de bun să-mi faceţi această făgăduială, a urmat flăcăul, mi-am dat toată silinţa. Nu vreţi să vedeţi şi dumneavoastră cum a ieşit?

— Vreau, a zis *mister* Omer, ridicându-se. Apoi, după o scurtă şovăire, adresându-mi-se mie: Dragul meu n-ai vrea să vii şi dumneata să vezi…

— Nu, tată! s-a opus Minnie.

— Credeam c-ar putea să-i facă plăcere, a zis *mister* Omer. Dar poate ai dreptate.

Nu ştiu cum, dar am ghicit că era vorba de sicriul mamei, scumpei mele mame. Niciodată nu auzisem cum se lucra un sicriu, şi pe cât îmi amintesc, nici măcar nu văzusem un sicriu până atunci; dar când am auzit zgomotul acela, mi-am dat seama, şi în clipa în care a intrat în odaie flăcăul, îndată am ştiut la ce lucrase.

După ce au isprăvit treaba, cele două fete, al căror nume nu-l auzisem, s-au scuturat de aţe şi scame şi s-au dus în dugheană să facă rânduială acolo şi să aştepte clienţii. Minnie a rămas să împăturească cele cusute de ele şi să le împacheteze în două coşuri. A făcut acest lucru stând în genunchi şi fredonând voioasă. În timp ce ea trebăluia, Joram, care, fără îndoială, era drăguţul ei, a intrat şi (fără să se sinchisească defel că mă aflam de faţa) a sărutat-o. Minnie i-a spus că tatăl ei se dusese după cabrioletă şi că trebuia să se zorească să fie şi el gata. Apoi Joram a ieşit, iar ea şi-a băgat foarfecele şi degetarul în buzunar, şi-a înfipt un ac cu aţă neagră la piept, şi-a pus mantaua şi s-a uitat într-o oglinjoară din dosul uşii, în care i-am văzut chipul radios.

Am urmărit toate acestea de la masa din colţ, unde stăteam cu capul sprijinit pe mână, în timp ce gândurile-mi alergau zănatice de la una la alta. Curând, cabrioleta a tras în faţa dughenei şi după ce au încărcat coşurile şi m-au suit

şi pe mine, s-au urcat şi ceilalţi trei. Ţin minte că era un vehicul ciudat, pe jumătate cabrioletă, pe jumătate haraba, zugrăvită într-o culoare închisă şi tras de un cal negru, cu coada lungă. Era destul de încăpătoare pentru toţi.

Nu cred să fi încercat vreodată în viaţă un sentiment mai ciudat (acum, poate, sunt mai înţelept) decât acela care m-a stăpânit cât am călătorit cu ei, văzându-i cum se bucurau de plimbare şi amintindu-mi la ce lucraseră până mai adineauri. Nu eram supărat pe ei; mai degrabă aş spune că eram îngrozit, ca şi cum aş fi fost aruncat în mijlocul unor făpturi cu care nu aveam nimic comun. Erau toţi foarte voioşi. Bătrânul şedea în faţă şi mâna calul, iar cei doi tineri stăteau în spatele lui, şi de câte ori le vorbea, se aplecau înainte, unul de o parte, altul de cealaltă parte a obrazului său rotofei, arătându-i o deosebită atenţie. Ar fi vorbit ei şi cu mine, dar stăteam posomorât deoparte în colţul meu, indignat că se giugiuleau şi că erau veseli, cu toate că nu erau prea zgomotoşi, şi mă minunam cum de nu se abate vreo pedeapsă asupra lor pentru că li-s inimile împietrite.

Când s-au oprit să dea nutreţ calului, au mâncat şi-au băut şi s-au veselit, dar eu nu m-am putut atinge de nimic şi am postit mai departe. Când am ajuns acasă, am sărit repede din cabrioletă, ca să nu fiu împreună cu ei în faţa acelor ferestre grave care se uitau la mine cu priviri oarbe, ca nişte ochi închişi, cândva strălucitori. Şi, vai, cum am ajuns, n-am mai avut nevoie să mă gândesc la ceva care să mă facă să plâng... a fost destul să văd fereastra mamei, lângă aceea a odăii care, în vremurile mai bune, fusese a mea!

Înainte de a ajunge la uşă, m-am trezit în braţele lui Peggotty, şi dânsa m-a dus în casă. În primul moment, când m-a văzut, a dat frâu liber durerii; dar curând s-a stăpânit şi mi-a vorbit în şoaptă, mergând în vârful picioarelor, ca şi cum zgomotul ar fi putut tulbura pe morţi. După cum am aflat, Peggotty nu mai dormise de mai multe zile. O veghease noapte de noapte.

— N-o las singură pe sărmana şi scumpa mea micuţă atâta vreme cât mai e până s-o pogoare în mormânt, mi-a

zis ea.

Când am intrat în salon, mister Murdstone nici nu m-a băgat în seamă, ci a rămas în jilţul său de lângă cămin, plângând în tăcere şi adâncit în gânduri. *Miss* Murdstone, foarte ocupată la biroul ei încărcat de hârtii şi de scrisori, mi-a întins vârfurile reci ale degetelor şi m-a întrebat, vorbind în şoaptă, dar metalic, dacă mi s-a luat măsura pentru hainele de doliu. I-am răspuns:

— Da.

— Şi cămăşile, m-a întrebat *miss* Murdstone, le-ai adus acasă?

— Da, *ma'am,* am adus acasă toată îmbrăcămintea şi rufăria.

Asta a fost singura vorbă de mângâiere pe care, în dârzenia ei, mi-a adresat-o *miss* Murdstone. Nu mă îndoiesc că simţea o plăcere deosebită să-şi arate cu acest prilej ceea ce numea stăpânirea de sine, fermitatea, inteligenţa, bunul-simţ şi întreaga listă a blestematelor ei virtuţi. Era foarte mândră de dibăcia ei negustorească, pe care şi-a arătat-o de astă dată înregistrând fiecare fleac într-un catastif şi nelăsându-se mişcată de nimic. În tot restul zilei şi a doua zi din zori şi până în noapte, a stat la biroul ei, zgâriind hârtia metodic cu o peniţă tare, vorbindu-le tuturor în şoaptă, cu glas egal, fără ca măcar o clipă să-şi destindă muşchii feţei, să-şi îndulcească tonul, sau să lase să i se deranjeze câtuşi de puţin ţinuta.

Din când în când, fratele ei lua în mână o carte, dar, după cum am observat, nu citea. O deschidea, se uita la ea, ca şi cum ar fi citit, dar stătea câte un ceas fără să întoarcă pagina, şi apoi o lăsa jos şi începea să se plimbe în lung şi în lat prin odaie. Am stat ceasuri întregi cu braţele încrucişate, urmărindu-l şi numărându-i paşii. Rareori îi spunea un cuvânt soră-si. Mie însă nu mi-a vorbit deloc. Afară de pendule, părea singurul care nu-şi găsea astâmpăr în casa încremenită.

În zilele care au precedat înmormântarea, am văzut-o foarte rar pe Peggotty; n-am văzut-o decât când, coborând sau suind scara, o găseam mai totdeauna în preajma odăii

în care zăceau mama şi copilaşul ei, precum şi în fiecare seară când venea şi stătea la căpătâiul meu până ce adormeam. O zi, două înainte de înmormântare – mi se pare că s-a întâmplat cu o zi sau două înainte, dar îmi dau seama că eram prea tulburat în acele zile ca să pot ţine socoteala vremii – m-a condus în odaia unde se afla mama. Îmi amintesc numai că sub giulgiul alb, proaspăt şi imaculat, întins pe pat, mi s-a părut că zace întrupată însăşi liniştea aceea solemnă care domnea în toată casa; şi că în clipa în care Peggotty a dat să ridice giulgiul, am strigat: „O, nu! O, nu!“ şi i-am oprit mâna.

Nici de-ar fi avut loc ieri, nu cred că mi-aş putea aminti mai limpede înmormântarea – atmosfera care domnea în salonul cel mare când am intrat, focul care pâlpâia în cămin, vinul ce sclipea în garafe, forma paharelor şi a farfuriilor, mirosul uşor şi dulceag al tortei, parfumul rochiei lui miss Murdstone şi hainele noastre de doliu. *Mister* Chillip e în salon şi se apropie să-mi vorbească.

— Ce mai face *mister* Davy? mă întreabă el blând.

Nu pot să-i răspund „bine“. Îi dau mâna, şi dânsul o ţine într-a lui.

— Doamne, Doamne! spune *mister* Chillip, zâmbind cu lacrimi în ochi. Cum cresc micii noştri prieteni! Mai-mai să nu-i putem recunoaşte, nu-i aşa *ma’am?*

Aceste cuvinte, adresate lui *miss* Murdstone, rămân fără răspuns.

— S-a schimbat în bine băiatul, *ma’am* urmează *mister* Chillip.

Miss Murdstone abia îi răspunde, încruntându-se şi înclinându-se uşor; fără a mai scoate o vorbă, *mister* Chillip se retrage fâstâcit într-un colţ şi mă ia cu el.

Ţin minte această scenă, pentru că de când sunt iar acasă, deşi nu-mi mai pasă de nimic, nimic nu-mi scapă. Se aude apoi dangătul clopotului, şi *mister* Omer, însoţit de nu ştiu cine, vine să ne rânduiască. După cum îmi povestise Peggotty cu mult înainte, în aceeaşi odaie au aşteptat şi cei care l-au urmat pe tata către acelaşi mormânt.

Sunt de faţă *mister* Murdstone, vecinul nostru *mister*

Grayper, *mister* Chillip şi cu mine. Când ieşim în prag, cei care poartă sicriul se află în grădină; păşesc înaintea noastră pe potecă, printre ulmi, trec de portiţă şi intră în curtea bisericii, unde de atâtea ori, în dimineţile de vară, am auzit cântecul păsărelelor.

Stăm în jurul gropii. Ziua aceea îmi apare cu totul deosebită de toate celelalte, până şi lumina parcă-i deosebită, s-ar zice că are o culoare mai mohorâtă. Domneşte o tăcere solemnă, pe care am adus-o de acasă, o dată cu aceea care odihneşte în ţărână; şi în timp ce stăm descoperiţi, aud cum răsună sub cerul liber glasul preotului, care vine parcă de departe, şi totuşi desluşesc foarte limpede ce spune: „Căci eu sunt învierea, şi viaţa, a grăit Domnul-Dumnezeu!“ Aud apoi hohote de plâns; şi printre cei de faţă o zăresc, stând deoparte, pe buna şi credincioasa slugă, pe care o iubesc mai mult decât pe oricine pe acest pământ, şi în inima mea de copil sunt încredinţat că într-o bună zi Dumnezeu îi va spune: „Bine ai făcut“.

Printre cei de faţă se află mulţi cunoscuţi, chipuri văzute la biserică, pe vremea când nu mă mai săturam privind lumea din jur, oameni care o ştiau pe mama când venise acolo, în floarea tinereţii. Nu mă sinchisesc de ei – nu mă sinchisesc de nimic altceva decât de durerea mea – şi totuşi îi văd şi îi recunosc pe toţi; şi chiar undeva departe, în ultimele rânduri, o văd pe Minnie cum stă şi se uită şi cum, din când în când, aruncă o privire înspre drăguţul ei, care se află lângă mine.

S-a sfârşit, ultimii bulgări cad în groapă, ne întoarcem şi ne depărtăm. Avem în faţă casa noastră, la fel de frumoasă, neschimbată şi atât de strâns legată în sufletul meu de amintirea proaspătă a pierderii încercate, încât durerea de până acuma pare nimic faţă de durerea nouă pe care o evocă. Dar ceilalţi mă duc mai departe; *mister* Chillip îmi vorbeşte; când ajungem acasă, îmi moi buzele într-un pahar cu apă; şi când îi cer voie să mă duc sus, în odaia mea, îşi ia ziua bună de la mine cu o duioşie feminină.

Acestea toate mi se pare, cum am spus, că s-au petrecut

ieri. Întâmplări mai recente s-au risipit, plutind către ţărmul unde toate cele uitate se vor mai arăta cândva, în vreme ce toate acestea rămân neclintite, ca o stâncă înaltă în mijlocul oceanului.

Presimţisem că Peggotty va veni în odaia mea. Liniştea de sabat ce domnea în casă (semăna atât de mult cu o duminică! dar nu-mi amintesc ce zi era) ne pria şi mie şi ei. S-a aşezat lângă mine, pe pătucul meu; mi-a luat mâna, mi-a sărutat-o de mai multe ori, mi-a mângâiat-o din când în când, ca şi cum l-ar fi dezmierdat pe frăţiorul meu, şi mi-a povestit, în felul ei, tot ce avea de spus despre cele întâmplate.

— De multă vreme, mi-a zis Peggotty, nu se simţea bine. Nu ştia încotro s-apuce şi era nefericită. Când s-a născut copilaşul, am crezut, la început, că o să se mai întremeze, dar, dimpotrivă, a slăbit şi s-a simţit din zi în zi mai rău. Înainte de naştere stătea mereu singură şi plângea; după aceea îi cânta copilaşului, şi vocea-i era atât de delicată, încă odată, când am auzit-o, mi s-a părut că era un glas care venea de undeva de sus, din văzduh, şi se pierdea în depărtări. În vremea din urmă devenise şi mai sfioasă, şi mai speriată, şi orice vorbă mai aspră era o lovitură pentru ea. Faţă de mine a rămas însă aceeaşi. Faţă de proasta de Peggotty nu s-a schimbat niciodată, draga de ea…

Aici, Peggotty s-a oprit şi m-a mângâiat duios pe mână câtva timp.

— În seara aceea, când te-ai întors acasă, dragul meu, am văzut-o pentru ultima oară aşa cum fusese altădată. Când ai plecat, mi-a zis: „N-o să-l mai văd niciodată pe băieţaşul meu iubit. Am o presimţire care nu înşală.“ După aceea a încercat să se apere; şi de multe ori, când îi spuneam că e uşuratică şi nesocotită, se prefăcea că recunoaşte; dar era prea târziu. Soţului ei nu i-a zis niciodată nimic din toate astea – îi era teamă să se destăinuiască altcuiva – până ce într-o seară, cam la vreo săptămână înainte de a se prăpădi, i-a zis: „Dragul meu, cred că sunt în pragul morţii“. Când am culcat-o în noaptea aceea, mi-a zis: „Acum Peggotty, mi-am descărcat sufletul.

Pe zi ce trece o să se încredinţeze şi el, săracul, că aşa e; pe urmă o să treacă. Sunt tare obosită. Dacă voi adormi, rămâi lângă mine, să-mi veghezi somnul; să nu mă părăseşti. Domnul să-i binecuvânteze pe amândoi copiii mei! Domnul să-l păzească şi să-l ocrotească pe băieţaşul meu orfan de tată!“ După aceea n-am mai plecat de lângă ea, a urmat Peggotty. Uneori stătea de vorbă şi cu cei de jos, căci ţinea la ei. Nu putea să nu-i îndrăgească pe cei din jur. Dar după ce plecau de lângă patul ei, se întorcea întotdeauna spre mine, ca şi cum numai lângă Peggotty îşi putea afla liniştea şi numai atunci adormea. În cea din urmă seară m-a sărutat şi mi-a zis: „Peggotty, dacă o să moară şi copilaşul, să mi-l pui în braţe şi să fim înmormântaţi împreună. (Aşa am şi făcut. Bietul mieluşel, n-a mai trăit decât o zi după ea.) Şi băiatul meu iubit să ne petreacă la locul de veci, mi-a zis, şi să-i spui că mama lui, când zăcea bolnavă, l-a binecuvântat nu o dată, ci de mii de ori…“

A tăcut şi din nou m-a mângâiat duios pe mână.

— Era noapte târziu, a urmat Peggotty, când mi-a cerut ceva de băut; şi când a luat paharul, mi-a zâmbit atât de blând, drăguţa de ea, atât de frumos! Se crăpa de ziuă, şi soarele tocmai se ridica. Mi-a spus atunci cât de bun şi cât de îngăduitor a fost întotdeauna *mister* Copperfield cu ea şi cât de frumos s-a purtat, şi cum în clipele ei de îndoială îi spunea că o inimă plină de iubire preţuieşte mai mult decât orice înţelepciune, şi că ea îl făcuse fericit. „Peggotty, scumpa mea, mi-a zis apoi, trage-mă mai aproape de tine (căci era foarte slăbită). Pune braţul sub grumazul meu, mi-a zis, şi întoarce-mă spre tine, căci faţa ta mi se pare atât de departe şi aş vrea să te văd lângă mine.“ Am aşezat-o cum mi-a cerut; şi, vai, Davy! a venit şi clipa când s-au adeverit vorbele pe care ţi le-am spus atunci când mi-am luat rămas bun de la tine întâia oară – că o să fie fericită să-şi poată sprijini capul pe braţul bătrânei Peggotty – şi a murit ca un copil care a adormit.

Astfel şi-a încheiat Peggotty istorisirea. De când aflasem de moartea mamei, îmi pierise din amintire chipul ei aşa

cum fusese în urmă. Şi în clipa aceea mi-a revenit în minte chipul tineresc al mamei, din anii copilăriei mele, când obişnuia să-şi răsucească pe degete buclele strălucitoare şi să danseze cu mine în salon pe înserate. Cele povestite de Peggotty n-au izbutit câtuşi de puţin să reînvie chipul ei din ultima vreme, ci, dimpotrivă, l-a întărit şi mai mult pe cel de odinioară. Poate să pară ciudat, dar aşa e! Moartea i-a dat aripi pentru a zbura înapoi, spre tinereţea ei netulburată, şi a şters toate celelalte amintiri.

Mama care odihnea în mormânt era mama din anii copilăriei mele, iar mica făptură din braţele ei eram eu, aşa cum fusesem odinioară, ghemuit pentru totdeauna la sânul ei.

CAPITOLUL X

NU SE MAI SINCHISESC DE MINE, DAR ÎMI FAC ROST DE O SLUJBĂ

Prima măsură pe care a luat-o *miss* Murdstone a doua zi după înmormântare, când lumina a pătruns din nou în casă, a fost să-i dea de ştire lui Peggotty că peste o lună urmează să părăsească serviciul. Oricât de neplăcut îi era să le slujească, Peggotty ar fi rămas, de dragul meu, chiar dacă i s-ar fi oferit cea mai bună slujba din lume. Mi-a spus că va trebui să plece şi mi-a dezvăluit şi pricina: şi amândoi am fost sincer îndureraţi.

În privinţa mea şi a viitorului meu n-au suflat niciun cuvânt şi n-au luat nicio măsură. Presupun c-ar fi fost foarte fericiţi dacă m-ar fi putut concedia şi pe mine cu preaviz de o lună. Într-o bună zi mi-am luat inima în dinţi şi am întrebat-o pe *miss* Murdstone când mă voi duce din nou la şcoală; mi-a răspuns sec că nu crede c-o să mă mai duc. Mai mult nu mi s-a spus nimic. Eram foarte nerăbdător să ştiu ce aveau de gând cu mine: la fel era şi Peggotty, dar

nici ea, nici eu n-am putut afla nimic în această privinţă.

În situaţia mea s-a petrecut însă o schimbare, care, deşi m-a scutit de multe neajunsuri, ar fi trebuit, dacă aş fi fost în stare să cântăresc mai bine lucrurile, să mă nelinişteascâ în privinţa viitorului. Schimbarea a fost următoarea. Constrângerea la care eram supus a dispărut cu totul. Nu mi se mai impunea să stau să mă plictisesc în salon, dimpotrivă, de câteva ori, când m-am aşezat acolo, *miss* Murdstone m-a gonit, încruntându-se la mine. Nu mai eram împiedicat să stau de vorbă cu Peggotty; şi nimeni nu se mai ostenea să mă caute sau să întrebe de mine ori de câte ori se întâmpla să nu fiu în preajma lui *mister* Murdstone. La început mă temeam în fiecare zi ca nu cumva *mister* Murdstone să se ocupe iar personal de educaţia mea sau ca nu cumva *miss* Murdstone să se dedice acestui scop; dar foarte curând mi-am dat seama că temerile mele erau neîntemeiate şi că singurul lucru la care mă puteam aştepta era că nu se vor mai sinchisi de mine.

Nu-mi aduc aminte să fi fost cine ştie ce amărât când am făcut această descoperire. Eram încă năucit de moartea mamei, şi toate celelalte întâmplări mi-erau total indiferente. De câteva ori m-am gândit la eventualitatea că nu voi mai fi trimis la învăţătură şi că voi fi lăsat în plata Domnului şi că voi ajunge un amărât şi un jerpelit şi-mi voi irosi viaţa hoinărind pe uliţele satului; m-am gândit de asemenea c-aş putea scăpa de această soartă pornind în lume să-mi caut norocul, ca eroul nu ştiu cărei povestiri; dar acestea nu erau altceva decât năluciri trecătoare, halucinaţii, a căror desfăşurare o urmăream uneori ca şi cum ar fi fost scrise sau zugrăvite pe pereţii odăiţei mele şi care se mistuiau, lăsând pereţii goi ca mai înainte.

— Peggotty, i-am spus într-o seară pe şoptite, încălzindu-mi îngândurat mâinile la focul din bucătărie, *mister* Murdstone nu mă mai poate suferi. Nici înainte nu prea mă îndrăgea, dar acum, Peggotty, ar fi bucuros să nu mă mai vadă în ochi dacă s-ar putea.

— Se prea poate să fie din cauza durerii, mi-a zis Peggotty, mângâindu-mi părul.

— Crede-mă, Peggotty, că sunt şi eu tare mâhnit. Dac-aş şti că totul e numai din pricina durerii, nici nu mi-ar păsa. Dar e altceva la mijloc, cu totul altceva.

— De unde ştii? m-a întrebat Peggotty după o clipă de tăcere.

— Necazul lui e de alt soi, cu totul diferit. E el necăjit şi în clipa asta, când stă cu *miss* Murdstone lângă cămin; dar dac-aş intra şi eu, ar fi ceva pe deasupra.

— Şi ce anume ar fi pe deasupra?

— Ar fi furios, i-am răspuns, imitându-l, fără voie, cum îşi încrunta sprâncenele întunecate. Dacă n-ar fi decât necăjit, nu s-ar uita aşa la mine. Sunt şi *eu* necăjit, dar asta mă face să fiu mai milos.

Peggotty n-a mai zis nimic un timp; iar eu, încălzindu-mi mâinile la foc, am rămas tăcut.

— Davy! mi-a zis în cele din urmă.

— Da, Peggotty, ce-i?

— Am încercat tot ce mi-a putut trece prin minte, am recurs la toate mijloacele posibile şi imposibile ca să-mi găsesc o slujbă acceptabilă aici la Blunderstone, dar n-am izbutit, iubitule.

— Şi ce ai de gând să faci? am întrebat-o, foarte mâhnit. Vrei să te duci şi să-ţi încerci norocul în altă parte?

— Cred c-o să fiu nevoită să plec la Yarmouth şi c-am să mă statornicesc acolo, mi-a răspuns Peggotty.

— S ar fi putut să pleci undeva mai departe, şi atunci te-aş fi pierdut de tot, i-am zis, înviorându-mă puţin. Acolo, însă, o să te mai pot vedea din când în când, dragă Peggotty. N-o să fii chiar la celălalt capăt al pământului, nu-i aşa?

— Dimpotrivă, slavă Domnului! a exclamat Peggotty cu însufleţire. Cât timp vei rămâne aici, voi veni în fiecare săptămână să te văd. O zi pe săptămână, cât oi trăi.

Această făgăduială mi-a luat parcă o povară de pe inimă. Dar Peggotty nu s-a mulţumit numai cu atât, ci a urmat:

— Pentru început, mă duc să stau vreo două săptămâni la frate-meu, ca să mă întremez şi ca să-mi mai vin în fire. Şi mă gândesc că poate te-or lăsa să vii cu mine, că tot nu

ţin ei prea mult să te aibă aici.

În clipa aceea, nimic nu mi-ar fi putut face mai multă plăcere decât această perspectivă de a avea altfel de relaţii, cu toţi cei din jurul meu, în afară de Peggotty. Gândul că voi fi din nou înconjurat de acele chipuri deschise, pe care voi citi că sunt binevenit printre ei; că voi retrăi bucuria paşnică a acelei dimineţi de duminică, în care răsuna dangătul clopotelor, în care pietrele cădeau în apă, iar corăbiile sfâşiau ceaţa ca nişte umbre; că voi hoinări, cu micuţa Em'ly, împărtăşindu-i nenorocirile mele şi aflând alinare în pietricelele şi scoicile de pe ţărm; treptat, gândul la toate acestea mi-a redat liniştea sufletească. Peste o clipă m-a tulburat însă temerea că *miss* Murdstone nu va consimţi; dar asta s-a risipit foarte curând. Căci chiar pe când mai stăteam de vorbă cu Peggotty, *miss* Murdstone a venit să cerceteze dulapul cu provizii, cum obişnuia în fiecare seară, iar Peggotty, cu o îndrăzneală care m-a uimit, i-a spus pe loc totul.

— Băiatul o să trândăvească acolo, începu *miss* Murdstone, privind cu atenţie la un borcan cu murături, şi trândăvia-i muma tuturor răutăţilor. Dar, de fapt, de trândăvit, cred c-o să trândăvească el şi aici şi oriunde ar fi.

Am văzut-o pe Peggotty gata să-i dea un răspuns tăios; dar de dragul meu şi-a înghiţit vorba şi a tăcut.

— De, a urmat *miss* Murdstone, cu privirile aţintite asupra murăturilor, un lucru însă are o importanţă, covârşitoare, o importanţă mai presus de orice: fratele meu nu se cade să fie tulburat sau stânjenit. De aceea cred c-ar fi mai bine să-mi dau încuviinţarea.

I-am mulţumit, însă fără să-mi arăt bucuria, ca nu cumva să se răzgândească. Şi am socotit că bine am făcut, căci îndată şi-a ridicat privirile de la borcanul de murături şi s-a uitat la mine atât de acru, încât ai fi zis că ochii ei negri absorbiseră tot oţetul din borcan. Învoirea dată n-a fost totuşi retrasă, şi astfel, când s-a împlinit o lună de la moartea mamei, Peggotty şi cu mine ne-am gătit de drum.

Mister Barkis a intrat în casă spre a lua cuferele lui Peggotty. Niciodată înainte nu ştiu să fi trecut poarta

grădinii noastre, dar cu acest prilej a intrat în casă. Şi când a ridicat cufărul cel mare şi a dat să iasă cu ei, mi-a aruncat o privire plină de înţeles, dacă se poate spune despre *mister* Barkis că a fost vreodată capabil să privească pe cineva cu înţeles.

Peggotty era, firește, mâhnită, căci părăsea locul unde timp de atâţia ani se simţise ca la ea acasă şi unde legase cele două mari afecţiuni ale vieţii ei – aceea pentru mama şi aceea pentru mine. În zorii zilei fusese la cimitir; şi când s-a urcat în haraba şi-a dus batista la ochi.

Cât a păstrat batista la ochi, mister Barkis n-a dat niciun semn de viaţă. A stat nemişcat la locul lui, în poziţia obişnuită, ca un manechin. Dar când Peggotty a început să se uite în jur şi să-mi vorbească, *mister* Barkis a dat din cap şi a mijit de câteva ori. N-am priceput însă nici cui îi rânjea, nici ce voia să spună.

— Frumoasă vreme, *mister* Barkis, i-am zis, vrând să fiu curtenitor.

— Nu-i urâtă, mi-a răspuns *mister* Barkis, care de obicei era scump la vorbă şi numai rareori se încumeta să fie categoric.

— Peggotty e foarte mulţumită acum, *mister* Barkis, am adăugat, ca să-i lac plăcere.

— Da? a întrebat *mister* Barkis.

După ce a mai chibzuit puţin, *mister* Barkis, a privit-o cu un aer *pătrunzător* şi a întrebat-o:

— *Eşti,* într-adevăr, destul de mulţumită?

Peggotty a râs şi i-a răspuns că da.

— Adevărat şi cu mâna pe inimă? Eşti mulţumită? a mormăit *mister* Barkis, trăgându-se mai aproape şi împungând-o cu cotul. Eşti mulţumită? Vorbeşti adevărat, cu mâna pe inimă? Eşti mulţumită? Zău eşti? Ei?

Mister Barkis tot se trăgea mai aproape de ea şi-o împungea cu cotul, până ce am ajuns toţi trei în marginea din stânga a harabalei, atât de înghesuiţi, că abia mai puteam răsufla.

Peggotty i-a atras atenţia că mă strivea, şi atunci *mister* Barkis mi-a mai făcut puţin loc, apoi s-a depărtat încetul cu

încetul. Mi-am dat seama, însă, că părea să creadă că descoperise un mijloc minunat de a-şi exprima sentimentele în mod simplu, plăcut şi colorat, care-l scutea de ostenelile conversaţiei. Vădit încântat de această ispravă, a chicotit o bună bucată de vreme. Din când în când se întorcea către Peggotty şi repeta: „Eşti totuşi destul de mulţumit?“ şi se înghesuia ca mai înainte, de simţeam că mi se taie răsuflarea. Revenea apoi cu aceeaşi întrebare, şi cu aceleaşi urmări. În cele din urmă, cum îl vedeam că se porneşte, mă ridicam şi stăteam în picioare pe scară, pretextând că admir priveliştea; şi în felul acesta n-am mai avut niciun fel de neplăceri.

Foarte îndatoritor, a oprit, la un han, numai pentru a ne face plăcere, şi ne-a cinstit cu fripturi de berbec şi cu bere. Şi biata Peggotty, pentru că *mister* Barkis s-a tras prea aproape de ea, a fost cât pe-aci să se înece cu berea. Dar pe măsură ce ne-am apropiat de destinaţie, *mister* Barkis a fost mereu mai ocupat, aşa că a avut tot mai puţin răgaz pentru galanterii, şi când am ajuns pe caldarâmul Yarmouthului, harabaua ne-a hurducat atât de tare, încât nici că ne-am mai putut gândi la altceva.

Mister Peggotty şi Ham ne aşteptau. Pe mine şi pe Peggotty ne-a primit foarte călduros, iar lui *mister* Barkis i-au strâns mâna, şi-mi aduc aminte că acesta, cu pălăria pe ceafă, cu o căutătură şi o ţinută ruşinată, care se reflecta până şi în poziţia crăcănată a picioarelor, avea un aer buimac. Apoi au luat fiecare unul din cuferele lui Peggotty, dar în clipa când am dat să plecăm, *mister* Barkis, foarte grav, mi-a făcut semn cu degetul să-l urmez într-un gang.

— Cred, a mormăit, c-a mers bine.

Am ridicat privirea şi, căutând să par foarte înţelept, i-am răspuns:

— Oh!

— N-am ajuns încă, a urmat *mister* Barkis, dând din cap ca şi cum mi-ar fi încredinţat o mare taină. Dar a mers bine.

— Oh! i-am răspuns din nou.

— Vă amintiţi cine a spus c-ar vrea, mi-a zis Barkis, şi numai Barkis.

Am încuviinţat, dând din cap.

— Bine, a zis *mister* Barkis, strângându-mi mâna. Să ştiţi, vă rămân prieten. Dumneavoastră aţi pus lucrurile pe roate. Merge strună!

Cu toată strădania lui de a vorbi foarte desluşit, *mister* Barkis era atât de misterios, şi dacă Peggotty nu m-ar fi strigat, aş fi putut să mă uit la el şi un ceas întreg, şi pe chipul lui tot n-aş fi aflat nimic, cum nimic nu poţi afla privind un ceas care stă. În timp ce ne îndreptam spre casă, Peggotty m-a întrebat ce-mi spusese; şi atunci i-am povestit că-mi spusese că totul merge strună.

— Ce neobrăzare! a izbucnit Peggotty. Dar nu-mi pasă! Ce-ai zice, dragă Davy, dac-aş avea de gând să mă mărit?

— Păi... cred, Peggotty, că şi atunci m-ai iubi tot atât de mult cât mă iubeşti şi acum, i-am răspuns după ce m-am gândit puţin.

Spre marea mirare a trecătorilor şi a rudelor ei, care mergeau înainte, Peggotty s-a oprit din drum şi m-a strâns la piept, făcându-mi jurăminte de dragoste nestrămutată.

— Spune-mi, iubitule, ce-ai zice? m-a întrebat din nou, când am pornit mai departe după această îmbrăţişare.

— Ce-aş zice dac-ai avea de gând să te măriţi cu *mister* Barkis, Peggotty?

— Da, mi-a zis.

— Aş zice că bine ai face. Căci atunci ai avea totdeauna calul şi căruţa la îndemână şi ai putea să vii să mă vezi fără nicio cheltuială, şi atunci sigur că ai veni.

— Deştept mai e drăguţul de el! a strigat Peggotty încântată. La asta mă gândesc şi eu de o lună încoace! Da, scumpule: şi, ştii, cred că n-aş mai fi la cheremul nimănui; fără să mai pun la socoteală faptul că la casa mea aş munci cu mai multă tragere de inimă decât la alţii. Nici nu ştiu dacă aş mai fi în stare acum să slujesc la un străin. Şi în felul acesta, a adăugat Peggotty visătoare, o să fiu aproape de mormântul iubitei mele şi o să mă pot duce să-l văd oricând; iar când mi-o veni şi mie vremea să mă odihnesc, o să pot fi îngropată aproape de dulceaţa mea iubită.

O bucată de vreme n-am mai scos nicio vorbă nici eu,

nici ea.

— Dar dacă Davy al meu ar avea vreo împotrivire, a izbucnit deodată Peggotty, nici că m-aş gândi să mă mărit nici dacă mi s-ar fi făcut şi o sută de strigări în biserică, nici chiar dac-ar fi să mi se tocească inelul de mireasă în buzunar!

— Uită-te în ochii mei, Peggotty, i-am răspuns, şi te încredinţează dacă nu sunt cu adevărat fericit şi dacă nu doresc din toată inima să te măriţi!

Şi de fapt doream din toată inima lucrul acesta.

— Bine, sufleţelul meu, mi-a spus Peggotty, strângându-mi mâna. Zi şi noapte m-am gândit în fel şi chip şi nădăjduiesc că am chibzuit bine; am să mai văd eu şi am să mă sfătuiesc şi cu fratele, dar pân-atunci, Davy, asta rămâne între noi. Barkis e un om dintr-o bucată, a urmat ea, şi dacă am să mă silesc să mă port cum se cuvine cu el, cred că va fi numai vina mea dacă n-am să fiu… dacă n-am să fiu totuşi destul de mulţumită, a încheiat Peggotty, râzând din toată inima.

Era atât de nimerită citirea acestor cuvinte ale lui *mister* Barkis, încât am pufnit în râs amândoi, şi am tot râs până am ajuns în faţa căsuţei lui *mister* Peggotty.

Părea neschimbată, cu singura deosebire că acum îmi părea ceva mai mică; *missis* Gummidge, ca şi cum nici nu s-ar fi clintit de când plecasem, ne aştepta în prag înăuntru, totul, până şi buchetul de alge din vaza albastră, care-mi înveselea iatacul, era aşa cum ştiam.

Am dat o raită până la şopron şi am văzut, grămădiţi în acelaşi colţ, aceiaşi homari, crabi şi raci, care voiau parcă să prindă în cleşte lumea întreagă.

Dar cum pe micuţa Em’ly n-o vedeam nicăieri, l-am întrebat pe *mister* Peggotty unde se afla.

— La şcoală, *sir,* mi-a răspuns *mister* Peggotty, ştergându-şi năduşeala de pe frunte, căci obosise ducând cufărul soră-si. Dar se-ntoarce ea peste vreo douăzeci de minute, cel mult o juma de ceas, a urmat el, uitându-se la pendula nemţească din perete. Credeţi-mă, îi simţim cu toţii lipsa.

Missis Gummidge a oftat.

— Curaj, mămucă! a îndemnat-o *mister* Peggotty.

— Dar eu îi simt lipsa mai mult decât toţi, a zis *missis* Gummidge. Mi-s o biată făptură orfană şi oropsită, şi ea e singurul om cu care întotdeauna mă-mpac bine.

Şi tot gemând şi clătinând din cap, *missis* Gummidge s-a apucat să sufle în foc. În timp ce dânsa se îndeletnicea cu această treabă *mister* Peggotty s-a întors către noi, şi, ducând mâna la gură, ne-a şoptit:

— Bătrânu ei!

De aici am tras concluzia că de la ultima mea vizită nu intervenise nicio îmbunătăţire în starea lui *missis* Gummidge.

Casa era, sau ar fi trebuit să fie, la fel de încântătoare ca şi înainte; totuşi, nu-mi mai făcea aceeaşi impresie. Aproape că m-a dezamăgit. Poate din pricină că lipsea micuţa Em'ly. Ştiam drumul pe care trebuia să vină şi m-am trezit păşind pe cărare, în întâmpinarea ei.

Curând am zărit o siluetă, şi îndată mi-am dat seama că era Em'ly, care, deşi crescuse, tot mică de statură rămăsese. Dar când s-a apropiat şi am văzut că ochii îi erau mai albaştri, că obrazu-i cu gropiţe devenise şi mai rumen, şi că toată era mai frumoasă şi mai veselă, m-a cuprins un simţământ ciudat, şi, prefăcându-mă că n-am recunoscut-o, am trecut pe lângă ea, uitându-mă undeva departe. Dacă nu mă înşel, am mai făcut eu treaba asta şi când m-am făcut mai mare.

Micuţa Em'ly nici nu s-a sinchisit. M-a văzut destul de bine: dar în loc să se întoarcă şi să mă cheme, a fugit, râzând. Aşa că m-am văzut silit s-alerg după ea, şi pentru că fugea foarte repede, n-am putut s-o ajung decât aproape de casă.

— Ah, tu erai? m-a apostrofat micuţa Em'ly.

— Lasă, Em'ly, i-am spus, că ştiai bine că eu sunt.

— Dar ce, vrei să spui că tu nu ştiai că-s eu? mi-a întors-o Em'ly.

Am vrut s-o sărut, dar şi-a acoperit cu mâinile buzele ca vişina, şi, râzând, mi-a spus că nu mai era copil şi a fugit în

casă.

Ai fi zis că-i face o plăcere nespusă să mă tachineze, şi această schimbare în felul ei de a se purta m-a mirat foarte mult. Ceaiul era pregătit, şi lădiţa noastră se afla la locul ei obişnuit, dar în loc să vină să se aşeze alături de mine, Em'ly s-a aşezat lângă posomorâta de *missis* Gummidge; iar când *mister* Peggotty a întrebat-o de ce mă ocoleşte, şi-a ciufulit tot părul ca să-şi ascundă faţa şi a început să râdă.

— Eşti o pisicuţă! i-a spus *mister* Peggotty, mângâind-o cu mâna lui uriaşă.

— Aşa-i! Aşa-i! a întărit Ham. Chiar aşa-i, *mas'r* Davy!

Şi, cuprins de o admiraţie şi de o încântare care l-au făcut să roşească, a stat câtva timp uitându-se la ea şi chicotind.

De fapt, toată lumea o răsfăţa pe micuţa Em'ly, şi mai cu seamă *mister* Peggotty, căci era de ajuns ca ea să-şi lipească obrăjorul de favoriţii lui ţepoşi, pentru ca acesta să-i îndeplinească orice dorinţă. Cel puţin aşa am crezut când am văzut cum îl dezmierda; şi fireşte, îi dădeam deplină dreptate lui *mister* Peggotty. Era atât de dulce şi de afectuoasă şi îmbina cu atâta farmec sfiala cu isteţimea, încât m-a subjugat mai mult ca oricând.

Avea şi inimă simţitoare: după ce am luat ceaiul, am rămas cu toţii în jurul căminului, şi când *mister* Peggotty, cu pipa în gură, a făcut o aluzie la pierderea ce-o suferisem, ochii ei s-au umplut de lacrimi şi mi-a aruncat peste masă o privire atât de duioasă, încât m-am simţit plin de recunoştinţă.

— Ah! a zis *mister* Peggotty, trecându-şi mâna prin zulufii ei, ca prin apă. Vedeţi, *sir,* şi ea-i orfană. Ş-ăsta, a urmat *mister* Peggotty, bătându-l pe Ham cu dosul mâinii pe piept, ş-ăsta tot orfan, deşi nu prea arată.

— Dacă mi-aţi fi tutore, am zis, clătinând din cap, cred că nici eu nu m-aş *simţi* orfan.

— Bine-aţi zis, *mas'r* Davy! Hurra! Bine-aţi zis! mai bine nici că se poate! Ho! Ho! a izbucnit Ham entuziasmat şi i-a dat înapoi lui *mister* Peggotty pumnul pe care-l primise, iar

micuţa Em’ly s-a ridicat de la loc, să-l sărute pe *mister* Peggotty.

— Dar prietenul ’neavoastră ce mai face, *sir?* m-a întrebat *mister* Peggotty.

— Cine? Steerforth?

— Vezi, c-aşa-l cheamă! a strigat *mister* Peggotty, întorcându-se către Ham. Ştiam eu că-i ceva în legătură cu meseria noastră.

— Păi ziceai că-l cheamă Rudderford, a obiectat Ham, râzând.

— Ei! i-a întors *mister* Peggotty. Ce mi-e Steerforth, ce mi-e Rudderford? Nu e mare deosebire.[52] Ce mai face prietenul ’neavoastră, *sir?*

— Când am plecat, era bine, sănătos.

— Ăsta prieten, zic şi eu! a proclamat *mister* Peggotty ridicând în aer pipa. Prieten între prieteni! Pe cinstea mea, numai să-l vezi, şi-ţi face plăcere!

— E foarte chipeş, nu-i aşa? l-am întrebat eu, măgulit de aceste laude.

— Chipeş, nici vorbă! a confirmat *mister* Peggotty. Stă mândru ca un... ca un... ei! nu mă pricep să spun. Şi tare-i viteaz.

— Da! Aşa-i, am încuviinţat. E viteaz ca un leu şi nici nu vă închipuiţi cât e de sincer, *mister* Peggotty.

— Cred că-i bate pe toţi la-nvăţat, a adăugat *mister* Peggotty, privindu-mă printr-un nor de fum.

— Aşa-i, am adeverit încântat, toate le ştie. Şi e uimitor de deştept.

— Ăsta prieten! a repetat *mister* Peggotty, dând din cap cu gravitate.

— Şi parcă nimic nu-i vine greu, am urmat. E de ajuns să arunce o privire pe carte, şi a şi învăţat lecţia. Şi e cel mai straşnic jucător de *cricket*[53] care s-a pomenit vreodată. Iar

---

[52] În limba engleză înţelesul e aproape acelaşi (*rudder* şi *steer* sunt practic sinonime, iar *forth* şi *ford* nu e decât o diferenţă de pronunţie).

[53] Joc sportiv foarte răspândit în Anglia; membrii echipelor aflate faţă în faţă caută să introducă mingea în poarta adversă, lovind-o cu paletele.

la jocul de „dame“, îţi dă oricâte piese vrei şi te bate uşor.

Mister Peggotty a mai dat o dată din cap, parcă pentru a spune: „Vă cred!“

— Vorbeşte atât de frumos, am adăugat, încât poate câştiga de partea lui pe oricine vrea; şi zău nu ştiu ce-aţi mai zice dacă l-aţi auzi cântând.

Mister Peggotty a mai dat încă o dată din cap, parcă pentru a spune: „N-am nici cea mai mică îndoială“.

— Apoi, e atât de mărinimos, de bun, de nobil, i-am dat înainte, furat de acest subiect preferat, încât nici nu-i cu putinţă să-i aduci toate laudele ce i se cuvin. Sunt sigur că niciodată n-am să fiu în stare să-i arăt destulă recunoştinţă pentru mărinimia cu care m-a ocrotit, deşi eram mult mai tânăr şi cu mult în urma lui la şcoală.

Vorbeam foarte înflăcărat, când, deodată, privirea mi s-a oprit pe faţa micuţei Em’ly, care, aplecată înainte, asculta cu luare-aminte, ţinându-şi răsuflarea, cu ochii scânteietori ca nişte pietre preţioase şi cu faţa aprinsă. Era atât de îngândurată şi atât de frumoasă, încât m-am oprit ca vrăjit; şi toţi au băgat de seamă, căci, când am tăcut, au început să râdă şi s-au uitat la ea.

— Em’ly îmi seamănă mie, a zis Peggotty, şi-ar vrea şi ea să-l vadă o dată.

Când a văzul că toţi se uitau la ea, Em’ly s-a tulburat, şi-a lăsat capul în jos şi obrajii i s-au aprins şi mai tare. Strecurând câte o privire furişă prin zulufii ei răvăşiţi şi dându-şi seama că tot ne mai uitam la ea (eu, unul, mărturisesc c-aş fi fost în stare să mă uit la ea ceasuri întregi), a fugit afară şi nu s-a mai întors până ce a venit vremea să mergem la culcare.

M-am culcat şi eu în bătrânul pătuc din iatacul meu de la pupă şi, vântul iar a prins a sufla, tânguindu-se peste şesul acela. N-am putut alunga de astă dată gândul că-i boceşte pe cei plecaţi dintre vii, şi în loc să visez că apele mării s-ar putea ridica peste noapte şi ar putea lua cu ele barcazul, îmi închipuiam că, de când auzisem ultima oară acest vuiet, marea se revărsase şi înecase căminul în care mă simţeam fericit. Îmi aduc aminte că în rugăciunea pe care am rostit-

o, în timp ce urletul apelor şi al vântului devenea tot mai slab, am adăugat o cerere nouă: m-am rugat să cresc mare, ca să mă pot căsători cu micuţa Em'ly, şi apoi am adormit înamorat.

Zilele treceau tot atât de uşor ca rândul trecut, cu singura deosebire – o deosebire foarte însemnată – că de astă dată nu mă plimbam cu Em'ly pe plajă decât foarte rar. Avea mereu de învăţat sau de cusut; în fiecare zi, cea mai mare parte a timpului lipsea de acasă. Dar chiar dacă n-ar fi fost aceste piedici, îmi dădeam seama că n-am mai hoinări ca altădată. Deşi mai era sălbatică şi plină de toane copilăreşti, Em'ly se schimbase mai mult decât m-aş fi putut aştepta, devenind o femeiuşcă. În mai puţin de un an, mă lăsase mult în urmă. Îi plăceam, dar râdea de mine şi mă tachina; când ieşeam ca s-o întâmpin, apuca pe alt drum, şi când mă întorceam dezamăgit, o găseam în uşă, râzând. Cele mai frumoase clipe erau acelea când şedea liniştită în prag şi cosea, iar eu, aşezat la picioarele ei, pe treptele de lemn, îi citeam. Cred şi în ziua de azi că niciodată n-am văzut un soare mai strălucitor ca în după-amiezile acelea luminoase de aprilie; că niciodată nu mi-a fost dat să văd fiinţă mai luminoasă decât aceea pe care, seară de seară o vedeam în uşa barcazului: că niciodată n-am avut prilejul să privesc un cer atât de senin, o mare atât de frumoasă şi corăbii atât de mândre, mistuindu-se în depărtările aurii.

În prima seară de la sosirea noastră, *mister* Barkis şi-a făcut apariţia, foarte stângaci şi uluit, cu câteva portocale, legate într-o batistă. Cum nu ne-a spus nimic de acest pacheţel, am crezut cu toţii că l-a uitat la plecare, şi când Ham a dat fuga după el să i-l dea, s-a întors cu răspuns că era pentru Peggotty. După această întâmplare, a venit în fiecare seară exact la aceeaşi oră, totdeauna cu un pacheţel despre care nu pomenea niciun cuvânt, pe care-l lăsa lângă uşă şi-l uita acolo. Aceste semne de dragoste erau cât se poate de variate şi năstruşnice. Îmi aduc aminte, între altele, de o pereche de picioare de porc, de o

pernă neobişnuit de mare pentru ace, o jumătate *bushel*[54] de mere, o pereche de cercei de onix negru, câţiva bulbi de zambile, un joc de domino, un canar cu colivie cu tot şi o şuncă afumată.

Mister Barkis, pe cât îmi amintesc, avea un fel cu totul neobişnuit de a face curte. Rareori scotea câte o vorbă; stătea lângă cămin, în aceeaşi poziţie ca şi în căruţă, şi se uita ţintă la Peggotty, care şedea în faţa lui. Într-o seară împins de dragoste, cred, s-a repezit la mucul de lumânare întrebuinţat de Peggotty ca să bage aţa în ac şi l-a vârât în buzunarul, jiletcii plecând cu el. De atunci, plăcerea lui cea mai mare era ca la nevoie să scoată mucul acela, dezlipindu-l de căptuşeala buzunarului în care aproape că se topise, şi apoi, după ce Peggotty îl folosea, să-l pună cu grijă la loc. Părea că se simţea foarte bine, fără a mai vorbi. Cred că nici atunci când se ducea cu Peggotty să se plimbe pe dune nu prea îşi bătea gura, ci se mulţumea s-o întrebe numai din când în când dacă este destul de mulţumită. Ţin minte că uneori, după ce pleca Barkis, Peggotty îşi ascundea faţa în şort şi râdea câte o jumătate de ceas. De fapt, toţi făceam mai mult sau mai puţin haz, în afară de nefericita *missis* Gummidge, căreia pare-se că bărbatu-său îi făcuse curte exact în acelaşi fel şi căreia toate acestea îi aminteau de bătrânul ei.

În cele din urmă, într-o zi, pe la sfârşitul vizitei noastre, am fost înştiinţat că Peggotty şi *mister* Barkis aveau să facă împreună o excursie de o zi şi că micuţa Em’ly şi cu mine îi vom însoţi. Gândindu-mă la plăcerea de a fi o zi întreagă cu Em’ly, am petrecut o noapte agitată. Ne-am sculat cu toţii devreme dimineaţa, şi ne mai aflam la ceai, când *mister* Barkis s-a ivit de departe, mânând o cabrioletă către aceea pe care o iubea.

Ca de obicei, Peggotty purta rochia ei de doliu, simplă şi curată, în schimb *mister* Barkis strălucea într-o haină nouă, albastră, pe care croitorul i-o făcuse atât de mare, încât,

---

[54] Măsura de capacitate, folosită în ţările anglo-saxone atât pentru cereale cât si pentru fructe ; 1 *bushel* este egal cu 36.37 l.

datorită mânecilor prea lungi, n-ar mai fi avut nevoie de mănuşi nici chiar pe vremea cea mai friguroasă, iar datorită gulerului prea înalt, părul îi stătea ridicat în creştetul capului. Nasturii, strălucitori, erau, şi ei cât se poate de mari. În haina asta, la care purta pantaloni cenuşii şi o jiletcă de un galben deschis, *mister* Barkis mi s-a părut o personificare a eleganţei.

Afară, în faţa casei, unde ne învârteam de zor cu toţii, în mare fierbere, l-am văzut pe *mister* Peggotty cu o gheată veche în mână, care urma să fie aruncată după noi, ca să avem noroc[55], şi i-a oferit-o lui *missis* Gummidge s-o azvârle ea.

— Nu. Ar fi mai bine s-o arunce altcineva, Dan'l, a zis *missis* Gummidge. Eu mi-s o făptură orfană şi oropsită şi mă tulbură tot ce-mi aminteşte că-n lumea asta există fiinţe care nu-s orfane şi oropsite.

— Hai, băbuţo, a îndemnat-o *mister* Peggotty, ia gheata şi arunc-o!

— Nu, Dan'l, a răspuns *missis* Gummidge, tânguindu-se şi clătinând din cap. Dac-aş fi mai puţin simţitoare, ar fi mai bine. Tu nu eşti simţitor ca mine, Dan'l, de-aia nu-ţi ies toate anapoda; ai face mai bine s-o arunci tu.

În clipa aceea, Peggotty, care trecuse, grăbită, de la un membru al familiei la altul, sărutându-se cu fiecare, din cabrioleta în care ne suisem toţi patru (Em'ly şi cu mine şedeam alături pe două scăunaşe), a strigat că gheata trebuie s-o arunce *missis* Gummidge. Şi atunci *missis* Gummidge a aruncat-o. Şi îmi pare rău că trebuie s-o spun, dar o dată cu gheata a aruncat şi o umbră asupra atmosferei festive ce înconjura plecarea noastră, căci îndată a început să plângă cu hohote şi a căzut în braţele lui Ham, declarând din nou că-şi dă seama că-i o povară pentru toţi şi c-ar fi mai bine să intre la azil de îndată. Asta mi s-a părut o idee bună, pe care Ham ar fi trebuit s-o ducă

[55] Pentru ca mirii să fie fericiţi în căsnicie, este obiceiul, în unele părţi ale Angliei, ca în urma lor, când pornesc la cununie, să se arunce o gheată veche.

la îndeplinire fără nici-o zăbavă.

Am plecat totuşi în excursie, şi cel clintii lucru pe care l-am făcut a fost să oprim în faţa unei biserici, unde *mister* Barkis a priponit calul şi a intrat cu Peggotty, lăsându-ne, pe Em'ly şi pe mine, singuri în cabrioletă. Am profitat de acest prilej şi trecându-i braţul în jurul taliei, i-am propus că deoarece se apropie ziua plecării mele, să ne purtăm ca doi foarte buni prieteni şi să petrecem toată ziua. Micuţa Em'ly învoindu-se şi îngăduindu-mi s-o sărut, mi-am ieşit din minţi şi i-am spus, ţin bine minte, că niciodată n-o să pot iubi pe altcineva şi că sunt gata să fac vărsare de sânge dacă vreun altul va îndrăzni să năzuiască la dragostea ei.

Ce haz a mai făcut micuţa Em'ly de toate acestea! Şi cu ce ifose mi-a zis mica zână, care se credea mult mai mare şi mai înţeleaptă decât mine, că aş fi „un băieţaş prostuţ"; apoi însă mi-a zâmbit atât de fermecător, încât plăcerea de a o privi m-a făcut sa uit durerea pricinuită de acest epitet batjocoritor.

Peggotty şi *mister* Barkis au zăbovit cam mult în biserică, dar în cele din urmă au ieşit şi am pornit afară din oraş. Pe drum, *mister* Barkis s-a întors către mine şi, făcându-mi cu ochiul – în paranteză fie spus că nu mi-aş fi închipuit niciodată că *mister* Barkis *ar fi în stare* să facă semn cu ochiul – mi-a zis:

— Ce nume am scris pe coviltir?

— Clara Peggotty, am răspuns.

— Şi ce nume aş scrie acum dacă am avea coviltir?

— Tot Clara Peggotty, mi-am dat cu părerea.

— Ba Clara Peggotty BARKIS! mi-a zis şi a izbucnit în hohote de râs care au cutremurat cabrioleta.

Într-un cuvânt, se opriseră la biserică spre a se cununa. Peggotty hotărâse să facă ceremonia pe tăcute; o dusese la altar paracliserul, şi cununia se celebrase fără niciun martor. Peggotty s-a simţit puţin cam stânjenită când *mister* Barkis ne-a anunţat aşa, de-a dreptul, că se căsătoriseră şi nu s-a mai săturat strângându-mă la piept ca să-mi dovedească dragostea ei nestrămutată; dar peste puţin s-a potolit şi ne-a zis că era foarte fericită că trecuse

şi acest hop.

Ne-am oprit la un mic han, pe un drum lăturalnic, unde eram aşteptaţi, am mâncat foarte bine şi am petrecut o zi cât se poate de plăcută. Nici chiar dacă în ultimii zece ani Peggotty s-ar fi măritat în fiecare zi, n-ar fi putut să fie mai puţin stingherită; se purta ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic neobişnuit: era aceeaşi ca întotdeauna şi înainte de ceai, s-a dus să se plimbe puţin cu Em'ly şi cu mine, în vreme ce *mister* Barkis a continuat să tragă senin din lulea şi să mediteze, bănuiesc, asupra fericirii lui. Această îndeletnicire i-a aţâţat, dacă nu mă înşel, pofta de mâncare; îmi aduc bine aminte cu deşi se îndopase la prânz cu friptură de porc cu legume şi cu vreo două păsări, la ceai a mai comandat costiţă fiartă şi s-a servit liniştit cu o porţie respectabilă.

De atunci m-am gândit nu o dată ce ciudată, simplă şi neobişnuită a fost nunta asta! Puţin după ce s-a lăsat întunericul, ne-am suit în cabrioletă şi ne-am întors domol spre casă, vorbind despre stelele la care ne uitam. Fiind principalul lor interpret, i-am deschis lui *Mister* Barkis orizonturi neobişnuite. I-am spus tot ce ştiam, dar el lesne ar fi crezut orice mi-ar fi trecut prin minte, căci avea un adânc respect pentru priceperea mea, şi i-a zis nevestei sale chiar în faţa mea că eram „un tânăr Roeshus[56] voind să spună, cred, că eram un copil-minune.

Când am ajuns la capătul cunoştinţelor mele despre lumea stelelor sau poate când am ajuns la capătul posibilităţilor de înţelegere ale lui *mister* Barkis, micuţa Em'ly şi cu mine ne-am făcut o manta dintr-o prelată veche, sub care ne-am cuibărit tot restul drumului. Ah, cum o mai iubeam! Ce fericiţi am fi fost (mă gândeam eu) dacă ne-am fi căsătorit şi am fi plecat să trăim, undeva, oriunde, la umbra copacilor sau în câmp, şi n-am creşte niciodată mari, şi n-am deveni niciodată mai înţelepţi, şi am rămâne în veci

[56] *Roeshus* – corupt de la Roscius, vestit actor de comedie roman (sec. I î.e.n.) al cărui nume preschimbat în poreclă denotă înzestrare deosebită.

copii şi am hoinări ţinându-ne de mână în bătaia soarelui, peste pajişti înflorite, noaptea odihnindu-ne capul pe un pat de muşchi şi dormind somn dulce, paşnic şi neprihănit, şi dacă atunci când am muri am fi îngropaţi de păsările cerului! Tot drumul mi-au stăruit în minte asemenea închipuiri ireale, strălucitoare în lumina nevinovăţiei noastre şi tremurânde ca stelele îndepărtate. Şi în ziua de azi sunt bucuros când îmi aduc aminte că la nunta lui Peggotty au fost de faţă două suflete candide cum erau al Em'ly şi al meu. Sunt bucuros când mă gândesc că în alaiul lor de nuntă afet de simplu, graţiile şi divinităţile iubirii au îmbrăcat forme atât de diafane.

Când am ajuns înapoi acasă, la vechiul barcaz, se înnoptase de-a binelea; aici *missis* Barkis şi soţul ei şi-au luat rămas bun şi au pornit mai departe, unul lângă altul, spre căminul lor. Atunci, pentru întâia oară, am simţit că am pierdut-o pe Peggotty. Dacă m-aş fi aflat în orice altă casă decât aceea care o adăpostea pe micuţa Em'ly, m-aş fi dus la culcare cu inima plină de amărăciune.

Mister Peggotty şi Ham, care-mi cunoşteau gândurile la fel de bine ca mine, mă aşteptau cu o masă bună şi cu feţele lor deschise, pentru a le alunga. Pentru întâia oară de când venisem la ei, micuţa Em'ly. S-a aşezat lângă mine, pe lădiţa noastră de odinioară, şi am încheiat astfel în chip minunat o zi minunată.

Era o noapte de flux; şi scurt timp după ce ne-am culcat, *mister* Peggotty şi Ham au ieşit la pescuit. Eram foarte mândru că fusesem lăsat singur acasă s-o ocrotesc pe micuţa Em'ly şi pe *missis* Gummidge, şi tare-aş fi vrut să ne atace un leu sau un şarpe, sau orice monstru răufăcător, ca să am prilejul de a-l nimici, acoperindu-mă de glorie. Dar cum în noaptea aceea pe şesul de la Yarmouth nu se aflau asemenea dihănii, m-am mulţumit să visez balauri până în zori.

Dimineaţa a venit Peggotty, care, ca de obicei, m-a strigat de sub fereastră, ca şi cum povestea cu *mister* Barkis, harabagiul, n-ar fi fost, de la început până la sfârşit, decât un vis. După gustare, m-a luat şi m-a dus la dânsa

acasă, şi avea o căsuţă într-adevăr foarte frumoasă. Dintre toate mobilele, cred că m-a impresionat cel mai mult scrinul cel vechi de lemn afumat din salonaş (bucătăria pardosită cu ţiglă servea şi drept odaie de primire), care avea un capac culisant, şi care, când se deschidea, se lăsa în jos şi servea drept pupitru, şi pe pupitru se afla un exemplar voluminos *in-cuarto* al *Cărţii mucenicilor* de Foxe[57]. Cum am dat peste această carte nepreţuită – din care astăzi nu-mi mai amintesc niciun cuvânt – m-am apucat s-o citesc; şi după aceea, de câte ori i-am mai vizitat, m-aşezam în genunchi pe un scaun, deschideam scrinul în care era păstrată această nestemată, îmi rezemam braţele pe pupitru, şi de fiecare dată luam cartea de la început şi o răsfoiam cu nesaţ. Cred că mă atrăgeau mai ales pozele, căci avea numeroase ilustraţii, înfăţişând tot felul de grozăvii; de atunci; în mintea mea, *Cartea mucenicilor* şi căsuţa bunei mele Peggotty au rămas, cum îmi apar şi acum, indisolubil legate.

Chiar în ziua aceea mi-am luat rămas bun de la *mister* Peggotty, de la Ham, de la *missis* Gummidge şi de la micuţa Em’ly; noaptea am petrecut-o la Peggotty, într-o odăiţă de la mansardă, odăiţa despre care Peggotty mi-a zis că va fi totdeauna a mea şi că va fi păstrată pentru mine aşa cum este (cu cartea despre crocodili pe o poliţă, deasupra patului).

— Tânără sau bătrână, cât oi trăi, dragul meu Davy, şi cât oi mai avea acoperişul ăsta deasupra capului, mi-a zis Peggotty, totdeauna ai să găseşti odăiţa asta pregătită ca şi cum ar trebui să pici în orice clipă. Am s-o deretic, iubitule, în fiecare zi, aşa cum ţi-am dereticat vechea ta odăiţă. Şi chiar de-ar fi să pleci în China, să fii sigur c-am s-o păstreze aşa până-ai să te-ntorci.

---

[57] Culegere de povestiri despre viaţa mucenicilor creştini din toate timpurile (şi, îndeosebi, a protestanţilor englezi, victime ale persecuţiilor religioase), alcătuită de scriitorul ecleziastic John Foxe (1516-1587); s-a bucurat de o mare popularitate şi a cunoscut numeroase ediţii.

Mi-am dat seama cât de credincioasă şi cât de statornică era scumpa mea dădacă şi i-am mulţumit cum m-am priceput mai bine. Nu mi-a fost uşor, căci dimineaţa mi-a vorbit cu braţele după gâtul meu, şi dimineaţa urma să plec acasă, cu harabaua, însoţit de Peggotty şi de *mister* Barkis. Le-a venit şi lor greu când m-au lăsat în faţa porţii; mi s-a părut ciudat să văd depărtându-se harabaua cu Peggotty şi lăsându-mă singur sub ulmii cei bătrâni, cu ochii aţintiţi asupra casei unde nu se mai găsea nimeni care să mă privească cu dragoste sau bunăvoinţă.

Şi de atunci a început o perioadă în care nimeni nu s-a mai sinchisit de mine, o perioadă de care nu-mi pot aduce aminte fără să mă cuprindă mâhnirea. M-am trezit brusc într-o jalnică însingurare – fără niciun semn. De prietenie de nicăieri, departe de băieţii de vârsta mea, singur cu gândurile mele negre – o jalnică însingurare, a cărei umbră întunecată se aşterne parcă asupra filei pe care scriu.

Ce n-aş fi dat să mă trimită chiar la cea mai aspră şcoală de pe lume! Să învăţ, ceva, oricum, oriunde! Dar o asemenea nădejde nu puteam nutri. Nu mă iubeau; şi mă ignorau, cu bunăştiinţă, cu cruzime, cu încăpăţânare. Cred că pe vremea aceea *mister* Murdstone era strâmtorat cu banii; dar nu asta era pricina. Nu mă putea suferi; şi îndepărtându-mă, a încercat, presupun, să înlăture până şi umbra gândului c-aş avea dreptul să-i cer ceva, şi asta a reuşit.

De fapt, nu am fost maltratat. N-am fost bătut, n-am fost înfometat; dar mă nedreptăţeau fără încetare, mă nedreptăţeau sistematic, cu impasibilitate. Zile, săptămâni şi luni de-a rândul nu s-a sinchisit nimeni de mine. Uneori, când îmi aduc aminte de această perioadă, mă întreb ce ar fi făcut dacă aş fi căzut bolnav; m-ar fi lăsat oare să zac singur în odaia mea ca de obicei, sau mi-ar fi întins cineva o mână de ajutor?

Când *mister* Murdstone şi soră-sa erau acasă, luam masa cu ei; când lipseau, mâncam singur. Toată ziua stăteam de pomană prin casă sau prin împrejurimi, fără ca să le pese, afară doar că se arătau geloşi şi vegheau să nu mă

împrietenesc cu nimeni, de teamă, pesemne, că dacă m-aş împrieteni cu cineva, aş putea să mă plâng. De aceea, cu toată că *mister* Chillip m-a poftit la el destul de des (rămăsese văduv, căci cu câţiva ani în urmă îşi pierduse soţia – o femeie firavă, mică, blondă, care, îmi aduc aminte, mi se părea că seamănă cu o pisică roşcată), n-am avut decât rareori fericirea de a petrece o după-amiază în cabinetul lui medical, citind vreo carte necunoscută mie, în vreme ce mirosul de farmacie îmi gâdila nările, sau pisând ceva într-o piuliţă, călăuzit de sfaturile sale blânde.

Din aceeaşi pricină, care venea să se adauge desigur unei vechi vrăjmăşii, nu mi se îngăduia decât rareori să mă duc s-o văd pe Peggotty. Ţinându-şi făgăduiala, dânsa venea o dată pe săptămână, fie că mă vizita acasă, fie că ne întâlneam undeva, prin preajmă, şi nu venea cu mâna goala niciodată; eu însă am fost amarnic dezamăgit. În repetate rânduri, pentru că nu mi s-a dat voie să mă duc la ea casă. Totuşi, mi s-a încuviinţat s-o vizitez de câteva ori, la intervale destul de lungi, şi cu acest prilej am băgat de seamă că *mister* Barkis era cam zgârcit, sau cum se exprima respectuos Peggotty, „puţintel cam scump“ şi am aflat că sub pat, într-o lădiţă, unde pretindea că n-ar avea decât haine şi pantaloni, ţinea o grămadă de bani. Comorile intrate în această ladă atât erau de sfioase, încât pentru a scoate până şi cea mai neînsemnată sumă din ascunzişul acela era nevoie de tot felul de şiretlicuri; aşa că pentru a obţine acoperirea cheltuielilor săptămânale, Peggotty era nevoită să urzească un plan complicat, un adevărat complot al prafului de puşcă[58].

În tot acest timp îmi dădeam atât de limpede seama că zadarnice erau toate legămintele ce le făcusem şi că nimeni nu se sinchisea de mine, încât aş fi fost foarte

[58] *Conspiraţia prafului de puşcă (Gun-powder Plot)* – complot cu vaste ramificaţii, pus la cale în noiembrie 1605 de catolicii din Anglia, care, spre a pune mâna pe frâiele statului, pregătiseră aruncarea în aer, atât a Camerei Comunelor cât şi a Camerei lorzilor, şi asasinarea regelui Iacob I.

nefericit dacă n-ar fi fost acea colecţie de cărţi vechi. Ele au constituit unica mea mângâiere; şi le-am rămas tot atât de credincios pe cât mi-au rămas şi ele şi nici nu mai ştiu de câte ori le-am recitit.

Mă apropii acum de o perioadă a vieţii mele pe care desigur că n-o voi uita atâta timp cât voi fi în stare să-mi amintesc ceva; şi de multe ori imaginea ei mi-a revenit fără voie în minte, ca o stafie, întunecându-mi clipele cele mai fericite.

Într-o bună zi, când ieşisem şi colindam, gânditor şi apatic, cum devenisem din pricina vieţii pe care o duceam, deodată, întorcând colţul unei uliţe din preajma casei, m-am întâlnit faţă în faţă cu *mister* Murdstone, care se plimba însoţit de un alt domn. Tulburat, tocmai dădeam să trec mai departe, când domnul acela m-a strigat:

— Hei! Brooks?

— Nu, *sir,* numele meu este David Copperfield.

— Lasă, nu-mi spune mie! Dumneata eşti Brooks, mi-a zis. Eşti Brooks din Sheffield. Ăsta ţi-e numele.

Când am auzit aceste cuvinte, m-am uitat mai bine la el. Şi după felul cum râdea, l-am recunoscut: era *mister* Quinion, pe care, împreună cu *mister* Murdstone, îl vizitasem la Lowestoft, puţin înainte de... dar data n-are importanţă, aşa că nici nu-i nevoie să spun când.

— Cum o mai duci, Brooks, şi la ce şcoală mergi? m-a întrebat *mister* Quinion.

Şi punându-mi mâna pe umăr, m-a silit să mă întorc ca să mă plimb cu el. N-am ştiut ce să-i răspund şi m-am uitat nehotărât la *mister* Murdstone.

— Deocamdată stă acasă, i-a spus acesta. Nu merge la şcoală. Şi nu ştiu ce să mă fac cu el. E un copil îndărătnic.

Şi privirea lui şaşie s-a oprit iar o clipă asupra mea, apoi ochii i s-au întunecat şi, încruntându-se, i-a întors în altă parte, căci nu mă putea suferi.

— Hm! Hm! a făcut *mister* Quinion, parcă măsurându-ne pe amândoi. Frumoasă vreme!

A urinat o tăcere, şi tocmai mă întrebam cum aş face să scap de mâna pe care şi-o aşezase pe umărul meu şi s-o

şterg, când mi-a zis:

— Presupun, totuşi, că eşti un băiat destul de isteţ. Nu-i aşa, Brooks?

— Da! De isteţ, e el destul de isteţ, a intervenit *mister* Murdstone, pierzându-şi răbdarea. Ai face mai bine să-l laşi să-şi urmeze drumul. Da. Să nu aştepţi recunoştinţă pentru faptul că te-ai ocupat de el.

În urma acestei observaţii, *mister* Quinion mi-a dat drumul, iar eu m-am grăbit să alerg acasă. Când am intrat în grădina din faţa casei, m-am uitat înapoi şi l-am văzut pe *mister* Murdstone rezemat de portiţa cimitirului, ascultându-l pe *mister* Quinion. Amândoi se uitau după mine, şi am simţit că despre mine vorbeau.

În noaptea aceea, *mister* Quinion a fost găzduit la noi. A doua zi dimineaţă, după gustare, tocmai mă ridicasem de pe scaun şi dădeam să ies din salonaş, când *mister* Murdstone m-a strigat. Apoi, cu un aer foarte grav s-a îndreptat spre pupitrul la care şedea *miss* Murdstone. *Mister* Quinion, cu mâinile în buzunare, se uita pe fereastră; iar eu, holbându-mă la toţi trei, aşteptam.

— David, mi-a zis *mister* Murdstone tinerii trebuie să muncească pe lumea asta; nu să viseze şi să lenevească.

— Aşa ca tine, a adăugat soră-sa.

— Jane Murdstone, te rog, nu te amesteca! Cum îţi spuneam, David, tinerii trebuie să muncească pe lumea asta, nu să viseze şi să lenevească. Mai ales un băiat având năravuri anevoie de îndreptat şi căruia nici că i s-ar putea face un bine mai mare decât să-l sileşti să deprindă viaţa ordonată a oamenilor muncitori, decât să-l descotoroseşti de năravurile lui cele rele.

— Acolo, cu îndărătnicia nu merge! a sărit *miss* Murdstone. Se cere smulsă din rădăcini. Trebuie smulsă. Şi nici vorbă că va fi!

Mister Murdstone îi aruncă o privire severă şi aprobatoare în acelaşi timp şi urmă:

— Cred că ştii, David, că nu sunt bogat. În orice caz, o afli acum. Ai primit o creştere îngrijită. Şcoala e foarte costisitoare; şi chiar dacă n-ar fi şi mi-aş putea permite şi

de-aci înainte o asemenea cheltuială, cred că nu ţi-aş face niciun serviciu dacă te-aş ţine la şcoală. Te aşteaptă trânta cu viaţa; şi cu cât vei începe mai devreme, cu atât mai bine.

Cred că în gând mi-am zis atunci că începusem eu trânta mai demult, cu slabele mele puteri; în orice caz, astăzi îmi dau seama de acest lucru.

— Presupun că ai auzit amintindu-se de „contuar“.

— De „contuar“, *sir?* am repetat eu.

— De firma „Murdstone & Grinby“, comercianţi de vinuri, mi-a răspuns el.

Aveam, pesemne, un aer nedumerit, căci dânsul a urmat pripit:

— Desigur c-ai auzit amintindu-se „contuarul“, casa de comerţ, de pivniţele sau depozitele de vinuri sau ceva în legătură cu ele.

— Am auzit, mi se pare, amintindu-se casa de comerţ, *sir,* i-am zis, referindu-mă la ştirile destul de vagi ce le aveam despre veniturile lui şi ale soră-si. Dar nu-mi aduc aminte când.

— N-are importanţă când ai auzit! m-a repezit el. Casa este cunoscută de *mister* Quinion.

M-am uitat cu respect la acest domn, care continua să privească pe fereastră.

— *Mister* Quinion îmi spune că firma are în serviciu câţiva băieţi de seama ta şi crede că nimic nu se opune angajării tale în condiţii identice.

— Fiindcă, să fim înţeleşi, Murdstone, a precizat *mister* Quinion cu voce înceată, întorcându-se pe jumătate, băiatul alte perspective n-are.

Cu un gest de nerăbdare, de mânie chiar, *mister* Murdstone a urmat, fără a lua în seamă cele spuse:

— Aceste condiţii îţi asigură acoperirea cheltuielilor de întreţinere şi ceva bani de buzunar. Chiria locuinţei (pe care ţi-am găsit-o) o voi suporta eu. La fel, şi spălatul rufelor.

— Nu se cade însă să depăşească suma hotărâtă de mine, a intervenit soră-sa.

— Îmbrăcămintea, de asemenea, îţi va fi procurată, a

urmat *mister* Murdstone, căci deocamdată nu vei fi în stare să ţi-o cumperi singur. Aşadar, David, vei pleca la Londra cu *mister* Quinion şi vei începe să-ţi câştigi singur existenţa.

— Într-un cuvânt, a intervenit din nou *miss* Murdstone, ţi s-a găsit un rost. Rămâne acum să binevoieşti aţi face datoria.

Cu toate că mi-am dat seama că urmăreau să scape de mine, nu-mi amintesc precis dacă această veste mi-a făcut plăcere sau m-a înfricoşat. Presupun că, neştiind ce să cred şi stând în cumpănă între cele două extreme, n-am încercat niciunul dintre aceste sentimente. Şi nici n-am avut răgaz să-mi limpezesc gândurile, căci *mister* Quinion urma să plece chiar a doua zi.

Închipuiţi-vă cum arătam a doua zi, cu o pălărie albă, veche, ponosită, cu panglică de doliu după mama, cu o haină neagră şi o pereche de pantaloni de catifea reiată, ţepeni şi scorţoşi – care, după părerea lui *miss* Murdstone, reprezenta apărătoarea cea mai potrivită pentru picioarele mele în lupta cu viaţa, care mă aştepta – închipuiţi-vă cum arătam astfel îmbrăcat, având în faţa, într-un cufăraş, puţinul ce-mi aparţinea pe lume şi şezând, un biet copil orfan şi oropsit (cum ar fi spus *missis* Gummidge), în poştalionul care-l ducea pe *mister* Quinion la Yarmouth, să prindă diligenţa spre Londra! Şi acum casa noastră şi biserica par micuţe în depărtare, mormântul de sub copac nu se mai vede deloc, ascuns de fel de fel de piedici care se ridică în calea privirilor mele; nici clopotniţa nu se mai zăreşte, înălţându-se deasupra locului unde mai jucam cândva, şi cerul este pustiu!

CAPITOLUL XI

ÎNCEP SĂ TRAIESC DIN MUNCA MEA ŞI NU SUNT ÎNCÂNTAT

Cunosc destul de bine lumea acum, ca să nu mă mai mir de nimic; totuşi, nici acum nu înţeleg cum a fost cu putinţă să fiu aruncat pe drumuri cu atâta nepăsare la o vârstă atât de fragedă. Mi se pare de necrezut că nu s-a aflat nimeni să facă măcar un gest în apărarea mea, cu toate că eram un copil deosebit de înzestrat, perspicace, ager, vioi, gingaş, de timpuriu încercat trupeşte şi sufleteşte. Fapt e că nimeni n-a ridicat măcar un deget; şi astfel m-am trezit la vârsta de 10 ani argăţind la firma „Murdstone & Grinby“.

Depozitul „Murdstone & Grinby“ se afla pe malul Tamisei, undeva lângă Blackfriars[59]. Astăzi, datorită îmbunătăţirilor recente, aspectul locurilor acelora este schimbat; era în ultima casă la capătul de jos al unei uliţe, care cobora şerpuind spre fluviu, în prelungirea căreia se aflau câteva trepte, folosite ca debarcader. Era o clădire veche dărăpănată, plină de şobolani, cu schelă proprie, care în timpul fluxului înainta în apă, iar în orele refluxului rămânea înconjurată de nămol. Odăile cu pereţi îmbrăcaţi în panouri de lemn afumate şi îmbâcsite de murdărie de mai bine de un veac; podelele şi scările putrede; chiţcăitul bătrânilor şobolani cenuşii care forfoteau prin beciuri şi murdăria şi putreziciunea ce domneau pretutindeni sunt prezente în mintea mea nu ca nişte imagini ale unui trecut îndepărtat, ci vii ca senzaţiile clipei de faţă. Le am pe toate aievea înaintea ochilor, aşa cum le-am avut în ceasul blestemat când am păşit în mijlocul lor întâia oară cu mâna-mi tremurândă în mâna lui *mister* Quinion.

Clientela firmei „Murdstone & Grinby“ era alcătuita din fel de fel de oameni, însă în afacerile ei un loc de seamă îl ocupa aprovizionarea cu vinuri şi spirtoase a anumitor vase care efectuau curse regulate. Nu mai ţin minte care era destinaţia lor, dar pare-mi-se că unele dintre ele luau drumul Indiilor Occidentale, iar altele drumul Indiilor Orientale. Ştiu însă că de pe urma acestui comerţ se aduna

[59] Cartier în inima Londrei, pe malul Tamisei, al cărui nume se trage de la o mănăstire dominicană aşezată mai demult pe acele locuri (în traducere, *blackfriars* înseamnă „călugării negri“).

o mare mulţime de sticle goale, pe care câţiva bărbaţi şi copii trebuiau să le cerceteze la lumină pentru a le da deoparte pe cele crăpate şi pentru a le spăla şi clăti pe celelalte. Când lipseau sticlele goale, fie că trebuiau etichetate, astupate şi pecetluite sticlele umplute, fie că trebuiau aşezate în lăzi sticlele gata dichisite. Asta era munca mea, eu fiind unul dintre băieţii plătiţi s-o facă.

Eram trei sau patru băieţi cu mine inclusiv. Lucram într-un ungher al depozitului, unde *mister* Quinion, dacă se cocoţa pe stinghia de jos a scaunului, putea oricând să mă vadă prin fereastra din faţa biroului. Acolo a fost chemat, în prima zi când, sub auspicii atât de prielnice, am început să trăiesc din munca mea, cel mai vârstnic dintre băieţii angajaţi mai demult, şi i s-a dat poruncă să-mi arate ce aveam de făcut. Se numea Mick Walker şi purta un şorţ peticit şi-o tichie de hârtie. Mi-a spus că tatăl său lucra pe un ceam şi că lua parte la procesiunea lordului-primar[60], gătit cu o pălărie neagră de catifea. De asemenea mi-a adus la cunoştinţă că vom lucra împreună cu un alt băiat, pe care mi l-a prezentat sub numele foarte ciudat de Mealy Potatoes[61]. Am aflat mai târziu că acesta nu-i era numele, ci o poreclă dată aici la depozit, pentru că avea faţa palidă, albicioasă. Taică-său era sacagiu şi avea şi cinstea de a sluji ca pompier la un teatru mai de seamă; un teatru la care o tânără rubedenie a lui Mealy – chiar surioara lui, pare-mi-se – juca roluri de spiriduş în spectacolele de pantomimă.

Îmi lipsesc cuvintele ca să descriu mâhnirea ascunsă de care am fost cuprins când m-am pomenit în această societate; când i-am comparat pe aceşti oameni, în mijlocul cărora urma să trăiesc zi de zi, cu tovarăşii copilăriei mele fericite, ca să nu mai vorbesc de Steerforth, de Traddles şi de ceilalţi băieţi; când mi-am dat seama că orice nădejde de a ajunge om învăţat şi cu vază s-a spulberat. Iar

[60] Procesiune care se organizează în fiecare an la Londra la 9 noiembrie cu prilejul alegerii noului lord-primar al oraşului.

[61] Cartoafă făinoasă.

amintirea simţământului că nu-mi rămâne nicio licărire de speranţă, a simţământului de ruşine că am ajuns în aceasta situaţie, a durerii ce-o încercam în inima mea copilărească la gândul că, treptat, tot ceea ce învăţasem şi cugetasem şi îndrăgisem, precum şi că tot ce-mi îmboldise închipuirea şi ambiţia se va şterge pentru totdeauna nu poate fi exprimată în scris. De câte ori, în dimineaţa aceea, Mick Walker s-a depărtat puţin, lacrimile mele se rostogoleau în apa în care spălam sticle, şi gemeam, ca şi, cum inima mea ar fi stat să plesnească.

Pendula din birou arăta ora douăsprezece şi jumătate, şi toată lumea se pregătea să se ducă la masă, când *mister* Quinion a bătut în fereastră şi mi-a făcut semn să poftesc înăuntru. Intrând, am văzut un bărbat îndesat, între două vârste, cu o redingotă cafenie, cu pantaloni şi ghete negre, care nu avea niciun fir de păr pe cap (un cap mare şi lucios) şi a cărui faţă foarte latră era întoarsă spre mine. Hainele îi erau jerpelite, dar purta un plastron impunător. Avea şi un baston nostim împodobit cu doi ciucuri mari, ruginii; şi de redingotă atârna un lornion – ornamental – după cum am constatat mai târziu, căci nu-l folosea decât foarte rar. Şi atunci nu vedea nimic.

— Ăsta e, i-a zis *mister* Quinion, arătând către mine.

— Ăsta-i *mister* Copperfield, a spus străinul cu o anumită inflexiune binevoitoare şi cu o indescriptibilă distincţie, care m-au impresionat adânc. Nădăjduiesc că vă simţiţi bine, *sir?*

I-am răspuns că mă simţeam foarte bine şi mi-am exprimat speranţa că şi dânsul se simţea la fel. Dumnezeu ştie cât de nenorocit eram, dar pe atunci nu prea aveam obiceiul să mă plâng, de aceea i-am zis că mă simţeam foarte bine şi mi-am exprimat speranţa că şi dânsul se simţea la fel.

— Slavă Domnului, mi-a zis străinul, sunt bine sănătos! Am primit o scrisoare de la *mister* Murdstone, prin care-mi împărtăşeşte dorinţa să adăpostesc pe tânărul începător, cu care am avut acum plăcerea… într-un apartament care e tocmai liber în partea din fund a caselor mele şi care, într-

un cuvânt, e de închiriat ca... Şi aici străinul zâmbi, şi într-un subit acces de comunicativitate, adăugă: într-un cuvânt, ca dormitor... şi străinul făcu un gest larg cu mâna şi îşi vârî bărbia în plastron.

— Acesta-i *mister* Micawber, mi-a zis *mister* Quinion.

— Îhî! a întărit străinul. Aşa mă cheamă.

— *Mister* Micawber, a urmat *mister* Quinion, este o cunoştinţă a lui *mister* Murdstone. Ia comenzi pe bază de comision, pentru noi, când are ocazia. *Mister* Murdstone i-a scris, cerându-i să te găzduiască, aşa că vei fi chiriaşul lui.

— Adresa mea, a spus *mister* Micwaber, e Windsor Terrace, City Road. Într-un cuvânt, a adăugat *mister* Micawber, cu aceeaşi distincţie şi cuprins de un nou acces de sinceritate, acolo locuiesc.

I-am făcut o plecăciune.

— Întrucât, pare-mi-se, a continuat *mister* Micawber, n-aţi avut încă prilejul să cunoaşteţi prea bine această metropolă şi întrucât s-ar putea să nu reuşiţi a răzbate, fără unele greutăţi, prin labirintul acestui Babilon modern, în direcţia lui City Road... Şi aici *mister* Micawber, cuprins de un nou acces de comunicativitate, mi-a zis: Într-un cuvânt, ca să nu vă rătăciţi, voi fi fericit să vin să vă iau diseară şi să vă arăt drumul cel mai scurt.

I-am mulţumit din tot sufletul, căci era foarte frumos din partea lui că voia să-şi dea atâta osteneală.

— La ce oră să...? a întrebat *mister* Micawber.

— Pe la opt, i-a răspuns *mister* Quinion.

— Pe la opt, a repetat *mister* Micawber. Daţi-mi voie să vă salut, *mister* Quinion. N-aş vrea să vă mai reţin.

Şi şi-a pus pălăria şi a ieşit, cu bastonul sub braţ; umbla foarte ţanţoş şi, cum a trecut pragul, a început să fredoneze.

Mister Quinion m-a îndemnat apoi foarte solemn să lucrez cu râvnă pentru firma „Murdstone & Grinby“, urmând să primesc, mi se pare, şase şilingi pe săptămână. Nu mai ştiu sigur dacă erau şase sau şapte şilingi. Îndoielile ce le am în această privinţă mă împing să cred că la început mi s-au plătit şase, iar mai târziu şapte. Mi-a dat leafa pe o

săptămână înainte (cred că din buzunarul său), din care şase *pence* i-am dat lui Mealy ca să-mi ducă seara cufărul până la Windsor Terrace, căci pirpiriu cum eram, nu mă simţeam în stare să car o povară atât de grea. Am cheltuit alţi şase *pence* cu masa de prânz alcătuită dintr-o plăcintă cu carne şi apă rece de la o cişmea din apropiere; şi am petrecut pauza de un ceas ce ni se dădea pentru masă hoinărind pe străzi.

Seara, la ora hotărâtă, *mister* Micawber s-a înfiinţat din nou. M-am spălat pe mâini şi pe faţă, ca să mă arăt vrednic de amabilităţile lui, şi am pornit împreună spre casa noastră, cum socotesc c-o pot numi de aici înainte. Pe când mergeam împreună, *mister* Micawber mi-a atras atenţia asupra numelui străzilor şi asupra formei clădirilor de la colţuri, ca să le ţin minte şi dimineaţa să pot nimeri uşor înapoi.

Când am ajuns la locuinţa sa din Windsor Terrace (care am băgat de seamă că era jerpelită ca şi el, deşi, la fel ca dânsul, dorea să pară arătoasă), m-a prezentat lui *missis* Micawber, o femeie trecută, uscăţivă şi veştejită, care, cu un copil la sân, stătea în salon (parterul clădirii nu era mobilat, dar pentru a-i amăgi pe vecini, obloanele erau lăsate). Copilul era unul din cei doi gemeni, şi trebuie să spun că în tot timpul cât am stat la această familie, nu cred s-o fi văzut vreodată pe *missis* Micawber fără unul dintre cei doi gemeni în braţe. Întotdeauna unul se afla la pieptul ei.

Mai aveau încă doi copii: *master* Micawber, în vârstă de vreo 4 ani, şi *miss* Micawber, de vreo 3. Aceştia, împreună cu slujnica familiei, o tânără oacheşă – care avea obiceiul să pufnească şi care, în prima jumătate de ceas când m-a cunoscut, mi-a povestit că era „orfelină“ şi că scăpase din casa de muncă[62] „St. Luke“, aflată în vecinătate – întregeau

[62] Casele de muncă *(workhouses),* organizate în Anglia începând din 1834, aveau menirea să ofere adăpost şi lucru şomerilor, şi azil bătrânilor şi celor incapabili de muncă; în practică, însă, au ajuns adevărate închisori, pe care poporul le-a denumit foarte plastic, „bastilii

gospodăria. Odaia mea se afla la mansardă, în partea dinapoi a casei; o odaie strâmtă, foarte sărăcăcios mobilată, zugrăvită cu un motiv ornamental care, pentru frageda-mi închipuire, reprezenta o chiflă albastră.

— Înainte de-a mă mărita, mi-a zis *missis* Micawber când a venit sus, cu gemeni cu tot, ca să-mi arate apartamentul, şi s-a aşezat să-şi tragă suflarea pe când locuiam cu tăticu şi cu mămica, n-aş fi crezut c-am să fiu vreodată nevoită să iau un chiriaş. Dar acum, *mister* Micawber fiind la strâmtoare, trebuie să las la o parte susceptibilităţile personale.

— Aşa-i, *ma'am!* i-am zis.

— Greutăţile lui *mister* Micawber sunt acum mai mari. Ca niciodată, a urmat *missis* Micawber, şi nu ştiu dacă are să reuşească să le iaca faţă. Pe vremea când locuiam acasă, cu tăticu şi cu mămica, nici n-aş fi priceput ce înseamnă cuvântul greutăţi în înţelesul pe care i-l dau astăzi, dar, cum obişnuia să zică tăticu, *experientia*[63] te-nvaţă.

Nu-mi amintesc dacă dânsa mi-a spus că *mister* Micawber a fost ofiţer de marină sau dacă acest amănunt este rodul imaginaţiei mele. Singurul lucru pe care-l ştiu este că şi în ziua de azi cred, fără să-mi dau seama de ce, că a servit cândva în marină. Acum era un fel de agent de piaţă care lucra pentru mai multe firme; dar mi se pare că nu făcea prea mare scofală.

— Dacă *au să refuze* să-l păsuiască, mi-a mai zis *missis* Micawber, creditorii vor avea de suferit urmările; căci cu cât mai repede se vor învoi cu el, cu atât va fi mai bine. Nu se pot scoate bani din piatră seacă, şi aşa cum stau lucrurile acum, nu vor scoate nimic de la *mister* Micawber (de cheltuieli de judecată nici nu mai vorbesc).

N-am reuşit niciodată să-mi dau seama dacă faptul că-mi câştigam existenţa a înşelat-o pe *missis* Micawber asupra vârstei mele sau dacă nu cumva era atât de obsedată de

---

ale legii de asistenţă socială".

[63] Experienţă, practică (lat.); ca multe alte formulări din romanele lui Dickens, expresia *„experientia* te-nvaţă" a căpătat valoare de proverb.

această problemă, încât, neavând pe nimeni altul, care s-o asculte, n-ar fi fost în stare să discute chiar şi cu cei doi gemeni; în orice caz, mie astea mi le-a spus din prima zi, şi de câte ori am vorbit cu ea, mereu a reluat subiectul.

Biata *missis* Micawber! Mi-a spus – şi nu-i pun vorba la îndoială – că îşi dăduse toată osteneala să câştige şi ea un ban. În mijlocul uşii dinspre stradă era o placă de alamă pe care erau gravate cuvintele: *Pensionul pentru tinere domnişoare Mrs. Micawber,* dar n-am auzit că vreo tânără domnişoară ar fi învăţat vreodată la acest pension; sau că vreo domnişoară ar fi călcat sau ar fi avut de gând să calce pe acolo; după cum n-am văzut să se fi făcut pregătiri pentru a găzdui vreo domnişoară. Singurii vizitatori pe care i-am văzut sau despre care am auzit c-au fost pe acolo erau creditorii. Dădeau buzna la orice oră, şi unii dintre ei erau de-a dreptul fioroşi. Un individ cu faţa murdară, care cred că era cizmar, luase obiceiul să se strecoare în gangul de la intrare, dimineaţa la 7, şi să-i strige lui *mister* Micawber de la capătul scării:

— Hei! Ştiu bine, că n-ai plecat încă! N-ai de gând să ne plăteşti? Auzi? nu te mai ascunde, e josnic ce faci! Dac-aş fi în locul tău, nu m-aş purta aşa. N-ai de gând să ne plăteşti? Hai, plăteşte-ne odată! Hai!

Neprimind răspuns, se mânia şi arunca vorbe grele, ca „tâlharule“ şi „pungaşule“. Şi când vedea că şi aceste ocări erau zadarnice, ieşea uneori în stradă şi începea să vocifereze în faţa ferestrelor de la catul întâi, unde ştia că locuieşte *mister* Micawber. În asemenea ocazii, *mister* Micawber cădea pradă unei deznădejdi şi unei mâhniri atât de adânci, încât punea mâna pe brici (cum am aflat într-un rând datorită ţipetelor nevestei sale), mai-mai să-şi taie beregata; dar o jumătate de ceas mai târziu, îşi lustruia ghetele cu un zel nemaipomenit, şi apoi ieşea în oraş, fredonând o melodie, cu un aer mai distins ca oricând. Şi *missis* Micawber avea o fire la fel de elastică. Într-o zi, la ora 3, am văzut-o leşinând pentru că n-avea cu ce plăti impozitul. Iar la ceasurile 4, mâncând cu poftă costiţe de miel pe pâine prăjită şi bând bere (plătită cu banii luaţi pe

două linguriţe amanetate). Cu alt prilej, întorcându-mă acasă, nu mai ştiu de ce, pe la ceasurile 6, am găsit-o prăbuşită lângă cămin, cu părul căzut pe faţă şi răvăşit (şi, fireşte, cu unul din gemeni în braţe) pentru că primise o publicaţie de vânzare; dar în aceeaşi seară, mai veselă ca oricând, şi-a prăjit un cotlet de viţel în bucătărie, povestindu-mi despre tăticu şi mămica şi despre mesele ce le dădeau.

În casa asta şi în mijlocul acestei familii îmi petreceam tot timpul liber. Îmi cumpăram singur pâine şi lapte de câte un *penny* pentru gustarea de dimineaţă, şi într-un colţ anume al bufetului puneam deoparte o pâiniţă şi o bucăţică de brânză, ca să am ce mânca seara, când mă întorceam acasă. Asta reprezenta, ştiu bine, o cheltuială mare faţă de cei şase sau şapte şilingi ai mei; şi doar munceam toată ziua la depozit, şi banii ăştia trebuiau să-mi ajungă pe toată săptămâna. De luni dimineaţă până sâmbătă seara nu auzeam nicio vorbă bună, niciun sfat, nu primeam nicio îmbărbătare, niciun sprijin, niciun ajutor de niciun fel de la nimeni, să mă bată Dumnezeu dacă mint!

Eram atât de necopt, atât de copilăros şi atât de nepregătit pentru viaţă – şi era oare de aşteptat să fiu altfel? – încât uneori, dimineaţa, în drum spre „Murdstone & Grinby“, nu puteam ţine piept ispitei de a cumpăra o prăjitură râncedă, expusă cu jumătate preţ în faţa cofetăriilor, cheltuind astfel banii pe care ar fi trebuit să-i păstrez pentru masa de prânz. Şi la prânz posteam sau îmi cumpăram o chiflă sau o porţie de budincă. Îmi amintesc de două dughene unde se vindea budincă, între care oscilam în raport cu starea finanţelor mele. Una se afla într-o curticică, lângă biserica St. Martin – în spatele bisericii – care nu mai există astăzi. Acolo budinca era cu coacăze şi foarte gustoasă, dar scumpă, căci costa doi *penny* porţia, deşi nu mai mare decât o porţie de un *penny* de budincă obişnuită. Cealaltă dugheană unde se vindea budincă

obişnuită se afla pe Strand[64] în partea care a fost reclădită între timp. Era o budinca deasă, de culoare deschisă, lipicioasă şi greu de mistuit, cu stafide din alea mari, întregi, dar destul de rare. Era caldă, proaspăt scoasă din cuptor la ora când ieşeam, şi de multe ori cu asta mă săturam la prânz. Când mâncam ca lumea, pe săturate, îmi cumpăram un cârnat şi o pâiniţă de un *penny* sau o porţie de friptură de vacă de patru *pence* de la un birt; sau o porţie de brânză cu pâine şi un pahar cu bere de la o cârciumă veche şi prăpădită, numită „La Leu“ sau „La Leul şi...“, ceva ce am uitat, care se afla peste drum de depozit. Îmi aduc aminte că într-un rând, am intrat într-un local de lângă Drury Lane[65], pe atunci foarte *à la mode,* unde se serveau fripturi de vacă, ţinând sub braţ, învelită în hârtie, o pâine (luată de-acasă de dimineaţă), şi am cerut o mică porţie de *roastbeef*[66]*. Nu* ştiu ce o fi gândit chelnerul de ciudata apariţie a unui băieţel care vine să mănânce singur-singurel la birt; dar parcă îl văd şi acum cum se holba la mine în timp ce mâncam şi cum l-a chemat şi pe celălalt chelner ca să mă vadă. I-am dat o jumătate de *penny* bacşiş, şi tare aş mai fi fost bucuros dac-ar fi refuzat să-l primească.

Dacă-mi aduc bine aminte, ni se dădea o jumătate de ceas pentru ceai. Când aveam bani, luam o ceaşcă de alea gata făcută şi o felie de pâine cu unt. Când n-aveam, mă duceam să mă uit în vitrina unui magazin cu vânat de pe Fleet Street sau până în piaţa de pe Covent Garden[67], să mă satur privind ananaşii. Îmi plăcea să hoinăresc de-a lungul terasei „Adelphi“[68] ale cărei, bolţi întunecoase

[64] Una dintre principalele artere comerciale ale capitalei engleze; numele ei, care în traducere înseamnă „malul“, se explică prin faptul că această arteră este paralelă cu malul Tamisei.

[65] Stradă pe care se află „Drury Lane Theatre“, unul dintre cele mai vechi şi mai vestite teatre ale Londrei.

[66] Muşchi de vacă, foarte puţin fript, aproape crud la mijloc.

[67] Piaţă londoneză de zarzavaturi, de fructe şi de flori.

[68] Complex arhitectonic, având frumoase porticuri şi terase privind spre Tamisa.

făceau ca locul acela să-mi pară plin de taină. Parcă mă vad ieşind într-o seară de sub una dintre aceste bolţi şi dând peste o cârciumioară, aşezată pe malul Tamisei, şi având în faţă un maidan pe care dansau câţiva hamali cărbunari, şi parcă mă văd iarăşi cum, ca să-i privesc, m-am aşezat pe o bancă. Mă întreb ce-or fi gândit despre mine!

Eram încă un copil, şi atât de mic, încât uneori, când intram într-o cârciumă al cărei prag îl treceam întâia oară şi ceream la tejghea un pahar de bere blondă sau neagră, ca să-mi ud gâtlejul după masă, se temeau să mă servească. Îmi aduc aminte că într-o seară călduroasă m-am apropiat de barul unei cârciumi şi m-am adresat patronului:

— Cât costă o halbă din berea cea mai bună – cea mai bună – pe care o aveţi?

Era un prilej deosebit. Nu mai ştiu ce. Poate să fi fost ziua mea.

— Doi *pence* şi jumătate halba de „Genuine Stunning“[69] mi-a răspuns.

— Atunci, i-am spus eu, scoţând banii puneţi-mi o halbă de „Genuine Stunning“, cu guler.

Cu un zâmbet ciudat, patronul s-a uitat la mine peste bar, măsurându-mă din cap până în picioare; şi, în loc să-mi toarne berea, a aruncat o privire după paravan şi i-a spus ceva neveste-si. Aceasta a ieşit cu lucrul în mână şi s-a apucat şi ea să mă măsoare. Parcă văd şi acum cum stăteam toţi trei. Patronul, cu mânecile suflecate, sprijinindu-se de geamlâcul barului; soţia lui uitându-se la mine peste uşiţa batantă; iar eu, în faţa barului, holbându-mă la ei cam fâstâcit. Mi-au pus o sumedenie de întrebări: cum mă cheamă, câţi ani am, unde locuiesc, ce slujbă am şi cum de nimerisem acolo. Pentru a nu compromite pe nimeni, la toate aceste întrebări am născocit răspunsuri potrivite. Mi-au servit şi halba, am însă bănuieli că nu mi-au dat „Genuine Stunning“; apoi nevasta patronului, deschizând uşiţa, s-a aplecat, mi-a înapoiat banii şi m-a sărutat cu admiraţie amestecată cu milă şi, sunt încredinţat

[69] „Ameţitoare veritabilă“.

de asta, ca o duioşie maternă izvorâtă din adâncul inimii.

Sunt sigur că nu exagerez, fără voie sau fără să-mi dau seama, nici sărăcia în care m-am zbătut, nici greutăţile înfruntate. Ştiu că ori de câte ori se întâmpla ca *mister* Quinion să-mi dăruiască un şiling. Îl cheltuiam pe mâncare sau ceai. Ştiu că eram un copil plăpând, care din zori până în noapte munceam cot la cot cu bărbaţi şi băieţi de rând. Ştiu că băteam uliţele pe jumătate flămând. Ştiu că numai din mila lui Dumnezeu n-am ajuns hoţ sau vagabond, căci nu era nimeni care să-mi poarte de grijă.

Cu toate acestea, mă bucuram de oarecare consideraţie la „Murdstone & Grinby“. Afară de faptul că *mister* Quinion făcea tot ce e în stare să întreprindă un om nepăsător şi foarte ocupat când are a face cu un caz atât de neobişnuit, purtându-se cu mine altfel decât se purta cu ceilalţi, eu, unul, n-am spus niciodată nimănui, mare sau mic, cum de ajunsesem acolo şi n-am lăsat nici măcar să se întrevadă că nu m-aş fi simţit bine. Şi astfel, nimeni, afară de mine, n-a ştiut că sufeream în ascuns şi că sufeream straşnic. Cum am mai spus, mi-e eu neputinţă să povestesc cât am suferit. Dar mi-am ţinut gura şi mi-am văzut de treabă. Am ştiut de la bun început că dacă nu-mi voi îndeplini munca la fel de bine ca şi ceilalţi băieţi, voi fi dispreţuit şi batjocorit. În scurt timp, am devenit cel puţin tot atât de îndemânatic şi de priceput ca şi ei. Deşi mă arătam foarte prietenos, totuşi, felul meu de a fi şi de a mă purta se deosebea atât de mult de al lor, încât a creat o barieră între noi. Când vorbeau despre mine, băieţii şi oamenii mă numeau „micul *gentleman“* sau „tânărul din Suffolk“. Un anume Gregory, care era şeful împachetatorilor, şi un altul, pe nume Tipp, care era căruţaş şi purta o livrea roşie, îmi spuneau uneori „David“; dar asta nu s-a întâmplat decât după ce ne-am mai împrietenit şi când, fără a mă opri din muncă, mă sileam să-i înveselesc cu amintiri din vechile mele lecturi, care mi se ştergeau tot mai mult din amintire. Într-o zi, Mealy Potatoes a izbucnit revoltat, pentru motivul ca făceam pe distinsul; dar imediat Mick Walker l-a pus la locul lui.

Socoteam că-i exclus să scap vreodată de această viaţă, şi, prin urmare, pierdusem orice nădejde. Sunt însă convins că nicio clipă nu m-am împăcat cu această situaţie şi că tot timpul m-am simţit nespus de nefericit. Totuşi am îndurat-o şi nici măcar lui Peggotty (deşi i-am expediat şi am primit de la ea destul de multe scrisori) nu i-am dezvăluit vreodată adevărul, pe de o parte, pentru că o iubeam, iar pe de alta, pentru că mi-era ruşine.

Belelele lui *mister* Micawber constituiau încă un motiv de amărăciune. Singur fiind, am ajuns să mă simt strâns legat de familia lui, şi mergeam pe stradă, absorbit de planurile făurite de *missis* Micawber pentru a găsi o ieşire din impas şi încovoiat sub povara datoriilor lui *mister* Micawber. Sâmbătă seară – care pentru mine era o adevărată sărbătoare, pe de o parte fiindcă îmi făcea mare plăcere să merg spre casă cu şase sau şapte şilingi în buzunar, uitându-mă în vitrine şi chibzuind ce s-ar putea cumpăra cu aceşti bani, iar pe de alta pentru că sâmbătă părăseam lucrul mai devreme – *missis* Micawber obişnuia să-mi facă cele mai sfâşietoare destăinuiri; la fel se întâmpla şi duminică dimineaţa, când îmi pregăteam într-un mic vas de bărbierit ceaiul sau porţia de cafea, cumpărată de cu seară, şi zăboveam până târziu cu gustarea. Nu era nicidecum neobişnuit ca la începutul acestor taifasuri de sâmbătă seara *mister* Micawber să plângă cu hohote, pentru ca spre sfârşitul lor să cânte romanţa despre frumoasa Nan, mângâierea şi fericirea lui Jack[70]. Nu o dată l-am văzut venind acasă la cină vărsând şuvoaie de lacrimi şi văicărindu-se că avea să-l mănânce puşcăria; ca apoi să se ducă la culcare socotind cât ar costa amenajarea unor *bow-window*[71]-uri, „dacă o să-i surâdă norocul“, cum îi plăcea să spună. La fel era şi *missis* Micawber.

În ciuda uriaşei diferenţe de vârstă, între mine şi aceşti oameni s-a statornicit o bizară prietenie pe picior de

[70] Cântec de *Charles Dibdin* (1745-1814), poet, compozitor şi dramaturg englez.

[71] Nişă care prelungeşte spre exterior o încăpere (engl.).

egalitate, care presupun că se datora faptului că ne aflam în situaţii similare. Dar niciodată n-am acceptat vreo invitaţie de a mânca şi a bea la masa lor (căci ştiam că erau în conflict cu măcelarul şi brutarul şi că deseori n-aveau de ajuns nici pentru ei), până ce *missis* Micawber mi s-a destăinuit fără nicio rezervă. Asta s-a întâmplat într-o scară, şi anume în felul următor:

— *Master* Copperfield, mi-a zis, nu te socotesc străin şi de aceea nici nu ezit să-ţi dezvălui că încurcăturile lui *mister* Micawber se apropie de deznodământ.

Foarte mâhnit de cele auzite, m-am uitat cu jale în ochii ei înroşiţi de plâns.

— Afară de o coajă de brânză de Olanda, care nu reprezintă un aliment potrivit pentru cei mici, nu ne-a mai rămas absolut, nimic în cămară, mi-a zis *missis* Micawber. M-am deprins să vorbesc despre cămară de pe vremea când trăiam cu tăticu şi cu mămica şi folosesc mereu acest cuvânt fără să vreau. Ceea ce vreau să spun e că nu mai avem nimic de mâncare.

— Vai! am exclamat foarte mâhnit.

Mai aveam doi sau trei şilingi din leafa mea săptămânală – ceea ce mă face să presupun că discuţia a avut loc într-o miercuri seara – şi îndată i-am scos din buzunar şi cu sinceră emoţie am rugat-o pe *missis* Micawber să-i ia cu împrumut. Dar dânsa, sărutându-mă şi silindu-mă să-i pun la loc, mi-a zis că nu-i poate accepta sub niciun cuvânt.

— Nu se poate, *master* Copperfield, mi-a spus, departe de mine asemenea gând. Dumneata ai însă tact şi discernământ mai presus de vârsta dumitale, şi, dacă ai vrea, ai fi în măsură să-mi vii într-ajutor în alt fel, ceea, ce aş primi cu recunoştinţă.

Am rugat-o pe *missis* Micawber să-mi spună despre ce era vorba.

— Argintăria am dat-o cu mâna mea, a zis *missis* Micawber. Şase linguriţe de ceai, două solniţe şi un cleşte de zahăr le-am amanetat pe ascuns, în mai multe rânduri. Dar gemenii mă ţin legată acasă; pentru mine, cu amintirile mele despre tăticu şi despre mămica, asemenea tranzacţii

sunt foarte dureroase. Ne-au mai rămas câteva fleacuri de care ne putem despărţi. Lui *mister* Micawber sensibilitatea nu i-ar îngădui niciodată să le înstrăineze, iar Clickett (aşa se numea slujnica lor care fusese cândva într-o casă de muncă) e o necioplită şi şi-ar lua nasul la purtare dacă i-aş arăta prea multă încredere. *Master* Copperfield, pot îndrăzni să-ţi cer…

Am ghicit îndată ce voia *missis* Micawber şi am rugat-o să-mi ceară orice. Şi chiar în seara aceea m-am dus să vând câteva mărunţişuri; iar apoi, mai în fiecare dimineaţă, înainte de a mă prezenta la „Murdstone & Grinby“, făceam câte un drum de acest fel.

Mister Micawber avea câteva cărţi deasupra unui şifonier, căruia îi zicea „biblioteca lui“. Acestea au fost sacrificate întâi şi-ntâi. Una câte una le-am dus unui anticar de pe City Road – din care, pe vremea aceea, o porţiune, în apropiere de casa noastră, era ocupată de gheretele unor anticari şi ale unor negustori de păsări, – şi le-am vândut la orice preţ. Anticarul locuia într-o căsuţă undeva în dosul gheretei sale şi se îmbăta în fiecare seară, iar nevasta îl ocăra straşnic în fiecare dimineaţă. Şi de multe ori, când mă prezentam acolo devreme, dimineaţa, mă primea întins pe un pat pliant, cu o cicatrice la frunte sau cu un ochi umflat, care atestau excesele lui nocturne (pare-mi-se că era cam certăreţ la beţie), şi cu o mână tremurândă scotocea prin buzunarele hainelor, aruncate pe jos, căutând cei câţiva şilingi de care avea nevoie, în timp ce nevastă-sa, cu un prunc în braţe şi încălţată cu pantofi scâlciaţi, nu contenea să-l certe. Uneori nu găsea banii şi-mi spunea să trec mai târziu; dar nevastă-sa avea întotdeauna bani – îmi vine să cred că îi lua chiar ea când era beat – şi atunci încheiam târgul pe ascuns, pe scară, unde cobora după mine.

Începusem să fiu bine cunoscut, şi în dugheana cămătarului care dădea bani pe amanet. Domnul care oficia la tejghea îmi acorda o deosebită atenţie; ţin bine minte că deseori mă punea să-i declin la ureche un substantiv sau un adjectiv latinesc sau să-i conjug vreun verb, în timp ce-mi făcea socoteala. Când mă întorceam cu banii, *missis*

Micawber organiza un mic ospăţ, de obicei seara; şi aceste mese aveau o deosebită savoare, de care îmi aduc bine aminte.

În cele din urmă, greutăţile financiare ale lui *mister* Micawber au atins punctul culminant. Într-o bună dimineaţă l-au arestat şi l-au dus la închisoarea din Borough a tribunalului „King's Bench“[72]. Înainte de a părăsi, casa, mi-a zis că Dumnezeu şi-a întors faţa de la el şi am crezut că inima îi era tot atât de zdrobită ca şi a mea. După aceea am auzit, însă, c-a fost văzut chiar în dimineaţa aceea jucând, foarte bine dispus, o partidă de popice.

În prima duminică după arestare urma să mă duc să-l văd şi să iau prânzul cu el. Mi s-a spus să întreb cum să ajung până în cutare loc, şi de acolo voi vedea cutare alt loc, şi puţin înainte de locul acesta voi vedea un maidan pe care urma să-l străbat şi să merg drept înainte, până voi zări un gardian. Am urmat întocmai, toate aceste indicaţii, şi când, în cele din urmă, l-am găsit pe gardian, mi-am amintit (ce copilăros mai eram!) de Roderick Random şi de faptul că atunci când l-au băgat la închisoare pentru datorii, a dat peste un om care n-avea altă îmbrăcăminte decât o pătură zdrenţuită, şi atunci nu l-am mai văzut pe gardian, pentru că inima a început a-mi bate şi ochii mi s-au umplut de lacrimi.

Mister Micawber mă aştepta lângă poartă şi ne-am suit în odăiţa sa (situată la penultimul cat) şi am plâns amândoi. Ţin bine minte că m-a rugat solemn să trag învăţămintele cuvenite din păţania sa; şi să nu uit niciodată că cine are douăzeci de lire venit pe an va fi fericit de nu va cheltui decât nouăsprezece lire şi nouăsprezece şilingi şi şase *pence,* iar de va cheltui douăzeci de lire şi un şiling, va fi nenorocit. După care mi-a cerut să-i împrumut un şiling pentru bere şi mi-a dat un ordin de plată către *missis* Micawber pentru această sumă, şi-a pus batista deoparte şi s-a înseninat.

---

[72] Suprema instanţă judecătorească engleză în privinţa proceselor izvorâte din contracte şi obligaţii.

Am stat apoi în faţa căminului, pe al cărui grătar ruginit se aflau două cărămizi, câte una de fiecare parte, ca să nu se ardă prea mulţi cărbuni; până ce a venit de la bucătărie datornicul cu care *mister* Micawber împărţea odăiţa, cu pulpa de berbec, din care urma să mâncăm toţi trei. După aceea *mister* Micawber m-a trimis la căpitanul Hopkins, care locuia în odaia de deasupra, căruia să-i spun că eram prietenul cel tânăr al lui *mister* Micawber şi să-i predau salutări din partea lui şi să-i cer cu împrumut un cuţit şi o furculiţă.

Căpitanul Hopkins mi-a împrumutat cuţitul şi furculiţa şi, la rândul său, i-a trimis salutări lui *mister* Micawber. În odăiţa sa am văzut o doamnă foarte murdară şi două fetiţe jigărite, fiicele sale, care aveau câte o claie de păr în cap. Şi mi-am zis că-i preferabil să-i ceri căpitanului Hopkins să-ţi împrumute un cuţit şi o furculiţă decât să-i ceri un pieptene. Căpitanul era cât se poate de jerpelit, avea favoriţi lungi şi purta o manta veche-veche, cafenie, fără haină dedesubt. Patul pliant se afla într-un colţ, şi toate farfuriile şi străchinile pe care le avea erau îngrămădite pe o policioară; şi am ghicit (Dumnezeu ştie cum) că, deşi cele două fetiţe ciufulite erau fiicele căpitanului Hopkins, totuşi doamna cea murdară nu era soţia lui. Sfios, n-am stat în pragul odăii căpitanului, mai mult de două minute; dar când am coborât, eram tot atât de încredinţat de acest lucru pe cât eram de sigur că ţineam în mână cuţitul şi furculiţa.

La masă a domnit o atmosferă boemă şi plăcută. După prânz i-am dus înapoi căpitanului Hopkins cuţitul şi furculiţa şi am plecat acasă, s-o liniştesc pe *missis* Micawber şi să-i povestesc cum a decurs vizita. Când m-a văzut înapoindu-mă, a leşinat, iar după aceea a pregătit o cană de *egghot*[73] ca să ne întărească în timpul convorbirii.

Nu ştiu cum s-a vândut mobila din casă în folosul familiei, nici cine a vândut-o, în orice caz, *eu* n-am avut niciun amestec. S-a vândut totuşi şi s-a cărat de acolo cu

[73] Băutură preparată din bere fierbinte, amestecată cu ou, zahăr şi nucşoară.

camionul totul, în afară de paturi, câteva scaune şi masa de bucătărie. Cu lucrurile rămase, *missis* Micawber, copiii, „orfelina“ şi cu mine ne-am retras în două odăi ale casei pustii din Windsor Terrace; şi acolo am locuit şi ziua şi noaptea. Nu mai îmi dau seama cât a durat această situaţie, dar mi se pare că a ţinut destul de mult, în cele din urmă, *missis* Micawber s-a hotărât să se mute la închisoare, unde *mister* Micawber obţinuse o odaie numai pentru el. I-am dus proprietarului cheia casei, şi dânsul a primit-o foarte bucuros. Paturile au fost trimise tribunalului „King’s Bench“ afară de al meu, care a fost transportat într-o odăiţă luată cu chirie în vecinătatea închisorii, spre marea mea mulţumire, căci, datorită nefericirilor noastre comune, mă obişnuisem atât de bine cu membrii, familiei Micawber şi ei cu mine, încât nu ne mai puteam despărţi. „Orfelina“ şi-a găsit şi ea o locuinţă ieftină prin apropiere. Odăiţa mea, cu tavanul înclinat, destul de tihnită, se afla într-o mansardă, de unde aveam o vedere plăcută asupra unui depozit de cherestea; când m-am mutat în ea, m-am gândit că acum necazurile lui *mister* Micawber atinseseră punctul culminant şi mi s-a părut un adevărat paradis.

În tot acest răstimp am continuat să lucrez ca mai înainte la „Murdstone & Grinby“, alături de aceeaşi neciopliţi tovarăşi de muncă, stăpânit de acelaşi sentiment de nemeritată înjosire, ca în prima zi. Dar, din fericire pentru mine, n-am făcut cunoştinţă şi n-am stat de vorbă cu niciunul dintre nenumăraţii băieţi pe care-i întâlneam zilnic în drum spre depozit şi de la depozit acasă, sau în timpul pauzei de prânz, când hoinăream pe străzi. Duceam aceeaşi viaţă lipsită de orice bucurii; dar trăiam mai departe singur, închis în mine însumi. Singurele schimbări de care-mi dădeam seama erau următoarele: mai întâi că devenisem tot mai jerpelit, şi apoi că scăpasem, în mare măsură, de povara grijilor ce-i apăsau pe soţii Micawber; căci în greaua încercare prin care treceau, câteva rude sau prieteni începuseră să-i ajute, aşa că în închisoare o duceau mai bine decât o duseseră multă vreme liberi fiind. Gustarea de dimineaţă o luam cu ei, pe baza unei învoieli,

ale cărei amănunte îmi scapă. De asemenea, am uitat ora la care se deschideau porţile închisorii şi puteam intra dimineaţa; dar îmi aduc aminte că adesea eram pe picioare de la 6, şi că până se deschideau porţile, aşteptam pe bătrânul London Bridge[74] unde, aşezat într-una din firidele de piatră care-l împodobesc, priveam trecătorii sau contemplam peste balustradă soarele care-şi revărsa razele asupra fluviului şi aprindea flacăra de aur din vârful Monument-ului[75]. Uneori mă aştepta aici „Orfelina“, ca să-i istorisesc întâmplări ciudate în legătură cu docurile şi cu Turnul Londrei[76],despre care nu pot spune decât un singur lucru, şi anume că le credeam adevărate, cel puţin aşa sper. Serile obişnuiam să trec pe la închisoare şi să mă plimb pe alee cu *mister* Micawber; sau să joc o partidă de „casino“[77] cu *missis* Micawber şi s-o ascult depănându-şi amintirile despre tăticu şi mămica. N-aş putea spune dacă *mister* Murdstone ştia măcar unde locuiam. Căci celor de la „Murdstone & Grinby“ niciodată nu le-am pomenit despre toate acestea.

Deşi momentul cel mai greu trecuse, situaţia lui *mister* Micawber era foarte încurcată din pricina unui anumit „document“,de care am auzit vorbindu-se adesea şi care – presupun acum – trebuie să fi fost o învoială mai veche cu creditorii săi; pe vremea aceea nu înţelegeam ce putea fi acest „document“ şi-mi dau seama că mi se părea c-ar fi vorba de unul din acele pergamente întărind legămintele diavoleşti foarte răspândite în Germania pe vremuri. În cele din urmă, nu ştiu cum, acest act a fost dat deoparte; în orice caz, n-a mai constituit un obstacol insurmontabil, ca

---

[74] Pod peste Tamisa înlocuit cu unul nou în 1831.

[75] Coloană dorică, înaltă de 61,5 m. ridicată în amintirea focului ce a mistuit Londra în 1666 ; în vârful coloanei se află o urnă din care se înalţă o flacără de aur.

[76] *London Tower* — vechea citadelă a Londrei, construită de descălecătorii normanzi în secolul al XI-lea ; a fost folosită veacuri de-a rândul ca temniţă pentru infractorii politici, pentru ca la sfârşitul secolului al XIX-lea să fie transformată în muzeu.

[77] Joc de cărţi.

mai înainte; şi *missis* Micawber mi-a spus că „familia ei“ luase hotărârea ca *mister* Micawber să ceară punerea în libertate, potrivit legii cu privire la datornicii insolvabili, aşa că se aştepta ca până în cel mult şase săptămâni să i se dea drumul.

— Şi atunci, mi-a zis *mister* Micawber, care era de faţă, nu mă îndoiesc că voi începe, cu ajutorul lui Dumnezeu, să mă descurc şi eu şi să duc cu totul o altă viaţă, dacă... într-un cuvânt dacă o să-mi surâdă norocul.

Pentru orice eventualitate, trebuie să amintesc aici că *mister* Micawber a redactat o petiţie către Camera Comunelor, cerând amendarea legii cu privire la închisoarea pentru datorii. Mă opresc asupra acestei întâmplări, pentru că învederează cum îmbinam vechile mele lecturi cu noul meu fel de viaţă şi cum, folosind faptele de pe uliţă şi bărbaţii şi femeile pe care îi întâlneam, ţeseam fel de fel de poveşti: şi cum treptat s-au format unele trăsături de caracter mai de seamă, care presupun că, vrând-nevrând, vor ieşi la iveală în cursul acestei descrieri a vieţii mele.

În închisoare era un club unde *mister* Micawber, în calitatea lui de *gentleman,* avea mare trecere. *Mister* Micawber supusese membrilor clubului ideea de a întocmi această petiţie, şi ei o aprobaseră cu entuziasm. Atunci *mister* Micawber (care era un om cât se poate de bun şi de o energie fără seamăn în toate privinţele, în afară doar de propriile sale treburi, şi se simţea nespus de fericit ori de câte ori se îndeletnicea cu ceva din care nu putea trage niciun folos personal) s-a pus pe scris petiţia, a redactat-o, a transcris-o pe curat pe o coală de hârtie uriaşă, a întins-o pe masă şi a fixat ora la care toţi membrii clubului şi toţi cei aflaţi în închisoare să poftească, dacă vor, în odaia sa şi s-o semneze.

Când am auzit de ceremonia care trebuia să aibă loc, am fost atât de curios să-i văd venind unul după altul să semneze, cu toate că îi cunoşteam mai pe toţi şi mă ştiau şi ei pe mine, încât am cerut învoire un ceas de la „Murdstone & Grinby“ şi m-am postat într-un colţ al odăii ca să asist la

eveniment. Membrii cei mai de seamă ai clubului, atâţia câţi încăpuseră în odăiţă, luaseră loc alături de *mister* Micawber, iar vechiul meu prieten, căpitanul Hopkins (care se spălase în cinstea acestei solemnităţi), s-a aşezat lângă masă ca să le poată citi petiţia tuturor acelora care nu-i cunoşteau cuprinsul. Uşa a fost apoi larg deschisă, şi oamenii au început să intre pe rând: intra unul, iar până ce semna şi ieşea, ceilalţi aşteptau afară. Căpitanul Hopkins punea fiecăruia întrebarea:

— Aţi citit-o?

— Nu.

— Aţi vrea să vă fie citită?

Şi dacă acela care era la rând se arăta cât de cât dornic să-i fie citită, căpitanul Hopkins i-o citea cu glas tare, răsunător, de la un cap la altul. Căpitanul, dacă s-ar fi găsit douăzeci de mii de oameni doritori s-o asculte, bucuros ar fi citit-o de douăzeci de mii de ori, fiecăruia în parte. Îmi amintesc de voluptatea cu care intona anumite crâmpeie de frază, cum ar fi, de pildă: „Reprezentanţii poporului adunaţi în Parlament“, sau: „De aceea, noi, cei mai jos semnaţi, venim cu smerenie în faţa acestei prea onorate adunări“, sau: „Nefericiţii supuşi ai augustei-sale majestăţi“; auzindu-l, ai fi zis că aceste cuvinte aveau pentru el o savoare reală; la rândul lui, *mister* Micawber asculta cu orgoliul autorului şi privea (nu prea sever) cuiele bătute în peretele din faţă.

Făcând zilnic, drumul de la Southwark la Blackfriars şi-napoi, sau colindând la prânz uliţele acelea întunecoase, al căror caldarâm poate mai poartă şi astăzi, cine ştie, urmele paşilor mei de copil, mă întrebam adesea câţi dintre cei care se îmbulziseră atunci să semneze petiţia nu-mi vor reveni în amintire, o dată cu ecourile vocii căpitanului Hopkins! Iar astăzi, când mă întorc cu gândul la acel lung cortegiu de suferinţe ale tinereţii mele, mă întreb câte din poveştile pe care le-am înfiripat în jurul acestor oameni mai învăluie ca negurile închipuirii, faptele de care-mi aduc atât de bine aminte! Şi când paşii mă poartă iar pe acest tărâm al trecutului, nu-i de mirare că parcă văd mergând în faţa

mea un băieţaş romantic şi nevinovat, care-şi făureşte o lume imaginară din asemenea ciudate şi jalnice întâmplări, şi nu-i de mirare că mă înduioşez.

CAPITOLUL XII

FĂRĂ SA FIU MAI ÎNCÂNTAT DECÂT ÎNAINTE CĂ SUNT PE PICIOARELE MELE, IAU O HOTĂRÂRE DE MARE ÎNSEMNĂTATE

În ziua sorocită, cererea lui *mister* Micawber a fost ascultată şi, spre marea mea bucurie, potrivit legii, s-a hotărât punerea lui în libertate. Creditorii s-au arătat oameni, de înţeles: iar *missis* Micawber mi-a spus că până şi cizmarul cel hain declarase în faţa judecăţii că nu-i purta pică, dar că, atunci când i se datorau bani, îi plăcea să fie plătit. După părerea lui, asta-i firea omenească.

După judecată, *mister* Micawber s-a întors la închisoarea „King's Bench", unde mai avea de îndeplinit anumite formalităţi şi de plătit unele onorarii înainte de a fi eliberat. Membrii clubului l-au primit cu entuziasm şi, în cinstea lui, au organizat în seara aceea o reuniune muzicală; eu am rămas cu *missis* Micawber şi am mâncat împreună friptură de miel, înconjuraţi de ceilalţi membri ai familiei, care dormeau.

— *Master* Copperfield, mi-a zis ea, acum, când sărbătorim un asemenea eveniment, am să-ţi mai torn puţin *flip*[78] (căci mai închinasem un rând) ca să bem în amintirea lui tăticu şi a mămichii.

— Au murit, *ma'am*? am întrebat-o după ce am golit paharul în care-mi turnase flip-ul.

— Mămica a răposat cu puţin înainte de-a fi început *mister* Micawber să aibă greutăţi, sau, în orice caz, înainte

[78] Amestec de bere, alcool şi zahăr, care se bea fierbinte.

ca ele să devină foarte mari, mi-a răspuns. Tăticu, însă, a mai trăit, şi de câteva ori s-a pus chezaş pentru *mister* Micawber, apoi a murit, regretat de un larg cerc de prieteni.

Missis Micawber a dat din cap, şi o lacrimă pioasă l-a stropit pe unul dintre gemeni, care întâmplător se afla în braţele ei.

Cum n-aş fi putut lesne găsi un prilej mai nimerit pentru a-i pune o întrebare care mă interesa îndeaproape, i-am spus;

— Aş putea să vă întreb *ma'am,* ce aveţi de gând să faceţi acum, când *mister* Micawber a scăpat din încurcături şi a fost pus în libertate? Aţi luat vreo hotărâre?

— Familia mea – mi-a spus *missis* Micawber, care întotdeauna rostea cu ifos aceste două cuvinte, deşi niciodată n-am putut afla la cine se referea – familia mea e de părere că *mister* Micawber să părăsească Londra şi să-şi exercite talentele în provincie. *Mister* Micawber este un om cu mari însuşiri, *master* Copperfield.

Am asigurat-o că nu mă îndoiam de acest lucru.

— Cu mari însuşiri, a repetat ea. Familia mea e de părere că dacă şi-ar da cineva puţină ostenealã, pentru un om atât de iscusit ca el, s-ar putea uşor găsi o slujbă în Administraţia Vămilor. Familia mea, neavând legături decât în provincie, doreşte ca *mister* Micawber să se mute la Plymouth. Familia socoteşte că e neapărat necesar să vină acolo.

— Ca să fie gata să ia slujba?

— Întocmai. Ca să fie gata, dacă s-ar ivi ceva.

— Şi aveţi de gând să plecaţi şi dumneavoastră; *ma'am?*

Întâmplările zilei, la care se adăugaseră gemenii şi *flip*-ul, îi slăbiseră nervii şi, izbucnind în plâns, mi-a răspuns:

— Niciodată nu-l voi părăsi pe *mister* Micawber! E drept că la început *mister* Micawber mi-a ascuns greutăţile pe care le avea, dar se prea poate ca, fiind încrezător din fire, să fi fost sigur că le va birui. Şiragul de perle şi brăţările pe care le-am moştenit de la mămica le-am vândut pe jumătate preţ, iar podoabele de mărgean, dăruite de tăticu la nuntă, le-am dat pe nimic. Totuşi, pe *mister* Micawber

nu-l voi părăsi niciodată. Niciodată! a exclamat *missis* Micawber şi mai surescitată decât la început. Nu, niciodată nu voi face una ca asta! Să nu-mi ceară nimeni una ca asta!

M-am simţit tare stingherit – *missis* Micawber vorbea ca şi cum ar fi crezut că-i cerusem acest lucru – şi am încremenit, uitându-mă la ea alarmat.

— *Mister* Micawber are şi el păcatele lui. Nu tăgăduiesc că e neprevăzător. Şi nici nu tăgăduiesc că mi-a ascuns atât veniturile, cât şi datoriile pe care le avea, a urmat ea, privind peretele, dar niciodată nu-l voi părăsi pe *mister* Micawber!

Întrucât, de astă dată, *missis* Micawber şi-a ridicat glasul şi strigase, m-am speriat atât de tare, încât am dat fuga la club şi l-am deranjat pe *mister* Micawber, care, aşezat în capul mesei, conducea corul:

„HI, MĂI, DOBBIN[79],
HI, MĂI, DOBBIN:
HI, MĂI, DOBBIN.
HI, MĂI, HI-HI!“[80]

I-am spus că starea soţiei sale era îngrijorătoare. L-au podidit pe dată lacrimile şi a venit după mine, cu poalele hainei pline cu capetele şi cozile crevetelor din care se înfruptase.

— Emma, îngeraşul meu! a strigat *mister* Micawber, dând buzna în odaie. Ce s-a întâmplat?

— Niciodată nu te voi părăsi, Micawber, îi răspunse ea.

— Viaţa mea! a zis *mister* Micawber, luând-o în braţe. Nu m-am îndoit nicio clipă de asta!

— E tatăl copiilor mei.! E tatăl gemenilor mei! E soţul meu drag, a strigat *missis* Micawber, zbătându-se, şi niciodată nu-l voi părăsi pe *mister* Micawber!

Mister Micawber a fost atât de mişcat de această mărturie de devotament (eu, unul, plângeam de mă

[79] În Anglia, nume dat în mod obişnuit cailor ţărăneşti.

[80] Cântec popular englez (1780).

topeam), încât a strâns-o pătimaş în braţe şi a rugat-o să se uite în ochii lui şi să se liniştească. Dar cu cât se ruga mai mult de ea, cu atât mai abitir *missis* Micawber îşi aţintea privirea în gol, şi cu cât mai insistent îi cerea să se liniştească, cu atât mai avan se zbătea. Curând, *mister* Micawber s-a simţit atât de copleşit, încât a început şi el să plângă, împreună cu noi. În cele din urmă, m-a rugat să fiu bun să-mi iau un scaun şi să stau pe palier până îşi va culca nevasta în pat. Am vrut să-i spun bună seara şi să plec, dar a stăruit să rămân până ce clopotul închisorii va da semnalul pentru plecarea vizitatorilor. Aşadar, am aşteptat pe palier în dreptul ferestrei, până ce, aducându-şi şi el un scaun, a venit să se aşeze lângă mine.

— Cum se mai simte *missis* Micawber? l-am întrebat.

— Destul de prost, mi-a zis, clătinând din cap. E reacţia! Ah, ce zi îngrozitoare! Am rămas singuri... nu mai avem nimic!

Mister Micawber mi-a strâns mâna, a gemut şi a început iar să verse lacrimi. Eram foarte mişcat şi dezamăgit, căci crezusem că o să ne bucurăm împreună de această zi fericită şi atât de mult aşteptată. Dar soţii Micawber erau atât de deprinşi cu vechile lor necazuri, încât acum, când scăpaseră de ele, se simţeau ca nişte naufragiaţi. Îşi pierduseră cu totul elasticitatea, şi niciodată nu i-am văzut mai deprimaţi ca în seara aceea. Şi când a sunat clopotul şi *mister* Micawber m-a însoţit până la poartă şi s-a despărţit de mine, binecuvântându-mă, mi-a fost teamă să-l las singur, atâta părea de nefericit.

Dar în ciuda zăpăcelii şi a descurajării care, în chip neaşteptat pentru mine, se abătuse asupra noastră, mi-am dat foarte limpede seama că soţii Micawber, cu familia lor, aveau să părăsească Londra şi că în curând va trebui să ne despărţim. În seara aceea, în drum spre casă şi apoi în ceasurile de nesomn care au urmat mi-a încolţit – nici eu nu ştiu cum – întâia oară în minte gândul care mai târziu avea să se prefacă într-o hotărâre de nezdruncinat.

Până într-atât mă obişnuisem cu Micawberii, atât de aproape fusesem de ei în toate nenorocirile lor şi aş fi fost

atât de singur fără ei, încât la gândul că voi fi nevoit să-mi caut alt adăpost şi că din nou voi fi aruncat printre străini, mă simţeam ca şi cum chiar în clipa aceea ar fi trebuit să iau lucrurile de la capăt, şi ştiam prea bine din experienţă ce mă aştepta. La acest gând, toată sensibilitatea crunt jignită de această viaţă, întreaga ruşine şi suferinţă pe care ea le stârnea în sufletul meu au devenit şi mai sfâşietoare; şi am înţeles că o asemenea viaţă este insuportabilă.

De scăpare, altfel decât prin propriile mele forţe, ştiam prea bine că nu poate fi vorba. Nu primeam decât rareori veşti din partea lui Jane Murdstone şi nu primisem niciodată niciun cuvânt din partea lui *mister* Murdstone: nu-mi trimiseseră decât două sau trei colete cu haine de gata sau cârpite, expediate pe numele lui *mister* Quinion, conţinând fiecare câte un bileţel în care J. M. îşi exprimă nădejdea că D. C. lucrează cu râvnă şi că se dedica fără rezervă îndeplinirii îndatoririlor ce-i reveneau; în aceste bileţele nu era însă nici cea mai vagă aluzie că aş putea ajunge vreodată altceva decât un salahor, ceea ce în mod inevitabil avea să se întâmple într-un timp foarte scurt.

Chiar a doua zi, în timp ce mintea mi-era înfierbântată de planul pe care-l concepuseră, mi-am dat seama că ce-mi spusese *missis* Micawber despre mutarea lor se adeverea. Au închiriat, în casa în care locuiam, o odaie pentru o săptămână, la sfârşitul căreia urmau să plece la Plymouth. *Mister* Micawber s-a prezentat în persoană la depozit, ca să-l înştiinţeze pe *mister* Quinion că din cauza plecării nu se mai putea ocupa de mine şi spre a mă lăuda precum meritam. *Mister* Quinion l-a chemat pe Tipp, căruţaşul, care era însurat şi avea o odaie de închiriat, şi a aranjat ca să mă ia la el cu consimţământul nostru al amândurora, pe care era în drept să-l presupună, căci, deşi luasem o hotărâre, n-am suflat niciun cuvânt.

Cât timp am mai locuit sub acelaşi acoperiş, am petrecut serile cu soţii Micawber; şi cu cât se apropia ziua despărţirii, cu atât ne simţeam mai strâns legaţi. În ultima duminică m-au poftit la masă, am mâncat o friptură de porc cu sos de mere şi o budincă. În ajun cumpărasem un cal bălţat de

lemn, pe care să-l dăruiesc la despărţire micuţului Wilkins Micawber – băieţaşul – şi o păpuşă pentru micuţa Emma. „Orfelinei“, care avea să rămână fără slujbă, i-am dat un şiling.

Am petrecut o zi foarte plăcută, deşi, la gândul apropiatei despărţiri, eram cu toţii foarte înduioşaţi.

— *Master* Copperfield, mi-a zis *missis* Micawber, o să-mi aduc aminte de dumneata ori de câte ori o să mă gândesc la vremea în care *mister* Micawber s-a aflat la strâmtoare. Purtarea dumitale a fost întotdeauna nespus de delicată şi mai presus de orice laudă. Pentru noi n-ai fost niciodată un chiriaş. Ai fost un prieten.

— Draga mea, a zis *mister* Micawber, Copperfield – căci în ultimul timp aşa obişnuia să-mi spună – are o inimă care înţelege suferinţele semenilor săi apăsaţi de norii nevoilor; are o minte isteaţă şi o mână gata să… într-un cuvânt, se pricepe să vândă acele mărunţişuri de care te poţi lipsi.

Le-am spus că mă măguleau aceste laude şi că-mi părea foarte rău că ne vom despărţi.

— Scumpul meu prieten, mi-a zis *mister* Micawber, sunt mai bătrân decât dumneata; am oarecare experienţă de viaţă şi… şi am oarecare experienţă, într-un cuvânt, sunt trecut prin greutăţi, vorbind în mare. Deocamdată, până ce s-o ivi ceva (ceea ce aş spune c-aştept să se întâmple de la un ceas la altul), nu-ţi pot oferi altceva decât un sfat. Şi sfatul meu merită să fie luat în seamă, cu toate că… într-un cuvânt, cu toate că eu nu l-am urmat şi am ajuns… Şi *mister* Micawber, care până atunci fusese radios şi cu zâmbetul pe buze, s-a oprit şi s-a încruntat: Am ajuns, precum vezi, un biet nenorocit!

— Scumpul meu Micawber! l-a întrerupt soţia.

— Am zis, a urmat *mister* Micawber, din nou detaşat şi zâmbitor, am ajuns, precum vezi, un biet nenorocit. Sfatul meu e: lucrul de astăzi nu-l lăsa pe mâine. Timpul pierdut nu se mai întoarce! Înşfacă-l!

— Deviza bietului *papa!* a remarcat *missis* Micawber.

— Scumpa mea, a zis *mister* Micawber, *papa* al tău a fost, în felul lui, un om foarte cumsecade şi, ferit-a Sfântul,

nu vreau să-l vorbesc de rău! Aşa cum era, probabil că niciodată nu vom mai întâlni om care... într-un cuvânt, la vârsta lui, să aibă picioare atât de bine făcute pentru jambiere şi în stare să citească atât de uşor o tipăritură fără ochelari. Dar, scumpa mea, deviza şi-a pus-o în aplicare şi la cununia noastră; şi urmarea a fost că ne-am căsătorit atât de pretimpuriu, că nici până azi nu mi-am acoperit cheltuielile. *Mister* Micawber s-a uitat cu coada ochiului la soţia sa, şi apoi a adăugat: Nu-mi pare rău. Dimpotrivă, iubito!

După aceea s-a recules vreun minut.

— Cel de al doilea sfat pe care vreau să ţi-l dau, Copperfield, a urmat *mister* Micawber, îl cunoşti: venit anual douăzeci de lire, cheltuială nouăsprezece lire, nouăsprezece şilingi şi şase *pence,* rezultatul: fericire. Venit anual douăzeci de lire, cheltuială douăzeci de lire şi şase *pence,* rezultatul nenorocire. Floarea se ofileşte, frunza se usucă, zeul luminii părăseşte scena mohorâtă şi... şi într-un cuvânt, eşti la pământ pentru totdeauna! Ca mine!

Vrând ca pilda pe care o oferea să fie şi mai sugestivă, *mister* Micawber, foarte vesel şi mulţumit, a dat pe gât un păhărel de *punch*[81] şi a început să fluiere *The College Hornpipe.*[82]

L-am asigurat că poveţele lui îmi vor rămâne întipărite în minte, deşi, de fapt, nu era nevoie s-o spun, căci se vedea bine cât mă mişcaseră. A doua zi dimineaţă am petrecut familia la staţia diligenţei şi, cu inima zdrobită, i-am văzut pe toţi luându-şi locurile afară, în spate.

— *Master* Copperfield, mi-a zis *missis* Micawber, Dumnezeu să te aibă în pază! Niciodată n-am să pot uita toate astea, şi chiar dac-aş putea, tot n-am să te uit vreodată.

---

[81] Băutură caldă, preparată dintr-un amestec de rom, zahăr, lămâie, fructe şi mirodenii.

[82] Cântec de Charles Dibdin sub numele de *hornpipe* (instrument specific englezesc, asemănător cu cimpoiul), sunt cunoscute şi anumite jocuri vesele marinăreşti, în doi timpi, pe muzică executată la acest instrument.

— Copperfield, mi-a zis *mister* Micawber, rămâi cu bine. Belşug şi fericire! Dacă de-a lungul anilor, care trec unu după alţii, mă voi încredinţa că trista-mi soartă ţi-a putut sluji ca un avertisment, voi putea spune că n-am făcut în zadar umbră pământului. Dacă o să-mi surâdă norocul (şi nu mă îndoiesc c-are să-mi surâdă), voi fi nespus de fericit să fac tot ce-mi va sta în putere ca să te ajut să ieşi la lumină.

Missis Micawber, cu copiii se aşezase pe locurile dinapoia diligentei, iar eu, rămas singur în mijlocul drumului, mă uitam la ei, când, privindu-mă, dânsa şi-a dat, cred, subit seama cât de micuţ eram. De aceea presupun că mi-a făcut semn să mă caţăr lângă ea şi de aceea, cercetându-mă cu alţi ochi, m-a strâns la piept cu o duioşie maternă şi m-a sărutat ca pe propriul ei copil.

Am avut doar vreme să cobor, şi diligenţa a şi pornit şi abia am apucat să-i întrezăresc îndărătul batistelor pe care le fluturau. Peste o clipă, diligenţa s-a făcut nevăzută. „Orfelina“ şi cu mine am rămas în mijlocul drumului, uitându-ne abătuţi unul la altul, după care ne-am strâns mâna şi ne-am despărţit – dânsa înapoindu-se, cred, la casa de muncă „St. Luke“, iar eu ducându-mă să încep o nouă zi de trudă la „Murdstone & Grinby“.

Dar nu aveam de gând să mai trudesc multe zile acolo. Nu. Hotărâsem să fug. Să fug cu orice preţ şi să mă duc la ţară, la singura rudă pe care o mai aveam pe lume, la mătuşa mea, *miss* Betsey, şi să-i povestesc păţaniile mele.

Nu ştiu cum mi-a încolţit în minte acest gând disperat. Dar îndată a prins rădăcini; şi s-a transformat într-o hotărâre de neclintit, o hotărâre mai fermă decât luasem vreodată. Sunt departe de a crede că-mi făceam mari iluzii, dar îmi pusesem în minte că planul ăsta trebuia înfăptuit.

Şi din noaptea când gândul acesta s-a ivit întâia oară în mintea mea, gonindu-mi somnul, mi-am reamintit de sute de ori vechea poveste despre împrejurările naşterii mele, pe care mi-o istorisise biata mama şi pe care o ştiam pe de rost, fiindcă a o asculta fusese una din marile bucurii ale copilăriei mele. Episodul apariţiei şi al dispariţiei mătuşii o

înfăţişa ca pe un personaj înspăimântător şi cumplit; era, totuşi, în purtarea ei un mic amănunt asupra căruia îmi plăcea să stărui şi care-mi dădea o licărire de nădejde. Nu puteam uita că mamei i s-a părut că o clipă mâna mătuşii îi atinsese părul cu degete mângâioase; şi deşi se prea poate să nu fi fost decât o închipuire lipsită de orice temei, în mintea mea se înfiripase o scenă în care mătuşa cu inima de piatră era înduioşată de frumuseţea copilărească a mamei, care mi-a rămas atât de scumpă şi atât de proaspătă în amintire, şi asta îndulcea întrucâtva întreaga poveste. Se prea poate ca imaginea să se fi ivit cu mult înainte în mintea mea şi să mă fi împins, încetul cu încetul, să iau această hotărâre.

Întrucât nici nu ştiam unde locuia *miss* Betsey, i-am trimis lui Peggotty o lungă scrisoare şi am întrebat-o, în treacăt, dacă-şi mai aducea aminte; asta, sub pretextul c-aş fi auzit de o doamnă purtând acelaşi nume dintr-o localitate pe care am numit-o la întâmplare şi c-aş fi fost curios să ştiu dacă nu era chiar una şi aceeaşi persoană, în aceeaşi scrisoare i-am spus lui Peggotty c-aveam mare nevoie de o jumătate de guinee şi că i-aş rămâne tare îndatorat dacă ar putea să mi-o împrumute până ce voi fi în stare să i-o restitui, şi c-am să-i spun altă dată de ce mi-au trebuit aceşti bani.

Răspunsul lui Peggotty a venit neîntârziat şi, ca de obicei, era plin de dragoste şi devotament. În plic am găsit şi jumătatea de guinee (îmi închipui cu câtă bătaie de cap o fi scos-o din lădiţa lui *mister* Barkis), iar în scrisoare îmi spunea că *miss* Betsey locuia undeva lângă Dover[83] dar că nu ştia dacă locuia chiar la Dover, sau la Hythe[84] sau la Folkestone[85] sau la Sandgate[86]. Interesându-mă despre aceste localităţi, unul dintre muncitorii de la depozit m-a

[83] Pe coasta Canalului Mânecii (la 114 km de Londra); portul englez cel mai apropiat de Franţa.

[84] Orăşel în vecinătatea portului Dover.

[85] Port şi staţiune pescărească, la sud-vest de Dover.

[86] Plajă în apropiere de Folkstone.

lămurit că se aflau una lângă alta, şi socotind că asta-mi ajunge, am luat hotărârea să plec chiar la sfârşitul săptămânii aceleia.

Fiind un băieţaş foarte cinstit şi nevrând să las o amintire proastă la „Murdstone & Grinby“, am găsit că e de datoria mea să rămân până sâmbătă seara; şi întrucât la venire mi se plătise leafa înainte pe o săptămână, să nu mă mai prezint la birou să-mi ridic banii. Tocmai de aceea cerusem cu împrumut o jumătate de guinee, căci nu puteam pleca fără bani de drum. Aşadar, sâmbătă seara, când aşteptam cu toţii plata, şi când Tipp, căruţaşul, care avea totdeauna precădere, a intrat primul să-şi primească salariul, i-am strâns mâna lui Mick Walker şi l-am rugat ca atunci când mi-o veni rândul la leafă, să-i spună lui *mister* Quinion că m-am dus să-mi mut cufăraşul la Tipp; apoi, spunându-i bună seara lui Mealy Potatoes, am şters-o.

Cufăraşul se afla la vechea locuinţă, pe celălalt mal al fluviului, şi pe dosul unui cartonaş, pe care obişnuiam să însemnăm adresa destinatarilor butoaielor, scrisesem: *„Master* David, cu rugămintea de a se păstra la staţia diligenţelor, pentru Dover, până va fi cerut“. Aveam cartonaşul pregătit în buzunar pentru a-l lipi pe cufăraş de îndată ce-l voi scoate din casă. Şi îndreptându-mă spre locuinţă, mă uitam în stânga şi în dreapta să văd dacă nu găsesc pe cineva care să mă ajute să-l duc până la staţia diligenţelor.

Pe Blackfriars Road, în dreptul Obeliscului[87], am zărit un lungan tare aştepta lângă un cărucior la care era înhămat un măgar. Când am trecut prin faţa lui, privirile noastre s-au încrucişat, şi strigându-mă: „Bă, para chioara!“, mi-a spus: „Te-nvăţ eu minte să mai înjuri!“, făcând desigur aluzie la faptul că mă uitasem lung la el. M-am oprit şi l-am încredinţat că n-o făcusem din necuviinţă, ci pentru că nu eram sigur dac-ar fi vrut sau nu să-mi facă o treabă.

— Com, ce treabă? m-a întrebat lunganul.

---

[87] Coloană comemorativă, ridicată într-o piaţetă din sudul Londrei în cinstea lui Brass Crosby (?-1475), fost lord-primar al oraşului.

— Să-mi cari un cufăraş, i-am răspuns.

— Com, ce cofăraş? m-a întrebat lunganul.

I-am spus că era vorba de cufăraşul meu, care se afla ceva mai încolo, chiar pe strada aceea, şi că-i ofeream şase *pence* ca să mi-l ducă până la staţia diligentelor pentru Dover.

— Dai un *tanner*[88], şi s-a făcut! a zis lunganul, şi-a sărit în căruciorul lui care nu era altceva decât o podişcă de lemn pe două roţi. Şi a pornit atât de repede, încât a trebuit să mă silesc din răsputeri să pot ţine pasul cu măgarul.

Lunganul avea un aer arţăgos, şi mai ales mi-a displăcut faptul că în timp ce-mi vorbea, mesteca paie; dar de vreme ce mă învoisem cu el, l-am luat sus, în odaia pe care o părăseam, şi împreună am cărat cufăraşul până jos şi l-am aşezat în trăsurică. M-am sfiit să lipesc chiar acolo cartonaşul pe lădiţă, de teamă ca nu cumva vreun membru al familiei proprietarului să-mi ghicească gândurile şi să mă oprească; de aceea, când am ajuns sub zidurile închisorii „King’s Bench“, l-am rugat pe tânărul căruţaş să oprească o clipă. Dar abia rostisem aceste cuvinte, că a şi pornit-o la goană, ca şi cum dânsul, lădiţa mea, căruciorul şi măgarul ar fi căpiat pe neaşteptate; când în sfârşit am ajuns la locul cu pricina, abia îmi trăgeam sufletul de cât fugisem şi strigasem după el.

Eram foarte tulburat şi aprins la faţă, şi când mi-am scos din buzunar cartonaşul, mi-a picat şi jumătatea de guinee. Pentru mai multă siguranţă, am băgat-o în gură. Şi tocmai eram foarte mulţumit că, deşi îmi tremurau mâinile, izbutisem să prind cartonaşul de cufăraş, când deodată m-am trezit că lunganul mă izbeşte cu pumnul în bărbie şi că jumătatea de guinee din gură a căzut în mâna lui.

— Com? a răcnit lunganul, luându-mă de guler şi rânjind. O să te dau pe mâna boliţiei! Vrei s-o ştergi, aşa-i? Hai la boliţie, vermănosule, hai la boliţie!

— Dă-mi banii înapoi, te rog, i-am zis eu foarte înspăimântat, şi lasă-mă în pace!

---

[88] Şase pence.

— Hai la boliţie, mi-a întors lunganul. Să dovedeşti la boliţie că-s ai tăi!

— Dă-mi înapoi lădiţa şi banii, n-auzi? am strigat eu. Izbucnind în plâns.

— Hai la boliţie, mi-a repetat lunganul, târându-mă spre măgar, ca şi cum ar fi fost vreo legătură între bietul animal şi un poliţai. Răzgândindu-se subit, a sărit în cărucior, s-a aşezat pe cufăraşul meu şi, strigând că se duce de-a dreptul la „bolţie“, a pornit-o într-o goană şi mai turbată ca înainte.

M-am luat după el, fugind din răsputeri, dar nu mai eram în stare să strig, şi chiar dacă aş fi fost, cred că tot n-aş fi îndrăznit să strig. Pe o distanţă de vreo jumătate de milă, cel puţin de douăzeci de ori am scăpat ca prin minune de primejdia de a fi călcat. Aci îl pierdeam din ochi, aci îl zăream din nou, aci iar îl pierdeam, aci mă alegeam cu un bici, aci se răstea cineva la mine; aci alunecam în noroi, aci mă ridicam; aci mă năpusteam în braţele cuiva, aci nimeream într-un stâlp. În cele din urmă, înfierbântat şi buimac de frică şi presupunând că între timp jumătate din Londra se pregătea să iasă ca să mă prindă, l-am lăsat pe lungan să meargă în plata Domnului, cu cufăraşul şi cu banii mei; şi gâfâind şi plângând, am apucat-o spre Greenwich[89] care, după câte ştiam, se afla pe drumul Doverului; aşa am pornit spre locul unde se retrăsese mătuşa mea, *miss* Betsey, aproape la fel de sărac ca în noaptea când, venind pe lume, îi pricinuisem o dezamăgire atât de cruntă.

CAPITOLUL XIII

URMĂRILE HOTĂRÂRILOR MELE

[89] Orăşel pe malul Tamisei, la 7-8 km în aval de Londra: pe aici trece meridianul zero (numit şi meridianul Greenwich), în raport cu care se socotesc gradele de longitudine estică şi vestică.

Se prea poate că atunci când am încetat să-l urmăresc pe lunganul acela cu trăsurica şi cu măgarul lui şi am pornit spre Greenwich, nutream gândul năstruşnic de a alerga până la Dover. Dar curând mi-am venit în fire şi m-am potolit, căci m-am oprit undeva pe Kent Road, într-o piaţetă care avea în faţă un bazin cu o statuie nostimă în mijloc, înfăţişând un personaj care sufla într-o scoică. Extenuat de sforţările făcute, m-am aşezat pe treptele unei case şi nu mai aveam putere nici ca să plâng pierderea lădiţei şi a jumătăţii de guinee.

Între timp se întunecase; şi cum stăteam şi mă odihneam, am auzit orologiile bătând ceasurile 10. Din fericire, era o noapte senină de vară. După ce mi-am revenit şi am înghiţit nodurile ce le aveam în gât, m-am ridicat şi am pornit mai departe. Deşi eram în culmea deznădejdii, nu m-am gândit nicio clipă să mă întorc. Şi chiar dacă pe Kent Road ar fi căzut o avalanşă ca în Elveţia, tot nu cred că m-aş fi gândit la una ca asta.

Deşi îmi vedeam de drum, faptul că averea mea se mărginea la trei monede de o jumătate de *penny* (cum de mai aveam şi *aceşti* bani la sfârşit de săptămână nu-mi pot explica!) mă cam tulbura. Am început să-mi închipui că peste o zi sau două ziarele vor insera la rubrica faptelor diverse ştirea că murisem undeva lângă un gard; abătut, am mers înainte, iuţind pasul cât puteam, până ce am trecut în dreptul unei dughene, în faţa căreia se afla o firmă care anunţa că se cumpără veşminte atât bărbăteşti, cât şi femeieşti şi că se plăteau preţuri bune pentru zdrenţe, oase şi articole de bucătărie. Patronul, în cămaşă, stătea la uşă, fumând; din tavanul scund atârnau o puzderie de surtucuri şi de pantaloni, luminate de flacăra palidă a două lumânărele. Şi mi-am închipuit că stăpânul dughenei părea un om răzbunător, care-şi spânzurase toţi duşmanii şi se bucura de moartea lor.

Experienţa recentă, dobândită pe lângă *mister* Micawber şi soţia lui, mi-a sugerat ideea c-aş putea afla aici un mijloc de a îndepărta spectrul foamei pentru un timp. Am luat-o

pe prima stradă lăturalnică, mi-am scos jiletca, am făcut-o sul şi, cu ea sub braţ, m-am întors la uşa dughenei.

— Dacă nu vă e cu supărare, *sir,* i-am zis negustorului, aş vrea să vând asta pe un preţ bun.

Mister Dolloby – Dolloby era numele înscris pe firma ce atârna deasupra uşii – mi-a luat jiletca, şi-a rezemat pipa de stâlpul uşii şi, urmat de mine, a intrat în dugheană, a scurtat cu degetele mucul lumânării, a întins jiletca pe tejghea şi a cercetat-o cu grijă; apoi a privit-o la lumină, s-a mai uitat o dată la ea şi, în cele din urmă, mi-a zis:

— Ce înţelegi printr-un preţ bun pentru jiletca asta?

— O! Dumneavoastră, *sir,* ştiţi desigur mai bine decât mine, i-am răspuns, sfios.

— Nu pot fi cumpărător şi vânzător în acelaşi timp, mi-a replicat *mister* Dolloby. Spune cât ceri pentru jiletca asta!

— Ce-aţi zice de optsprezece *pence?* am întrebat după o oarecare şovăire.

Mister Dolloby a făcut-o sul şi mi-a dat-o înapoi, zicându-mi:

— Dac-aş da nouă *pence* pe aşa ceva, ar însemna să iau pâinea de la gura familiei mele.

Felul acesta de a pune problema era cam neplăcut, căci mă silea pe mine, om străin, să-i cer lui *mister* Dolloby ca, de dragul meu, să ia pâinea de la gura familiei. Dar nevoia dându-mi ghes, i-am spus că m-aş învoi, şi cu nouă *pence.* Bombănind, *mister* Dolloby mi-a numărat nouă *pence.* I-am urat noapte bună şi am ieşit din dugheană cu banii în buzunar, dar fără jiletcă. Când mi-am încheiat surtucul, am văzut că pierderea nu era prea însemnată.

De fapt prevedeam că în curând şi surtucul avea să ia acelaşi drum şi că voi fi silit să parcurg în pantaloni şi cămaşă cea mai mare parte a drumului până la Dover şi c-ar trebui să mă socotesc fericit dacă măcar aş ajunge până acolo în această ţinută. Gândurile mele nu stăruiau însă asupra acestei probleme atât cât s-ar putea crede. Când am pornit mai departe cu cei nouă *pence* în buzunar, nu-mi dădeam tocmai bine seama de greutăţile care mă aşteptau, afară doar că aveam o idee vaga despre distanţa de

străbătut şi că fusesem amăgit şi prădat cu neruşinare de lunganul acela cu trăsurica şi cu măgarul lui.

Îmi făurisem un plan cum să-mi petrec noaptea şi am încercat să-l pun în aplicare. Îmi pusesem în gând să mă culc pe zidul din dosul vechii mele şcoli, în colţul unde de obicei se afla o claie de fân. Socoteam că aproape de foştii mei colegi şi de dormitorul în care le istorisisem cândva atâtea poveşti nu mă voi simţi, atât de singur, deşi băieţii habar nu vor avea că mă aflam acolo, iar dormitorul nu-mi va putea servi de adăpost.

Muncisem din greu în ziua aceea şi eram sleit de oboseală, când, în cele din urmă, am ieşit sus pe platou la Blackheath. A fost destul de greu să regăsesc „Salem House“. Dar mi-am regăsit şcoala şi am aflat claia de fân în colţul ştiut şi m-am întins lângă ea, după ce am făcut mai întâi înconjurul zidurilor şi m-am uitat la ferestrele în dosul cărora domneau tăcerea şi întunericul. Niciodată nu voi uita cât de singur m-am simţit când, întâia oară în viaţa mea, m-am culcat sub cerul liber!

M-a prins, şi pe mine somnul ca şi pe atâţia alţi proscrişi, în faţa cărora porţile caselor rămâneau zăvorâte şi pe care îi lătrau câinii în noaptea aceea, şi am visat că eram culcat în patul cel vechi de la şcoală şi că le vorbeam băieţilor din dormitorul meu, şi m-am trezit aşezat în capul oaselor, rostind numele lui Steerforth şi uitându-mă năuc la stelele care scânteiau şi clipeau deasupra mea. Când mi-am adus aminte unde mă aflam la ora aceea atât de nepotrivită, m-a trecut un fior, care m-a făcut să mă ridic în picioare, speriat nu ştiu din ce pricină, şi să umblu de colo-colo. Dar licărirea tot mai slabă a stelelor şi lumina palidă ce se ivise pe zarea dinspre răsărit m-au liniştit; şi ochii fiindu-mi grei de somn, m-am culcat la loc şi am dormit – deşi simţeam că mă pătrunde răcoarea nopţii – până ce m-au trezit razele calde ale soarelui şi clopotul care suna deşteptarea la „Salem House“. Dac-aş fi ştiut că Steerforth se mai află acolo, aş fi dat târcoale şcolii până ce l-aş fi întâlnit singur; ştiam însă că de mult trebuie să fi părăsit şcoala. Poate că Traddles se mai afla acolo, dar şi asta era îndoielnic; şi afară de asta,

deşi puneam mult temei pe firea lui atât de bună, n-aveam destulă încredere în discreţia sa ca să-i destăinuiesc în ce situaţie mă aflam. Aşadar, m-am depărtat de zidul în dosul căruia învăţăceii lui *mister* Creakle abia se ridicau din paturile lor şi am apucat-o pe şleaul cel lung şi colbuit despre care aflasem că duce la Dover încă pe vremea când eram şi eu şcolar ca ei şi nici nu visam că voi ajunge vreodată să-l urmez ca un biet vagabond.

Cât de diferită era această duminică dimineaţă de duminicile petrecute odinioară la Yarmouth! La ceasul rânduit, am auzit clopotele bisericilor şi, mergând mai departe, am întâlnit oamenii care se duceau la slujbă şi am trecut pe lângă una sau două biserici, pline de credincioşi, ale căror imnuri năvăleau afară în lumina soarelui, în vreme ce paracliserul stătea în pridvor la umbră sau sub o tisă şi, cu mâna la ochi, se holba la mine cum treceam. Ca şi altădată, pacea şi tihna duminicală domneau asupra tuturor, numai asupra mea nu. Asta era singura deosebire. Murdar, plin de praf, cu părul răvăşit, mă simţeam tare păcătos. Şi dacă n-aş fi avut mereu în faţa ochilor acea scenă liniştitoare, în care o vedeam pe mama, frumoasă şi tânără, care plângea lângă cămin, şi pe mătuşa aplecându-se cu duioşie asupra ei, nu cred c-aş fi avut puterea de a merge mai departe. Dar icoana aceasta păşea mereu în fata mea, şi eu o urmam.

În duminica aceea am străbătut vreo douăzeci şi trei de mile, cu toate că nu mi-a venit uşor, căci nu eram deprins să umblu atât de mult. Mă văd şi acum trecând podul şi intrând pe înserate la Rochester[90] frânt de oboseala, cu picioarele însângerate şi oprindu-mă să mănânc pâinea cumpărată pentru cină. Două sau trei căsuţe cu tăbliţe: „Adăpost pentru călători“ mă ispitiseră; dar mi-a fost teamă să cheltuiesc cei câţiva *pence* pe care-i mai aveam şi eram mai ales înspăimântat de mutra fioroasă a vagabonzilor pe care-i întâlnisem sau îi depăşisem pe drum. De aceea m-am

[90] Port pe malul râului Medway, afluent navigabil al Tamisei, la 45 km sud-est de Londra, pe drumul Doverului.

mulţumit să mă adăpostesc sub bolta cerului; şi când, abia târându-mă, am ajuns la Chatham[91] – care, văzut noaptea, părea un vis de piatră de var, de punţi mişcătoare şi corăbii fără catarge, ce aminteau arca lui Noe, rânduite de-a lungul fluviului noroios – m-am căţărat pe taluzul acoperit cu iarbă al unei poziţii de artilerie, deasupra unei ulicioare pe care se plimba în sus şi în jos o santinelă. Acolo m-am culcat, lângă un tun, fericit că auzeam paşii santinelei, deşi nu bănuia că mă aflam sus, după cum băieţii de la „Salem House“ nu bănuiseră că dormisem lipit de zidul lor, şi astfel am tras un somn straşnic până dimineaţă.

Când m-am trezit în zori, eram ţeapăn şi mă dureau picioarele, şi coborând uliţa lungă şi îngustă, am fost năucit de răpăitul tobelor şi de pasul apăsat al unităţilor militare care păreau că mă înconjoară din toate părţile. Dându-mi seama că n-am să pot umbla prea mult în ziua aceea, ca să-mi cruţ puterile pentru a ajunge la capătul călătoriei, am luat hotărârea să stau locului şi să caut să-mi vând surtucul. Ca să mă învăţ fără el, l-am dezbrăcat şi, luându-l sub braţ, am pornit să colind prăvăliile de haine vechi.

Era un loc prielnic pentru vânzarea surtucului, fiindcă negustorii de vechituri erau numeroşi şi stăteau în uşa prăvăliilor, pândind muşteriii. Dar văzând că, printre altele, mulţi dintre ei aveau în prăvălie şi câte o tunică sau două cu epoleţi ofiţereşti şi cu tot dichisul, mi-am zis că sunt deprinşi cu afaceri mai importante şi de aceea m-am plimbat multă vreme fără a îndrăzni să le ofer marfa mea.

În loc să mă adresez negustorilor mai mari, sfiala m-a făcut să-mi îndrept paşii spre magazinele cu articole marinăreşti şi spre dughenele de felul celei a lui *mister* Dolloby. În cele din urmă, în colţul unei uliţe murdare, la capătul căreia se aflau tufişuri de urzici, am găsit o dugheană care mi s-a părut mai atrăgătoare. Pe gardul din faţa uşii se legănau în bătaia vântului câteva costume de

[91] Port pe malul Medwayului, la câţiva kilometri de Rochester; unul din principalele centre de instrucţie ale armatei de uscat şi ale marinei britanice, mare arsenal şi şantier naval.

marinar, care parcă nu mai încăpeau în dugheană, flancate de puşti ruginite, de hamacuri, de pălării de pânză ceruită şi de tăvi pline cu fel de fel de chei ruginite, care ai fi zis că pot deschide toate uşile de pe lume.

Îmi zvâcnea inima cu putere când am coborât cele câteva trepte care duceau în dugheana aceea scundă şi înghesuită, luminată sau, mai bine zis, întunecata de o ferestruică acoperită de vechiturile agăţate în faţa ei; şi m-am simţit şi mai tulburat când un bătrân slut, cu barba cenuşie tăiată scurt, s-a repezit la mine, ieşind din fundul unei vizuini murdare, şi m-a luat de păr. Era un moşneag respingător, purta o vestă de flanelă murdară şi duhnea straşnic a rom. Patul lui, acoperit cu o zdreanţă peticită, se afla în vizuina din care ieşise şi unde, printr-o altă ferestruică, se vedeau urzici şi un măgăruş şchiop.

— Ce cauţi aici? m-a întrebat moşneagul, gângăvind sinistru, monoton. Of, vai de ochii şi de mădularele mele! Ce cauţi aici? Of, vai de ficaţii şi de plămânii mei! Ce cauţi aici? Of, guruu, guruu?

Aceste cuvinte şi mai ales repetarea sunetelor din urmă, pe care nu le cunoşteam şi care păreau mai degrabă un hârâit din gâtlej, m-au speriat atât de tare, încât mi-a fost cu neputinţă să-i răspund. Iar moşneagul, tot ţinându-mă de păr, a repetat:

— Of, ce cauţi aici? Of, vai de ochii şi de mădularele mele, ce cauţi aici? Of, vai de ficaţii şi de plămânii mei, ce cauţi aici? Of, guruu…

Şi atât de tare a horcăit, că mai-mai i-au sărit ochii din cap.

— Aş vrea să ştiu, i-am zis tremurând, dacă nu cumva aţi cumpăra un surtuc?

— Of, dă surtucul încoace! s-a răstit moşneagul. Of, inima-mi arde de parc-ar fi pe jăratic! Arată-mi surtucul, să-l văd. Of, vai de ochii şi de mădularele mele, adu surtucul încoace!

Şi rostind aceste cuvinte, şi-a scos mâinile tremurânde, răşchirate ca ghearele unei păsări uriaşe, din părul meu şi, ca să-i ajute ochii injectaţi, şi-a pus pe nas o pereche de

ochelari, care nu-l împodobeau câtuşi de puţin.

— Of, cât ceri pe surtuc? a strigat, după ce l-a cercetat. Of… guruu!… cât ceri pe surtuc?

— Jumătate coroană, i-am răspuns, venindu-mi în fire.

— O, vai de ficaţii şi de plămânii mei! Of, vai de ochii mei, nu! Of, vai de mădularele mele, nu! Optsprezece *pence.* Guruu!

Şi de câte ori scotea acest sunet, mai-mai că-i săreau ochii din cap; şi fiecare frază a lui urma o anumită schemă melodică, aceeaşi întotdeauna, care, cam ca şuierul vântului, pornea de la notele grave şi urca pentru a coborî apoi din nou.

— Bine, i-am zis, mulţumit să închei mai repede târgul, fie şi optsprezece *pence.*

— Of, vai de ficaţii mei! a răcnit bătrânul, zvârlind haina pe poliţă. Ieşi afară din prăvălie! Of, vai de plămânii mei, ieşi afară din prăvălie! Of, vai de ochii şi de mădularele mele – guruu! – să nu-mi ceri bani; să facem un schimb!

Niciodată în viaţa mea, nici înainte, nici după aceea, n-am fost atât de înspăimântat; i-am zis foarte smerit că am nevoie de bani şi că nimic altceva n-ar putea să-mi fie de folos, dar că, dacă doreşte, voi aştepta afară, fără să-l zoresc. Am ieşit din pivniţa aceea şi m-am aşezat într-un colţ, la umbră. Şi am stat aşa ceasuri întregi, până ce în locul umbrei a venit lumina soarelui, şi apoi iar s-a făcut umbră, şi tot acolo eram, aşteptându-mi banii.

Cred că niciodată n-a existat beţiv mai sucit în această branşă. Foarte curând mi-am dat seama că era bine cunoscut de vecini şi că-i mergea vestea că şi-ar fi vândut sufletul Diavolului, ceea ce am aflat de la ştrengarii care dădeau târcoale dughenei, debitând în gura mare această legendă şi cerându-i să scoată aurul.

— Hai, Charley, nu eşti tu atât de sărac cât vrei să te arăţi! Scoate aurul! Scoate măcar o parte din aurul ce ţi l-a dat Diavolul când i te-ai vândut! Hai! L-ai ascuns în saltea, Charley! Tai-o şi dă-ne şi nouă ceva aur!

Aceste interpelări şi propunerile de a-i da un cuţit ca să taie salteaua îl exasperau în aşa hal, încât n-a făcut nimic

altceva toată ziua decât să se repeadă să gonească băieţii. Nu o dată, în furia lui, m-a luat drept unul dintre aceşti ştrengari şi s-a năpustit la mine ocărând, gata să mă sfâşie, dar recunoscându-mă în ultima clipă, s-a întors în dugheană, s-a trântit pe pat şi s-a apucat să urle ca un nebun cântecul *Death of Nelson*[92] introducând câte un „of“ la începutul fiecărui vers şi presărând în text nenumărate „guruu“. Ca şi cum toate acestea n-ar fi fost de ajuns, ştrengarii, văzând cu câtă răbdare şi stăruinţă şedeam în faţa dughenei, pe jumătate dezbrăcat, au presupus că sunt un trepăduş de-al lui şi s-au legat şi de mine, chinuindu-mă toată ziua.

A încercat de mai multe ori să mă convingă să primesc un schimb; într-un rând a ieşit cu o undiţă, în alt rând cu o vioară, apoi cu un tricorn şi, în sfârşit, cu un flaut. Dar am rămas neînduplecat în faţa tuturor acestor ispite aşteptând deznădăjduit; şi de fiecare dată îl rugam cu lacrimi în ochi să-mi dea banii sau surtucul, în cele din urmă a început să-mi plătească în cont câte o jumătate de *penny* deodată, şi până să adun cu ţârâita un şiling, au trecut două ceasuri.

— Of, vai de ochii şi de mădularele mele! a răcnit el după o tăcere mai lungă, aruncându-mi din fundul dughenei o privire înfricoşătoare. Dacă-ţi mai dau doi *pence,* pleci?

— Nu pot! i-am zis. O să mor de foame.

— Of, vai de ficaţii şi de plămânii mei! Dar dacă ţi-aş mai da trei *pence,* ai pleca?

— Dac-aş putea, aş pleca fără să mai cer nimic, i-am zis. Dar am mare nevoie de bani.

— Of, guruu! (E cu neputinţă să redau cum modula acest răcnet, uitându-se la mine de după usciorul uşii, fără să-i pot vedea altceva decât capul de bătrân viclean.) Dar dacă ţi-aş mai da patru *pence,* ai pleca?

Eram atât de slăbit şi de obosit, încât am primit această ultimă ofertă; şi, tremurând am luat banii din ghearele sale,

---

[92] *Moartea lui Nelson,* cântec popular (text de S.J. Arnold pe muzică de John Braham) închinat lui *Horace Nelson* (1758-1805), amiral englez, eroul bătăliilor navale de la Abukir şi Trafalgar.

şi, mai înfometat şi mai însetat ca oricând, am plecat mai departe puţin înainte de apusul soarelui. Mâncând însă de trei *pence,* m-am reîntremat pe dată; şi, ceva mai bine dispus, am parcurs, şchiopătând, încă şapte mile.

În noaptea aceea mi-am făcut culcuşul lângă o altă claie de fân, unde, după ce mi-am spălat picioarele băşicate în apa unui pârâu şi le-am oblojit cum m-am priceput cu frunze răcoritoare, m-am odihnit bine. A doua zi de dimineaţă, când am pornit mai departe, am văzut că drumul ducea printre livezi şi culturi de hamei. Vara era pe sfârşite, şi livezile gemeau de mere pârguite, iar pe alocuri şi începuse culesul hameiului. Priveliştea mi s-a părut minunată şi m-am hotărât să-mi petrec noaptea următoare în mijlocul unei culturi de hamei, părându-mi-se plăcută tovărăşia acelor lungi şiruri de araci, în jurul cărora se încolăceau frunze graţios dinţate.

Vagabonzii întâlniţi în ziua aceea mi s-au părut înfricoşători, şi până şi astăzi mă gândesc cu groază la ei. Unii aveau o înfăţişare fioroasă, de adevăraţi tâlhari, şi când treceam pe lângă ei, se opreau, mă chemau înapoi ca să-mi vorbească, iar când o luam la goană, aruncau cu pietre după mine. Îmi aduc aminte mai ales de unul mai tânăr – căldărar de meserie, judecând după geanta şi mangalul lui – însoţit de o femeie, care s-a întors şi s-a uitat lung la mine şi apoi a răcnit atât de tare să vin înapoi, încât m-am oprit şi am întors capul.

— Vino, când te chem, mi-a zis, că de nu, te spintec!

Am socotit că-i mai prudent să mă întorc. Şi pe când mă apropiam, încercând să-l înduplec cu privirea, am băgat de seamă că femeia avea un ochi vânăt.

— Încotro? m-a întrebat căldărarul, apucându-mă de cămaşă cu mâna-i înnegrită.

— Mă duc la Dover, i-am zis.

— Şi de unde vii? m-a întrebat, răsucindu-mi cămaşa, ca să fie sigur că n-o să-i scap.

— De la Londra, i-am zis.

— Ce învârteşti? Eşti borfaş?

— N... n... nu! am îngăimat.

— Va’ zică, nu eşti borfaş, fir-ai al dracului să fii! Nu face pe cinstitul cu mine, că-ţi vărs creierii!

Cu mâna liberă m-a ameninţat, gata să mă lovească, şi apoi m-a măsurat din cap până în picioare.

— Ai cumva la tine bani pentru o halbă de bere? m-a întrebat căldărarul. Dacă ai, scoate-i, până nu ţi-i scot eu!

Dacă n-aş fi întâlnit privirea femeii şi n-aş fi văzut-o făcându-mi un semn discret cu capul şi mişcându-şi buzele ca pentru a spune: „Nu!“, fără îndoială i-aş fi dat banii.

— Sunt sărac lipit, i-am răspuns, încercând să zâmbesc, şi n-am niciun ban.

— Ce vrei să spui? m-a întrebat, aruncându-mi o privire atât de cruntă şi pătrunzătoare, încât m-am temut c-ar putea să vadă banii ce-i aveam în buzunar.

— *Sir…* am bolborosit.

— De ce porţi la gât batista de mătase a fratelui meu? s-a răstit atunci căldărarul. Dă-o-ncoa’!

Şi într-o clipită mi-a smuls batista de la gât şi i-a aruncat-o femeii.

Femeia a izbucnit în râs, ca şi cum ar fi fost o glumă, mi-a aruncat înapoi batista şi din nou mi-a făcut un semn discret cu capul şi şi-a mişcat buzele ca pentru a spune: „Nu!“ Dar înainte de a-i fi urmat îndemnul, căldărarul mi-a smucit-o din mână cu asemenea violenţă, încât m-a suflat la o parte ca pe un fulg, şi după ce şi-a legat batista la gât, s-a năpustit asupra femeii şi, înjurând-o, a doborât-o la pământ. Nu voi uita niciodată cum s-a prăbuşit pe şleaul bătătorit şi cum a rămas întinsă pe spate, cu părul alb de praf, în timp ce boneta i se rostogolise pe şosea; nu voi uita niciodată nici faptul că, uitându-mă înapoi din depărtare, am văzut-o şezând pe poteca de picior de la marginea şoselei şi ştergându-şi sângele de pe faţă cu un colţ al şalului, în timp ce căldărarul îşi continua drumul.

Aceasta păţanie m-a înspăimântat atât de tare, încât după aceea, când zăream oameni în depărtare, mă întorceam din drum până găseam o ascunzătoare, unde rămâneam până treceau, şi asta se întâmpla atât de des, încât am pierdut o mulţime de vreme. Dar datorită imaginii

pe care închipuirea mea şi-o făurise despre mama, aşa cum fusese în tinereţe, înainte de venirea mea pe lume, am izbutit să birui şi această greutate, ca şi toate celelalte pe care le-am întâmpinat în timpul călătoriei. Această icoană m-a însoţit fără încetare – în lanul de hamei, unde am dormit: dimineaţa, când m-am trezit; şi a mers înaintea mea cât a fost ziua de lungă. De atunci această imagine a rămas legată în mintea mea de acea stradă însorită din Canterbury[93] care părea toropită de căldură; şi de priveliştea vechilor clădiri şi portaluri şi a majestuoasei catedrale cenuşii, şi a ciorilor care se roteau în jurul turnurilor ei. Când, în cele din urmă, am ajuns pe dunele întinse şi golaşe din jurul Doverului, această icoană mi-a dat nădejde, îndulcind pustietatea acelor locuri. Şi nu m-a părăsit, nicio clipă până ce, în cea de-a şasea zi, am atins întâiul ţel al călătorii mele, păşind în acest oraş. Dar, lucru de necrezut, atunci când, cu ghetele rupte, prăfuit, ars de soare şi îmbrăcat ca vai de lume, am ajuns în locul acela spre care năzuisem atâta amar de vreme, ea s-a risipit ca un vis, lăsându-mă singur şi abătut.

Mai întâi am întrebai nişte pescari dacă nu cumva o cunoşteau pe mătuşa şi am primit răspunsuri felurite. Unul mi-a zis că locuia în far la South Foreland Light[94] şi că din pricina asta şi-ar fi ars mustăţile: un altul, c-ar fi legată de geamandura a mare din largul portului şi că nu puteai ajunge la ea decât între flux şi reflux; un al treilea, c-ar fi fost aruncată în temniţa de la Maidstone[95] pentru furt de copii; un al patrulea, că în timpul ultimei furtuni fusese văzută încălecând pe un târn şi pornind-o spre Calais. Birjarii, pe care i-am iscodit mai apoi, s-au arătat la fel de glumeţi şi de lipsiţi de respect; iar negustorii, văzându-mă

[93] Vechi şi pitoresc orăşel englez, la sud-est de Londra, în comitatul Kent; în vestita catedrală de la Canterbury, clădită între 1070 şi 1115, slujeşte primatul bisericii anglicane, al cărui titlu oficial este acela de arhiepiscop de Canterbury.

[94] Cap pe coasta Canalului Mânecii, nu departe de Dover; aici se află un far.

[95] Capitala comitatului Kent, la sud-vest de Rochester.

aşa pârlit, m-au gonit, fără a-şi da măcar osteneala să mă asculte, spunându-mi că n-aveau nimic de dat. M-am simţit mai nenorocit şi mai singur ca niciodată de când fugisem. Rămăsesem fără nicio leţcaie şi nu mai aveam nimic de vândut; mi-era foame şi sete şi mă simţeam frânt de oboseală; şi mi se părea cu nu eram mai aproape de ţelul meu decât dac-aş fi rămas la Londra.

Îmi irosisem dimineaţa cu aceste investigaţii şi şedeam pe treptele unei prăvălii părăsite în colţul unei străzi, lângă piaţă, cugetând s-o pornesc mai departe, să cercetez celelalte localităţi pomenite de Peggotty, când deodată a trecut prin faţa mea un birjar, căruia i-a căzut din trăsură o pătură de cal. Căutătura lui blândă când i-am înmânat-o m-a îndemnat să-l întreb dacă nu cumva ar putea să-mi spună unde locuia *miss* Trotwood; de atâtea ori pusesem această întrebare, încât abia mi s-a desprins de pe buze.

— Trotwood, a repetat el. Să mă gândesc. Mi-e cunoscut numele ăsta. Bătrână?

— Da, i-am zis, cam bătrână.

— Cam ţeapănă? m-a întrebat, îndreptându-şi spinarea.

— Da, i-am zis. Aşa mi se pare.

— Poartă o sacoşă? O sacoşă încăpătoare? Ursuză şi repezită?

Când mi-am dat seama că semnalmentele se potriveau perfect, am simţit că inima mi se face cât un purice.

— Atunci o să-ţi spun ce-ai de făcut, mi-a zis. Urci într-acolo – şi-mi arăta cu biciul către coline – şi mergi drept înainte până dai de un pâlc de case cu faţa spre mare. Acolo cred c-o să găseşti pe cineva care să te-ndrepte la ea. Dar, pe cât o cunosc, n-o să-ţi dea nimic, aşa că ia un *penny* de la mine.

Am acceptat darul şi i-am mulţumit frumos, după care, cu acest *penny,* mi-am cumpărat o bucată de pâine. Muşcând din ea, m-am îndreptat spre colinele care mi le arătase şi am mers mult şi bine fără să dau peste casele de care îmi vorbise. În cele din urmă, am zărit un grup de case în faţa mea şi, apropiindu-mă, am intrat într-o prăvălioară (era un magazin universal, aşa cum ziceam noi acasă) şi am

întrebat dac-ar avea bunătatea să-mi spună unde locuia *miss* Trotwood. M-am adresat unui bărbat care stătea la tejghea şi-i cântărea nişte orez unei tinere; aceasta s-a întors către mine, ca şi cum pe ea aş fi întrebat-o.

— Stăpâna mea? Ce vrei cu ea, băieţaşule?

— Aş vrea să-i vorbesc, dacă se poate.

— Vrei să cerşeşti ceva de la ea? mi-a zis tinerica.

— Nu! i-am răspuns. Câtuşi de puţin.

Dar deodată, amintindu-mi că, de fapt, tocmai pentru asta venisem, am tăcut încurcat, simţind că-mi ardeau obrajii.

Slujnica mătuşii, căci, judecând după spusele ei, am presupus că asta era, şi-a pus orezul într-un coşuleţ şi a ieşit din prăvălie, spunându-mi că dacă voiam să aflu unde locuieşte *miss* Trotwood, n-aveam decât s-o urmez. Deşi eram atât de frământat şi de năucit încât îmi tremurau picioarele, n-am aşteptat să mă poftească de două ori. Am însoţit-o şi curând am ajuns în dreptul unei căsuţe mici şi curate, de *bow-window-uri* vesele, având în faţă o curticică sau o grădiniţă pătrată, cu o alee pietruită, plină de flori bine îngrijite, cu mireasmă îmbătătoare.

— Asta-i casa lui *miss* Trotwood, mi-a zis. Acuma ştii; altceva nu mai am aţi spune.

Şi rostind aceste cuvinte, a intrat zorită în casă. Ca şi cum ar fi vrut să se scuture de orice răspundere pentru prezenţa mea acolo; şi m-a lăsat în dreptul portiţei, peste care m-am uitat, plin de amărăciune, spre fereastra unei odăi, a cărei perdea de muselină, trasă pe jumătate, şi un ecran verde, mare, rotund, sau o apărătoare de soare, aşezată pe pervaz, precum şi măsuţa şi fotoliul, impunător, pe care le-am întrezărit, m-au făcut să cred că mătuşa se afla acolo, severă şi solemnă, ca de obicei.

Încălţămintea mea ajunsese într-o stare de plâns. Tălpile se rupseseră, bucăţică cu bucăţică, căputele erau crăpate şi plesnite, astfel că ghetele îşi pierduseră cu totul forma. Pălăria (care-mi servise şi de scufie de noapte) era atât de mototolită şi de boţită, încât nicio tinichea veche, fără toarte, aruncată la gunoi, nu s-ar fi ruşinat să stea alături

de ea. Cămaşa şi pantalonii, pătaţi de sudoare, de rouă şi de iarbă şi mânjiţi cu ţărâna meleagurilor din Kent, pe unde înnoptasem, şi pe deasupra, şi rupţi, ar fi fost în stare să sperie toate păsările din grădina mătuşii. De când plecasem din Londra nu-mi trecusem pieptenele sau peria prin păr. Bătute de soare şi de vânt, faţa, gâtul şi mâinile mi-erau negre ca gemul de mure. Eram acoperit din cap până în picioare de praf alb, ca şi cum aş fi fost scos dintr-un cuptor de var. În acest hal fără de hal, de care-mi dădeam foarte bine seama, mă pregăteam să mă prezint înfricoşătoarei mele mătuşi şi aşteptam să văd ce impresie îi voi face.

Văzând că la fereastră nu se arată nimeni, mi-am zis după un timp că mătuşa, pesemne, nu se afla în odaie şi am ridicat privirea spre fereastra de la catul de sus, unde am văzut un domn cu păr cărunt, simpatic şi rumen la faţă, care închizând un ochi, mi-a făcut semn de câteva ori, apoi tot de atâtea ori a clătinat din cap, a râs şi după aceea s-a făcut nevăzut.

Fusesem destul de speriat şi până atunci; purtarea lui neobişnuită m-a speriat însă şi mai tare, şi tocmai eram gata să fug ca să mă duc să chibzuiesc ce era de făcut, când am văzut ieşind din casă o doamnă, cu o batistă legată peste o bonetă şi cu mănuşi de grădinărie trase pe mâini, purtând sub braţ ceva ce semăna cu o taşcă de vameş şi înarmată cu un cuţit foarte mare. Mi-am dat seama numaidecât că era *miss* Betsey, căci umbla cu acel pas semeţ, descris de atâtea ori de biata mama, cu care îşi făcuse intrarea în grădina casei noastre de la Blunderstone.

— Şterge-o! mi-a zis *miss* Betsey, clătinând din cap şi spintecând aerul cu cuţitul. Vezi-ţi de drum! Băieţii n-au ce căuta aici!

Cu sufletul la gură, m-am uitat după ea cum, cu paşi mari, s-a dus într-un colţ al grădinii şi s-a aplecat să smulgă nişte rădăcini. Apoi, foarte speriat, dar împins de disperare, am intrat tiptil, m-am apropiat de ea şi am atins-o cu degetul.

— Vă rog, *ma'am...* am început.

A tresărit şi şi-a ridicat privirile.

— Te rog, mătuşă…

— CE? a exclamat dânsa cu o uluială în glas cum nu mi-a fost dat să mai aud vreodată.

— Te rog, mătuşă, sunt nepotul matale…

— Vai, Doamne! a strigat mătuşa.

Şi s-a prăbuşit în mijlocul aleii.

— Sunt David Copperfield din Blunderstone, comitatul Suffolk, unde ai venit în noaptea când m-am născut şi ai făcut cunoştinţă cu scumpa mea mamă. De când s-a prăpădit sunt foarte nenorocit. Am suferit înjosiri, n-am fost dat la învăţătură, m-au lăsat în voia sorţii şi m-au silit să fac o muncă cu totul nepotrivită. De aceea am fugit şi am venit la matale. Am fost jefuit de cum am pornit şi m-am văzut nevoit să fac tot drumul pe jos, şi din clipa plecării n-am dormit nici o singură noapte în pat.

Brusc, nu m-am mai putut stăpâni; şi făcând un gest cu mâna, spre a-i arăta în ce hal ajunsesem şi spre a învedera tot ce îndurasem, am izbucnit în hohote de plâns, acumulate de o săptămână întreagă.

Aşezată pe pietrişul aleii, mătuşa, pe chipul căreia nu se putea vedea niciun alt sentiment decât uimirea, s-a holbat la mine fără nicio întrerupere până în clipa când am început să plâng; atunci s-a sculat în mare grabă, m-a luat de guler şi m-a dus în casă. Prima ei grijă a fost să descuie dulapul înalt din perete şi sa scoată câteva sticle şi să-mi toarne pe gât câte puţin din fiecare. Presupun că le-a luat la întâmplare, căci, după gust, am recunoscut, pe rând, lichior de anason, salată de heringi şi oţet pentru salată. După ce mi-a administrat aceste întăritoare, văzând că tot mai eram agitat şi nu-mi puteam stăpâni plânsul, m-a culcat pe sofa, aşternându-mi o basma sub cap şi o batistă sub picioare, ca nu cumva să murdăresc cuvertura; apoi s-a aşezat în aşa fel în dosul paravanului sau ecranului verde, de care am pomenit, încât să nu-i pot vedea faţa, exclamând din când în când: „Miluieşte-ne, Doamne!“, aceste exclamaţii răsunând ca nişte mici detunături.

După câtva timp a scuturat clopoţelul.

— Janet! i-a zis slujnicei, când aceasta a intrat în odaie.

Du-te sus; salută-l din partea mea pe *mister* Dick şi spune-i că vreau să-i vorbesc.

Janet a părut cam surprinsă când m-a văzut imobil, întins pe sofa (mi-era teamă să mă mişc, ca nu cumva s-o supăr pe mătuşa), dar s-a dus să îndeplinească porunca. Mătuşa, cu mâinile la spate, s-a plimbat de-a lungul şi de-a latul odăii, până ce domnul, care adineauri îmi făcuse cu ochiul de la fereastra de sus a intrat în odaie râzând.

— *Mister* Dick, i-a zis mătuşa, nu mai face pe prostul, căci nimeni nu-i mai priceput decât dumneata când vrei să-ţi dai osteneala. Ştim noi asta. Aşa că, orice ar fi, să nu faci pe prostul!

Domnul a devenit îndată serios şi s-a uitat la mine, rugându-mă parcă să nu pomenesc nimic despre scena de la fereastră.

— *Mister* Dick, i-a zis mătuşa, îţi aduci aminte că m-ai auzit pomenind de David Copperfield? Să nu pretinzi că n-ai memorie, pentru că ştim amândoi cum stau lucrurile.

— David Copperfield? a îngânat *mister* Dick, care nu părea să-şi amintească acest nume. *David* Copperfield? O, da, desigur! Nici vorbă, David!

— Bine, i-a zis mătuşa. Ăsta-i băiatul lui, fiul lui. Dacă n-ar semăna atât de mult cu maică-sa, ar fi leit taică-su.

— Fiul lui? s-a mirat *mister* Dick. Fiul lui David? Nu se poate!

— Da, da, a urmat mătuşa, şi a făcut o ispravă straşnică! A fugit! Ah, Betsey Trotwood, sora lui, niciodată n-ar fi fugit de acasă!

Şi mătuşa întări aceste cuvinte dând energic din cap, căci avea deplină încredere în firea şi purtarea fetei care nu se născuse.

— Ah, crezi că n-ar fi fugit de acasă? a întrebat-o *mister* Dick.

— Iartă-l, Doamne, că nu ştie ce spune! a exclamat indignată mătuşa. Cum poate vorbi aşa? Sunt sigură că n-ar fi fugit. Ar fi trăit lângă naşa ei şi am fi fost cele mai bune prietene. Şi, pentru numele lui Dumnezeu, de unde ar fi putut să fugă Betsey Trotwood şi unde s-ar fi putut duce?

— Nicăieri, i-a răspuns *mister* Dick.

— Bine, atunci, a urmat mătuşa, lăsându-se îmbunată de acest răspuns, cum poţi să pretinzi că eşti distrat. Dick, când ţi-e mintea ascuţită ca un bisturiu? Iată-l, deci, pe David Copperfield-junior, şi întrebarea pe care ţi-o pun e: ce să fac cu el?

— Ce să faci cu el? a bolborosit *mister* Dick, scărpinându-se în cap. O! Ce să faci cu el?

— Da! i-a zis mătuşa, aruncându-i o privire gravă şi ridicând arătătorul. Hai! Am nevoie de un sfat înţelept.

— Păi, dac-aş fi în locul dumitale, a zis *mister* Dick, chibzuind şi uitându-se la mine dezorientat, i-aş face… Şi venindu-i subit o idee, a adăugat repede: I-aş face o baie!

— Janet! a exclamat mătuşa întorcându-se triumfătoare (de ce, n-am putut pricepe) către slujnică. *Mister* Dick ne-a scos din încurcătură. Fă focul la baie!

Deşi dialogul lor mă interesa foarte mult, nu m-am putut reţine ca, pe măsură ce se desfăşura, s-o măsor din ochi pe mătuşa, precum şi pe *mister* Dick şi pe Janet şi să cercetez mai departe odaia în care mă aflam.

Mătuşa era o femeie înaltă, cu trăsături dure, dar nu era nicidecum urâtă. În chipul şi în glasul ei, precum şi în ţinută şi în mers se oglindea o hotărâre nestrămutată, care explică pe deplin impresia ce-a făcut-o asupra fiinţei blajine care era mama; trăsăturile ei, deşi severe şi rigide, erau mai degrabă frumoase. Am băgat de seamă mai ales că privirea-i era ageră şi luminoasă. Deasupra părului cărunt, pieptănat cu cărare la mijloc, purta o bonetă de casă – o bonetă cu panglici ce se legau sub bărbie, care pe vremea aceea erau mult mai răspândite decât astăzi. Rochia ei, de culoarea levănţică, era foarte îngrijită; croiala era simplă, parcă anume ca să n-o stingherească în mişcări. Ţin minte că mi s-a părut că seamănă cu un costum de călărie, căruia i se retezase trena inutil de lungă. Purta la brâu un ceas de aur, care, după formă şi mărime, părea a fi un ceas bărbătesc, prevăzut cu lanţ şi brelocuri; la gât purta nişte bentiţe de olandă în chip de guler, iar la mânecă, un fel de manşete.

Mister Dick, după cum am spus mai înainte, era cărunt şi avea obraji rumeniţi; încolo, n-aş mai fi avut nimic de spus, afară doar de faptul că-şi ţinea capul plecat, nu din pricina vârstei, într-un chip cât se poate de ciudat; îmi amintea cum îşi ţinea capul în piept după ce mânca bătaie, unul dintre elevii lui *mister* Creakle, iar ochii lui, cenuşii, mari şi bulbucaţi, care aveau o ciudată lucire apoasă, precum şi expresia lui absentă, şi faptul că nu ieşea din vorba mătuşii, şi copilăreasca încântare pe care o arăta atunci când dânsa îl lăuda m-au făcut să bănuiesc c-ar fi puţin cam nebun; cu toate că dacă ar fi fost într-adevăr nebun nu înţelegeam defel cum de ajunsese în casa mătuşii. Ca orice *gentleman* care se respectă, purta o redingotă largă, gri, o jiletcă de aceeaşi culoare şi pantaloni albi. Avea un ceas în buzunarul jiletcii, iar în buzunarele pantalonilor avea nişte bani pe care-i zornăia, ca şi cum ar fi fost foarte mândru de ei.

Janet, o fată drăguţă, în floarea tinereţii, avea vreo 19-20 de ani şi era întruchiparea spiritului de ordine. Deşi, în privinţa ei, cercetările mele n-au mers mai departe atuncea, pot spune aici un lucru ce l-am aflat abia mai târziu, şi anume că era una dintr-un şir întreg de fete luate în serviciu de mătuşă-mea spre a le creşte în spiritul renunţării la viaţa lumească şi care mai toate au dezamăgit-o, căsătorindu-se cu primul bărbat care le-a cerut de nevastă.

Încăperea era foarte ordonată cum erau Janet şi mătuşa. Adineauri, lăsând pana din mână, ca să-mi aduc aminte cum era, am simţit adierea mării, încărcată cu miresmele florilor, pătrunzând în odaie ca altădată şi am văzut aievea mobilierul ei vechi frecat şi lustruit, scaunul mătuşii, pe care n-avea voie să se aşeze nimeni, şi masa de lângă apărătoarea de soare din nişă, covorul acoperit cu un preş, pisica, suportul ceainicului, cei doi canari, vesela veche de porţelan, vasul pentru *punch,* plin cu petale uscate de trandafiri, dulapul cel înalt din perete, în care erau păstrate fel de fel di sticle şi borcane, şi, făcând o notă foarte discordantă în mijlocul lor, mă văd şi pe mine, plin de praf, culcat pe divan, înregistrând totul.

Janet se dusese să pregătească baia, când deodată, spre stupoarea mea, mătuşa crispată de mânie a strigat cu voce sugrumată:

— Janet! Măgarii!

Auzind acest strigăt, Janet a coborât în goană, ca şi cum s-ar fi aprins casa, şi s-a repezit spre mica pajişte din faţa casei, de unde a alungat doi măgăruşi, care, cu câte o cucoană în spinare, se încumetaseră să calce iarba cu copitele lor, în vreme ce mătuşa, ieşind din casă ca o vijelie, a apucat de căpăstru un al treilea măgăruş, pe care călărea un băieţaş, şi, întorcându-l, l-a silit să părăsească acele locuri sacrosancte, arzându-i şi câteva scatoalce unui alt băieţaş care-i însoţea pe jos şi cutezase să profaneze acel pământ sfinţit.

Nici până azi nu ştiu dacă mătuşa avea sau nu un drept asupra acestei pajişti; dar hotărâse ea singură c-ar avea un asemenea drept, şi asta-i era de ajuns. Trecerea unui măgar peste acest loc neprihănit era cea mai mare ocară ce i se putea aduce şi nu putea fi lăsată nepedepsită. Orice treabă să fi avut, oricât de interesantă să fi fost conversaţia la care lua parte, de îndată ce vedea un măgar, lăsa totul baltă şi se năpustea asupra lui. Căldări şi vase pline cu apă stăteau pregătite în locuri ascunse, spre a-i împroşca pe cei vinovaţi de o asemenea nelegiuire; în dosul uşii erau pitite nişte ciomege; expediţiile de acest fel se ţineau lanţ şi în casă domnea în permanenţă o atmosferă de război. Se prea poate ca treaba asta să-i fi distrat pe băieţii care păzeau măgăruşii; sau poate că măgarii, mai isteţi, înţelegând cum stăteau lucrurile, se desfătau, încăpăţânându-se – după cum le este firea – să apuce mereu într-acolo. Un singur lucru ştiu sigur, şi anume că până să fie gata baia, s-a dat alarma de trei ori, şi că, în timpul ultimei şi celei mai înverşunate dintre ciocniri, am văzut-o pe mătuşa încăierându-se cu un băiat de vreo 15 ani, cu părul blond-deschis, şi dându-l cu capul lui cel blond de poartă mai înainte ca acesta să fi priceput despre ce era vorba. Mie aceste întreruperi îmi păreau deosebit de caraghioase, căci mătuşa tocmai îmi dădea supă cu lingura (fiind încredinţată

că eram flămând şi deci trebuia să mă hrănească numai puţin câte puţin), şi pe când stam cu gura deschisă ca să-mi toarne supă, o vărsa înapoi în castron, strigând: „Janet! Măgarii!“ şi se năpustea la atac.

Baia m-a înviorat. Din pricină că petrecusem nopţile pe câmp, sub cerul liber, începusem să simt junghiuri ascuţite în toate mădularele şi eram atât de obosit şi de slăbit, încât abia mai puteam ţine ochii deschişi cinci minute în şir. După ce am făcut baie, dânsele (adică mătuşa şi Janet) mi-au îmbrăcat o cămaşă şi o pereche de pantaloni de-ai lui *mister* Dick şi m-au învelit în două sau trei şaluri mari. Nu ştiu cum arătam astfel împachetat, ştiu doar că mi-era cald şi bine. Sleit de oboseală, şi somnoros, m-am culcat iar pe sofa şi am adormit.

Se prea poate că n-a fost decât un vis, izvorât din acea imagine care stăruise atâta timp în mintea mea, dar fapt este că m-am trezit cu impresia că pe când dormeam, mătuşa s-ar fi apropiat şi s-ar fi aplecat peste mine şi, ridicând părul care-mi căzuse în obraz, mi-ar fi potrivit perna şi m-ar fi privit lung. Îmi răsunau parcă în urechi şi cuvintele: „Drăguţ băiat“ sau: „Bietul băiat“: dar când m-am trezit, n-am văzut nimic care să mă facă să cred că le-ar fi rostit mătuşă-mea, care stătea în nişa ferestrei, la adăpostul ecranului verde, fixat pe un pivot, ce putea fi manevrat în orice poziţie, cu privirea aţintită departe, spre larg.

Îndată după ce m-am trezit, ne-am aşezat la masă şi am mâncat friptură de găină şi budincă; înfăşat cum mă aflam, eram împiedicat ca un pui la tavă şi abia îmi puteam mişca braţele. Dar nu m-am plâns, căci de înfăşat mă înfăşase mătuşa. Ardeam de nerăbdare să văd ce hotărâri avea să ia în privinţa mea; dar tot timpul mesei a tăcut, aţintindu-şi numai din când în când ochii asupra mea şi spunând: „Miluieşte-ne, Doamne!“, ceea ce n-a avut nicidecum darul să mă liniştească.

După ce s-a strâns faţa de masă şi s-a servit vin de Xeres (mi s-a dat şi mie un pahar), mătuşa din nou a trimis după *mister* Dick, care a venit şi s-a străduit să pară cât se poate

de cuminte atunci când dânsa i-a cerut s-asculte povestea vieţii mele, pe care, treptat-treptat, punându-mi o întrebare după alta, mătuşa m-a îmboldit să le-o istorisesc. În timp ce povesteam, mătuşa a stat tot timpul cu ochii asupra lui *mister* Dick, care, altfel, cred c-ar fi adormit, şi cum îl vedea zâmbind, îndată se încrunta la el.

— Nu pot pricepe ce a împins-o pe biata fetiţă să se remărite! s-a minunat mătuşa când am isprăvit povestirea.

— Poate că s-o fi îndrăgostit de soţul ei de-al doilea, şi-a dat cu părerea *mister* Dick.

— S-o fi îndrăgostit! l-a îngânat mătuşa. Ce vrei să spui? Ce nevoie a avut să se îndrăgostească?

— Poate, a zis *mister* Dick, surâzând prosteşte, după ce a chibzuit o clipă, poate c-a făcut-o de plăcere.

— Auzi, de plăcere! i-a întors-o mătuşa. Straşnică plăcere pentru biata fetiţă să-şi pună toată încredere într-o javră de bărbat, care, fără doar şi poate, avea s-o maltrateze într-un fel sau altul. Aş vrea să ştiu ce şi-o fi închipuit?! Doar a fost măritată o dată. L-a înmormântat pe David Copperfield, care, de când s-a născut, a alergat numai după păpuşi de ceară. Copil avea… de fapt, chiar doi, în noaptea aceea de vineri, când a dat naştere acestui băieţel!… Ce-o mai fi poftit?

Pe furiş, *mister* Dick mi-a făcut un semn cu capul, vrând parcă să-mi dea a înţelege că avea şi ea o idee fixă.

— Şi nici măcar n-a fost în stare să aibă un copil ca lumea, a urmat mătuşa. Unde a rămas Betsey Trotwood, surioara acestui băieţaş? Nici n-a venit pe lume! Nu-mi spune mie poveşti!

Mister Dick mi s-a părut foarte speriat.

— Şi omuleţul acela, care-şi ţinea capul într-o parte, doctorul Jellips[96], sau cum l-o fi chemat, ce învârtea pe acolo? Altceva n-a ştiut decât să ciripească aşa, ca un piţigoi… ca un piţigoi ce *este:* „E băiat! Băiat!“ Oh, ce neghiobi mai sunt cu toţii!

---

[96] Este vorba de doctorul Chillip (vezi capitolul 1. p. 20 şi urm.), al cărui nume, după atâţia ani, mătuşa îl uitase.

Violenţa acestei izbucniri l-a tulburat din cale-afară pe *mister* Dick şi, ca să spun adevărul, şi pe mine.

— Şi apoi, ca şi cum toate astea n-ar fi fost de ajuns, ca şi cum nu i-ar fi ajuns că i-a stat în cale lui Betsey Trotwood, adică surioarei băieţaşului acestuia, dumneaei s-a apucat să se mărite a doua oară, şi şi-a găsit să se mărite cu un oarecare Murderer[97], sau cu un domn care poartă un nume asemănător, şi să-i ia lumina copilului *ăstuia!* Şi urmarea firească, pe care numai un copil n-ar fi putut s-o prevadă, e că băieţaşul a ajuns pribeag şi fugar în lume! Şi, iată, a ajuns să semene cu Cain[98] încă înainte de a fi crescut mare!

Mister Dick m-a privit cu luare-aminte, de parc-ar fi vrut să recunoască în mine trăsăturile acestui personaj.

— Mai e apoi şi femeia aia cu nume păgân, Peggotty aia, care n-a găsit nici *ea* nimic mai bun de făcut decât să se mărite! Nu i-a ajuns c-a văzut cu ochii ei nenorocirile ce se trag din căsătorie şi, după cum povesteşte băieţaşul, s-a apucat şi *ea* să se mărite. Vreau să nădăjduiesc că va fi dat peste un soţ dintre aceia care îşi strunesc soţiile cu vătraiul, despre care adesea se scrie la gazetă, şi că o bate măr.

N-am putut răbda ca iubita mea dădacă să fie ponegrită în acest fel şi să i se dorească asemenea soartă. Şi îndată i-am spus mătuşii că se înşela. Că Peggotty era cea mai bună, cea mai sinceră, cea mai credincioasă şi mai dezinteresată prietenă şi slujnică din lumea întreagă: că întotdeauna mă iubise din toată inima, aşa cum o iubise şi pe mama; că i-a ţinut capul mamei când a fost pe patul de moarte şi că mama, înainte de a muri, ultima sărutare plină de recunoştinţă ei i-a dat-o. Şi amintindu-i de ele două, am simţit că mă înăbuş şi că nu mai pot vorbi în momentul când încercam să-i spun că pentru mine casa lui Peggotty era şi a mea, că tot avutul ei era şi al meu, şi că, dacă nu m-aş fi temut să-i fiu o povară, m-aş fi dus la ea să-i cer adăpost, dar când am vrut să-i spun toate astea, am simţit că nu mai pot vorbi şi, îngropându-mi faţa în mâini, mi-am

---

[97] În traducere : ucigaş.

[98] Personaj biblic, fiul lui Adam şi al Evei, fratele şi ucigaşul lui Abel.

lăsat capul pe masă.

— Da, da, a zis mătuşa, are tot dreptul băiatul să sară în apărarea celor care l-au apărat!... Janet! Măgarii!

Dacă n-ar fi fost afurisiţii aceia de măgari, cred c-aş fi ajuns să mă înţeleg foarte bine cu mătuşa, căci tocmai îmi pusese mâna pe umăr şi eram cât pe-aci să-i sar de gât, s-o îmbrăţişez şi s-o rog să mă ocrotească. Dar întreruperea aceea neaşteptată şi tulburarea provocată de încăierarea de afară au risipit pentru moment intenţiile duioase, şi până la ora ceaiului mătuşa şi-a revărsat indignarea, spunându-i lui *mister* Dick că era hotărâtă să ceară ocrotirea legilor ţării şi să-i cheme în judecată pe stăpânii tuturor măgarilor din Dover pentru încălcarea proprietăţii.

După ceai, am stat la fereastră, aşteptând să se ivească alţi cotropitori, cel puţin aşa am presupus eu judecând după căutătura severă a mătuşii, şi am stat aşa până s-a lăsat întunericul şi Janet a adus lumânările, a pus pe masă cutia de table şi a lăsat storurile.

— *Mister* Dick, a zis mătuşa cu privirea ei gravă şi cu arătătorul ridicat ca şi mai înainte, vreau să-ţi mai pun o întrebare. Priveşte-l pe băieţaşul ăsta!

— Pe fiul lui David? a zis *mister* Dick, atent, dar nedumerit.

— Chiar pe el, i-a răspuns mătuşa. Ce ai face cu el acuma?

— Ce-aş face cu fiul lui David?

— Da, i-a răspuns mătuşa. Cu fiul lui David.

— O, a zis *mister* Dick. Da. Ce-aş face cu el... L-aş trimite la culcare.

— Janet! a exclamat mătuşa cu acel aer triumfător pe care l-am observat şi ceva mai înainte. *Mister* Dick ne călăuzeşte pe drumul cel bun! Dacă-i gata patul, să ducem băieţaşul sus, la culcare!

După ce Janet a spus că totul era pregătit, m-au dus sus; cu blândeţe, dar tratându-mă într-un fel ca pe un deţinut; mătuşa mergând înainte, iar Janet escortându-mă. Pe scări, mătuşa s-a oprit ca să întrebe de ce mirosea a ars, iar Janet i-a răspuns că pusese pe foc cămaşa mea cea veche, şi

asta mi-a dat o umbră de nădejde. Dar în odaia mea n-am găsit alte veşminte decât vechile mele straie, aşezate grămadă; şi când m-au lăsat singur, cu un muc de lumânare, care, după cum m-a prevenit mătuşa, nu putea ţine mai mult de cinci minute, le-am auzit încuind uşa pe dinafară. Tot întrebându-mă de ce se purtau astfel, mi-am zis că se prea poate că, neavând de unde să mă cunoască, mătuşa credea c-aveam obiceiul de a fugi şi de aceea luase măsuri de prevedere şi mă ţinea sub cheie.

Odaia, aflată la mansardă, era plăcută, şi pe fereastră se vedea marea, care strălucea sub razele lunii. Îmi aduc aminte că după ce mi-am făcut rugăciunea de seară şi după ce s-a stins lumânarea, am rămas multă vreme privind lumina lunii pe întinsul apelor, ca şi cum aş fi nădăjduit ca în licăririle ei să-mi pot citi norocul ca într-o carte strălucitoare; sau aş fi aşteptat s-o zăresc pe mama, cu pruncul ei în braţe, coborând din ceruri, pe o rază şi privindu-mă, ca atunci când i-am văzut pentru ultima oară faţa blândă. Îmi aduc aminte cum, în clipa când, în cele din urmă, mi-am întors ochii de la privelişte, această profundă emoţie a făcut loc unui sentiment de recunoştinţă şi de tihnă când am văzut patul cu polog alb şi când, întinzându-mă binişor în el, m-am cuibărit între cearceafurile albe ca zăpada! Îmi aduc aminte cum am trecut în revistă toate coclaurile pe care dormisem sub bolta înstelată şi cum m-am rugat să nu mai fiu niciodată un biet pribeag lipsit de adăpost şi să nu-i uit niciodată pe cei fără căpătâi. Şi-mi aduc aminte cum, alunecând devale pe nostalgica strălucire a acestui covor de lumină, desfăşurat pe întinsul apelor, am coborât în lumea viselor.

CAPITOLUL XIV

MĂTUŞA DECIDE CE SĂ FACĂ CU MINE

Coborând să iau gustarea de dimineaţă, am găsit-o pe mătuşa la masă, cu cotul pe tavă, atât de adâncită în gânduri încât nici nu băgase de seamă că se revărsase cana şi că ceainicul şi faţa de masă pluteau în apă, şi abia când m-am apropiat s-a trezit din visare. Am fost sigur că se gândea la mine şi tare-aş fi vrut să ştiu ce intenţii avea în privinţa mea. Totuşi, temându-mă să n-o supăr, n-am îndrăznit să-i pun nicio întrebare.

Cât am stat la masă, ochii mei fiind ceva mai anevoie de stăpânit decât limba, s-au oprit nu o dată asupra mătuşii, şi de câte ori am fixat-o câteva clipe, i-am întâlnit privirea – o privire visătoare, care venea parcă de foarte departe, deşi dânsa stătea în faţa mea, de cealaltă parte a măsuţei rotunde. Când a isprăvit de mâncat, mătuşa s-a rezemat de speteaza scaunului, s-a încruntat şi, încrucişându-şi braţele, m-a măsurat cu o asemenea stăruinţă şi luare-aminte, încât m-am simţit prost. Cum nu-mi isprăvisem gustarea, am încercat să-mi ascund tulburarea, continuând să mănânc, dar cuţitul mi s-a împiedicat de furculiţă, furculiţa de cuţit, iar când am dat să tai slănina, bucăţelele mi-au sărit din farfurie şi m-am înecat cu ceaiul, pe care tocmai îl beam, aşa că m-am lăsat păgubaş şi, roşind, am rămas stânjenit sub privirea scrutătoare a mătuşii.

— Ascultă! mi-a zis mătuşa după o bucată de vreme.

Mi-am ridicat respectuos ochii şi i-am întâlnit privirea ageră şi luminoasă.

— I-am scris! a urmat mătuşa.

— Cui?

— Tatălui tău vitreg. I-am scris o scrisoare la care aştept răspuns, că de nu, o să aibă de-a face cu mine! Despre asta poate să fie sigur!

— Ştie cumva unde mă aflu, mătuşico? am întrebat-o,

alarmat.

— I-am dat de ştire, mi-a răspuns, dând din cap.

— Şi… voi fi din nou dat pe mâna lui? am bolborosit eu.

— Nu ştiu. O să vedem.

— O! Nu ştiu ce o să mă fac dacă o să fiu silit să mă întorc la *mister* Murdstone!

— Deocamdată nu ştiu nimic, mi-a zis mătuşa, clătinând din cap. Încă nu pot să-ţi spun. O să vedem.

Când am auzit aceste cuvinte, toate speranţele s-au risipit şi m-am simţit foarte abătut, cu inima grea. Fără a părea că se sinchiseşte prea mult de mine, mătuşa şi-a legat un şorţ de pânză cu pieptar, pe care l-a scos din dulap, a spălat cu mâna ei ceştile; şi după ce le-a spălat şi le-a rânduit pe toate la loc pe tavă, şi-a împăturit faţa de masă, punând-o deasupra, a chemat-o pe Janet să le ia afară. Apoi, punând mâna pe mătură (după ce mai întâi şi-a pus o pereche de mănuşi), a strâns firimiturile, până ce n-a mai rămas pe covor nicio urmă microscopică de murdărie; apoi a şters praful şi a dereticat prin odaie, cu toate că fusese dereticată înainte şi nu mai rămăsese niciun firicel de praf. Când şi-a sfârşit treaba, mătuşa şi-a scos şorţul şi mănuşile, le-a pus la loc în dulapul din perete, în colţul unde le era locul, şi-a luat cutia de lucru şi s-a dus la masa din faţa ferestrei larg deschise, unde s-a aşezat, şi, potrivind ecranul verde, ca s-o apere de lumină, s-a apucat să coasă.

— Aş vrea, mi-a zis mătuşa, băgând aţa în ac, să te rog să te duci sus, să-i prezinţi salutările mele lui *mister* Dick şi să-i spui c-aş fi bucuroasă să aflu cum merge cu lucrul la memoriul său.

M-am ridicat în grabă să îndeplinesc acest comision.

— Presupun, mi-a zis mătuşa chiorându-se la mine cum se chiorăşte omul la ac înainte de a petrece aţa, presupun că ţi-ai dat seama că *mister* Dick e numele lui mic, nu?

— Mi s-a părut şi mie ieri că-i un nume cam scurt, i-am mărturisit.

— Să nu-ti închipui că n-ar avea şi un nume mai lung, pe care ar putea să-l poarte dacă ar vrea, mi-a zis mătuşa, cu

un aer distins. Babley… *mister* Richard Babley… ăsta-i numele lui adevărat.[99]

Ţinând scama cu modestie de vârsta mea şi regretând necuviinţa de care mă făcusem vinovat, tocmai voiam să-i spun mătuşii c-ar fi mai bine să-l chem pe numele lui adevărat, când dânsa a urmat:

— Dar nu cumva să-i zici aşa. Nu poate suferi acest nume. Asta-i o ciudăţenie a lui. De fapt, nu ştiu dacă-i o ciudăţenie, căci a avut atât de multe de suferit de la unii care poartă numele acesta, încât îl urăşte de moarte. Dumnezeu ştie! Aici i se spune *mister* Dick, şi la fel i s-ar zice oriunde s-ar duce, dacă i-ar trece prin minte să plece, ceea ce nu se va întâmpla. Ia seama, deci, să nu cumva să-i spui altfel decât *mister* Dick.

I-am făgăduit să nu-i spun altfel şi am pornit sus pe scări, să-i transmit mesajul, gândindu-mă pe drum că dacă *mister* Dick lucrase multă vreme la memoriul său cu tot atâta sârguinţă cu cât lucra adineauri când, coborând, îl zărisem prin uşa întredeschisă, atunci, fără îndoială, treaba mergea foarte bine. L-am găsit ostenind din greu cu o pană lungă, ţinându-şi capul aproape culcat pe hârtie. Era atât de adâncit, încât, până să mă bage în seamă, am avut destul răgaz să examinez zmeul mare de hârtie aruncat într-un colţ, grămada de manuscrise aruncate talmeş-balmeş, mulţimea penelor şi, în sfârşit, proviziile de cerneală (mi s-a părut c-avea vreo câteva duzini de şipuri de câte o jumătate de *gallon*[100] fiecare).

— Ha! Phoebus! a exclamat *mister* Dick, lăsând pana din mână. Ce mai e nou pe lume? Am să-ţi spun ceva, a urmat cu glas scăzut, dar n-aş vrea să repeţi acest lucru. Şi făcându-mi un semn, s-a aplecat şi mi-a şoptit la ureche: Lumea a înnebunit. E un balamuc, băiete! mi-a zis, râzând cu poftă şi luând o priză de tutun dintr-o cutie rotundă de pe masă.

---

[99] Dick este o formă prescurtată, de alintare pentru Richard.

[100] Unitate de măsură pentru lichide folosită în ţările anglo-saxone; 1 *gallon* este egal cu 4,546 l.

Fără a îndrăzni să mă pronunţ asupra acestei chestiuni, i-am transmis mesajul.

— Mulţumesc, mi-a răspuns *mister* Dick. Du-i salutări din partea mea şi spune-i că... spune-i că mi se pare că merge. Mi se pare că merge, a repetat *mister* Dick, trecându-şi mâna prin părul cărunt şi aruncând o privire nu tocmai satisfăcută asupra manuscrisului. Ai învăţat carte?

— Da, *sir,* i-am răspuns, am învăţat puţin.

— Îţi aminteşti, m-a întrebat *mister* Dick, uitându-se foarte serios la mine şi luându-şi condeiul pentru a-şi însemna răspunsul. Îţi aminteşti data decapitării lui Carol I[101]?

I-am răspuns că după câte îmi amintesc a fost decapitat în anul 1649.

— Bine, mi-a răspuns *mister* Dick, scărpinându-se cu pana după ureche şi privindu-mă cu oarecare îndoială. Aşa scrie la carte; dar nu cred că poate fi adevărat. Căci dacă de atunci a trecut atâta vreme, cum de au putut cei din preajma lui să săvârşească greşeala de a trece în capul *meu* o parte din zăpăceala ce domnea în al *lui?*

Întrebarea m-a uluit; şi nu i-am putut da nici un răspuns.

— E foarte ciudat, a urmat *mister* Dick, privind descurajat hârtiile şi trecându-şi iar mâna prin păr, dar treaba asta nu izbutesc s-o înţeleg prea bine. Nu reuşesc s-a clarific până la capăt. Dar n-are nicio importanţă, n-are nicio importanţă! a urmat, redresându-se şi recăpătându-şi voia bună. Am timp destul! Transmite salutările mele lui *miss* Trotwood şi spune-i că merge foarte bine.

Când am dat să plec, mi-a atras atenţia asupra zmeului.

— Ce zici de zmeul ăsta? m-a întrebat.

I-am răspuns că era foarte frumos. Cred că era lung de vreo şapte picioare.

— Eu l-am făcut! Mergem împreună să-l înălţăm, mi-a zis *mister* Dick. Dar asta ai văzut?

---

[101] Carol I Stuart (1600-1649), rege al Angliei (1625-1649); înlăturat de la tron de revoluţia burgheză şi decapitat sub presiunea celor care cereau proclamarea republicii.

Şi mi-a arătat că zmeul era acoperit cu un scris foarte mărunt şi chinuit, dar atât de citeţ, încât, uitându-mă în treacăt peste el, mi s-a părut că în unul sau două locuri era vorba despre capul regelui Carol I.

— Sfoară avem berechet, mi-a zis *mister* Dick, şi când se înalţă în văzduh, poartă până foarte departe ştirile despre acele evenimente. Ăsta-i sistemul meu de a le difuza. Nu pot şti dinainte unde o să nimerească. Depinde de împrejurări, de vânt şi aşa mai departe; dar accept acest risc.

Avea o căutătură foarte blândă şi foarte plăcută, şi deşi faţa îi era rumenă şi sănătoasă, părea atât de respectabil, încât nu eram tocmai sigur că nu glumeşte cu mine. De aceea am râs, şi a râs şi el, şi ne-am despărţit foarte buni prieteni.

— Ei, băieţaş! m-a interpelat mătuşa când m-am întors. Ce mai face *mister* Dick azi-dimineaţă?

I-am spus că i-a trimis salutări şi că treaba merge bine.

— Ce crezi despre el? m-a întrebat mătuşa.

Mă pregăteam să ocolesc întrebarea, răspunzând că e un om foarte drăguţ: dar pe mătuşa n-a fost chip s-o amăgesc, căci şi-a lăsat lucrul în poală şi, încrucişându-şi braţele, mi-a zis:

— Hai! Sora ta, Betsey Trotwood, mi-ar fi spus fără înconjur tot ce crede despre oricine. Dă-ţi silinţa să-i semeni cât mai mult şi spune ce ai de spus!

— Nu cumva... ştii, mătuşă... *mister* Dick... te întreb pentru că nu-mi dau seama, nu cumva e sărit? am bâiguit eu, căci simţeam că subiectul pe care-l atingeam era delicat.

— Nici gând! mi-a zis mătuşa.

— O, ce bine îmi pare! am şoptit eu.

— Se poate spune orice pe lume despre *mister* Dick, mi-a zis mătuşa pe un ton şi cu un aer cât se poate de hotărât, dar asta, nu!

Neştiind ce să spun, am murmurat din nou:

— O, ce bine îmi pare!

— S-a *zis* despre el că e nebun, a urmat mătuşa. Spun

acest lucru cu o bucurie egoistă, căci dacă nu s-ar fi zis despre el că e nebun, n-aş fi avut plăcerea să-l am aici şi să beneficiez de sfaturile lui în aceşti zece ani din urmă şi chiar mai demult... de fapt, din ziua în care sora ta, Betsey Trotwood, mi-a înşelat aşteptările.

— Chiar de atâta vreme?

— Şi aceia care au îndrăznit să spună că-i nebun erau oameni bine, a urmat mătuşa. *Mister* Dick mi-e un fel de rudă mai depărtată; cum, nu interesează, şi nici nu-i nevoie să intru în detalii. Dacă n-aş fi fost eu, propriul lui frate l-ar fi zăvorât pe viaţă. Asta-i tot!

Cred c-am fost cam făţarnic, dar când am văzut cât de indignată era mătuşa în legătură cu povestea asta, am încercat să par şi eu indignat.

— Un om prost şi trufaş! Pentru că frate-su era puţin cam excentric – deşi nici pe jumătate atât de excentric ca mulţi alţii – nevrând să mai fie văzut în casa lui, l-a internat într-o casă de sănătate, cu toate că tatăl lor, care îl socotea anormal, îi ceruse cu limbă de moarte să-i poarte de grijă. Înţelept, n-am ce zice, trebuie să fi fost şi *dânsul,* ca să-i treacă prin minte aşa ceva! Nu încape îndoială că o fi fost scrântit!

Şi întrucât mătuşa părea foarte convinsă de acest lucru, m-am silit şi eu să par convins.

— Atunci am intervenit şi i-am făcut o propunere. I-am zis: „Fratele dumitale e sănătos la minte, mult mai sănătos, sper, decât eşti sau vei fi dumneata vreodată. Lasă-i micul venit pe care-l are şi trimite-l să locuiască la mine. *Mie* nu mi-e frică de el! Nu-s trufaşă şi-l voi îngriji, nu mă voi purta rău cu el, aşa cum s-au purtat unii (în afară de aceia de la casa de sănătate) “. După ce ne-am ciorovăit bine, a urmat mătuşa, mi l-a dat. Şi de atunci n-a mai plecat de aici. E omul cel mai prietenos şi mai cumsecade din câţi am cunoscut; iar când e vorba să-ţi dea un sfat...! Dar, în afară de mine, nu-i nimeni în măsură să ştie cât de deştept e acest om!

Mătuşa şi-a scuturat rochia şi a clătinat din cap, ca şi cum cu primul gest ar fi vrut să respingă sfidarea întregii

lumi, iar cu al doilea ar fi vrut s-alunge din minte până şi gândul acesta.

— Avea o soră la care ţinea foarte mult, a urmat mătuşă, o femeie cumsecade, care se purta frumos cu el. Dar a făcut şi ea ceea ce fac toate – s-a măritat. Iar *dânsul*: a făcut ceea ce fac toţi bărbaţii – a nenorocit-o. Această întâmplare, care a venit să se adauge fricii ce i-o insufla fratele său şi sentimentului că acesta îl persecută, l-a impresionat atât de mult pe *mister* Dick, încât până la urmă a căzut bolnav *(asta* nu cred că este nebunie). Lucrurile s-au petrecut înainte de venirea lui aici, dar şi azi îl mai tulbură amintirea acestor întâmplări. Spune-mi, nu cumva ţi-a vorbit de Carol I?

— Ba da, mătuşă.

— Ah! a exclamat dânsa, frecându-şi nasul, puţin cam contrariată... Asta-i o alegorie prin care caută să se exprime. Face, fireşte, o apropiere între boala lui şi nişte mari frământări şi răscoliri, şi asta e metafora sau comparaţia sau cum îi mai zice pe care o foloseşte de obicei. Şi de ce n-ar folosi-o dacă socoteşte că e nimerită?

— Desigur, mătuşă.

— Nu-i un limbaj obişnuit, nu-i limbajul oficial. Recunosc. Tocmai de aceea stărui ca în memoriu să nu pomenească nimic despre treaba asta.

— Scrie un memoriu despre viaţa lui, mătuşă?

— Da, puiule, mi-a răspuns mătuşa, frecându-şi iar nasul. Vrea să supună memoriul lordului-cancelar sau nu mai ştiu cărui alt, lord, în orice caz, unuia dintre oamenii plătiţi să citească memorii. Nădăjduiesc că o să-l expedieze zilele astea, N-a fost în stare să-l scrie fără să recurgă la acest mod de a se exprima; n-are nicio importanţă; are o ocupaţie.

Am aflat, mai târziu, că de mai bine de zece ani *mister* Dick se străduia să-l scoală pe regele Carol I din memoriul său, căci mereu amintea despre el, dar că numele lui mai este prezent şi acum.

— Repet, a urmat mătuşa, nimeni, afară de mine, nu ştie cât preţuieşte mintea acestui om; şi e omul cel mai

prietenos şi cel mai cumsecade din lume. Ce importanţă are dacă îi place să înalţe un zmeu din când în când? Doar şi Franklin[102] înălţa zmeie! Dacă nu mă înşel, era *quaker*[103], sau cam aşa ceva, şi e mult mai caraghios să vezi un *quaker* înălţând un zmeu!

Dac-aş fi putut crede că mătuşa îmi destăinuise toate aceste amănunte de dragul meu şi ca să-mi arate încrederea ei, m-aş fi simţit măgulit şi aş fi socotit că această înaltă preţuire este un semn bun. Dar îmi dădeam bine seama că se avântase numai pentru că problema i se ivise în minte şi că n-avea nicio legătură cu mine; îmi vorbise mie în lipsa altcuiva.

În acelaşi timp trebuie să mărturisesc aici că mărinimia de care dădea dovadă, luând apărarea bietului *mister* Dick care nu făcea nimănui niciun rău, n-a aprins numai unele speranţe egoiste în sufletul meu, ci a trezit o oarecare simpatie pentru dânsa. Am început să bag de seamă că mătuşa, deşi avea multe ciudăţenii şi toane, era o femeie stimabilă şi de nădejde. Cu toate că era tot atât de înţepată ca în ajun, cu toate că mereu dădea fuga afară să gonească măgarii, cu toate c-a fost cuprinsă de indignare când un flăcău, trecând prin faţa casei, s-a apropiat de fereastră şi i-a făcut ochi dulci Janetei (ceea ce constituia una din cele mai grave jigniri ce puteau fi aduse mătuşii), îmi inspira tot mai mult respect, deşi nu-mi insufla nicidecum mai puţină teamă.

Am fost nespus de neliniştit tot timpul până la sosirea răspunsului la scrisoarea trimisă lui *mister* Murdstone; m-am silit însă să-mi ascund tulburarea şi să mă port cât mai frumos cu mătuşa şi cu *mister* Dick. Acesta şi cu mine bucuroşi ne-am fi dus să înălţăm zmeul; dar neavând altă îmbrăcăminte decât acele ţoale prea puţin arătoase cu care

---

[102] *Benjamin Franklin* (1706-1790), fizician, filozof şi om politic american, inventatorul paratrăsnetului.

[103] Membru al unei secte protestante care, socotind că adevărul sălăşluieşte în inima credincioşilor, neagă orice serviciu divin organizat şi, prin urmare, tainele şi clerul ; *quaker-ii* propovăduiesc toleranţa religioasă şi frăţia universală.

fusesem dichisit în ziua sosirii mele, eram nevoit să stau în casă toată ziulica, şi abia după lăsarea întunericului mătuşa mă scotea şi mă plimba vreun ceas, în sus şi în jos, pe faleză, ca să iau aer înainte de a merge la culcare. În cele din urmă a sosit răspuns din partea lui *mister* Murdstone, şi mătuşa mi-a dat vestea înspăimântătoare că a doua zi dânsul avea să vină în persoană să-i vorbească. A doua zi, înfofolit în aceleaşi straie ciudate, am stat şi am urmărit acele ceasului şi îmi dogoreau obrajii, căci în sufletul meu se înfruntau nădejdile care mă părăseau şi temerile care creşteau; şi aşteptam în orice clipă să revăd chipul sumbru al lui *mister* Murdstone, şi faptul că întârzia să vină mă băga în sperieţi.

Mătuşa era ceva mai imperioasă şi mai severă ca de obicei, dar afară de asta n-am văzut niciun alt semn că s-ar pregăti în vederea primirii oaspetelui care-mi făcea atâta spaimă. Stătea la fereastră şi lucra, iar eu şedeam lângă ea şi cercetam cu gândul toate urmările posibile şi imposibile ale vizitei lui *mister* Murdstone, şi aşa am rămas până târziu după amiază. Masa de prânz fusese amânată; dar în cele din urmă, timpul fiind foarte înaintat, mătuşa tocmai poruncise să se servească masa, când, deodată, a dat alarma împotriva măgarilor şi, spre uimirea şi consternarea mea am văzut-o pe *miss* Murdstone într-o şa de damă pe spinarea unui măgar pe care-l mâna cu bună-ştiinţă peste pajiştea sacrosanctă, pentru ca apoi să se oprească în fata casei şi să se uite jur împrejur.

— Vezi-ţi de drum! s-a răstit la ea mătuşa, clătinând din cap şi ameninţând-o cu pumnul pe fereastră. N-ai ce căuta aici! Cum de-ai îndrăznit să dai buzna pe pajiştea mea? Pleacă! Neruşinato!

Calmul cu care *miss* Murdstone se uita jur împrejur a scos-o până într-atât din fire pe mătuşa, încât o clipă a rămas înlemnită, incapabilă să se năpustească afară, ca de obicei. Am profitat de ocazie şi i-am spus cine era, adăugând că domnul, care, urcuşul fiind pieptiş, rămăsese în urmă şi tocmai acum se apropia de infractoare, era *mister* Murdstone în persoană.

— Nu-mi pasă cine e! a strigat mătuşa de la fereastră, clătinând din cap şi gesticulând într-un fel care numai bun venit nu putea să însemne. Nu admit să mi se încalce proprietatea! N-am să tolerez acest lucru! Plecaţi! Întoarce-l din drum, Janet. Goneşte-l!

Şi, pitit în spatele mătuşii, am asistat la o scurtă, dar frenetică încăierare, în care măgarul, cu cele patru picioare proptite fiecare în altă direcţie, se împotrivea tuturor, iar Janet, trăgându-l de căpăstru, încerca să-l întoarcă. *Mister* Murdstone îl îndemna să meargă înainte, *miss* Murdstone o croia pe Janet cu umbrela de soare, în vreme ce câţiva băieţi, veniţi să urmărească lupta, ţipau cât îi ţinea gura. Deodată, recunoscându-l între băieţi pe tânărul răufăcător care era păzitorul măgarului şi care n-avea decât vreo 10 ani, dar care era unul dintre infractorii cei mai înrăiţi, mătuşa s-a repezit afară şi, năpustindu-se asupra lui, l-a prins, l-a târât în grădină, în ciuda faptului că băieţelul, cu haina peste cap, ţârşea picioarele, şi l-a ţinut acolo, strigându-i lui Janet să cheme poliţia şi magistraţii, ca să-l aresteze, să-l judece şi să-l execute pe loc. Acest episod n-a durat însă prea mult, căci şţrengarul, fiind dedat la tot felul de tertipuri şi vicleşuguri, care nici prin minte nu-i treceau mătuşii, a scăpat curând din mâinile ei şi, chiuind a fugit peste straturile de flori, în care ghetele lui cu cuie au lăsat urme adânci, şi şi-a luat măgarul.

Miss Murdstone, care descălecase în timpul ultimei faze a încăierării, aştepta acum, împreună cu frate-su, în dreptul scării, ca mătuşa să-i poată primi. Cam răvăşită de încăierare, mătuşa trecu foarte demnă pe lângă ei, intră în casă şi, până ce Janet nu veni să-i anunţe, nici că le dădu vreo atenţie.

— Să plec? am întrebat-o eu, tremurând pe mătuşa.

— Nu! Nicidecum! mi-a răspuns mătuşa, împingându-mă într-un colţ, lângă ea, şi trăgând în faţa mea un scaun.

M-am trezit ca la închisoare sau ca în boxa acuzaţilor. Acolo am rămas tot timpul întrevederii şi de acolo i-am văzut intrând în odaie pe *mister* Murdstone şi pe soră-sa.

— Vai! a exclamat mătuşa. În primul moment nu mi-am

putut da seama pe cine am plăcerea să săpunesc. Nu îngădui nimănui să intre pe pajişte călare. Şi nu fac nicio excepţie. Nu îngădui acest lucru nimănui.

— Unor străini, o asemenea oprelişte le poate părea cam stranie, i-a replicat *miss* Murdstone.

— Stranie? făcu mătuşa.

Temându-se ca nu cumva să reînceapă ostilităţile, *mister* Murdstone se rugă:

— *Miss* Trotwood!

— Iertaţi-mă, vă rog, îl întrerupse mătuşa, sfredelindu-l cu privirea. Nu sunteţi dumneavoastră *mister* Murdstone, care s-a însurat cu văduva răposatului meu nepot David Copperfield, proprietarul Crângului-Ciorilor din Blunderstone? Deşi, de ce-i zicea aşa, *eu,* una, nu pot înţelege!

— Chiar eu! a răspuns *mister* Murdstone.

— Vă rog, *sir*, să nu mi-o luaţi în nume de rău, a urmat mătuşa, dar cred c-ar fi fost mai bine şi mai sănătos dacă aţi fi lăsat-o în pace pe biata copilă.

— Sunt de acord cu *miss* Trotwood, a remarcat, foarte înţepată, *miss* Murdstone. Sunt şi eu de părere că în mai toate privinţele mult regretata noastră Clara era într-adevăr un copil.

— Pentru dumneata şi pentru mine, care suntem ceva mai în vârstă şi am scăpat de primejdia de a ne atrage suferinţe din pricina farmecului nostru personal, este desigur o mângâiere că nimeni n-ar putea spune acelaşi lucru despre noi.

— Nici vorbă! a încuviinţat *miss* Murdstone, deşi nu mi s-a părut prea încântată. Şi desigur, aşa cum aţi spus, pentru fratele meu ar fi fost mai bine şi mai sănătos dacă nu s-ar fi căsătorit. Aceasta a fost părerea mea întotdeauna.

— De asta nici nu mă îndoiesc, a mormăit mătuşa. După care, agitând clopoţelul, porunci: Janet, salută-l din partea mea pe *mister* Dick şi roagă-l să coboare.

Şi în aşteptarea lui, mătuşa a rămas în picioare, nemişcată, încruntându-se la perete. Apoi când a intrat *mister* Dick, a făcut prezentările:

— *Mister* Dick. Un vechi şi intim prieten şi vrând parcă să-l dojenească pe *mister* Dick, care-şi muşca degetul arătător şi avea o privire cam buimacă, a adăugat, accentuând fiecare cuvânt: Un prieten pe a cărui judecată pun temei.

Mister Dick îndată şi--a scos degetul din gură şi s-a apropiat cu o expresie gravă şi atentă.

Mătuşa i-a făcut semn lui *mister* Murdstone, care reîncepu:

— *Miss* Trotwood, cum am primit scrisoarea dumneavoastră, am socotit c-ar fi mai potrivit din punctul meu de vedere şi ar fi poate, mai cuviincios faţă de dumneavoastră…

— Mulţumesc, i-a tăiat vorba mătuşa, cu aceeaşi privire straşnică. Nu-i nevoie să vă sinchisiţi de mine.

— … să nu vă răspund în scris, a urmat *mister* Murdstone, şi oricât ar fi de anevoios drumul, să vin să vorbesc personal cu dumneavoastră. Acest nefericit băiat, care şi-a părăsit slujba şi prietenii…

— Şi a cărui ţinută e de-a dreptul nedemnă şi scandaloasă! a sărit cu gura sora lui, atrăgând atenţia celor de faţă asupra straielor mele extravagante şi caraghioase.

— Jane Murdstone, a mustrat-o fratele ei, te rog să nu mă mai întrerupi. Vă rog să mă credeţi, *miss* Trotwood, că acest nefericit băiat mi-a pricinuit multe neplăceri şi tulburări în casă, atât pe vremea când trăia scumpa mea soţie, cât şi de la moartea ei încoace. E încăpăţânat şi îndărătnic, are o fire violentă şi e recalcitrant şi nu ascultă de nimeni. Şi eu şi sora mea ne-am străduit să-l îndreptăm, dar degeaba. Am socotit – pot spune că amândoi am socotit, căci împărtăşesc surorii mele tot ce gândesc – că se cuvine să auziţi chiar din gura noastră această încredinţare gravă, dar nepărtinitoare.

— Cred că nu-i nevoie să mai întăresc cele spuse de fratele meu, a zis *miss* Murdstone. Dar aş vrea să adaug că, după părerea mea, nu există pe lume băiat mai rău ca acesta.

— Sunteţi aspră! s-a pronunţat scurt mătuşa.

— Prea puţin aspră pentru câte a făcut! i-a ripostat *miss*

Murdstone.

— Asta-i bună! a exclamat mătuşa. Care-i părerea dumneavoastră, *sir?*

— În ce priveşte educaţia lui, am părerile mele, a urmat. *Mister* Murdstone, a cărui faţă se întuneca tot mai mult pe măsură ce dânsul şi mătuşa se scrutau reciproc, ceea ce amândoi făceau cu mare stăruinţă. Şi aceste păreri sunt întemeiate, pe de o parte, pe faptul că îl cunosc, iar pe de altă parte, pe faptul că ştiu de ce mijloace şi posibilităţi dispun. Răspund faţă de mine însumi de aceste păreri, acţionez pe baza lor, şi în privinţa lor nu am nimic de adăugat. E destul că i-am găsit acestui băiat o slujbă la o firmă respectabilă, sub supravegherea unui prieten; că nu i-a plăcut acolo; că şi-a luat tălpăşiţa; c-a ajuns un vagabond, rătăcind pe drumuri de ţară; şi că a venit, în zdrenţe, aici, la dumneavoastră, *miss* Trotwood, ca să vă ceară ajutor. Vreau să înfăţişez, fără ocolişuri – în măsura cunoştinţelor mele – urmările ce le-ar putea avea orice încurajare i-aţi acorda.

— Vorbiţi-mi mai întâi de firma aia respectabilă! i-a retezat-o mătuşa. Dacă ar fi fost fiul dumitale, tot acolo l-ai fi trimis, în aceeaşi slujbă?

— Dac-ar fi fost fiul fratelui meu, a sărit *miss* Murdstone, nu încape îndoială că ar fi avut cu totul altă fire!

— Sau dacă acea nefericită copilă, care a fost mama lui, ar mai fi fost în viaţă, oare tot la întreprinderea aia respectabilă l-ai fi trimis? l-a mai întrebat mătuşa.

— Sunt convins, i-a răspuns *mister* Murdstone, făcând o mică plecăciune, că niciodată Clara nu s-ar fi împotrivit unei măsuri pe care eu şi cu sora mea, Jane Murdstone, am fi găsit-o potrivită.

Miss Murdstone îl aprobă, emiţând nişte sunete nedesluşite.

— Vai, vai! a făcut mătuşa mea. Nefericita copilă!

Mister Dick, care tot timpul îşi zornăise banii în buzunar, deodată i-a făcut să zornăie atât de tare, încât mătuşa s-a văzut nevoită să-i arunce o privire înainte de a spune:

— Şi renta bietei copile s-a stins o dată cu ea?

— S-a stins o dată cu ea, a răspuns *mister* Murdstone.

— Şi în privinţa acelei mici proprietăţi – casa şi grădina – Crângul-Ciorilor fără ciori, cum i-o mai zice – nu există nicio dispoziţie testamentară în favoarea fiului ei?

— I-a fost lăsată moştenire de primul soţ fără nicio condiţie, începu *mister* Murdstone.

Dar, scoasă din răbdări, mătuşa îi tăie vorba:

— Doamne-Dumnezeule, asta nu era nevoie să mi-o spui! Că i-a lăsat-o fără nicio rezervă! Îl şi văd pe David Copperfield gândindu-se să prevadă vreo rezervă, deşi era limpede c-ar fi trebuit să prevadă! Fireşte că i-a lăsat-o fără nicio rezervă. Dar atunci când s-a recăsătorit, atunci când, măritându-se cu dumneata, a făcut acel pas cum nu se poate mai nefast, pe scurt, ca să spunem lucrurilor pe nume, nu s-a găsit oare nimeni să se gândească la interesele băiatului?

— Răposata mea soţie, doamnă, îşi iubea al doilea bărbat şi avea deplină încredere în el! i-a ripostat *mister* Murdstone.

— Răposata dumitale soţie a fost o copilă pe cât de nevinovată, pe atât de nefericită şi de nenorocoasă! i-a replicat mătuşa, privindu-l şi clătinând din cap. Asta a fost. Şi acum, ce mai aveţi de spus?

— Un singur lucru am să vă spun, *miss* Trotwood, i-a răspuns. Am venit să-l iau pe David; să-l iau înapoi necondiţionat şi să fac ce vreau cu el, să mă port cu el aşa cum voi găsi cu cale. N-am venit aici nici ca să fac promisiuni, nici ca să-mi iau angajamente. Se prea poate, *miss* Trotwood, ca dumneavoastră să aveţi de gând să-i daţi adăpost fugarului şi să daţi crezare plângerilor sale. Purtarea dumneavoastră, care, trebuie s-o spun, nu pare deloc împăciuitoare, mă face să cred că este posibil acest lucru. Dar trebuie să vă atrag atenţia că dacă îl veţi acoperi de astă dată, veţi fi silită să-l acoperiţi întotdeauna de aci înainte; dacă vă puneţi de-a curmezişul între mine şi el de astă dată, nu veţi mai avea dreptul, *miss* Trotwood, să vă retrageţi niciodată. Nu glumesc şi nu admit să fiu luat în glumă. Am venit aici pentru prima şi ultima oară, ca să-l iau

înapoi. Vrea să mă urmeze? Dacă nu – iar dumneavoastră îmi spuneţi că nu vrea şi oricare ar fi pretextul nu-mi pasă! — atunci uşa mea îi va fi pentru totdeauna închisă, iar a dumneavoastră trebuie să presupun că-i este deschisă.

Mătuşa a ascultat cu mare luare-aminte cuvântarea, stând ţeapănă pe scaun, cu mâinile împreunate pe genunchi şi privindu-l cu mânie pe vorbitor. Când acesta sfârşi vorba, dânsa, fără a se clinti din loc, s-a uitat la *miss* Murdstone şi i-a spus:

— *Dumneavoastră,* doamna mea, aveţi ceva de adăugat?

— Fratele meu, *miss* Trotwood, a exprimat atât de bine tot ceea ce aş fi avut de spus şi a înfăţişat atât de limpede lucrurile aşa cum sunt, încât nu-mi rămâne nimic altceva de făcut decât să vă prezint mulţumiri pentru politeţea dumneavoastră. Pentru deosebita dumneavoastră politeţe, desigur, a încheiat *miss* Murdstone, cu o ironie care pe mătuşa n-a atins-o, aşa cum desigur n-a atins nici tunul lângă care am dormit la Chatham.

— Dar băiatul ce părere are? Vrei să pleci, David? m-a întrebat mătuşa.

I-am răspuns că nu şi am implorat-o să nu mă lase că plec. I-am spus că nici *mister* Murdstone, nici soră-sa nu m-au iubit şi nu s-au purtat frumos cu mine niciodată. Că pe biata mama, care m-a iubit atât de mult, au făcut-o să pătimească din pricina mea, şi că acest lucru îl ştiam nu numai eu, dar şi Peggotty. I-am mai spus c-am suferit mai mult decât şi-ar fi închipuit cineva că poate suferi un copil atât de mic. Şi am rugat-o şi am implorat-o pe mătuşa – în cuvinte pe care le-am uitat acum, dar care ţin bine minte că m-au înduioşat adânc – ca, de dragul tatii, să-mi dea adăpost şi să mă ocrotească.

— *Mister* Dick, ce să mă fac cu copilul ăsta? a întrebat atunci mătuşa.

Mister Dick a chibzuit, a şovăit, apoi s-a luminat la faţă şi i-a răspuns:

— Daţi ordin numaidecât să i se ia măsuri pentru un rând de haine.

— *Mister* Dick, a izbucnit mătuşa triumfătoare, dă-mi voie

să-ţi strâng mâna, căci ai un bun-simţ de nepreţuit!

După ce i-a scuturat cordial mâna, m-a tras lângă dânsa, şi, întorcându-se către *mister* Murdstone, i-a zis:

— Puteţi pleca oricând veţi dori; am să-mi încerc norocul cu acest băiat. Dacă într-adevăr e cum spuneţi dumneavoastră, nu mă îndoiesc c-am să fiu în stare să fac pentru el cel puţin tot atât cât aţi făcut dumneavoastră. Dar nu cred niciun cuvânt!

— *Miss* Trotwood, i-a răspuns *mister* Murdstone, dând din umeri şi ridicându-se, dacă aţi fi fost un bărbat...

— Hait! Mofturi şi prostii! i-a tăiat vorba mătuşa. Scutiţi-mă!

— Ce incomparabilă politeţe! a exclamat *miss* Murdstone, ridicându-se şi ea. Copleşitoare politeţe!

— Credeţi că nu ştiu ce viaţă amară i-ai făcut bietei fetiţe pe care ai amăgit-o? a urmat mătuşa, neluând în seamă cele spuse de *miss* Murdstone şi adresându-se fratelui ei, clătinând din cap cu o mimică foarte expresivă. Credeţi oare că nu ştiu cât a fost de nefastă ziua când pentru prima dată i-ai ieşit în cale acelei făpturi blânde şi firave, şi aş putea să jur că atunei i-ai zâmbit şi ai privit-o cu ochi mari, rotunzi, de parcă n-ai fi fost în stare să spui „du-te“ nici măcar unei gâşte?

— De când sunt n-am auzit vorbe mai alese! a sărit din nou cu gura *miss* Murdstone.

— Credeţi oare, a urmat mătuşa mea, că nu-mi dau seama – mai ales acum, când vă văd şi vă aud, ceea ce, vă spun sincer, nu-mi face nicio plăcere – cum s-au petrecut lucrurile, ca şi cum aş fi fost de faţă? Da, da, martor mi-e Dumnezeu! Mai blând şi mai afabil decât a fost *mister* Murdstone la început nici că se poate închipui! Sărmana copilă, nevinovata şi amăgită, nu mai văzuse niciodată un asemenea bărbat! Era numai zâmbete şi dulceaţă. O adora. Îi răsfăţa băiatul, îl răsfăţa şi-l alinta! Avea să-i fie un al doilea tată şi aveau să trăiască laolaltă toţi trei, ca într-o grădină plină de trandafiri, nu-i aşa? Uf! Plecaţi din faţa mea, plecaţi!

— De când sunt n-am întâlnit o femeie ca asta! a

proclamat *miss* Murdstone.

— Şi după ce aţi reuşit s-o îmbrobodiţi pe biata prostuţă – să mă ierte Dumnezeu că-i spun aşa, când dânsa a plecat într-altă lume, unde *dumneavoastră* nu vă grăbiţi câtuşi de puţin s-o urmaţi, ca şi cum nu i-aţi făcut destul rău ei şi alor ei – v-aţi apucat să-i faceţi educaţia, nu-i aşa? Aţi început s-o dresaţi ca pe o biată păsărică închisă în colivie, aţi căutat s-o siliţi să-şi uite viaţa dinainte şi s-o învăţaţi să cânte numai cum voiaţi *dumneavoastră!*

— Sau e nebună, sau s-a îmbătat! a exclamat *miss* Murdstone, furioasă că nu izbuteşte să abată asupra ei atenţia mătuşii. Şi aş crede mai degrabă că s-a îmbătat.

Fără a lua în seamă această întrerupere şi ignorând-o cu desăvârşire, *miss* Betsey a continuat să i se adreseze lui *mister* Murdstone:

— *Mister* Murdstone, i-a zis, ameninţându-l cu degetul te-ai purtat ca un tiran cu biata copilă şi i-ai zdrobit inima. Avea suflet bun, asta o ştiu; am cunoscut-o cu ani înainte ca *dumneata,* s-o fi întâlnit; şi pentru a-i da lovitura de moarte, te-ai folosit de latura bună a ei, de slăbiciunea ei. Ăsta-i adevărul, fie că-ţi place, fie că nu. Şi acest adevăr dumneata şi uneltele dumitale n-aveţi decât să-l luaţi cum vreţi!

— Îngăduiţi-mi, vă rog, *miss* Trotwood, să vă întreb la cine vă referiţi când, folosind un limbaj cu care nu-s deprinsă, vorbiţi de uneltele fratelui meu? a exclamat din nou *miss* Murdstone.

Surdă şi nepăsătoare la vorbele ei, *miss* Betsey a urmat:

— Cum vă spuneam, era destul de limpede, cu ani înainte ca *dumneata* s-o fi întâlnit – şi mintea omenească nu poate pricepe de ce căile tainice ale providenţei au făcut ca s-o întâlneşti – era destul de limpede, spun că, mai devreme sau mai târziu, această făptură delicată se va remărita; dar nădăjduiam că n-o s-o păţească atât de rău cum a păţit-o. Era, *mister* Murdstone, pe vremea când a dat naştere băiatului aici de faţă, acestui biet copil de care, după aceea, te-ai folosit de atâtea ori ca s-o chinuieşti, şi asta-i desigur o amintire neplăcută, care ţi-l face nesuferit.

Vai, vai, nu-i nevoie să tresari! Ştiu eu şi fără asta că aşa stau lucrurile.

În tot acest timp, *mister* Murdstone stătuse lângă uşă, privind-o zâmbitor, cu toate că sprâncenele-i negre erau încruntate. Dar, în clipa aceea am băgat de seamă că deşi zâmbetul îi mai stăruia pe faţă, pălise brusc şi începuse să gâfâie ca şi cum ar fi alergat.

— Salutare şi adio, *sir!* a încheiat mătuşa. Apoi, întorcându-se brusc spre sora lui, i-a zis: Adio şi dumitale, adio, doamnă! Şi nu cumva să te mai prind năvălind călare pe măgar peste pajiştea *mea,* că aşa cum mă vezi şi te văd am să-ţi smulg boneta de pe cap şi am s-o calc în picioare!

Numai un pictor, şi nu un pictor de rând, ar fi fost în stare să zugrăvească expresia mătuşii când şi-a exteriorizat sentimentele în această formă atât de neaşteptată, precum şi mutra pe care a făcut-o *miss* Murdstone când a auzit-o. Căci nu numai în cuvinte, ci şi în intonaţia mătuşii era atâta pornire, încât, fără a mai spune nimic, *miss* Murdstone l-a luat de braţ pe fratele ei şi, foarte înţepată, a părăsit casa; mătuşa i-a urmărit cu privirea de la fereastră, gata – în privinţa asta n-am nicio îndoială – să-şi pună în practică ameninţarea dacă măgarul s-ar fi ivit din nou pe pajişte.

Văzând că nu se produce nicio nouă încălcare, s-a destins încetul cu încetul şi a devenit atât de tandră, încât mi-a venit s-o sărut şi să-i mulţumesc; ceea ce am făcut din toată inima, cuprinzând-o cu amândouă braţele. După aceea, i-am strâns mâna lui *mister* Dick, care, la rândul lui, mi-a strâns mâna de mai multe ori. Salutând cu repetate hohote de râs fericitul deznodământ.

— *Mister* Dick, i-a zis mătuşa, trebuie, împreună cu mine, să fii tutorele acestui băiat.

— Sunt încântat să fiu tutorele fiului lui David, a răspuns *mister* Dick.

— Prea bine! i-a replicat mătuşa. Va să zică, ne-am înţeles. Ştii ce m-am gândit, *mister* Dick? C-aş putea să-i dau numele de Trotwood.

— Desigur, desigur! Dă-i numele de Trotwood, desigur! a zis *mister* Dick. Trotwood, fiul lui David.

— Trotwood Copperfield, vrei să spui, a precizat mătuşa.

— Da, fireşte. Da. Trotwood Copperfield, a încuviinţat *mister* Dick, cam stânjenit.

Mătuşa mea a fost atât de entuziasmată de această idee, încât, înainte de a mă îmbrăca cu hainele de gata pe care mi le-a cumpărat în după-amiaza aceea, a scris pe ele cu mâna ei „Trotwood Copperfield“, folosind o cerneală specială, indelebilă; şi a hotărât ca toate hainele ce urmau să mi se facă (mi-a comandat un costum complet în după-amiaza aceea) să poarte aceeaşi menţiune.

Şi astfel, cu un nume nou, am început o viaţă nouă şi într-o ambianţă cu totul nouă. Acum, după ce temerile mele se risipiseră, timp de câteva zile am trăit ca în vis. Niciodată nu mi-a dat prin minte că în persoana mătuşii şi a lui *mister* Dick aveam o pereche de tutori cam ciudaţi. De altfel, în vremea aceea niciodată nu m-am gândit, altfel decât în treacăt, la situaţia mea. Nu-mi dădeam bine seama decât de două lucruri: că peste vechile amintiri de la Blunderstone, care pluteau în negura unor depărtări fără margini, parcă se lăsase un văl; şi că asupra vieţii ce-o dusesem la „Murdstone & Grinby“ căzuse definitiv cortina. De atunci n-a mai ridicat-o nimeni nicicând. Chiar şi în această povestire n-am dat-o la o parte decât pentru o clipă şi cu o mână şovăitoare şi am fost bucuros s-o las să cadă cât mai repede. Evocarea acestei perioade trezeşte în mine atâta durere, atâtea suferinţe şi deznădejdi, încât niciodată nu m-am încumetat să stabilesc exact cât am trăit sub blestemul ei. Nu ştiu dacă a ţinut un an sau ceva mai mult sau mai puţin de un an. Ştiu numai că am trăit-o şi am depăşit-o: şi, iată, am scris despre ea, şi cu asta, basta!

CAPITOLUL XV

IAU TOTUL DE LA ÎNCEPUT

În scurt timp, *mister* Dick şi cu mine am devenit cei mai buni prieteni, şi adesea, după ce isprăvea lucrul, ieşeam împreună să înălţăm zmeul cel mare. În fiecare zi stătea şi lucra la memoriu, dar deşi muncea din greu, n-avea niciun spor, căci, mai devreme sau mai târziu, Carol I tot se strecura în cele scrise, aşa că trebuiau aruncate la coş şi o lua de la început. Răbdarea şi încrederea cu care suporta aceste necontenite dezamăgiri, bănuiala lui vagă că era ceva necurat cu regele Carol I, osteneala, nu prea mare, ce-şi dădea ca să evite a-i pomeni numele, precum şi stăruinţa cu care acesta se ivea în memoriu, dându-l peste cap, mă impresionau adânc. Ce avea să înceapă cu acest memoriu când va fi gata, cui avea să-l înainteze, şi în ce scop, cred că nici *mister* Dick nu prea ştia. De altfel, nici n-ar fi avut niciun rost să se frământe cu asemenea probleme, căci dacă există lucruri sigure pe lumea asta, se poate spune cu certitudine că memoriul era sortit să nu fie dus la bun sfârşit niciodată.

Mi se părea emoţionant când îl vedeam ţinând zmeul care plutea sus în văzduh. Ceea ce-mi spusese cândva în odaia sa, despre credinţa lui că în felul acesta îşi răspândea ideile scrise pe hârtiile din care confecţionase zmeul, hârtii ce nu erau altceva decât vechi ciorne pentru oropsitul său memoriu, nu era, pesemne, decât o simplă fantezie; dar când era afară şi privea zmeul care plutea pe bolta cerului şi simţea cum îl trage şi-l smuceşte de mână, era cu totul altceva. Niciodată nu părea mai senin ca în clipele acelea. Într-un amurg, pe când şedeam lângă el pe o coastă înverzită şi mă uitam cum urmărea zmeul, care zbura sus, în aerul liniştit, mi s-a părut că jocul acesta îi limpezea mintea, ridicându-i-o în închipuirea mea copilărească până la ceruri. Şi pe măsură ce răsucea sfoara, şi zmeul cobora încet din lumina strălucită a înserării, până ce, cu o ultimă fâlfâire, se aşternea în iarbă, unde rămânea ca un simplu obiect neanimat, mi s-a părut că dânsul se trezeşte treptat dintr-un vis; îmi aduc aminte că l-a ridicat de jos rotind în jur o privire pierdută, ca şi cum ar fi coborât împreună, şi l-am compătimit din toată inima.

Şi în vreme ce mă împrieteneam treptat cu *mister* Dick, mă bucuram tot mai mult de bunăvoinţa credincioasei lui prietene, mătuşa mea. Se învoia atât de bine cu mine, încât, după câteva săptămâni, mi-a scurtat numele adoptiv de Trotwood în Trot şi mi-a dat a înţelege că, dacă mă voi purta şi mai departe aşa cum începusem, s-ar putea să ajung să mă bucur de aceeaşi dragoste pe care i-o purta surorii, mele, Betsey Trotwood.

— Trot, mi-a zis într-o seară mătuşa, când, ca de obicei, i se aduseseră tablele ca să joace cu *mister* Dick, să nu uităm că trebuie să fii dat la învăţătură.

Era tocmai singurul lucru care mă neliniştea şi am fost încântat că adusese vorba despre această problemă.

— N-ai vrea să mergi la şcoală la Canterbury? m-a întrebat mătuşa.

I-am răspuns c-aş merge bucuros, mai ales pentru că nu era prea departe.

— Bine, a încuviinţat mătuşa. Ai vrea să începi a merge la şcoală chiar mâine?

Deprins cu repeziciunea cu care mătuşa lua îndeobşte orice hotărâre, n-am fost mirat de această propunere neaşteptată şi i-am răspuns:

— Aş vrea.

— Bine, a zis din nou mătuşa. Janet, tocmeşte pentru mâine dimineaţă la zece trăsura cu poneiul sur, şi diseară împachetează hainele lui *master* Trotwood.

M-am bucurat foarte mult când am auzit aceste porunci; dar am avut mustrări de conştiinţă pentru egoismul meu, căci am văzut că, la gândul că ne vom despărţi, *mister* Dick s-a tulburat şi a jucat atât de prost, încât mătuşa, după ce l-a certat de câteva ori, lovindu-l peste mână cu cornetul de zaruri, a închis tablele şi a refuzat să mai joace. Când a auzit-o pe mătuşa spunând că din când în când voi veni acasă sâmbăta şi că din când în când, miercurea, dânsul va putea merge să mă vadă la şcoală, *mister* Dick s-a mai înviorat şi mi-a făgăduit că va construi, în vederea acestor prilejuri, un zmeu mult mai mare decât cel pe care-l avea acum. A doua zi dimineaţă a fost din nou abătut, şi ca să se

consoleze, mi-ar fi dat toate monedele de aur şi de argint pe care le avea, dacă n-ar fi intervenit mătuşa, să reducă darul la cinci şilingi, pentru ca apoi, la stăruinţele lui, să-i îngăduie să-mi dea zece. Ne-am despărţit cât se poate de călduros, lângă portiţa grădinii, şi *mister* Dick nu s-a clintit din loc până ce trăsura, cu mătuşa şi cu mine, n-am ieşit din raza lui vizuală.

Mătuşa, căreia puţin îi păsa de părerea lumii, ţinându-se dreaptă şi ţeapănă pe banchetă ca un vizitiu de casă mare, a mânat cu deosebita măiestrie poneiul cel sur prin Dover, urmărindu-i cu grijă mişcările, hotărâtă să nu-l lase să iasă din voia ei nicio clipă. Când am ieşit pe şosea, a mai slăbit totuşi puţin hăţurile, şi, privind în jos spre mine, care stăteam lângă dânsa între două perne, m-a întrebat dacă eram fericit.

— Foarte, mătuşico, şi îţi mulţumesc, i-am zis.

A fost cât se poate de satisfăcută, şi deoarece mâinile îi erau ocupate, m-a mângâiat pe cap cu biciul.

— E mare şcoala aceea? am întrebat-o.

— Nu ştiu nici eu, mi-a răspuns. Ne ducem mai întâi la *mister* Wickfield.

— *Dânsul* ţine şcoala?

— Nu, Trot, mi-a zis mătuşa. Are un birou.

Alte lămuriri despre *mister* Wickfield nu i-am mai cerut, pentru că nu părea dispusa să-mi dea vreuna, şi am vorbit despre altele până am ajuns la Canterbury, unde, fiind zi de târg, mătuşa a avut posibilitatea să mâne poneiul cel sur printre căruţe, coşuri, grămezi de zarzavat şi mărfurile precupeţilor. Executarea cu o înaltă precizie a ocolirilor şi a virajelor ne-a atras din partea celor aflaţi pe acolo fel de fel de comentarii, nu întotdeauna plăcute: dar mătuşa mâna înainte, perfect impasibilă, şi cred c-ar fi fost în stare să străbată cu acelaşi sânge rece chiar şi un teritoriu inamic.

În cele din urmă ne-am oprit în faţa unei clădiri foarte vechi ieşită din aliniere; o casă cu ferestre lungi, joase, cu vitralii la *bow-window*-urile ce ieşeau încă şi mai mult în afară şi cu grinzi cioplite la capăt, care şi ele ieşeau în afară, astfel că mi s-a părut că toată casa se apleca înainte,

vrând parcă să vadă cine trece pe trotuarul îngust. Era de o curăţenie exemplară. Pe uşa de lemn, joasă şi arcuită, împodobită cu ghirlande de flori şi fructe frumos dăltuite, strălucea ca o stea un ciocănaş de aramă de modă veche; cele două trepte de piatră care coborau spre uşă erau atât de albe, de parcă ar fi fost acoperite cu o pânză imaculată; şi toate colţurile şi unghiurile, toate sculpturile şi panourile şi micile ochiuri de geam şi ciudatele ferestre joase, vechi de când lumea, erau curate ca zăpada ce se aşterne pe dealuri.

Când trăsurica a oprit în faţa uşii, mi-am îndreptat privirea asupra clădirii şi am zărit ivindu-se la ferestruica de la catul de jos al turnuleţului rotund, care flanca o latură a casei, un chip livid ca de mort, care a dispărut în grabă. După aceea, uşa cea joasă, arcuită, s-a deschis, şi chipul acela s-a ivit din nou. Era chiar atât de livid cum îmi păruse la fereastră, deşi pielea avea o nuanţă roşiatică, cum au de obicei oamenii cu părul roşu. Era într-adevăr faţa unui roşcovan, un băiat de vreo 15 ani – după cum am aflat mai târziu, dar care părea mult mai în vârstă – cu părul tăiat foarte scurt, ca ogorul după seceră; n-avea aproape deloc nici gene, nici sprâncene, iar ochii, căprui-roşcaţi, îi erau atât de lipsiţi de orice umbră, şi apărare, încât îmi amintesc că m-am întrebat cum de reuşea să doarmă. Era lat în umeri şi ciolănos; purta o haină neagră, îngrijită, închisă cu nasturi până la gât, unde mijea un colţişor de cravată albă; şi cum stătea lângă botul poneiului, uitându-se la noi, cei din trăsură, privirile mele au fost atrase îndeosebi de mâna-i lungă uscată, scheletică, cu care îşi freca bărbia.

— E acasă *mister* Wickfield? Spune, Uriah Heep? l-a întrebat mătuşa.

— *Mister* Wickfield e acasă, *ma'am,* i-a răspuns; Poftiţi înăuntru, vă rog, a adăugat, arătând cu mâna-i lungă spre odaia unde urma să fim primiţi.

Am coborât şi, lăsându-i în grijă poneiul, am intrat într-un salonaş scund şi lung, care dădea spre stradă şi prin fereastra căruia l-am zărit pe Uriah Heep suflând în nările poneiului şi imediat după aceea astupându-le cu mâna, de

parcă ar fi vrut să-i facă nu ştiu ce vrajă. În faţa vechiului cămin înalt se aflau două portrete: unul înfăţişând un bărbat cu sprâncene negre şi părul cărunt (deşi nu părea deloc bătrân), care privea nişte hârtii legate cu o panglică roşie, iar celălalt înfăţişând o doamnă cu un aer foarte placid şi duios, care parcă se uita la mine.

Cred că tocmai întorsesem capul, căutând portretul lui Uriah, când uşa din celălalt capăt al încăperii s-a deschis şi a intrat un bărbat care semăna leit cu cel din portret, ceea ce m-a făcut să mă uit dacă nu cumva coborâse din ramă. Se afla însă la locul lui, iar când domnul s-a apropiat şi l-am văzut în plină lumină, mi-am dat seama că trecuseră câţiva ani de când i se făcuse portretul.

— *Miss* Betsey Trotwood, vă rog poftiţi înăuntru, a zis domnul. Vă cer iertare, am fost ocupat o clipă. Ştiţi cu ce. Alt scop n-am în viaţă.

Miss Betsey i-a mulţumit şi am intrat în odaia lui, amenajată ca birou, plină de cărţi, de hârtii, de cutii de tinichea şi aşa mai departe. Dădea într-o grădină şi avea o casă de fier zidită în perete atât de aproape de cămin, încât, în timp ce mă aşezam, m-am întrebat cum s-or fi descurcând oare coşarii când curăţau coşul.

— Ei, *miss* Trotwood, ce vânt v-aduce pe la noi? Nădăjduiesc că nu-i vreun vânt rău? a întrebat-o *mister* Wickfield, căci am înţeles îndată că el era şi apoi mi-am dat seama că era avocat şi administra moşiile unui bogat *gentleman* din ţinut.

— Nu, i-a răspuns mătuşa, n-am venit pentru o pricină de judecată.

— Sunt foarte bucuros, *ma'am.* E mai bine că veniţi pentru orice altceva.

Deşi sprâncenele mai erau încă negre, părul îi albise cu desăvârşire. Era foarte plăcut la faţă şi mi s-a părut, în general, chipeş. Tenul lui rumen l-am pus, aşa cum încă de mult obişnuisem să judec la şcoala lui Peggotty, pe seama vinului de Porto; de asemeni am pus pe socoteala vinului şi glasul şi corpolenţa lui. Era foarte îngrijit îmbrăcat, veston albastru, jiletcă vărgată şi pantaloni de nanchin; iar

frumoasa cămaşă plisată şi cravata de batist nespus de albe şi gingaşe, au evocat, în închipuirea mea avântată, penajul de pe pieptul lebedelor.

— Acesta-i nepotul meu, m-a prezentat mătuşa.

— Nici nu ştiam c-aveţi un nepot, *miss* Trotwood, a observat *mister* Wickfield.

— Un nepot de frate, a precizat mătuşa.

— Pe cuvântul meu, nu ştiam c-aveţi un nepot da frate, a stăruit *mister* Wickfield.

— L-am înfiat, a urmat mătuşa, cu un gest menit să arate că îi era totuna dacă ştiuse sau nu de acest fapt; şi l-am adus aici ca să-l dau la o şcoală unde să înveţe carte şi să fie bine îngrijit. Spuneţi-mi la ce şcoală să-l dau, şi cum şi ce fel stau lucrurile cu această şcoală.

— Înainte de a vă da un sfat, i-a spus *mister* Wickfield, trebuie să vă pun vechea întrebare pe care o ştiţi. Ce ţel urmăriţi?

— Ei drăcia dracului! a exclamat mătuşa. Totdeauna în căutarea unor ţeluri ascunse, când totul e limpede ca lumina zilei! Vreau ca băiatul să fie fericit şi să ajungă un om folositor!

— Cred că or mai fi şi alte motive, motive mixte, şi-a dat cu părerea *mister* Wickfield, clătinând din cap şi zâmbind sceptic.

— Mofturi, mofturi, *mister!* i-a replicat mătuşa. Susţineţi că în tot ceea ce faceţi urmăriţi un ţel unic şi precis. Nu vă închipuiţi, sper, că aţi fi unicul om pe lume care priveşte lucrurile cu luciditate.

— Vai, *miss* Trotwood, dar eu n-am clocit un singur ţel în viaţă, a stăruit el zâmbind. Alţii au duzini, zeci, sute de ţeluri. Eu n-am decât unul. Asta-i deosebirea. Dar n-are a face. Vreţi să ştiţi care-i cea mai bună şcoală? Doriţi să fie cea mai bună, indiferent de scopul urmărit?

Mătuşa încuviinţă, dând din cap.

— La cea mai bună dintre şcolile noastre, a spus *mister* Wickfield după ce a chibzuit un moment, nepotul dumneavoastră nu va putea fi primit intern chiar acum.

— Bine, dar presupun c-ar putea fi găzduit şi în altă

parte, a stăruit mătuşa.

Mister Wickfield a încuviinţat. După o scurtă discuţie, i-a propus mătuşii să viziteze împreună şcoala, ca să poată lua o hotărâre în cunoştinţă de cauză, iar după aceea să meargă să vadă două-trei case unde aş putea fi găzduit.

Mătuşa învoindu-se, tocmai ne pregăteam s-o pornim împreună tustrei, când deodată dânsul s-a oprit şi a spus:

— S-ar putea ca micul nostru prieten să aibă vreun motiv de nemulţumire în legătură cu condiţiile. De aceea cred c-ar fi mai bine să nu-l luăm cu noi.

Mi s-a părut că mătuşa ar fi vrut să-l contrazică; atunci, ca să uşurez lucrurile, le-am zis că dacă vor, eu unul bucuros rămân acasă, şi m-am înapoiat în biroul lui *mister* Wickfield, unde m-am aşezat din nou pe scaunul pe care şezusem la început şi am aşteptat să se întoarcă.

Din întâmplare, scaunul se afla cu faţa înspre coridorul îngust care ducea la odaia circulară la a cărei fereastră văzusem chipul palid al lui Uriah Heep. Uriah, după ce dusese poneiul la un grajd din vecinătate, se întorsese şi acum lucra în această odaie la un pupitru prevăzut cu o ramă de alamă, de care era agăţat un document pe care-l copia. Deşi stăteam faţă în faţă, la început am crezut că documentul la care lucra îl împiedică să mă vadă; dar uitându-mă mai cu luare-aminte, am băgat de seamă, cu destulă neplăcere, că, din când în când, ochii săi neodihniţi, ca doi aştri roşii, se iveau binişor sub marginea de jos a hârtiei şi se aţinteau asupra mea uneori şi câte un minut, în care timp pana îi alerga sau doar se prefăcea că aleargă cu aceeaşi iscusinţă ca şi mai înainte. Am încercat de mai multe ori să scap de privirea lor, suindu-mă pe un scaun ca să mă uit la o hartă aflată în celălalt capăt al încăperii sau cercetând cu luare-aminte coloanele unui ziar local din Kent, dar parcă mă chemau înapoi; şi de câte ori mă întorceam spre cei doi aştri roşii, eram sigur că-i voi găsi fie răsărind, fie apunând.

În cele din urmă, spre fericirea mea, după ce au lipsit destul de mult, mătuşa şi *mister* Wickfield s-au înapoiat. Dar nu izbutiseră în toate privinţele, aşa cum aş fi dorit,

căci, deşi avantajele şcolii erau de netăgăduit, mătuşa nu găsise pe placul ei niciuna din casele în care aş fi putut să fiu primit în gazdă.

— Îmi pare foarte rău, Trot, mi-a zis mătuşa. Nu ştiu, zău, ce să mă fac.

— Într-adevăr, aşa e, din nenorocire, a spus *mister* Wiekfield. Dar am să vă spun eu ce aţi putea face, *miss* Trotwood.

— Spuneţi-mi ce? a întrebat mătuşa.

— Deocamdată lăsaţi-vă nepotul aici la mine. Pare un băiat cuminte. N-o să mă deranjeze defel. Casa asta parc-ar fi făcută ca să tot înveţi în ea. E loc berechet şi linişte ca într-o mănăstire. Lăsaţi-l aici, la mine.

S-a văzut îndată că această propunere i-a surâs mătuşii, cu toate că s-a codit s-o accepte. De altfel, şi eu m-am codit.

— Zău, *miss* Trotwood, a stăruit *mister* Wickfield. Alt mijloc de a ieşi din încurcătură nu văd. Afară de asta, ştiţi bine că nu-i decât o soluţie temporară. Dacă n-are să meargă sau dacă n-are să ne convină, vom putea oricând să căutăm altceva. Vom avea răgaz, între timp să găsim o gazdă mai bună. Deocamdată, n-aveţi, altceva mai bun de făcut decât să-l lăsaţi aici!

— Vă sunt foarte îndatorată, i-a zis mătuşa, la fel şi băiatul, numai că…

— Lăsaţi, lăsaţi! Ştiu la ce vă gândiţi! a exclamat *mister* Wickfield. Nu vă place să primiţi nimic pe degeaba. Dacă doriţi, puteţi plăti pentru găzduire. Nu-i nevoie să ne tocmim, şi dacă o să vreţi, o să-mi plătiţi.

— În felul acesta, deşi tot vă rămân îndatorată, sunt foarte fericită să-l las la dumneavoastră.

— Atunci poftiţi s-o vedeţi pe mica mea menajeră.

Urmându-i îndemnul, am suit o scară veche, minunată, cu o balustradă atât de lată, încât ne-am fi putut urca pe ea aproape la fel de uşor ca pe scară, şi am dat apoi într-un vechi salonaş, întunecos, în care lumina pătrundea prin trei sau patru dintre acele ferestruici ciudate pe care le zărisem din stradă, în faţa cărora se aflau scaune de stejar, care

păreau croite din acelaşi lemn ca şi pardoseala de stejar frumos lustruită şi grinzile groase din tavan. Era o încăpere mobilată cu gust, în care se aflau un pian, mobilier tapisat cu roşu şi verde şi vase cu flori. Peste tot unde te uitai erau unghere şi firide plăcute, şi în fiecare ungher şi în fiecare firidă se găsea sau o măsuţă sau un scrin sau nişte poliţe cu cărţi, sau un jilţ ciudat sau vreun alt obiect care mă făcea să cred că alt colţ la fel de frumos nici c-ar putea exista, dar numai până ce, dând cu ochii de altul, îl găseam deopotrivă de drăguţ, dacă nu chiar şi mai încântător. Şi pretutindeni domneau acea tihnă şi curăţenie care caracterizau şi aspectul exterior al casei.

Mister Wickfield a ciocănit la o uşă aflată într-un colţ al peretelui lambrisat, şi din încăperea alăturată a dat buzna o fetiţă cam de vârsta mea, care l-a sărutat. Pe chipul ei am recunoscut numaidecât expresia blândă şi duioasă a doamnei care mă privise din portretul văzut la parter. Şi în închipuirea mea s-a înfiripat gândul că, în vreme ce imaginea din portret crescuse şi ajunsese femeie, modelul rămăsese copil. Cu toate că era radioasă şi fericită, chipul ei şi întreaga-i făptură respirau o linişte, o pace sufletească şi o bunătate pe care nu le-am uitat şi nu le voi uita niciodată.

Aceasta era mica menajeră, fiică-sa, Agnes, ne-a spus *mister* Wickfield. După ce am auzit cum a rostit aceste cuvinte şi când am văzut cum o ţinea de mână, îndată am ghicit care era singurul ţel al vieţii sale.

Purta atârnată la şold o mică punguţă anume, plină cu tot felul de chei, şi părea cea mai cumpătată şi cea mai pricepută menajeră ce s-ar fi putut visa pentru această veche gospodărie.

L-a ascultat, bucuroasă, pe tatăl ei, cât acesta i-a explicat despre mine, iar după aceea i-a propus mătuşii să mergem sus să vizităm odaia ce-mi era destinată. Cu dânsa în frunte, am purces cu toţii s-o vedem. Era o cameră minunată, prietenoasă, cu grinzi de stejar şi geamuri romboidale; şi balustrada cea lată ducea până sus.

Nu-mi pot aminti unde şi când, în anii copilăriei, am mai

văzut un vitraliu într-o biserică. Nici nu ţin minte ce anume reprezenta. Ştiu însă că văzând-o pe Agnes sus pe palier, cum s-a întors ca să ne aştepte, în lumina solemnă ce se prefira asupra acelei scări venerabile, mi-am adus aminte de acel vitraliu; şi de atunci, în închipuirea mea, Agnes Wickfield a rămas de-a pururi legată de paşnica strălucire a acestuia.

Mătuşa era tot atât de încântată ca şi mine de felul cum voi fi găzduit şi, foarte mulţumiţi şi bine dispuşi, ne-am întors în salonaş. Întrucât mătuşa se grăbea să ajungă acasă, cu poneiul cel sur, înainte de lăsarea întunericului, n-a vrut cu niciun preţ să rămână la cină; şi întrucât *mister* Wickfield o cunoştea prea bine ca s-o contrazică, i-au servit o gustare, după care Agnes s-a întors la guvernanta ei, iar *mister* Wickfield s-a retras în birou, lăsându-ne singuri, să ne luăm rămas bun nestingheriţi de nimeni.

Mătuşa mi-a spus că *mister* Wiekfield va îngriji de toate şi că nu voi duce lipsă de nimic, şi vorbindu-mi cu prietenie, mi-a dat cele mai bune sfaturi.

— Trot, a încheiat ea, să te porţi astfel încât să poţi fi mândru de tine, iar mândria ta să se răsfrângă şi asupra mea şi a lui *mister* Dick. Dumnezeu să te aibă în pază!

Eram foarte mişcat şi n-am putut face altceva decât să-i mulţumesc iară şi iară şi s-o rog să-i transmită lui *mister* Dick sentimentele mele cele mai afectuoase.

— Să nu fii niciodată meschin, mi-a zis mătuşa, să nu minţi; să nu asupreşti pe nimeni. Fereşte-te de aceste trei păcate, Trot, şi atunci încrederea pe care o am în viitorul tău nu se va clinti niciodată!

Am asigurat-o cu tărie că mă voi arăta vrednic de dragostea ei şi că nu-i voi uita poveţele.

— Plec, poneiul m-aşteaptă la uşă, a zis mătuşa. Tu rămâi aici!

Şi rostind aceste cuvinte, m-a îmbrăţişat iute, după care a părăsit încăperea, închizând uşa după sine. În primul moment am rămas uluit de plecarea-i atât de precipitată şi m-am întrebat dacă nu cumva am supărat-o cu ceva; dar când, privind în stradă, am văzut cât de mâhnită s-a urcat

în trăsură şi cum a pornit fără să se uite înapoi, am înţeles-o şi am lăsat deoparte presupunerile-mi nedrepte.

Până la 5, adică până la ora la care *mister* Wickfield obişnuia să cineze, mi-am venit în fire şi am fost gata să pun mâna pe cuţit şi pe furculiţă. Masa nu era pusă decât pentru noi doi. Înainte de cină, Agnes l-a aşteptat însă pe tatăl ei în salonaşul de sus, a coborât cu el, şi la masă a stat pe un scaun în faţa lui. De n-ar fi fost şi ea de faţă, mă îndoiesc poate c-ar fi mâncat ceva.

După cină n-am rămas în sufragerie, ci ne-am întors în salonaşul de sus; aici, într-un colţişor dintre cele mai plăcute, Agnes pregătise pentru tatăl ei o garafă cu vin de Porto şi câteva pahare. Sunt convins că de-ar fi fost pregătit de altcineva, pentru el vinul şi-ar fi pierdut buchetul obişnuit.

Mister Wickfield a rămas în salonaş vreo două ceasuri şi a băut cam multişor, în care vreme Agnes a cântat la pian, a lucrat şi a stat de vorbă cu el şi cu mine. S-a arătat vesel şi bine dispus mai tot timpul; dar uneori privirile lui se opreau asupra fetiţei, şi atunci cădea într-un fel de melancolie şi tăcea. Dar dânsa băga de seamă numaidecât şi-l trezea din visare mângâindu-l sau punându-i vreo întrebare. Şi atunci lăsa deoparte gândurile, şi iar mai sorbea puţin vin.

Agnes a pregătit şi apoi a servit ceaiul, iar după aceea am stat de vorbă, cum e obiceiul după cină, până a venit vremea ca dânsa să meargă la culcare; atunci, *mister* Wickfield a îmbrăţişat-o şi a sărutat-o, iar după plecarea ei a poruncit să se aprindă lumânările în biroul său. După aceea m-am dus şi eu să mă culc.

În cursul după-amiezii ieşisem însă în faţa porţii şi făcusem câţiva paşi pe uliţă, ca să mai arunc o privire asupra catedralei cenuşii şi ca să-mi aduc aminte că străbătusem acest bătrân oraş în cursul călătoriei mele şi că atunci trecusem, fără a mă uita la ea, prin faţa casei unde locuiam acum. La înapoiere, l-am zărit pe Uriah Heep, care tocmai închidea biroul şi, însufleţit de o caldă prietenie pentru toţi oamenii de pe lume, m-am apropiat de el, am stat puţin de vorbă, iar la despărţire i-am strâns mâna. Dar,

vai, ce mână umedă avea! Ai fi zis că era mâna unei stafii, atât când te uitai la ea, cât şi când o atingeai; după aceea mi-am frecat singur mâna, ca s-o încălzesc *şi ca să şterg orice urmă lăsată de a lui.*

Era atât de neplăcută mâna lui, încât nici când am ajuns în odaia mea nu se risipise încă senzaţia aceea de răceală şi umezeală. Aplecându-mă pe fereastră şi zărind unul din chipurile cioplite de la capătul grinzilor uitându-se pieziş la mine, mi s-a părut că ar fi Uriah Heep care s-ar fi căţărat acolo nu ştiu cum, şi repede am închis geamul, ca să nu poată intra.

CAPITOLUL XVI

MĂ SCHIMB ÎN MULTE PRIVINŢE

A doua zi, după gustarea de dimineaţă, am reînceput viaţa de şcolar. Însoţit de *mister* Wickfield, am păşit în locaşul unde aveam să-mi urmez învăţătura – o clădire solemnă, în mijlocul unei curţi, în care domnea o atmosferă cărturărească, foarte potrivită cu ciorile şi stăncuţele singuratice care coborâseră de pe turnurile catedralei pentru a se plimba, gânditoare, pe peluză – şi am fost prezentat noului meu dascăl, doctorul Strong.

Doctorul Strong mi s-a părut aproape la fel de ruginit ca şi grilajul înalt şi porţile de fier din faţa clădirii; şi aproape la fel de ţeapăn şi de greoi ca urnele mari, de piatră, care flancau porţile, aşezate fiind la distanţe egale pe zidul de cărămidă aparentă care încingea curtea, urne care păreau nişte popice sublime, anume înălţate pentru ca Timpul să se joace cu ele. L-am găsit în biblioteca sa (mă refer, bineînţeles, la doctorul Strong), purtând haine nu prea bine periate, cu părul nu tocmai pieptănat; jartierele pantalonilor nu erau închise sub genunchi, jambierele-i negre, lungi, erau descheiate, iar pe covorul din faţa căminului, larg

căscaţi, ca nişte peşteri, zăceau pantofii lui. Îndreptând spre mine o privire stinsă – care mi-a amintit de un cal bătrân şi orb, de mult uitat, care pe vremuri păştea în curtea bisericii din Blunderstone, poticnindu-se printre morminte – doctorul Strong mi-a spus că-i bucuros să mă cunoască şi mi-a întins mâna, dar n-am ştiut ce să fac cu ea, căci era inertă, lipsită de iniţiativă.

În preajma doctorului Strong stătea pe un scaun şi cosea o tânără foarte drăguţă, căreia îi zicea Annie şi despre care am presupus că este fiica lui, şi dânsa m-a scos din încurcătură, căci, lăsându-se în genunchi în faţa doctorului Strong, s-a apucat, cu o deosebită îndemânare şi voioşie, să-l încalţe şi să-i încheie jambierele. Când a isprăvit şi am dat să ieşim, spre a ne duce în clasă, am rămas mirat că la plecare, luându-şi ziua bună de la ea, *mister* Wickfield i s-a adresat numind-o *„missis Strong“,* şi mă întrebam, oare o fi soţia vreunui fiu al doctorului Strong, sau chiar nevasta lui, când deodată, fără să vrea, acesta m-a lămurit.

— Spune-mi, Wickfield, a zis, oprindu-se pe coridor, cu mâna pe umărul meu, încă n-ai găsit o slujbă pentru vărul soţiei mele?

— Nu, i-a răspuns *mister* Wickfield. Nu. Încă nu.

— Tare-aş dori să-i găseşti o slujbă cât mai degrabă, i-a zis doctorul Strong, căci Jack Maldon e sărac şi fără ocupaţie, iar din aceste două rele se trag uneori nenorociri şi mai mari. Cum e vorba ceea a doctorului Watts[104]? Şi-apoi, uitându-se la mine şi clătinând din cap în cadenţa citatului, a adăugat: „Diavolul pe leneş se pricepe foarte lesne să-l împingă la blestemăţii!“

— Aşa-i, doctore, i-a răspuns *mister* Wickfield. Dar dacă ar fi cunoscut mai bine oamenii, doctorul Watts ar fi putut scrie cu tot atâta dreptate că: „Diavolul pe oricine se pricepe foarte lesne să-l împingă la blestemăţii!“ Crede-mă, oamenii ocupaţi îşi au şi ei partea lor în relele lumii. De un veac şi mai bine, ce au făcut oamenii care n-au avut o clipă

[104] *Isaac Wats* (1674-1748), pastor şi poet englez; a scris versuri profane şi imnuri bisericeşti.

de răgaz, luptând cu înverşunare să câştige cât mai mulţi bani sau cât mai multă putere? N-au săvârşit destule rele?

— Jack Maldon n-o să-şi dea ostenealã, pare-mi-se, nici pentru bani, nici pentru putere, a zis doctorul Strong frecându-şi bărbia îngândurat.

— Se prea poate, a încuviinţat, *mister* Wickfield. Iartă-mă că m-am depărtat de ceea ce vorbeam. Nu, până acum n-am fost în stare să-i găsesc de lucru lui Jack Maldon. Cred c-am înţeles scopul pe care-l urmăreşti, şi asta face ca situaţia să fie mai grea, a adăugat el şovăind.

— Scopul meu, i-a răspuns doctorul Strong, e să găsesc o ocupaţie potrivită pentru vărul şi prietenul din copilărie al scumpei mele Annie.

— Da, ştiu, a zis *mister* Wickfield. În ţară sau în străinătate.

— Mda! a mormăit doctorul Strong, mirat pesemne că apăsase asupra cuvintelor: „În ţară sau în străinătate“.

— Sunt vorbele dumitale, ştii prea bine, a subliniat *mister* Wickfield. Sau în străinătate.

— Da, desigur, a recunoscut doctorul. Desigur. Indiferent: una sau alta.

— Una sau alta? Cum adică, n-ai nicio preferinţă? l-a întrebat *mister* Wickfield.

— Niciuna, i-a răspuns doctorul.

— Niciuna? a stăruit *mister* Wickfield.

— Nici cea mai mică.

— N-ai niciun motiv să preferi în altă ţară, şi nu aici? a insistat *mister* Wickfield.

— Nu! i-a răspuns doctorul.

— Atunci trebuie să te cred, şi chiar te cred, a încheiat *mister* Wickfield. Dac-aş fi ştiut mai demult, sarcina mea ar fi fost mult mai uşoară. Dar mărturisesc că alta era impresia mea.

Doctorul Strong l-a privit cu mirare şi îndoială, pentru ca îndată după aceea să zâmbească, fapt care mie mi-a dat curaj; căci zâmbetul lui era plin de blândeţe şi de bunătate, şi din tot felul lui de a fi – îndată ce se, topea răceala ce i-o dădeau îngândurarea şi îndeletnicirile-i savante – se

desprindea o simplitate foarte atrăgătoare, care era normal să umple de nădejde sufletul unui tânăr şcolar ca mine. Repetând mereu „nu“ şi „câtuşi de puţin“ şi dând şi alte asigurări în aceeaşi privinţă, doctorul Strong păşea înainte încet, cu pas ciudat, inegal, iar noi îl urmam: *mister* Wickfield mergea cufundat în gânduri şi dădea din cap, fără să ştie că-l vedeam.

Sala de clasă era mare; se afla în aripa cea mai liniştită a clădirii şi avea în faţă şase urne mari, solemne, şi o grădină ce aparţinea doctorului, unde piersicile se pârguiau pe zidul însorit dinspre miazăzi. Se mai aflau acolo pe iarbă şi în faţa ferestrelor, în nişte lădiţe, şi doi aloe mari, iar frunzele late şi cărnoase (care păreau de tinichea vopsită) ale acestei plante mi-au rămas în minte ca un simbol al tăcerii şi al singurătăţii. Când am intrat în clasă, cei douăzeci şi cinci de elevi, care învăţau cu cărţile în faţă, s-au ridicat ca să-l salute pe doctor şi, văzându-ne pe *mister* Wickfield şi pe mine, au rămas în picioare.

— V-am adus un nou coleg, le-a spus doctorul. Se numeşte Trotwood Copperfield.

Un anume Adams, care era monitorul clasei, a ieşit de la locul său şi mi-a urat bun venit.

Cu cravata sa albă, arăta ca un seminarist, dar era foarte îndatoritor şi bine dispus; mi-a arătat banca pe care urma s-o ocup şi, ca un adevărat om de lume, m-a prezentat profesorilor, ceea ce m-a făcut să mă simt la largul meu.

Trecuse însă atâta vreme de când nu mai fusesem împreună cu băieţi de seama mea sau de când nu mai avusesem colegi de aceeaşi vârstă, în afară de Mick Walker şi Mealy Potatoes, încât m-am simţit nemaipomenit de stingherit. Îmi dădeam seama că trăisem lucruri de care ei habar n-aveau şi că dobândisem o experienţă mai presus de vârsta mea, şi atât de nepotrivite cu înfăţişarea mea şi cu calitatea mea de coleg al lor, încât mi se părea că, venind în mijlocul lor ca un şcolar obişnuit, mă purtam de fapt ca un impostor. Cât lucrasem la „Murdstone & Grinby“ pierdusem deprinderea jocurilor băieţeşti şi eram nespus de stângaci şi nepriceput în tot ce privea aceste

îndeletniciri. Din pricina ticăloaselor griji care mă covârşiseră din zori până în noapte, tot ce învăţasem îmi pierise din minte, aşa că atunci când am fost examinat, văzându-se că nu ştiu nimic, am fost trecut la clasa întâi. Dar deşi eram tulburat de neîndemânarea mea la jocuri şi de neştiinţa mea de carte, mă simţeam mult mai prost la gândul că eram mult mai străin de colegii mei prin lucrurile pe care le ştiam decât prin cele ce-mi erau necunoscute. Mereu mă întrebam ce ar spune dac-ar afla cât de îndeaproape cunoşteam închisoarea „King's Bench"? Oare nu era nimic în felul meu de a fi care să dea în vileag toate câte le făcusem pentru biata familie Micawber… operaţii de amanet, vânzări şi participare la ospeţe? Ce s-ar întâmpla dacă m-ar recunoaşte băieţii care întâmplător mă văzuseră, istovit şi în zdrenţe, când trecusem prin Canterbury? Ce ar zice ei, care se jucau cu banii, dac-ar şti cum îmi socotisem fiecare părăluţă ca să-mi pot plăti zilnic un cârnăcior şi o bere sau o felie de budincă? Ce ar gândi despre mine ei, care ignorau viaţa Londrei şi străzile Londrei, dac-ar afla cât de bine cunoşteam (şi îmi era ruşine că le cunosc) aspectele lor cele mai mârşave? În prima zi petrecută la şcoala doctorului Strong, toate aceste întrebări m-au neliniştit într-atât, încât mi-am supravegheat fiece privire şi fiece gest; şi ori de câte ori vreunul dintre noii mei colegi a dat să se apropie de mine, m-am arătat tăcut şi ursuz, iar când se-ncheia programul, mă grăbeam să plec, de teamă ca nu cumva, răspunzând unui semn binevoitor sau unui gest prietenos, să mă trădez.

Venerabila casă a lui *mister* Wickfield exercita însă o înrâurire atât de binefăcătoare, încât în clipa când, cu noile mele cărţi de şcoală sub braţ, am bătut la uşă, am simţit că mi se risipeşte tulburarea. Şi urcând spre odaia mea bătrână şi spaţioasă, mi s-a părut că umbra solemnă a scării se aşterne asupra temerilor şi îndoielilor mele, lăsând parcă o negură asupra trecutului. Am rămas acolo sus până la vremea cinei (şcoala se isprăvea la 3), citind cu nesaţ din cărţile de şcoală; apoi am coborât, cu nădejdea că voi ajunge şi eu cu timpul un băiat la fel cu toţi ceilalţi.

Agnes se afla în salonaş, aşteptându-şi tatăl, care discuta cu cineva în birou. Întâmpinându-mă cu surâsul ei fermecător, m-a întrebat cum îmi plăcuse la şcoală. I-am răspuns că sper c-are să-mi placă foarte mult, dar că pentru început mă simţeam cam stingherit.

— *Dumneata* n-ai mers niciodată la şcoală, nu-i aşa? am întrebat-o.

— Cum să nu! Zi de zi.

— Vrei să spui că înveţi acasă. Nu?

— Tata nu se poate lipsi de mine, mi-a răspuns ea zâmbind şi clătinând din cap. Înţelegi, o menajeră se cade să stea acasă.

— Cred că te iubeşte foarte mult, i-am zis.

A încuviinţat din cap şi s-a dus la uşă să asculte dacă nu cumva suia, căci voia să-i iasă înainte pe scară. Dar văzând că nu venea, s-a înapoiat.

— Mama s-a prăpădit îndată după ce m-am născut, mi-a explicat ea cu glas domol. N-o cunosc decât după portretul de jos. Te-am văzut privindu-l ieri. Ţi-ai dat seama al cui este?

I-am răspuns că da, pentru că-i semăna tare mult.

— Şi tata spune asta, mi-a zis ea încântată. Dar, ascultă! Vine tata!

Faţa-i plăcută se lumină de bucurie când se duse să-l întâmpine, apoi se înapoie cu el, ţinându-l de mână. *Mister* Wickfield m-a salutat cordial şi m-a asigurat că mă voi simţi cât se poate de bine la şcoala doctorului Strong, care e un om nespus de bun.

— Or fi poate unii – dar eu nu ştiu să zic – care iau în deşert bunătatea lui. Tu, Trotwood, să nu le urmezi pilda, m-a sfătuit *mister* Wickfield. E omul cel mai puţin bănuitor de pe lume. Nu ştiu dacă-i o însuşire sau un cusur, dar trebuie să ţii seama de acest lucru ori de câte ori ai de-a face eu el.

Mi s-a părut că vorbeşte ca un om plictisit sau nemulţumit de ceva; fiind poftiţi la masă şi coborând în sufragerie, unde ne-am luat fiecare locul, nu m-am mai gândit la asta.

Abia ne aşezasem la masă, când, deodată, Uriah Heep şi-a vârât pe uşă capul roşcovan şi mâna-i ciolănoasă, ca să anunţe:

— A venit *mister* Maldon şi vă roagă să-l primiţi, vrea să vă spună un cuvânt.

— Bine, dar *mister* Maldon de-abia a plecat! i-a răspuns *mister* Wickfield.

— Da, *sir,* dar *mister* Maldon s-a întors şi vrea să vă mai spună un cuvânt.

Mi s-a părut că, ţinând cu mâna uşa deschisă, Uriah se uită la mine, la Agnes, şi la tava cu felurile de mâncare de pe masă, şi la farfurii, şi la tot ce se afla în odaie, şi totuşi ai fi zis că nu se uită la nimic, căci se prefăcea că-şi ţine ochii roşii aţintiţi asupra stăpânului.

— Vă rog să mă iertaţi. Nu vreau să vă spun decât că m-am răzgândit, a răsunat un glas din spatele lui Uriah şi, dându-l la o parte, cel care vorbea se ivi în prag, în locul lui. Vă rog să mă iertaţi că dau buzna peste dumneavoastră, dar de vreme ce altă ieşire nu există, cred c-ar fi bine să părăsesc ţara cât mai degrabă. Când am discutat această chestiune, verişoara mea Annie mi-a spus c-ar prefera să-şi aibă prietenii în preajmă decât să-i vadă surghiuniţi, iar bătrânul doctor…

— Adică doctorul Strong? l-a întrerupt cu gravitate *mister* Wickfield.

— Da, fireşte, doctorul Strong. Aşa-i spun cu, bătrânul doctor. E cam acelaşi lucru, cred.

— *Nu cred,* l-a contrazis *mister* Wickfield.

— Bine, să-i zicem doctorul Strong. Mi s-a părut că şi el era de aceeaşi părere. Dar, judecând după cele spuse de dumneavoastră, s-ar părea că s-a răzgândit, aşa că nu mai am nimic de spus decât c-ar fi bine să plec cât mai degrabă. De aceea m-am întors să vă spun că, cu cât am să plec mai repede, cu atât o să fie mai bine. Când n-ai încotro şi trebuie să te arunci în vâltoare, n-are rost să zăboveşti pe mal.

— În cazul acesta, puteţi fi sigur că nu veţi zăbovi decât foarte puţin, i-a răspuns *mister* Wickfield.

— Mulţumesc. Vă sunt foarte recunoscător. Calul de dar nu se caută la dinţi, că nu-i frumos; dar nu m-aş sfii să afirm că foarte uşor verişoara Annie ar putea aranja lucrurile după placul ei. Cred c-ar fi de ajuns să pună o vorbă pe lângă bătrânul doctor…

— Cu alte cuvinte, credeţi c-ar fi de ajuns ca *miss* Strong să pună o vorbă pe lângă soţul ei, dacă v-am înţeles bine? i-a tăiat vorba *minier* Wickfield.

— Întocmai, ar fi de ajuns să-i spună c-ar dori cutare şi cutare lucru, şi nu încape nicio îndoială că totul s-ar întâmpla după voia ei.

— Şi de ce nu încape nicio îndoială? l-a întrebat *mister* Wickfield, mâncând foarte liniştit mai departe.

— Pentru că Annie e o tânără încântătoare, iar bătrânul doctor – doctorul Strong, vreau să spun – nu prea e un tinerel încântător, i-a răspuns, râzând, Jack Maldon. N-aş vrea să jignesc pe nimeni, *mister* Wickfield. Vreau numai să spun că într-o asemenea căsnicie e drept şi normal să se ofere anumite compensaţii.

— Să se ofere compensaţii doamnei? a întrebat foarte serios *mister* Wickfield.

— Da, fireşte, doamnei! a răspuns râzând Jack Maldon.

Dar văzând apoi că *mister* Wickfield mănâncă mai departe, placid şi perfect imperturbabil, şi că nu era nicio nădejde să-i clintească măcar un muşchi al feţei, a adăugat:

— V-am spus tot ceea ce am avut de spus, aşa că mă retrag, cerându-vă din nou iertare că v-am deranjat. Fireşte că voi urma sfaturile ce mi-aţi dat şi voi ţine seama că această chestiune urmează să fie rezolvată numai între dumneavoastră şi mine, fără amestecul doctorului.

— Aţi luat cina? l-a întrebat *mister* Wickfield, făcându-i semn să ia loc la masă.

— Mulţumesc. Mă duc să cinez cu verişoara Annie. Bună seara!

Fără a se ridica, *mister* Wickfield s-a uitat lung după el. Mie Jack Maldon mi-a făcut impresia unui tânăr cam uşuratic, chipeş, volubil şi sigur de sine. Şi era întâia oară

că dădeam ochii cu el; în dimineaţa aceea, când îl auzisem pe doctor vorbind despre el, nu mă aşteptasem să-l întâlnesc atât de curând.

După cină ne-am întors sus în salonaş, unde lucrurile au decurs întocmai ca în ajun. Agnes a pus paharele şi garafa cu vin în acelaşi colţ, iar *mister* Wickfield s-a aşezat să bea, şi a băut, nu glumă. Agnes i-a cântat la pian, apoi a stat lângă el, a cusut, a vorbit şi a jucat cu mine câteva partide de domino. A pregătit ceaiul şi, după aceea, când mi-am adus cărţile, le-a răsfoit, arătându-mi ce ştia (ştia destul de multe, deşi susţinea contrariul), şi m-a sfătuit cum să procedez ca să învăţ şi să înţeleg mai lesne. Acuma, scriind aceste rânduri, o văd aievea, modestă, cumpătată, domoală, şi aud glasul ei molcom, atât de plăcut. Am început chiar din clipa aceea să simt înrâurirea binefăcătoare pe care avea s-o exercite asupra mea. Pe micuţa Em'ly o iubesc, dar pe Agnes, nu – în orice caz, nu în acelaşi fel – dar simt că oriunde se arată Agnes, radiază pace, bunătate şi adevăr, şi că acea lumină blândă a vitraliului, pe care o văzusem cândva la biserică, o învăluie întotdeauna şi mă învăluie şi pe mine, precum şi toate lucrurile din jur, ori de câte ori mă aflu în preajma ei.

Venind vremea să se ducă la culcare, Agnes a plecat, iar eu i-am întins mâna lui *mister* Wickfield, pregătindu-mă să mă retrag, dânsul însă m-a oprit şi mi-a spus:

— Ce zici, Trotwood, vrei să rămâi la noi, sau vrei să te duci să locuieşti în altă parte?

— Vreau să rămân, i-am răspuns pe loc.

— Eşti sigur?

— Dacă n-aveţi nimic împotrivă, dacă-mi daţi voie…

— Mă tem doar, băiete, că viaţa pe care o ducem ar putea să-ţi pară cam monotonă.

— Nu mai monotonă pentru mine decât pentru Agnes, *sir.* Nu-mi pare plicticoasă deloc!

— Decât pentru Agnes… a repetat, îndreptându-se încet spre căminul înalt, de care s-a rezemat. Decât pentru Agnes!

În seara aceea băuse atât de mult vin (cel puţin aşa mi s-

a părut), încât îi sticleau ochii, în clipa aceea nu-i vedeam, căci îi ţinea plecaţi, umbrindu-i cu mâna, dar băgasem de seamă acest lucru puţin mai înainte.

— Mă întreb, a mormăit el, dacă nu cumva şi Agnes se va plictisi de mine. Căci eu de ea nu mă voi plictisi niciodată! Dar asta-i altceva, cu totul altceva!

Gândea cu glas tare, nu mi se adresa mie; de aceea nici nu i-am răspuns.

— O casă veche şi posomorâtă şi o viaţă monotonă, continuă el. Dar trebuie s-o am lângă mine. Nu mă pot lipsi de ea. Şi ori de câte ori, în clipele mele cele mai fericite, ca un strigoi, mi se strecoară în suflet gândul c-aş putea să mor şi s-o părăsesc pe fetiţa mea iubită, sau că s-ar putea ca dânsa să moara şi să mă părăsească, nu-mi rămâne altceva de făcut decât să-l înec în…

Ultimul cuvânt nu l-a mai rostit; s-a îndreptat cu paşi mari spre locul unde şezuse, şi după ce, în mod mecanic, a dat să-şi toarne vin din sticla goală, a pus-o jos şi a pornit înapoi.

— Dacă viaţa-i atât de greu de suportat când ea e aici, mă-ntreb, oare ce se va întâmpla dac-ar pleca? Nu, nu, nu! Asemenea încercare e peste puterile mele!

S-a rezemat de cămin şi a rămas atâta vreme pe gânduri, încât nu m-am putut hotărî dacă-i mai bine să-l tulbur plecând sau să stau locului până ce s-o trezi din visare, în cele din urmă şi-a venit în fire şi, rotindu-şi privirea prin odaie, şi-a oprit-o asupra mea.

— Rămâi deci cu noi, Trotwood, mi-a spus apoi cu glas tare, continuând parcă un dialog. Sunt foarte mulţumit că rămâi. O să ne ţii de urât amândurora. E o plăcere c-ai să stai cu noi. O plăcere pentru mine, o plăcere pentru Agnes, şi, poate, o plăcere pentru noi toţi.

— Sunt sigur, *sir,* că va fi şi pentru mine, i-am zis. Sunt fericit că mă aflu aici!

— Eşti un băiat de ispravă! mi-a zis *mister* Wickfield. Ai să stai aici atâta timp cât ai să te simţi bine.

Apoi mi-a strâns mâna, m-a bătut prieteneşte pe umăr şi mi-a spus că în orice seară, după ce Agnes s-a dus la

culcare, dacă am cumva de învăţat sau vreau să citesc vreo carte şi îmi face plăcere să nu fiu singur, să poftesc jos în odaia lui, să stau cu el. I-am mulţumit pentru această atenţie, şi când, după aceea, a coborât, întrucât nu eram obosit, mi-am luat o carte şi am coborât şi eu, cu gândul să profit o jumătate de ceas de această îngăduinţă.

Dar văzând că arde lumina în odaia circulară, m-am simţit îndată atras de Uriah Heep, care exercita asupra mea un fel de fascinaţie, şi schimbându-mi gândul, am intrat să-l văd. L-am găsit citind cu luare-aminte dintr-o carte mare şi groasă, urmărind cu degetul arătător fiecare rând şi lăsând pe hârtie (cel puţin aşa mi s-a părut) urme lipicioase ca de melc.

— Lucrezi cam târziu astă-seară, i-am zis.

— Da, *master* Copperfield, mi-a răspuns Uriah.

Aşezându-mă pe un scaun în faţa lui, ca să pot vorbi în tihnă cu el, am băgat de seamă că nu era în stare să zâmbească şi că putea doar, schimonosindu-şi gura, să facă să i se ivească pe obraz două cute adânci, câte una de fiecare parte care la el ţineau loc de zâmbet.

— Să nu credeţi însă că lucrez pentru birou, *master* Copperfield, a adăugat.

— Dar atunci la ce lucrezi?

— Îmi lărgesc cunoştinţele juridice, *master* Copperfield. Citesc *Practica judiciară a lui Tidd*[105]*.* Straşnic scriitor mai e *mister* Tidd ăsta, *master* Copperfield!

Urmărind de la locul meu, care era un excelent turn de observaţie, cum, după această explozie entuziastă, a reînceput să citească, plimbând degetul arătător de-a lungul rândurilor, am băgat de seamă că nările lui delicate şi ascuţite, cu crestături adânci pe margini, se umflau şi se strângeau într-un chip ciudat şi neplăcut, clipind parcă în locul ochilor lui, care nu clipeau mai niciodată.

După ce l-am privit câtva timp, i-am zis:

— Îmi închipui că eşti un foarte bun cunoscător al legii!

---

[105] Este vorba de manualul *Practice of the Court of King's Bench* (1795) de William Tidd, folosit multă vreme în învăţământul juridic englez.

— Eu, *master* Copperfield? Vai, nu! Sunt o fiinţă cu totul umilă şi neînsemnată.

Mi-am dat seama că nu greşisem în privinţa mâinilor lui; căci deseori îşi freca palmele, ca şi cum ar fi vrut să le stoarcă de umezeală, să le usuce şi să le încălzească, şi că, afară de asta, le ştergea mereu, pe ascuns, cu batista.

— Ştiu bine că sunt fiinţa cea mai neînsemnată de pe lume, a urmat Uriah Heep, modest: alţii n-au decât să se ridice cât or putea. Maică-mea e şi ea o femeie cu totul neînsemnată. Locuim într-o cocioabă nenorocită, *master* Copperfield, dar ne mulţumim cu ce avem. Şi taică-meu a avut o îndeletnicire neînsemnată. A fost paracliser.

— Şi acum ce e? l-am întrebat.

— Acum e în lumea celor drepţi, *master* Copperfield. Dar sunt atâtea alte lucruri pentru care trebuie să mulţumim din suflet. De pildă, trebuie să mulţumesc din suflet că mi-a fost hărăzit să lucrez la *mister* Wickfield.

L-am întrebat dacă era de multă vreme în serviciul lui *mister* Wickfield.

— Sunt la el de aproape patru ani, *master* Copperfield, mi-a răspuns, închizând cartea, după ce a însemnat locul unde rămăsese. La un an după moartea tatii, am intrat la el. Trebuie să mulţumesc din tot sufletul pentru asta! Şi trebuie să-i mulţumesc din tot sufletul lui *mister* Wickfield, care a binevoit să mă ia ucenic şi să-mi dea putinţa să învăţ, ceea ce, altminteri, cu neînsemnatele mijloace ale mamei şi ale mele, n-aş fi putut face.

— Presupun că atunci când ai să-ţi isprăveşti ucenicia, ai să faci avocatură pe cont propriu.

— Cu voia sorţii, da, *master* Copperfield.

— Poate că, într-o bună zi, o să ajungi tovarăş cu *mister* Wickfield, i-am zis, ca să-l măgulesc, şi firma se va numi „Wickfield & Heep“ sau „Heep succesor al firmei «Wickfield» “.

— Vai, nu, *master* Copperfield! mi-a răspuns Uriah, clătinând din cap. Prea sunt neînsemnat pentru una ca asta!

Aşa cum şedea, cu gura schimonosită şi cu obrazul

brăzdat de cute şi aruncându-mi priviri furişe, semăna nespus de mult cu chipul cioplit la capătul grinzii de lângă fereastra odăii mele.

— *Mister* Wickfield e un om cât se poate de bun, a urmat Uriah. Dacă l-aţi cunoaşte mai de mult, *master* Copperfield, sunt sigur că v-aţi da singur seama, mult mai bine decât sunt în stare să vă spun eu.

I-am răspuns că nu mă îndoiesc de acest lucru, dar că, deşi e unul dintre prietenii mătuşii, nu-l cunosc de prea multă vreme.

— Vai desigur, *master* Copperfield! a exclamat Uriah. Mătuşa dumneavoastră e o doamnă cât se poate de amabilă.

Când voia să-şi manifeste entuziasmul, avea un fel de a se foi care era foarte urât, şi, urmărind zvârcolirile ca de şarpe ale gâtului şi ale trupului, nici n-am luat în seama complimentul adresat mătuşii.

— O doamnă foarte amabilă, *master* Copperfield, a repetat Uriah Heep. Aşa-i c-o admiră foarte mult pe *miss* Agnes?

Deşi habar n-aveam, i-am zis din toată inima „da“, Dumnezeu să mă ierte!

— Sper că şi dumneavoastră, *master* Copperfield, o admiraţi. Sunt sigur că o admiraţi.

— Toţi o admiră, i-am răspuns.

— Vai, vă mulţumesc, *master* Copperfield, vă mulţumesc pentru aceste cuvinte. Sunt atât de adevărate! Deşi nu-s decât o fiinţă cu totul neînsemnată, ştiu că-s adevărat! O, vă mulţumesc, *master* Copperfield!

Era atât de înflăcărat, încât s-a răsucit, ridicându-se de pe scaun, şi a început să se pregătească de plecare.

— M-aşteaptă mama, trebuie să fie îngrijorată, mi-a zis, uitându-se la un ceas cu cadran şters şi îmbâcsit pe care l-a scos din buzunar. Cu toate că suntem oameni umili şi neînsemnaţi, totuşi, suntem o familie foarte strâns unită, *master* Copperfield. Dac-aţi primi să veniţi la noi într-o după-amiază să luaţi ceaiul în sărăcăcioasa noastră locuinţa, mama ar fi nu mai puţin încântată decât mine.

I-am spus că primesc cu plăcere.

— Vă mulţumesc, *master Copperfield,* mi-a răspuns Uriah, punând cartea la locul ei. Nu-i aşa că rămâneţi aici mai multă vreme, *master* Copperfield?

I-am spus că socotesc să rămân aici cât voi urma la şcoală.

— Adevărat! a exclamat Uriah. Atunci nu mă îndoiesc, *master* Copperfield, că pe *dumneavoastră* vă va lua ca asociat *mister* Wickfield.

L-am asigurat nu numai că nu nutream acest gând, dar, mai mult, că nimeni nu făcuse asemenea planuri în privinţa mea, dar Uriah nu s-a lăsat, repetându-mi mereu, în ciuda tuturor asigurărilor mele: „Da, da, *master* Copperfield, cred că într-adevăr o să vă ia ca asociat!“ sau: „Nu încape îndoială, *master* Copperfield, c-are să vă ia ca asociat!“

În cele din urmă, fiind gata de plecare, m-a întrebat dacă n-am nimic împotrivă să sting lumina, şi când i-am spus că n-am, a stins-o numaidecât. După ce mi-a strâns mâna – pe întuneric, mâna lui mi s-a părut ca un peşte – a întredeschis uşa care dădea în stradă, s-a furişat afară, trăgând-o după sine şi lăsându-mă să mă întorc în casă pe dibuite, ceea ce n-a fost uşor deloc, şi din această pricină m-am împiedicat de scaunul lui şi am căzut. De aceea cred că l-am visat toată noaptea: am visat, între altele, că pornise într-o expediţie piraterească, cu barcazul în care locuia *mister* Peggotty, ridicând în vârful catargului un pavilion negru, pe care era înscrisă drept deviză *Practica judiciară* a lui Tidd, şi că sub acest steag diabolic ne duce pe micuţa Em’ly şi pe mine ca să ne înece în Marea Caraibilor.

A doua zi dimineaţă, la şcoală, – am reuşit, întrucâtva, să-mi birui timiditatea, iar a treia zi, ceva mai mult, şi apoi m-am descotorosit de ea treptat, astfel încât, în mai puţin de două săptămâni, am ajuns să mă simt bine şi la largul meu printre noii mei colegi. Mai eram destul de neîndemânatic la jocuri şi destul de înapoiat în privinţa ştiinţei de carte, dar trăgeam nădejdea că obişnuindu-mă cu jocul, să fac progrese la sport, şi că învăţând cu râvnă, aveam să-i ajung şi la carte. Aşadar, m-am pus pe muncă,

atât la joc cât şi la carte, şi mi-am câştigat preţuirea tuturor. Peste puţin, viaţa dusă la „Murdstone & Grinby“ mi s-a părut atât de îndepărtată, încât abia îmi venea a crede c-o trăisem vreodată, şi în acelaşi timp atât de bine m-am deprins cu traiul ce-l duceam acum, încât mi se părea că dăinuia de vreme îndelungată.

Şcoala doctorului Strong era o şcoală excelentă; între ea şi aceea a lui *mister* Creakle era o deosebire ca de la cer la pământ. Era condusă cu discernământ şi seriozitate, pe baza unor principii foarte sănătoase, bizuindu-se, în toate privinţele, pe simţul de onoare şi pe bună-credinţa băieţilor, presupunând, până la proba contrarie, că nu le lipseşte niciuna, nici cealaltă, şi aceste principii făceau adevărate minuni. Ne consideram cu toţii, răspunzători pentru bunul mers al instituţiei şi pentru păstrarea reputaţiei şi prestigiului ei. De aceea, o iubeam cu toţii – eu unul sunt sigur că o iubeam, şi nu ştiu să fi fost printre noi vreun băiat care să n-o iubească – şi învăţam cu tragere de inimă, dorind să-i facem cinste. În recreaţie jucam tot felul de jocuri frumoase şi ne bucuram de multa libertate; totuşi, ţin minte că aveam nume bun în oraş şi că rareori se întâmpla ca prin ţinuta sau prin purtările noastre să ştirbim faima doctorului Strong şi a şcolarilor săi.

Unii dintre băieţii mai vârstnici erau interni, şi de la ei, am aflat anumite amănunte privind viaţa doctorului. De pildă, că nu se împlinise niciun an de când se însurase din dragoste cu tânăra şi frumoasa doamnă pe care o văzusem în biroul său; că dânsa n-avea nicio leţcaie, dar avea, în schimb (aşa spuneau băieţii), o droaie de rude sărace, gata să-l scoată pe doctor din casa şi căminul lui. De asemenea, că motivul pentru care doctorul părea atât de distrat era că se afla mereu în căutare de rădăcini greceşti; din care cauză în naivitatea şi ignoranţa mea, am crezut că doctorul era un botanist pasionat, mai ales că totdeauna umbla cu capul în pământ, până ce mi-am dat seama că era vorba de rădăcinile unor cuvinte pentru un dicţionar pe care-l pregătea. Mi s-a spus ca Adams, monitorul clasei noastre, care era tare la matematici, ţinând seama de planul lucrării

şi de ritmul în care lucra, calculase cât îi va trebui doctorului ca să termine acest dicţionar şi ajunsese la concluzia că-l va sfârşi peste o mie şase sute patruzeci şi nouă de ani, socotiţi de la ultima sa aniversare, la care împlinise 62 de ani.

Cu toate acestea, doctorul era idolul întregii şcoli; numai într-o şcoală tare păcătoasă ar fi putut să nu fie, căci era omul cel mai bun din lume şi era însufleţit de o credinţă sinceră, în stare să mişte şi inimile de piatră ale urnelor de pe zid. Când se plimba în sus şi în jos în acea parte a curţii aflată în faţa locuinţei sale, ciorile şi stăncuţele singuratice întorceau capul după el, privindu-l sarcastic, ca şi cum ar fi ştiut cu cât erau mai pricepute decât dânsul în treburile lumeşti, căci dacă vreun cerşetor reuşea să se apropie îndestul de încălţămintea-i scârţâitoare şi să-i atragă luarea-aminte măcar asupra unui crâmpe din şirul nenorocirilor sale, vagabondul acela era un om făcut cel puţin pentru vreo două zile. Faptul era foarte bine cunoscut de toată şcoala, şi profesorii şi monitorii îşi dădeau silinţa să alunge haimanalele care-l aşteptau pe la colţuri, şi chiar săreau pe ferestre, ca să le gonească din curte înainte ca doctorul să le fi văzut, ceea ce uneori reuşeau să facă la câţiva iarzi distanţă, în timp ce dânsul se plimba în sus şi în jos, fără a bănui nimic. Când ieşea din curtea şcolii, lipsit de ocrotire, se lăsa înduioşat de primul-venit. Ar fi dat şi jambierele din picioare. Mergea vorba la şcoală (nu ştiu şi n-am aflat niciodată pe ce se bizuia, dar am crezut-o atâţia ani, încât nu mă mai îndoiesc de veracitatea ei) că într-o geroasă zi de iarnă îi dăruise unei cerşetoare jambierele, şi cerşetoarea stârnise indignarea întregii vecinătăţi, ducându-se din casă în casă cu copilul învelit în jambiere ca în nişte scutece, acestea fiind cunoscute de lumea de prin împrejurimi la fel de bine cum era cunoscută catedrala. Legenda adăuga că singurul care n-a recunoscut jambierele a fost doctorul, şi că după câtva timp, când le-a găsit expuse la uşa dughenei unui negustor de vechituri care

cumpăra asemenea obiecte plătindu-le cu gin[106] a fost văzut nu o dată cercetându-le admirativ, ca şi cum ar fi apreciat un model nou de jambiere, superioare alor sale.

Era înduioşător să-l vezi pe doctor împreună cu tânăra şi frumoasa lui soţie. Îşi manifesta afecţiunea faţă de dânsa părinteşte şi cu o blândeţe care învedera bunătatea lui înnăscută. Am avut adesea prilejul să-i văd plimbându-se prin livada de piersici, şi am avut uneori ocazia să-i urmăresc mai îndeaproape în bibliotecă sau în salon. Mi s-a părut că dânsa îl îngrijea cu devotament şi că ţinea mult la el, deşi niciodată n-am avut impresia că ar interesa-o peste măsură dicţionarul, căci în buzunarele hainei şi în căptuşeala pălăriei doctorul avea întotdeauna materiale destinate dicţionarului, iar când se plimbau, părea că-i vorbeşte despre ele.

Pe *missis* Strong o vedeam foarte des, pe de o parte, pentru că mă îndrăgise din ziua când fusesem prezentat doctorului şi se purtase după aceea foarte drăguţ cu mine, arătându-mi un deosebit interes: pe de altă parte, pentru că o iubea pe Agnes şi mereu venea pe la noi. Cu *mister* Wickfield cred că nu prea se împăca (mi s-a părut că se teme de el). De câte ori rămânea seara la noi, refuza propunerea lui de a o însoţi şi pleca în grabă, luându-mă pe mine s-o conduc până acasă. Iar câteodată, când, alergând străbăteam voioşi împreună curtea catedralei, unde ne aşteptam să nu întâlnim pe nimeni, ne pomeneam cu Jack Maldon, care de fiecare dată când ne vedea se arăta foarte mirat.

Făceam foarte mult haz de soacra doctorului Strong. O chema *missis* Markleham; dar băieţii o porecliseră Cătana-Bătrână, din pricină că dânsa luase comanda şi conducea cu dibăcie numeroasa oştire de rubedenii împotriva doctorului. Era o femeie mărunţică, cu ochi ageri, care, când ieşea în oraş, purta în mod invariabil o bonetă împodobită cu flori artificiale şi cu doi fluturi, al căror rol era

[106] Băutură preparată din must de cereale distilat şi condimentat cu ienupăr.

să zboare deasupra florilor. Credeam cu toţii că boneta asta fusese adusă din Franţa, căci nu putea fi decât opera acestui popor ingenios, dar singurul lucru pe care-l ştiu precis e că ori de câte ori ieşea seara, *missis* Markleham purta boneta; iar când mergea în vizită pe la prieteni, o lua cu sine într-un coşuleţ indian; că fluturii parcă tremurau tot timpul şi mai ştiam că în orele însorite îi ofereau o desfătare suplimentară doctorului Strong.

Pe Cătana-Bătrână – nu folosesc această poreclă în derâdere – am putut-o observa mai îndeaproape într-o seară care mi-a rămas întipărită în amintire din pricina unei alte întâmplări pe care o voi povesti. Era în seara când în casa doctorului s-a dat o mică serată, cu prilejul plecării lui Jack Maldon în India, unde acesta urma să intre cadet într-un regiment, sau cam aşa ceva, căci *mister* Wickfield îi găsise, în sfârşit, o slujbă. Se nimerise ca tocmai ziua aceea să fie şi aniversarea zilei de naştere a doctorului. Fusese zi de sărbătoare la şcoală; dimineaţa îi înmânasem darurile pregătite, monitorul a ţinut o cuvântare în numele nostru şi l-am aclamat până am răguşit, iar lui i-au dat lacrimile. Iar după-amiază, *mister* Wickfield, Agnes şi cu mine am mers să luăm ceaiul la dânsul, ca prieteni ai casei.

Jack Maldon sosise înaintea noastră. Când am intrat, *missis* Strong, într-o rochie albă, împodobită cu nişte panglici vişinii, cânta la pian, iar el stătea aplecat asupra notelor, întorcând filele. *Missis* Strong mi s-a părut schimbată la faţă, obrajii ei albi-trandafirii n-aveau prospeţimea şi strălucirea obişnuită; dar era totuşi frumoasă, nespus de frumoasă.

— Am uitat să te felicit de ziua dumitale, doctore, a zis *missis* Markleham după ce toată lumea s-a aşezat. Precum bănuieşti, desigur, urările mele sunt cât se poate de sincere. Dă-mi voie să-ţi spun: La mulţi ani!

— Vă mulţumesc, *ma'am,* i-a răspuns doctorul.

— Să trăieşti mulţi, mulţi ani, a adăugat Cătana-Bătrână. Ţi-o spun nu numai pentru dumneata, ci şi pentru Annie, şi pentru Jack Maldon, şi pentru mulţi alţii. Ca ieri nu erai decât un băieţaş, Jack, cu un cap mai mic decât *master*

Copperfield, şi îi făceai declaraţii de dragoste Anniei în dosul tufelor de coacăze din fundul grădinii.

— Mamă dragă, a rugat-o *missis* Strong, lasă astea acum.

— Nu fi proastă Annie! a răspuns maică-sa. Dacă mai roşeşti acum, când eşti o bătrână femeie măritată, că ţi se amintesc asemenea lucruri, oare când ai să le mai poţi asculta fără să te ruşinezi?

— Bătrână? Annie? a exclamat Jack Maldon. Da' de Unde?

— Da, da, John[107], a stăruit Cătana-Bătrână. Este, de fapt, o bătrână femeie măritată. Nu ca vârstă – căci cine ar putea spune că o fată de douăzeci de ani e bătrână? – dar fiind nevasta doctorului, verişoara ta e precum am zis. Şi e un noroc pentru tine, John, că verişoara ta s-a măritat cu doctorul. Ai găsit în el un prieten binevoitor şi cu trecere, care, dacă te vei arăta vrednic, sunt sigură că va fi şi mai binevoitor. N-am fost niciodată vanitoasă! Întotdeauna am recunoscut deschis că anumiţi membri ai familiei noastre au nevoie de un prieten. Şi tu ai fost unul dintre ei, până ce verişoara ta ţi-a găsit un sprijin.

Om cu adevărat generos, doctorul a făcut un gest, vrând să bagatelizeze lucrurile şi să-l scutească pe Jack Maldon de alte amănunte. Dar *missis* Markleham s-a ridicat de la locul ei pentru a se aşeza alături de doctor şi, atingându-l cu evantaiul pe mânecă, i-a zis:

— Nu, într-adevăr, scumpe doctore, să mă ierţi dacă stărui asupra acestui subiect, dar sunt foarte mişcată. Mă preocupă în aşa măsură, încât aş spune chiar că a devenit o idee fixă. Pentru noi eşti o binecuvântare. Eşti o binefacere cerească, zău, îţi spun!

— Fleacuri, fleacuri… a îngăimat doctorul.

— Nu, nu, să am iertare, a insistat Cătana-Bătrână. Fiindcă nu-i de faţă decât scumpul nostru prieten, *mister* Wickfield, care ne ştie toate secretele, nu pot fi de acord să tac. Dacă ai să continui să te porţi astfel, am să fac uz de prerogativele mele de soacră şi o să te cert. Vorbesc cinstit şi fără ocolişuri. Ceea ce spun acum am mai spus şi atunci

[107] Numele din care derivă forma diminutivă şi familiară Jack.

când m-ai uluit – îţi mai aminteşti cât de surprinsă am fost? – când mi-ai cerut-o în căsătorie pe Annie. Nu că cererea în sine ar fi fost neobişnuită – ar fi caraghios să pretind una ca asta – ci pentru c-ai fost prieten cu sărmanul ei tată şi pentru că pe dânsa ai cunoscut-o de când avea şase luni, nici prin gând nu mi-a dat să te privesc vreodată sub acest aspect sau să bănuiesc măcar c-ai umbla să te însori, doar de asta am fost surprinsă.

— Da, da, i-a spus doctorul, bine dispus, n-are nicio importanţă.

— Ba *are!* l-a contrazis Cătana-Bătrână, atingându-l cu evantaiul pe buze. Are chiar o mare importanţă. Am spus toate acestea ca să mi se spună dacă greşesc. Aşa! M-am dus atunci la Annie şi i-am spus ce s-a întâmplat. I-am zis: „Draga mea, a venit doctorul Strong şi, foarte frumos, te-a cerut în căsătorie“. Am influenţat-o cu ceva? Nu. Am rugat-o: „Ascultă, Annie, spune-mi adevărul: ţi-e liberă inima?“ „Mamă, mi-a răspuns ea plângând, sunt atât de tânără – asta era cât se poate de adevărat – şi nici nu ştiu dacă am inimă.“ „Dacă-i aşa, draga mea, i-am zis, poţi fi sigură că-i liberă. Odorul meu, i-am zis, în orice caz, doctorul Strong e foarte tulburat şi trebuie să-i dăm un răspuns. Nu-l putem lăsa să aştepte.“ „Mamă, mi-a zis Annie plângând, crezi că s-ar simţi tare nefericit fără mine? Dacă da, îl preţuiesc şi-l respect prea mult ca să-l las să sufere şi sunt gata să-l iau.“ Astfel s-a hotărât căsătoria. Şi atunci, abia atunci i-am zis: „Annie, doctorul Strong n-o să-ţi fie numai soţ, ci o să-ţi ţină loc şi de tată: o să fie capul familiei noastre, o să reprezinte înţelepciunea şi prestigiul familiei noastre şi, aş putea spune, averea familiei noastre; într-un cuvânt, o să fie o binefacere cerească pentru ea.“ Am folosit atunci aceste cuvinte, şi le folosesc şi astăzi. Dacă am şi eu o însuşire, aceea e consecvenţa.

Tot timpul cât a durat această cuvântare, Annie a stat nemişcată, tăcută, cu privirile în pământ, iar vărul ei a stat lângă ea, cu ochii plecaţi. Acuma fata a şoptit, cu glas tremurător:

— Mamă, sper c-ai isprăvit, nu?

— Nu, scumpa mea Annie, i-a răspuns Cătana-Bătrână, n-am isprăvit încă. Pentru că mă întrebi, odorule, îţi spun că *nu,* n-am isprăvit. Vreau sa mă plâng că nu te porţi cum s-ar cuveni cu familia ta, şi pentru că ar fi zadarnic să mă plâng ţie, mă plâng soţului tău. Şi acum, dragă doctore, ia te uită la prostuţa asta de nevastă a dumitale!

Dar în timp ce doctorul, cu zâmbetul lui sincer şi duios, îşi întorcea spre ea chipul plin de bunătate, Annie şi-a lăsat şi mai tare capul în pământ. Am băgat de seamă că *mister* Wickfield n-o slăbea din ochi nicio clipă.

— Zilele trecute, a urmat maică-sa, clătinând din cap şi amenințând-o cu evantaiul, când i-am zis acestui copil rău că familia noastră se află într-o situaţie pe care ar putea să ţi-o aducă la cunoştinţă – socotesc chiar că era datoare să ţi-o aducă la cunoştinţă – mi-a răspuns că a face acest lucru e totuna cu aţi cere o favoare şi că, deoarece eşti prea mărinimos şi îi îndeplineşti toate dorinţele, se codeşte.

— Annie, scumpa mea, i-a zis atunci doctorul, rău ai făcut. M-ai lipsit de o plăcere.

— Asta i-am spus şi eu! a strigat maică-sa. Să ştii că de acum înainte, când o să aflu că-ţi ascunde ceva din această pricină, am să vin de-a dreptul la dumneata, dragă doctore.

— Voi fi fericit, i-a răspuns doctorul.

— Îmi dai voie?

— Desigur.

— Bine, atunci aşa am să fac! a încheiat Cătana-Bătrână. Ne-am înţeles!

Şi, după câte mi-am dat seama, dobândind ceea ce urmărise, a atins de câteva ori mâna doctorului cu evantaiul pe care mai întâi îl sărutase şi s-a întors, triumfătoare, la locul ei.

După sosirea altor oaspeţi, între care doi profesori şi Adams, s-au discutat lucruri de interes general; discuţia s-a oprit, firește, asupra persoanei lui Jack Maldon şi asupra călătoriei sale, asupra ţării în care pleca, asupra diferitelor sale proiecte şi perspective. Trebuia să plece chiar în noaptea aceea, după ce va fi luat masa, cu diligenţa la Gravesend, unde era ancorat vasul cu care avea să

călătorească, şi – cu excepţia cazului că s-ar întoarce în concediu sau pentru motive de sănătate – urma să lipsească nu ştiu câţi ani. Îmi amintesc că toată lumea a fost de acord că India e o ţară mult ponegrită şi că, în afară de vreun tigru sau doi şi de oarecare zăpuşeală în timpul zilei, n-avea nimic neplăcut. În ceea ce mă priveşte, îl priveam pe Jack Maldon ca pe un fel de Sindbad[108] modern şi mi-l închipuiam prieten la cataramă cu toţi rajahii Orientului, care şedeau sub baldachine, trăgând din răsucite narghilele de aur, care, dacă le-ar fi întins cineva, ar fi măsurat o milă.

Missis Strong avea o voce foarte frumoasă, ştiam acest lucru, căci nu o dată o auzisem cântând. Dar în seara aceea, fie din timiditate, deoarece era multă lume de faţă, fie că nu era în voce, n-a fost în stare să cânte defel. A atacat un duet cu vărul ei Maldon, dar nu l-a dus până la capăt, şi mai târziu, când a încercat să cânte singură, deşi a început frumos, vocea i s-a stins deodată, şi dânsa a rămas foarte mâhnită, cu fruntea plecată peste claviatura pianului. Amabil, doctorul ne-a spus că e nervoasă şi, ca s-o scape din încurcătură, ne-a propus să jucăm o partidă de cărţi, cu toate că nu ştia să joace cărţi, cum nu ştia să cânte din trombon. Am băgat însă de seamă cum Cătana-Bătrână îndată l-a luat sub ocrotirea ei, în calitate de partener, şi, înainte de a începe iniţierea, i-a poruncit să-i încredinţeze toate monedele de argint pe care le avea în buzunar.

Jocul a fost amuzant, şi nenumăratele greşeli săvârşite de doctor, în ciuda supravegherii atente şi spre marea supărare a fluturilor, l-au făcut încă şi mai amuzant. *Missis* Strong a refuzat să joace, sub cuvânt că nu se simte prea bine, iar vărul ei Maldon ceruse voie să se retragă, având de împachetat. După ce a isprăvit, Maldon s-a înapoiat şi au

---

[108] *Sindbad-marinarul:* unul dintre eroii povestirilor arabe înmănuncheate în vestita culegere cunoscută sub numele *de O mie şi una de nopţi;* Sindbad, ca şi eroul *Odiseii* lui Homer, îmbină spiritul de aventură cu isteţimea.

stat de vorbă pe sofa. Din când în când ea se apropia de masă şi se uita la cărţile doctorului, sfătuindu-l ce să joace. Era foarte palidă, şi când s-a aplecat peste umărul lui, mi s-a părut că degetul cu care-i arăta cărţile îi tremura; dar doctorul, mişcat de drăgălăşenia ei, n-a observat dacă într-adevăr tremura.

La masă n-am mai fost atât de voioşi. Ai fi zis că ne dădeam seama cu toţii că o asemenea despărţire era neplăcută, şi cu cât se apropia, cu atât era mai neplăcută. Jack Maldon se străduia să fie foarte vorbăreţ, dar nu se simţea la largul său, ceea ce îngreuna situaţia. Şi nici Cătana-Bătrână nu contribuise, cred, la uşurarea ei amintind mereu episoade din tinereţea lui Jack Maldon.

Doctorul, însă, care socotea, sunt sigur, că mulţumită lui toată lumea era fericită, părea încântat şi nu se îndoia câtuşi de puţin că toţi petreceam de minune.

— Annie, draga mea, a zis uitându-se la ceas şi umplându-şi paharul, vremea vărului tău Jack s-a împlinit şi nu se cade să-l facem să întârzie, căci nici vremea, nici fluxul nu aşteaptă pe nimeni, iar în cazul de faţa e vorba de amândouă. *Mister* Maldon, îţi stau în faţă o lungă călătorie şi o ţară necunoscută; dar mulţi înaintea dumitale s-au măsurat cu amândouă, şi după dumneata, cât va fi lumea asta, vor veni alţii care le vor înfrunta. Vânturile cărora le vei încredinţa soarta au purtat pe calea norocului şi au adus cu bine înapoi mii şi mii de oameni.

— Oricum ai privi lucrurile, e dureros, şi-a dat cu părerea *missis* Markleham, e dureros să vezi un tânăr minunat, care a crescut sub ochii tăi, pornind spre celălalt capăt al lumii, părăsindu-şi toţi prietenii, fără a şti ce-l aşteaptă. Şi aruncându-i o privire doctorului, a adăugat: Un tânăr care face asemenea sacrificii e cu adevărat vrednic să primească mereu sprijin şi ocrotire.

— Vremea va trece repede, atât pentru dumneata, *mister* Maldon, cât şi pentru noi toţi, a urmat doctorul. Ţinând seama de mersul firesc al lucrurilor, unii dintre noi nu pot crede că vor putea să te salute la înapoiere. Dar nu ne rămâne altceva mai bun de făcut decât să nu pierdem

nădejdea, şi eu, unul, nu mi-o pierd. Nu te voi obosi cu poveţe. Ai avut multă vreme în faţă o pildă minunată în persoana verişoarei dumitale, Annie. Imită-i virtuţile cât mai îndeaproape cu putinţă.

Missis Markleham şi-a făcut vânt cu evantaiul şi a clătinat din cap.

— Drum bun, *mister* Jack, a încheiat doctorul, ridicându-se, şi toţi i-am urmat exemplul. Îţi doresc călătorie bună, succese cât mai strălucite peste mare şi să te întorci cu bine.

Am închinat cu toţii în cinstea lui Jack Maldon şi i-am strâns mâna; apoi acesta şi-a luat rămas bun de la doamne şi, cu paşi grăbiţi, s-a îndreptat spre ieşire, unde, când s-a urcat în trăsură, a fost salutat cu urale de elevii şcolii, care aşteptau în curte. M-am repezit şi eu printre ei, aflându-mă foarte aproape de trăsură în clipa când s-a pus în mişcare; şi în zgomotul şi în praful din jur mi s-a părut că l-am văzut pe Jack Maldon foarte tulburat la faţă, ţinând în mână ceva vişiniu.

După o ovaţie în cinstea doctorului şi încă una în cinstea soţiei sale, băieţii s-au risipit, iar eu m-am întors în casă, unde am găsit oaspeţii strânşi în jurul doctorului, discutând despre plecarea lui Jack Maldon, despre felul cum suportase despărţirea, despre ceea ce trebuie să fi fost în inima lui şi toate celelalte. În toiul discuţiei, *missis* Markleham a strigat deodată:

— Unde-i Annie?

Annie nu era acolo; şi toate chemările noastre au fost zadarnice, Annie n-a răspuns. Dând buzna afară din sufragerie să vedem ce se întâmplase, am găsit-o zăcând pe duşumea în hol. Am fost foarte alarmaţi, până ne-am dat seama că leşinase, şi până am văzut că, administrându-i îngrijirile obişnuite în asemenea cazuri, îşi vine în fire. Doctorul i-a luat capul pe genunchi şi, dând deoparte buclele răvăşite, a spus, uitându-se în jur:

— Biata Annie! E atât de devotată şi are un suflet atât de bun! De vină-i despărţirea de vechiul ei prieten şi tovarăş de joacă, de vărul la care ţine atât de mult! Vai, ce păcat!

Îmi pare foarte rău!

Când a deschis ochii şi a văzut unde se află şi că eram cu toţii în jurul ei, Annie s-a ridicat cu ajutorul nostru, întorcând totodată şi capul, ca să-l rezeme de umărul doctorului, sau, cine ştie, ca să-şi ascundă faţa. Ne-am întors în salon, ca s-o lăsăm singură cu doctorul şi cu maică-sa; dar dânsa a zis pare-se că se simte mai bine decât se simţise toată ziua şi că doreşte să stea cu noi, şi atunci au adus-o în salon – foarte palidă şi slăbită, mi s-a părut – şi-au aşezat-o pe sofa.

— Annie, draga mea, i-a zis *missis* Markleham, potrivindu-i rochia. Ia te uită! Ai pierdut o fundă! N-ar vrea cineva să fie atât de bun s-o caute? E din panglică vişinie.

Era funda pe care o purtase la piept. Ne-am apucat toţi s-o căutăm; sunt sigur că şi eu m-am uitat după ea peste tot, dar de găsit, n-a găsit-o nimeni.

— Nu-ţi mai aminteşti când ai avut-o ultima oară, Annie? a întrebat-o maică-sa.

M-am minunat singur cum de putuse să-mi pară palidă mai înainte, atât de tare s-a aprins la faţă când a răspuns că mai adineauri funda era încă la locul ei, dar că nu merită s-o mai căutăm.

Totuşi, am căutat-o mai departe cu toţii, dar n-am găsit-o. Ne-a rugat de câteva ori să încetăm, dar tot am mai căutat-o fără zel, e drept, până ce şi-a revenit de-a binelea, când, în cele din urmă, musafirii au plecat.

Am pornit încet spre casă, *mister* Wickfield, Agnes şi cu mine; Agnes şi cu mine admirând luna, iar *mister* Wickfield cu privirile aţintite în pământ. Când am ajuns în faţa casei, Agnes a băgat de seamă că-şi uitase săculeţul. Încântat că puteam să-i fac un serviciu, am alergat înapoi să i-l aduc.

Am intrat în sufragerie, unde-l lăsase; era pustie şi cufundată în întuneric. Văzând că uşa care dădea spre biroul doctorului era deschisă şi că acolo era lumină, am intrat să spun ce căutam şi să cer o lumânare.

Doctorul şedea într-un fotoliu, lângă cămin, iar tânăra-i soţie stătea pe un scăunaş, la picioarele lui. Zâmbind, mulţumit de sine, doctorul citea cu glas tare din manuscris

o notă explicativă sau expunerea unei teorii din interminabilul său dicţionar, iar dânsa privea în sus la el. Chipul ei avea însă o expresie cum nu mai văzusem niciodată. Era nespus de frumos, dar livid şi avea un aer absent şi vădea o groază sălbatică, de coşmar, insuflată de nu ştiu ce. Ochii îi erau măriţi, iar părul castaniu, strâns în două cozi bogate, îi cădea pe umeri şi pe rochia albă, a cărei armonie era ştirbită de lipsa fundei pierdute. Îmi amintesc foarte bine de căutătura ei, dar nici acum, când judec lucrurile cu o minte matură, nu sunt în stare să spun ce exprima. Căinţă, smerenie, ruşine, mândrie, dragoste, încredere, toate acestea le regăsesc în privirea ei; dar mai presus de toate acestea regăsesc acea groază inspirată de nu ştiu ce anume.

Când am intrat şi le-am spus de ce venisem, a tresărit. Doctorul, de asemenea, a fost tulburat, căci atunci când am adus înapoi lumânarea luată de pe masă, l-am găsit mângâind-o părinteşte pe cap, spunându-i că era un pisălog nesimţitor, pentru că se lăsase ispitit de ea să-i citească mai departe, şi poftind-o să meargă la culcare.

Dânsa l-a rugat stăruitor s-o mai lase să stea. S-o lase să simtă că se bucura de încrederea lui în noaptea aceea (am auzit-o îngăimând câteva cuvinte izolate în acest sens). Şi după ce m-a petrecut cu privirea până am ieşit pe uşă, am văzut-o cum s-a întors către el şi cum, împreunându-şi mâinile pe genunchiul lui, s-a uitat la el cu aceeaşi expresie, dar puţin mai liniştită în clipa când a reluat lectura. Această scenă m-a tulburat adânc şi multă vreme mi-a rămas întipărită în memorie, cum voi avea prilejul să povestesc la timpul potrivit.

CAPITOLUL XVII

O ÎNTÂLNIRE NEAŞTEPTATĂ

N-am mai pomenit de Peggotty de la fuga mea din Londra; dar bineînţeles că îndată ce am fost primit în casa de la Dover, i-am trimis o scrisoare, şi apoi, când mătuşa a hotărât să mă ia sub ocrotirea ei, i-am scris alta, mai lungă, în care i-am povestit totul de-a fir a păr. Când am fost dat la şcoala doctorului Strong, i-am scris din nou, zugrăvindu-i viaţa fericită ce duceam şi perspectivele de viitor. Niciodată n-aş fi putut să-mi procur o mai mare plăcere cheltuind banii dăruiţi de *mister* Dick decât aceea pe care am simţit-o trimiţându-i prin poştă lui Peggotty, în ultima scrisoare, o jumătate de guinee de aur, ca să-mi plătesc datoria; şi abia în această scrisoare i-am povestit despre lunganul cu căruciorul tras de un măgar.

La toate acestea Peggotty mi-a răspuns dacă nu cu conciziunea, cel puţin cu promptitudinea unui funcţionar comercial. Şi-a cheltuit toate resursele (care, în scris, fireşte, erau destul de modeste) străduindu-se să-şi exprime sentimentele în legătură cu călătoria mea. Patru feţe pline de începuturi de fraze incoerente sau exclamative, rămase fără altă încheiere decât pete, n-au fost în stare să-i uşureze năduful. Dar pentru mine petele erau mai grăitoare decât cea mai desăvârşită compunere, căci făceau dovada că Peggotty plânsese tot timpul cât avusese hârtie în faţă, şi oare ce altceva mi-aş fi putut dori?

Mi-am dat seama destul de lesne că simţămintele ei faţă de mătuşa nu erau încă prea amicale. Pornirea împotriva ei prea era adânc înrădăcinată, şi veştile prea erau proaspete. Niciodată nu cunoaştem oamenii, mi-a scris ea; faptul că *miss* Betsey se arată atât de deosebită de cum ni se păruse are o Morală! Acesta era chiar cuvântul ei. De bună seamă se mai temea de *miss* Betsey, căci în salutările respectuoase ce i le trimitea era multă sfiiciune; şi, judecând după repetatele ei aluzii cum că, la cerere, era oricând gata să-mi trimită bani de diligenţă ca să vin la Yarmouth, nu încape îndoială că se temea şi de mine, părându-i-se c-ar fi cu putinţă ca foarte curând s-o şterg din nou.

Mi-a dat între altele o veste care m-a mâhnit adânc, şi

anume: că mobila din casa părintească fusese vândută şi că *mister* Murdstone şi soră-sa plecaseră şi că încuiaseră casa, urmând s-o dea cu chirie sau s-o vândă. Dumnezeu mi-e martor că, de când se mutaseră acolo, nu mai avusesem parte de casa aceea, dar mă durea inima la gândul că bătrâna locuinţă fusese părăsită, că în grădină creşteau bălăriile şi că un strat gros şi jilav de frunze veştede îi acoperea potecile. Auzeam parcă viforul urlând în preajma ei, îmi închipuiam ploaia rece bătând în, geamuri şi luna plimbându-şi fantomele pe pereţii odăilor pustii şi veghind asupra singurătăţii lor noaptea toată. Şi m-am gândit din nou la mormântul aflat în curtea bisericii şi mi s-a părut că şi casa părintească murise şi că toate câte erau legate de tata şi mama se spulberaseră în vânt.

Alte noutăţi n-am găsit în scrisorile lui Peggotty. *Mister* Barkis, spunea ea, era un soţ cum nu se poate mai bun, deşi cam strâns la pungă; dar oameni fără cusur nu există, şi cusururi avea şi ea destule (eu, unul, însă, zău nu-i ştiu niciunul); şi *mister* Barkis îmi trimitea salutări, şi-mi dădea de ştire că odăiţa mea mă aştepta oricând. *Mister* Peggotty era sănătos, şi Ham era sănătos, şi *missis* Gummidge era suferindă, iar micuţa Em’ly n-a vrut să-mi trimită o salutare drăgăstoasă, spunând că Peggotty n-avea decât să-mi trimită dacă vrea.

I-am împărtăşit mătuşii toate veştile primite, în afară de cea cu privire la Em’ly, fiindcă instinctul îmi spunea că faţă de dânsa nu s-ar fi arătat prea îngăduitoare. Cât timp am fost nou la şcoala doctorului Strong, mătuşa a venit de mai multe ori la Canterbury să mă vadă, dar întotdeauna la ceasurile cele mai nepotrivite, vrând, pesemne, să mă ia pe neaşteptate. Încredinţându-se însă că eram silitor şi mă purtam bine şi auzind de peste tot că făceam progrese însemnate la învăţătură, şi-a întrerupt curând aceste vizite. O vedeam sâmbăta, la trei sau patru săptămâni o dată, când mergeam să mă ospătez la Dover, iar pe *mister* Dick miercurea, din două în două săptămâni, când sosea cu diligenţa la prânz şi rămânea cu mine până a doua zi dimineaţă.

Mister Dick nu pornea niciodată la drum fără o mapă de piele, conţinând provizii de hârtie de scris şi memoriul; căci în privinţa acestui document ajunsese la concluzia că nu mai avea timp de pierdut şi trebuia neapărat să-l termine.

Mister Dick avea o slăbiciune pentru turta dulce. Pentru ca vizitele pe care mi le făcea să-i fie mai plăcute, mătuşa îmi spusese să mă înţeleg cu stăpânul unei cofetării să-i dea în cont, cu condiţia ca niciodată să nu-i servească turtă dulce de mai mult de un şiling pe zi. Această împrejurare, precum şi faptul că toate notele de plată de la micul han unde trăgea erau prezentate spre achitare mătuşii m-au făcut să cred că lui *mister* Dick nu îi era îngăduit decât să-şi zornăie banii în buzunar, nu însă să-i şi cheltuiască. Am aflat ulterior că într-adevăr aşa stăteau lucrurile, sau cel puţin că dânsul se înţelesese cu mătuşa să-i dea socoteală de orice ban cheltuit. Întrucât nici prin gând nu-i trecea s-o tragă pe sfoară şi mereu se străduia să-i facă pe plac, ajunsese foarte chibzuit în mânuirea banilor. În această privinţă, ca şi în toate celelalte, *mister* Dick era convins că mătuşa era cea mai înţeleaptă şi cea mai extraordinară femeie din lume; de altfel, mi-a spus acest lucru în repetate rânduri, în cea mai mare taină, şi totdeauna cu glas foarte scăzut.

— Trotwood, mi-a zis cu un aer misterios *mister* Dick într-o miercuri, după ce-mi făcuse iar această destăinuire, cine-i bărbatul acela care se ascunde în preajma casei noastre şi o sperie?

— O sperie pe mătuşa?

Mister Dick a dat din cap.

— Credeam că nimic n-ar putea s-o sperie, căci e... (de aici înainte a urmat în şoaptă) să nu o spui mai departe... e cea mai înţeleaptă şi cea mai extraordinară femeie din lume.

Şi după ce a rostit aceste cuvinte, s-a tras înapoi, să observe efectul făcut asupra mea de această destăinuire.

— De venit întâia oară, mi-a zis *mister* Dick, a venit prin... stai să văd... 1649 este anul când a fost executat regele Carol I. Pare-mi-se că aşa mi-ai spus, 1649, nu?

— Da, *sir.*

— Nu prea se potriveşte, mi-a răspuns *mister* Dick, clătinând din cap, nedumerit. Nu-mi vine să cred c-aş fi atât de bătrân.

— Nu cumva în anul acela s-a ivit şi bărbatul despre care mi-aţi vorbit? l-am întrebat.

— Fireşte! a adeverit *mister* Dick. Nu prea văd cum s-ar fi putut întâmpla chiar în anul acela, Trotwood. Data ai luat-o dintr-un manual de istorie?

— Da, *sir.*

— Presupun că istoria nu minte niciodată, sau mă înşel eu oare? m-a întrebat *mister* Dick cu o licărire de nădejde.

— Vai, *sir,* desigur că nu! i-am răspuns eu foarte hotărât.

Eram tânăr şi naiv, şi chiar credeam că istoria nu minte.

— Nu pricep, mi-a zis *mister* Dick, clătinând din cap. E ceva care nu merge. În orice caz, bărbatul acela a venit întâia oară scurt timp după ce s-a săvârşit greşeala de a trece în capul meu o parte din zăpăceala ce domnea în mintea lui Carol I. Tocmai ieşisem să mă plimb pe înserate, după ceai, cu *miss* Trotwood, când l-am zărit lângă casă.

— Se plimba de colo până colo?

— Dacă se plimba de colo până colo? a repetat *mister* Dick. Stai niţel. Să-mi aduc aminte. Nu… nu! Nu se plimba de colo până colo.

Ca s-o scurtez, l-am întrebat ce anume *făcea* omul cu pricina.

— Păi, nici nu era acolo, mi-a răspuns *mister* Dick, până când deodată s-a ivit în spatele mătuşii şi i-a şoptit ceva. Dânsa s-a întors şi a leşinat, iar eu am rămas neclintit şi m-am uitat la el, şi atunci a plecat; ceea ce mi se pare de neînţeles e că din ziua aceea s-a ascuns (în pământ sau altundeva) şi nu s-a mai arătat niciodată!

— Şi de atunci a *rămas* ascuns? l-am întrebat.

— Nu încape îndoială! mi-a răspuns *mister* Dick, dând din cap cu un aer grav. Nu s-a mai arătat niciodată până aseară! Tocmai ne plimbam aseară, când iarăşi s-a ivit în spatele ei şi l-am recunoscut.

— Şi din nou a speriat-o pe mătuşa?

— A apucat-o tremuriciul, mi-a zis *mister* Dick, prinzând a dârdâi şi a clănţăni din dinţi. S-a ţinut de uluci. A plâns. Dar ascultă, Trotwood, vino mai aproape, a adăugat. Şi m-a tras lângă el ca să mă întrebe în şoaptă: Oare de ce i-o fi dat bani, la lumina lunii?

— O fi fost poate vreun cerşetor.

Mister Dick a clătinat din cap, respingând această ipoteză, după ce a repetat de mai multe ori, foarte hotărât: „Nu, nu era cerşetor, nu era cerşetor, nu era cerşetor!“ Mi-a povestit apoi că pe la miezul nopţii, la lumina lunii, o văzuse de la fereastră pe mătuşa cum îi dăduse bani omului cu pricina, care se afla în faţa gardului grădinii, şi cum omul se făcuse nevăzut – intrând pesemne în pământ – căci nu se mai arătase după aceea, iar mătuşa se înapoiase grăbită şi se strecurase pe furiş în casă şi că nici dimineaţa nu fusese în apele ei; şi asta nu-i dădea pace lui *mister* Dick.

La început n-am avut nicio îndoială că necunoscutul trebuia să fie vreo închipuire de-a lui *mister* Dick, cum era şi aceea cu nefericitul rege de la care i se trăseseră atâtea necazuri; dar când m-am gândit mai bine, m-am întrebat dacă nu cumva, în două rânduri, se făcuse încercarea sau doar se schiţase încercarea d a-l răpi pe bietul *mister* Dick de sub ocrotirea mătuşii şi dacă nu cumva mătuşa, care, precum singură mărturisise, ţinea atât de mult la el, nu fusese silită să-i răscumpere cu bani liniştea şi pacea. Şi fiindcă eram şi eu foarte ataşat de *mister* Dick şi ţineam la mulţumirea lui, temerile mele au întărit această bănuială, şi multă vreme după aceea, în fiecare a doua miercuri, când trebuia să vină, mi se strecura în suflet o nelinişte ce mă făcea să mă îndoiesc că va veni ca de obicei. De fiecare dată, însă, cobora din diligenţă, cărunt, zâmbitor şi mulţumit, şi niciodată nu mi-a mai pomenit de bărbatul acela, care era în stare s-o sperie pe mătuşa.

Miercurile acestea erau cele mai fericite zile din viaţa lui *mister* Dick; de altfel, erau foarte plăcute şi pentru mine. Curând l-au cunoscut toţi elevii şcolii şi, cu toate că nu lua parte la niciunul din jocurile noastre, în afară de înălţarea

zmeului, urmărea cu acelaşi interes ca oricare dintre noi întrecerile noastre. De câte ori nu l-am văzut asistând cu sufletul la gură la o partidă de bile sau de titirez, abia ţinându-şi suflarea în momentele critice! De câte ori, când ne jucam de-a uliul şi porumbeii nu l-am zărit cocoţat pe o moviliţă, fluturându-şi pălăria deasupra capului cărunt şi îndemnându-ne să nu ne lăsăm, fără a se mai gândi la capul regelui Carol martirul, cu desăvârşire furat de joaca noastră!

De câte ori, vara, orele petrecute pe terenul de *cricket,* nu s-au prefăcut pentru el în clipe de fericire! De câte ori nu l-am văzut, iarna, cu nasul vânăt, înfruntând zăpada şi vântul de răsărit, privind extaziat, băieţii care se dădeau cu săniuţele pe costişă şi bătând din palme cu mănuşi de lână cu tot!

Toată lumea îl îndrăgea, şi inventivitatea şi îndemânarea lui în lucrurile mărunte depăşeau orice închipuire! Ştia feluri şi chipuri de a tăia portocalele, pe care nici că le bănuise vreunul dintre noi. Se pricepea să facă un vaporaş din orice, chiar dintr-o surcea. Putea să meşterească din oase de peşte figuri de şah; din cărţi vechi de joc, care romane; din mosorele, roţi cu spiţe, iar din sârmă veche, colivii. Dar mai ales era neîntrecut în privinţa obiectelor din sfoară şi paie; ajunsesem să credem cu toţii că din sfoară şi paie era în stare să facă orice.

În scurt timp faima lui *mister* Dick s-a răspândit pretutindeni. După câteva vizite, doctorul Strong m-a întrebat despre el şi i-am spus tot ce aflasem din gura mătuşii, ceea ce l-a făcut atât de curios, încât m-a rugat să i-l prezint când va veni să mă viziteze rândul viitor. După ce i-am făcut cunoştinţă cu *mister* Dick, doctorul poftindu-l ca, ori de câte ori nu mă va găsi la staţia diligentei, să vină la şcoală şi, aşteptând încheierea programului, să se odihnească, *mister* Dick s-a obişnuit să vină la şcoală şi să se plimbe prin curte, aşteptându-mă, căci miercurea se întâmpla adesea să ieşim mai târziu din clasă. Astfel a cunoscut-o şi pe tânăra şi frumoasa soţie a doctorului (care părea mai palidă acum; se arăta mult mai rar şi nu mai era

veselă ca înainte, dar rămăsese la fel de frumoasă) şi, încetul cu încetul, a legat prietenie cu toată lumea şi s-a încumetat să intre chiar în clădirea şcolii şi să mă aştepte. Se aşeza întotdeauna în acelaşi colţ:, pe acelaşi taburet, care în cinstea lui a fost poreclit „Dick“, şi stătea ţinându-şi capul cărunt plecat înainte, trăgând cu urechea şi arătând o adâncă veneraţie pentru învăţătura pe care niciodată nu fusese în stare să şi-o însuşească.

Aceeaşi veneraţie o manifesta *mister* Dick şi pentru doctorul Strong, socotindu-l cel mai subtil şi mai desăvârşit filosof din câţi au fost vreodată. A trecut vreme îndelungată înainte ca *mister* Dick să îndrăznească a-i vorbi doctorului altfel decât cu capul descoperit; şi chiar după ce s-au împrietenit şi au început să se plimbe împreună prin acea parte a grădinii pe care o numeam „Aleea doctorului“, *mister* Dick tot îşi mai scotea din când în când pălăria ca să-şi arate respectul faţă de înţelepciune şi ştiinţă. Cum s-a întâmplat ca în cursul acestor plimbări doctorul s-a apucat să-i citească fragmente din faimosul dicţionar, nu am reuşit să aflu niciodată; se prea poate că la început a avut impresia că le citeşte doar pentru sine. În orice caz, şi acest lucru a devenit un obicei, iar *mister* Dick, care-l asculta cu faţa strălucitoare de mândrie şi încântare, era încredinţat că nu exista nicio carte mai încântătoare decât dicţionarul.

Când îmi aduc aminte cum se plimbau în sus şi în jos prin faţa ferestrelor clasei – doctorul, cu zâmbetul său blajin, agitând din când în când manuscrisul sau dând grav din cap, în timp ce citea, iar *mister* Dick ascultând, captivat, cu biata lui minte purtată domol, Dumnezeu ştie unde, pe aripile cuvintelor neînţelese – mi se pare că aceasta o una din scenele cele mai plăcute şi mai liniştitoare din câte mi-a fost dat să văd. Mi se pare c-ar fi putut să continue a se plimba aşa în sus şi în jos de-a pururi şi omenirea ar fi fost mai fericită. De fapt, miile de întâmplări în jurul cărora se face atâta caz nu prezintă pentru ea sau pentru mine nici pe jumătate atâta interes.

Foarte curând, *mister* Dick s-a împrietenit şi cu Agnes şi, venind mereu pe la noi, a făcut cunoştinţă şi cu Uriah.

Amiciţia noastră, care, pe zi ce trecea, devenea mai strânsă, se bizuia pe următoarea situaţie foarte ciudată: cu toate că venea să mă vadă în calitate de tutore, *mister* Dick, ori de câte ori avea cea mai mică îndoială, în orice privinţă, îmi cerea şi îmi urma povaţa; nu numai pentru că preţuia mult înnăscuta agerime a minţii mele, ci şi pentru că socotea că moştenisem o bună parte din înţelepciunea mătuşii.

Într-o joi dimineaţă, pe uliţă, când îl petreceam pe *mister* Dick de la han la staţia diligenţei, înainte de a mă duce la şcoală (căci avusesem o oră înainte de gustarea de dimineaţă), am dat nas în nas cu Uriah, care mi-a amintit făgăduiala că voi veni într-o zi să iau ceaiul cu dânsul şi cu maică-sa; şi înclinându-se foarte adânc, a adăugat:

— De altfel, *master* Copperfield, nici nu m-am aşteptat să vă ţineţi făgăduiala, fiindcă suntem oameni atât de umili şi de neînsemnaţi.

Nu mă dumirisem încă dacă Uriah mi-era simpatic sau dacă mi-era nesuferit: cum stam aşa pe uliţă, privindu-l drept în faţă, aveam mari îndoieli în această privinţă. Dar nevrând să mă creadă îngâmfat, i-am răspuns că nu aşteptam decât să mă poftească.

— O, dacă-i aşa, *master* Copperfield, mi-a zis Uriah, şi dacă într-adevăr faptul că suntem atât de neînsemnaţi nu vă împiedică, n-aţi vrea să poftiţi azi după-amiază? Dar dacă suntem prea neînsemnaţi, vă rog să nu vă sfiiţi, *master* Copperfield, şi să-mi spuneţi; ne dăm prea bine seama de situaţie.

I-am spus că-i voi cere voie lui *mister* Wickfield şi, dacă acesta nu va avea nimic împotrivă, lucru de care nu mă îndoiam, voi veni cu plăcere. Şi în după-amiaza aceea pe la 6, joia fiind una din zilele când biroul se închidea mai devreme, m-am dus la Uriah şi i-am spus că eram gata de plecare.

— Vă asigur că mama va fi foarte mândră, mi-a zis el când am pornit împreună. Vreau să spun că s-ar simţi mândră, dacă mândria n-ar fi un păcat, *master* Copperfield.

— Azi-dimineaţă totuşi n-ai pregetat să presupui că eu aş

fi mândru! i-am întors eu.

— Vai, nu, *master* Copperfield, a protestat Uriah. Vai, vă rog să mă credeţi! Nici prin gând nu mi-a trecut una ca asta! Nu v-aş fi socotit câtuşi de puţin mândru dac-aţi fi găsit că suntem prea neînsemnaţi pentru dumneavoastră. Pentru că suntem într-adevăr tare umili şi neînsemnaţi.

— Ai mai studiat tot atât de mult în ultima vreme? l-am întrebat, ca să schimb vorba.

— Vai, *master* Copperfield, mi-a răspuns Uriah, plecându-şi privirea, lecturile mele nu înseamnă nici pe departe studiu. Mi-am mai petrecut şi eu un ceas sau două, seara, cu cartea lui *mister* Tidd.

— Îmi închipui că trebuie să fie cam încâlcit.

— Pentru *mine* e uneori încâlcit, mi-a răspuns el. Nu ştiu însă unui om înzestrat cum i-ar părea.

Bătând pe bărbie cu două degete ale dreptei sale scheletice tactul unei melodii, a urmat în timp ce mergeam:

— Vedeţi, *master* Copperfield, sunt în cartea lui *mister* Tidd cuvinte şi termeni latineşti care pun la grea încercare un cititor ca mine, având cunoştinţe atât de neînsemnate.

— Ai vrea să înveţi latina? l-am întrebat pe neaşteptate. Ţi-as da cu plăcere lecţii, pe măsură ce învăţ şi eu.

— Vai, vă mulţumesc, *master* Copperfield, mi-a răspuns, dând din cap. E într-adevăr foarte drăguţ că-mi faceţi aceasta propunere, dar prea sunt neînsemnat ca s-o pot primi.

— Ce prostie, Uriah!

— Vai, vă rog să mă iertaţi, *master* Copperfield, vă sunt foarte îndatorat şi mi-ar face o deosebită plăcere, vă asigur, dar sunt mult prea neînsemnat. Se găsesc şi aşa destui care mă calcă în picioare numai pentru că sunt de jos, dară-mi-te când o să-i jignesc şi cu învăţătura? Nu-i de nasul meu învăţătura. Pentru unul ca mine e mai sănătos să nu năzuiască prea sus, *master* Copperfield. Dacă vrea să trăiască liniştit, trebuie sa rămână umil, neînsemnat!

Niciodată nu l-am văzut cu gura mai rânjită, şi cele două cute din obraz mai adânci decât în clipa când mi-a făcut această declaraţie. Şi tot timpul dădea din cap, înclinându-

se cu modestie.

— Cred că greşeşti, Uriah, i-am zis. Îndrăznesc să spun că, dacă ai vrea, te-aş putea învăţa câte ceva.

— Vai, nu mă îndoiesc câtuşi de puţin, *master* Copperfield. Numai că dumneavoastră, nefiind o persoană neînsemnată ca mine, nu sunteţi în stare să vedeţi lucrurile cum sunt pentru cei neînsemnaţi. Nu vreau ca, învăţând, să-i stârnesc pe cei care sunt mai presus ca mine. Vă mulţumesc. Sunt mult prea umil şi neînsemnat. Iată *master* Copperfield, umila-mi locuinţă!

Am intrat de-a dreptul din stradă într-o încăpere scundă, demodată, şi am găsit-o acolo pe *missis* Heep, care semăna leit cu Uriah, numai că era mai mică. M-a primit cu adânci plecăciuni şi m-a rugat s-o iert că-şi sărută fiul în faţa mea, adăugând că, deşi erau oameni de jos, se iubeau unul pe altul, ceea ce nu putea căşuna niciun rău nimănui. Încăperea, foarte curată, era despărţită în două: jumătate bucătărie, jumătate sufragerie. Dar nu era deloc plăcută. Ceştile de ceai erau pregătite pe masă, iar ceainicul fierbea pe sobă. Se mai aflau în odaie un scrin cu pupitru, la care seara, câteodată, citea sau scria Uriah; mapa albastră a lui Uriah, din care se revărsau tot felul de hârtii; un teanc de cărţi, în frunte cu cartea lui *mister* Tidd; într-un colţ se afla un bufet; afară de asta, mobilele obişnuite. Nu-mi amintesc să fi fost vreun obiect anume care să fi dat o impresie de strâmtorare, de calicie sau de posomoreală; întreaga încăpere însă dădea această impresie.

Din umilinţă, pare-se, *missis* Heep mai purta doliu. Deşi trecuse multă vreme de la moartea lui *mister* Heep, mai purta doliu. Făcuse un oarecare compromis numai în ce privea boneta; altfel, purta haine cernite, ca în primele zile ale văduviei.

— Ziua asta, când *master* Copperfield a venit în vizită la noi, a zis ea turnând ceaiul, nu se cade să fie uitată, Uriah.

— Am zis eu, mamă, c-aşa vei socoti, i-a răspuns el.

— Aş fi vrut ca taică-tău să mai fi trăit să vadă şi el ce musafir avem astăzi, a zis *missis* Heep.

M-am simţit stânjenit de aceste cuvinte; dar în acelaşi

timp mi-a făcut plăcere să fiu tratat ca un oaspe de vază şi mi s-a părut că *missis* Heep este o femeie agreabilă.

— Uriah al meu de multă vreme aştepta ziua asta, a urmat *missis* Heep. Se temea că n-o să veniţi, pentru că prea suntem umili şi neînsemnaţi, şi această temere am împărtăşit-o şi eu. Neînsemnaţi suntem, neînsemnaţi am fost şi neînsemnaţi vom rămâne în vecii vecilor.

— Sunt sigur, doamnă, că n-aveţi niciun motiv să vă desconsideraţi, i-am răspuns, afară doar dacă vă face plăcere.

— Vă mulţumesc, *sir,* mi-a zis *missis* Heep. Ne cunoaştem lungul nasului şi nu ne plângem defel.

Mi-am dat seama că, treptat, *misis* Heep se apropiase de mine, iar că Uriah trecuse în faţa mea, şi amândoi începuseră să mă servească cu tot ce era mai bun pe masă. La drept vorbind, nu prea erau cine ştie ce delicatese pe masă, dar preţuind mai mult gândul decât fapta, am găsit că erau foarte atenţi cu mine. Apoi îndată au început să vorbească despre mătuşi, şi atunci le-am povestit de mătuşa mea; şi despre părinţi, şi atunci le-am povestit despre ai mei; după aceea *missis* Heep a început să vorbească despre taţii vitregi, şi atunci am început să le vorbesc de al meu; dar îndată mi-am luat seama, pentru că mi-am adus aminte de sfatul mătuşii de a nu atinge acest subiect. Dar aşa cum un dopuşor nu poate sta împotrivă unei perechi de tirbuşoane, sau aşa cum un dinte de lapte este pierdut în faţa unei perechi de dentişti, sau aşa cum o biată mingişoară cu pene[109] nu poate face nimic în faţa a două palete, nici eu n-am putut ţine piept atacurilor lui Uriah şi ale mamei sale.

Au făcut cu mine ce au vrut; cu atâta iscusinţă au scos de la mine lucruri pe care n-aş fi vrut să le spun, încât mi-e şi ruşine când mă gândesc; mai ales că, în naivitatea mea

---

[109] Este vorba de mingea de plută cu coroniţă de pene folosită în jocul sportiv cunoscut în ţările anglo-saxone sub numele de *badminton:* la noi; acest joc fiind adus din Franţa, a fost desemnat şi sub numele de „volan“ (de la fr. *volant*.)

de copil, eram întrucâtva mândru de încrederea ce le arătam şi mă consideram protectorul prea respectuoaselor mele gazde.

Se iubeau cu adevărat, asta era limpede. Fără nicio îndoială, asta m-a impresionat; dar împotriva măiestriei cu care unul ducea mai departe vorba începută de celălalt eram lipsit de orice apărare. După ce au aflat tot ce au poftit despre mine (numai despre episodul „Murdstone & Grinby“ şi despre fuga mea din Londra n-am suflat niciun cuvânt), au trecut la *mister* Wickfield şi la Agnes. Uriah trimitea mingea mamei sale, iar *missis* Heep o prindea şi i-o arunca înapoi lui Uriah, care o păstra un moment, pentru ca după aceea iarăşi să i-o arunce mamei sale şi aşa mai departe, de la unul la altul, până ce n-am ştiut la cine se află mingea şi m-am zăpăcit de-a binelea. De altfel, şi mingea se schimba mereu. Ba era *mister* Wickfield, ba era Agnes, ba era bunătatea fără pereche a lui *mister* Wickfield, ba era admiraţia mea pentru Agnes; ba era clientela şi veniturile lui *mister* Wickfield, ba era viaţa noastră de familie, seara, după cină; ba era vinul ce-l bea *mister* Wickfield şi pricina care-l făcea să bea şi părerea de rău că bea peste măsură; ba una, ba alta, şi apoi toate la un loc; şi fără a avea impresia c-aş vorbi prea mult sau aş face altceva decât să-i încurajez din când în când, de teamă să nu se arate iar copleşiţi de nimicnicia lor şi de marea cinste ce o constituia vizita mea, m-am pomenit că le destăinuisem fel de fel de lucruri pe care n-ar fi trebuit să le destăinuiesc, şi am fost în măsură să judec efectul după freamătul nărilor lui Uriah.

Am început să mă simt cam prost şi aş fi vrut să-mi închei vizita, când cineva, după ce trecuse pe stradă prin faţa uşii lăsate larg deschisă ca să se aerisească odaia, în care era cald, vremea fiind foarte blânda pentru acel anotimp, s-a întors din drum, a aruncat o privire înăuntru şi a intrat, exclamând cu glas tare:

— Copperfield! Să fie oare cu putinţă?

Era *mister* Micawber! *Mister* Micawber, cu monoclul şi bastonul şi cu gulerul său, cu aerul său îndatoritor şi cu

acelaşi ton protector în glas, *mister* Micawber în persoană!

— Dragul meu Copperfield, mi-a zis *mister* Micawber, întinzându-mi mâna, aceasta-i o întâlnire menită să învedereze nestatornicia şi nesiguranţa celor lumeşti... într-un cuvânt, e o întâlnire extraordinară! Mergeam aşa, pe stradă, şi chibzuiam că nu se poate să nu-mi surâdă şi mie norocul (sunt foarte optimist în clipa de faţă), când, deodată, dau peste un tânăr, dar scump prieten, legat de perioada cea mai zbuciumată a vieţii mele; aş putea spune: de momentul crucial al vieţii mele. Copperfield, dragul meu prieten, ce mai faci?

N-aş putea spune – într-adevăr, *n-aş* putea spune – c-am fost bucuros să-l întâlnesc pe *mister* Micawber acolo; totuşi, am fost bucuros să-l văd şi i-am strâns călduros mâna, întrebându-l de *missis* Micawber.

— Mulţumesc, mi-a răspuns *mister* Micawber, cu acelaşi gest ca şi altădată, cuibărindu-şi bărbia în guler. E pe cale să se întremeze. Într-un cuvânt, gemenii nu-şi mai trag hrana de la izvoarele naturii, mi-a destăinuit *mister* Micawber într-un acces de sinceritate, i-a înţărcat, şi acum *missis* Micawber mă însoţeşte în călătoria mea. O să se bucure mult să reînnoiască prietenia cu un om care, în toate privinţele, s-a dovedit un vrednic închinător la sfântul altar al prieteniei.

I-am spus c-aş fi încântat s-o văd.

— Eşti foarte drăguţ, mi-a zis *mister* Micawber.

Şi zâmbind, *mister* Micawber şi-a cuibărit din nou bărbia în plastron şi şi-a rotit ochii jur împrejur.

— Pe tânărul meu prieten Copperfield nu l-am găsit singur, a urmat foarte îndatoritor *mister* Micawber, fără a se adresa cuiva anume, ci la masă, în tovărăşia unei doamne văduve şi a unui tânăr care pesemne este odrasla ei, într-un cuvânt, a zis *mister* Micawber cuprins de un nou acces de sinceritate, fiul ei. Va fi o cinste pentru mine să le fiu prezentat.

N-am avut altă ieşire în această situaţie decât să-i fac lui *mister* Micawber cunoştinţă cu Uriah Heep şi cu maică-sa; şi asta am făcut. În vreme ce ei se ploconeau adânc în faţa

lui, *mister* Micawber a luat loc făcând un gest foarte curtenitor cu mâna.

— Orice prieten al prietenului meu Copperfield, a zis *mister* Micawber, este în drept să-mi ceară orice.

— Suntem prea neînsemnaţi, *sir,* fiul meu şi cu mine, i-a zis *missi*s Heep, ca să ne putem numi prietenii lui *master* Copperfield. A avut bunătatea să poftească să ia ceaiul cu noi şi îi suntem foarte recunoscători pentru asta; cum vă suntem şi dumneavoastră, *sir* pentru atenţia ce ne-aţi acordat.

— *Ma'am,* sunteţi cât se poate de îndatoritoare, i-a răspuns *mister* Micawber, făcându-i o plecăciune. Şi tu, Copperfield, cu ce te ocupi? Tot cu negoţul de vinuri?

Eram cât se poate de nerăbdător să-l văd pe *mister* Micawber plecat de acolo; şi luându-mi pălăria în mână, foarte îmbujorat la faţă, i-am răspuns că urmam la şcoala doctorului Strong.

— La şcoală? s-a mirat *mister* Micawber, ridicând sprâncenele. Sunt foarte fericit s-aud acest lucru. Cu toate că un spirit ca acela al prietenului meu Copperfield, a urmat el adresându-se lui Uriah şi maică-sii, un spirit care a dobândit o cunoaştere adâncă a oamenilor şi a vieţii, n-ar mai avea nevoie de învăţătură, totuşi, e ca un pământ bogat, din care poate răsări o vegetaţie luxuriantă... într-un cuvânt, a încheiat *mister* Micawber zâmbind, cuprins de un nou acces de sinceritate, într-un cuvânt, e un spirit capabil să-i asimileze pe clasici în toată întinderea lor.

Împreunându-şi încet mâinile lungi şi deşirate, Uriah se îndoi de la mijloc, ca să arate că împărtăşea întru totul această înaltă preţuire a însuşirilor mele.

— N-aţi vrea să mergem s-o vedem pe *missis* Micawber? l-am întrebat, ca să-l fac să se urnească.

— Să mergem, Copperfield, dacă vrei să-i faci această plăcere, mi-a răspuns *mister* Micawber, ridicându-se. Nu mă sfiesc să afirm aici, în faţa prietenilor noştri, că sunt un om care, vreme de câţiva ani, a avut de înfruntat mari greutăţi băneşti.

Eram sigur că nu va scăpa prilejul de a spune ceva de

felul ăsta; totdeauna îi plăcea să se laude cu greutăţile lui.

— Uneori m-am ridicat deasupra acestor greutăţi. Alteori greutăţile m-au... într-un cuvânt, m-au doborât. Au fost împrejurări când am izbutit să le lovesc în faţă; au fost şi împrejurări când, covârşit de mulţimea lor, m-am văzut nevoit să dau înapoi şi să-i spun soţiei, folosind cuvintele lui Cato[110]: „Ai dreptate, Platon. Acum totul s-a sfârşit. Nu mai sunt în stare să lupt!“ Dar niciodată în viaţa mea, a adăugat *mister* Micawber, n-am avut o mulţumire mai mare decât când am putut să-mi vărs amarul (dacă acest cuvânt este în măsură să îmbrăţişeze toate supărările ce pot fi pricinuite de nişte ordonanţe de sechestru sau de nişte poliţe plătibile în termen de două sau patru luni). N-am avut mulţumire mai mare, zic, decât când am putut să-mi vărs amarul la pieptul prietenului meu Copperfield. Şi *mister* Micawber şi-a încheiat acest frumos omagiu, spunând: Bună seara, *mister* Heep! Al dumneavoastră servitor, *missis* Heep! şi apoi, împreună cu mine, a ieşit foarte ceremonios din casă şi, călcând foarte apăsat pe caldarâm, am pornit-o înainte, fredonând un cântec.

Mister Micawber trăsese la un mic han, unde ocupa o odăiţă care duhnea a tutun şi nu era despărţită de sala de consumaţie decât printr-un perete de paianta. Cred că se afla chiar deasupra bucătăriei, pentru că prin crăpăturile duşumelei pătrundea un miros de untură încinsă, iar pereţii erau îmbrobonaţi. Mi-am dat seama, după mirosul de alcool şi după clinchetul paharelor, că tejgheaua trebuie să fie şi ea pe aproape. În această odăiţă, culcată pe o mică sofa, deasupra căreia spânzura un tablou înfăţişând un cal de curse, am găsit-o pe *missis* Micawber, cu capul lângă cămin şi atingând cu picioarele borcanul de muştar aflat pe măsuţa din celălalt capăt al încăperii. *Mister* Micawber, care a intrat cel dintâi, i-a spus:

— Draga mea, dă-mi voie să-ţi prezint un elev al doctorului Strong.

Cu timpul, mi-am dat seama că *mister* Micawber, cu

[110] Marcus Porcius Cato din Utica (95-46 î.e.n.), filozof roman

toate că niciodată n-a reuşit să memoreze ce vârstă şi ce stare civilă am, a ţinut foarte bine minte că eram elevul doctorului Strong, pentru că i se părea distins şi semnificativ.

Missis Micawber a rămas uluită, dar s-a bucurat foarte mult când m-a văzut. Şi eu eram încântat s-o văd şi, după ce ne-am salutat cât se poate de afectuos, am luat loc lângă ea, pe sofa.

— Draga mea, i-a zis *mister* Micawber, dacă vrei tu să-i explici lui Copperfield actuala noastră situaţie, căci nu încape îndoială că e dornic s-o cunoască, eu am să mă duc puţin să citesc ziarul, să văd, poate găsesc ceva la mica publicitate.

— Eram încredinţat că sunteţi la Plymouth, i-am spus, după ce *mister* Micawber a ieşit.

— Dragul meu Copperfield, mi-a răspuns ea, am fost la Plymouth.

— Spre a fi la faţa locului.

— Chiar aşa, mi-a zis *missis* Micawber. Spre a fi la faţa locului. Dar adevărul e că Vama n-are nevoie de oameni talentaţi. Cu toată influenţa de care se bucură acolo, familia mea n-a izbutit să-i facă rost de o slujbă la Vamă unui om capabil ca *mister* Micawber. Au preferat să *nu* aibă printre ei un om atât de capabil ca *mister* Micawber. Prezenţa lui ar fi scos la iveală lipsurile celorlalţi. Şi nu vreau să-ţi ascund, dragă Copperfield, că acea ramură a familiei mele care e stabilită la Plymouth, când l-a văzut pe *mister* Micawber sosind, însoţit de mine, de micuţul Wilkins, de surioara acestuia şi de cei doi gemeni, nu l-a primit cu căldura la care era îndreptăţit să se aştepte, ca unul ce abia fusese eliberat din închisoare. De fapt, a adăugat în şoaptă *missis* Micawber, dar să nu spui mai departe, am fost primiţi cu răceală.

— Îmi pare rău! am exclamat.

— Da, a încuviinţat *missis* Micawber. E dureros să vezi omenirea în această lumină, *master* Copperfield, dar primirea ce ni s-a făcut a fost cât se poate de rece. Nu încape nicio îndoială. De fapt, nu trecuse nicio săptămână

de la sosirea noastră, când membrii acelei ramuri a familiei mele care locuieşte la Plymouth au început să se ia la harţă cu *mister* Micawber.

I-am spus că, după părerea mea sinceră, rudelor acestora ar trebui să le fie ruşine obrazului.

— Totuşi, aşa s-au petrecut lucrurile, a urmat *missis* Micawber. Şi în asemenea împrejurări, ce-i rămânea de făcut unui om ca *mister* Micawber? Un singur lucru. Să ceară cu împrumut de la ramura respectivă a familiei mele banii necesari pentru a ne întoarce la Londra şi să ne înapoiem cu orice preţ.

— Aşadar, v-aţi întors cu toţii la Londra?

— Da, ne-am întors cu toţii, mi-a răspuns *missis* Micawber. M-am sfătuit între timp cu celelalte ramuri ale familiei mele care ar fi cea mai nimerită cale pe care s-o aleagă *mister* Micawber, căci eu susţin, *master* Copperfield, că neapărat trebuie să se apuce de ceva, a încheiat *missis* Micawber, pe un ton emfatic. E limpede că o familie de şase persoane, fără a mai pune la socoteală servitoarea, nu poate trăi din vânt.

— Desigur, *ma'am,* am încuviinţat eu.

— Celelalte ramuri ale familiei mele au fost de părere că *mister* Micawber ar trebui să-şi îndrepte imediat atenţia asupra cărbunilor, a urmat *missis* Micawber.

— Asupra ce, *ma'am?*

— Asupra cărbunilor, mi-a repetat *missis* Micawber. Asupra comerţului cu cărbuni. *Mister* Micawber a aflat, după mai multe cercetări, că un om înzestrat ca el şi-ar putea găsi o întrebuinţare în legătură cu desfacerea cărbunilor din valea Medwayului. Şi apoi, cum, cu drept cuvânt, a spus *mister* Micawber, primul pas ce trebuia făcut era să venim şi să *vedem* şi noi Medwayul. Am venit şi am văzut. Spun „am" venit, pentru că, *master* Copperfield, a adăugat *missis* Micawber, foarte mişcată, eu pe *mister* Micawber n-o să-l părăsesc niciodată.

I-am exprimat, murmurând, întreaga mea admiraţie şi aprobare.

— Am venit, a urmat *missis* Micawber, şi am văzut ce-i cu

Medwayul. După părerea mea, comerţul cu cărbuni în regiunea Medway cere nu numai iscusinţă, ci şi un anumit capital. Iscusinţă *mister* Micawber are destulă. Capital, însă, n-are deloc. Am văzut, cred împreună mai tot ce era de văzut pe Medway, şi aceasta e concluzia personală la care am ajuns. Aflându-ne în apropiere, *mister* Micawber a fost de părere c-ar fi păcat să nu ne abatem şi pe aici, să vedem catedrala. În primul rând, pentru că toată lumea zice că e un lucru care merită văzut, şi noi încă nu l-am văzut. Şi în al doilea rând, pentru că într-un oraş cu catedrală e mult mai probabil să-ţi surâdă norocul. Suntem aici de trei zile, mi-a zis *missis* Micawber. Până acum, însă, nu ne-a surâs; şi dumneata, dragă *master* Copperfield, s-ar putea să nu te miri – că doar ne cunoşti – dacă-ţi voi spune că suntem în aşteptarea unui mandat de la Londra ca să ne plătim hotelul. Şi până nu va sosi mandatul, mi-a zis *missis* Micawber foarte tulburată, nu pot să mă întorc acasă (adică la locuinţa mea din Pentonville[111]), unde mă aşteaptă băiatul, fetiţa mea şi gemenii.

Am luat parte, din toată inima, la grelele încercări prin care treceau soţii Micawber şi i-am spus lui *mister* Micawber, care tocmai se înapoiase, că se poate bizui pe toată simpatia mea şi că aş fi vrut să am destui bani ca să-i pot împrumuta suma de care avea nevoie.

Răspunsul lui *mister* Micawber a dovedit cât era de tulburat. Mi-a zis, strângându-mi mâna:

— Copperfield, eşti un adevărat prieten. Dar când situaţia e disperată, dacă ai unelte de bărbierit, tot îţi mai rămâne un prieten.

Înţelegând această sinistră aluzie, *missis* Micawber şi-a aruncat braţele în jurul gâtului soţului ei, implorându-l să-şi păstreze sângele rece. El a început să plângă. Dar aproape imediat după aceea s-a liniştit, a sunat clopoţelul, a chemat chelnerul şi şi-a comandat pentru a doua zi dimineaţă o budincă cu rinichi şi o porţie de crevete.

---

[111] Cartier de locuinţe ieftine, construit la Londra către sfârşitul secolului al XVIII-lea.

Când am vrut să plec, atâta au stăruit amândoi să vin să iau masa cu ei înainte de plecare, încât n-am putut refuza. Le-am spus însă că nu voi putea veni a doua zi, căci voi avea multe lecţii de pregătit, şi atunci m-am înţeles cu *mister* Micawber că în cursul dimineţii va trece pe la şcoală (căci avea o presimţire, că-i va veni mandatul), ca să vadă dacă voi putea veni seara. În dimineaţa zilei următoare, am fost chemat din clasă şi l-am găsit în salonaş pe *mister* Micawber, care venise să-mi spună că, după cum ne înţelesesem, mă aşteaptă la cină a doua zi. Când l-am întrebat dacă i-au sosit banii, mi-a strâns mâna şi a plecat.

Seara, uitându-mă pe fereastră, am rămas foarte mirat şi cam nemulţumit văzându-l pe *mister* Micawber la braţ cu Uriah Heep; Uriah părea foarte umil şi măgulit de cinstea ce i se făcea, iar *mister* Micabwer, foarte încântat că putea juca rolul de ocrotitor al lui Uriah. Dar a doua zi, când, la ora convenită, adică pe la ceasurile 4, m-am dus la hanul cel mic să iau masa cu ei, am fost şi mai mirat să aflu de la *mister* Micawber că fusese la Uriah acasă şi băuse coniac cu *missis* Heep.

— Şi să-ţi spun ceva, dragă Copperfield, mi-a zis *mister* Micawber, prietenul dumitale Uriah e un tânăr care ar trebui să ajungă procuror general. Dacă l-aş fi cunoscut pe vremea când greutăţile mele băneşti ajunseseră la punctul critic, nu încape îndoială că creditorii ar fi fost lichidaţi în condiţii mult mai avantajoase pentru mine.

N-am prea înţeles această afirmaţie, căci creditorii lui *mister* Micawber nu se aleseseră cu nimic; dar nu-mi place să pun întrebări. Nici n-am îndrăznit să-i spun c-aş dori să cred că nu i-a făcut prea multe confidenţe lui Uriah; şi nici nu l-am mai descusut ca să aflu dacă nu cumva vorbiseră prea mult despre mine. Mi-era teamă să nu-l jignesc pe *mister* Micawber şi mai ales pe *missis* Micawber, care era foarte susceptibilă; dar treburile astea m-au indispus, şi deseori, după aceea m-am gândit la ele.

Masa a fost delicioasă. O porţie straşnică de peşte; rinichi de viţel; cârnaţi fripţi; o potârniche şi o budincă. Şi vin şi bere bună; iar după masă, *missis* Micawber ne-a preparat

chiar cu mâinile ei un castron cu *punch* fierbinte.

Mister Micawber era neobişnuit de vesel. Niciodată nu l-am văzut atât de bine dispus. Datorită *punch*-ului, faţa-i strălucea, de parc-ar fi fost dată cu lac. S-a arătat îndrăgostit de aceste meleaguri şi-a închinat pentru propăşirea oraşului, arătând că atât el, cât şi *missis* Micawber s-au simţit cât se poate de bine aici şi că nu vor uita niciodată plăcutele ceasuri petrecute la Canterbury. Apoi a băut în sănătatea mea şi, împreună cu *missis* Micawber şi cu mine, a trecut în revistă amintirile noastre comune, cu care prilej am vândut încă o dată tot mobilierul familiei. După aceea, am ridicat paharul în sănătatea lui *missis* Micawber, spunându-i sfios:

— Dacă-mi veţi îngădui, *missis* Micawber, voi avea plăcerea să închin un pahar în sănătatea *dumneavoastră.*

La care, *mister* Micawber a început să facă elogiul soţiei sale; spunând că i-a fost întotdeauna călăuză, sfetnic înţelept şi prieten[112] şi că-mi doreşte şi mie, când voi ajunge la vârsta căsătoriei, să-mi găsesc o femeie ca ea, dacă s-ar mai afla pe lume una pe potriva ei.

După ce s-a isprăvit *punch*-ul, *mister* Micawber a devenit mai voios şi mai expansiv. *Missis* Micawber s-a înflăcărat şi ea, şi împreună am intonat *Auld Lang Syne*[113]. Când am ajuns la versul „Ia-mi mâna, credincios prieten“, ne-am prins de mână în jurul mesei; iar când am cântat „Află-ţi o călăuză bună, Willie Waught“, deşi habar n-aveam de ce era vorba, am fost foarte mişcaţi.

Pe scurt, n-am văzut niciodată vreun om atât de vesel cum a fost *mister* Micawber până în ultima clipă a acelei seri, când mi-am luat foarte afectuos rămas bun de la el şi de la îndatoritoarea-i soţie. Prin urmare, a doua zi dimineaţă la 7 eram cu totul nepregătit să primesc următoarea epistolă, cu menţiunea „scrisă la nouă şi

---

[112] Locuţiune împrumutată din *Eseul despre om* al poetului Alexander Pope (1688-1744).

[113] E *mult de-atunci* (în dialect scoţian în original) ; cântec popular scoţian cules de marele poet *Johns Burns* (1759-1790).

jumătate seara“, adică un sfert de oră după plecarea mea:

Scumpe şi tinere prieten,

Zarul a fost aruncat, totul s-a sfârşit. Ascunzând sub masca unei bolnăvicioase veselii pustiirile necazurilor, nu ţi-am spus în seara asta că orice nădejde de a primi banii aşteptaţi a pierit! În această situaţie atât de greu de îndurat, atât de greu de privit, atât de umilitoare de povestit, mi-am achitat datoriile băneşti pe care le aveam aici, dând o poliţă plătibilă la domiciliul meu, la Pentonville, Londra, în termen de paisprezece zile de la data emiterii. La scadenţă poliţa nu va fi plătită. Va urma prăpădul! Trăsnetul pluteşte în aer şi copacul este sortit să se prăbuşească.

Fie ca pilda nefericitului care-ţi scrie acum să-ţi lumineze calea în viaţă, scumpul meu Copperfield. Cu acest gând şi cu această nădejde îţi scrie. De-ar fi încredinţat c-ar putea fi de folos măcar cu atâta, o rază de lumină ar pătrunde poate în temniţa tristă în care-şi va petrece zilele ce-i mai rămân de trăit, deşi în clipa aceasta mai este foarte problematic (pentru a nu spune mai mult) dacă va supravieţui.

Aceasta, scumpul meu Copperfield, este ultima scrisoare pe care o vei mai primi de la dezmoştenitul ajuns cerşetor,

WILKINS MICAWBER

Am fost atât de zguduit de conţinutul acestei sfâşietoare scrisori, încât pe loc am dat fuga la han, cu gândul ca în drum spre şcoală să caut să-l îmbărbătez pe *mister* Micawber. Dar la jumătatea drumului am întâlnit diligenţa de la Londra, iar sus pe imperială i-am văzut pe soţii Micawber; *mister* Micawber, ca o întruchipare a calmului şi a bunei dispoziţii mâncând nuci dintr-o pungă de hârtie şi cu o sticlă în buzunarul de la piept al hainei, o asculta zâmbind pe *missis* Micawber.

Deoarece nu mă văzuseră, m-am gândit că, având în vedere împrejurările, ar fi mai bine să nu-l văd nici eu. Aşadar, simţind că mi s-a luat o piatră de pe inimă, am luat-

o pe o uliţă laterală şi, apucând pe drumul cel mai scurt, m-am îndreptat spre şcoală, răsuflând uşurat la gândul că plecaseră; deşi, în ciuda celor întâmplate, ţineam foarte mult la ei.

CAPITOLUL XVIII

PRIVIRE RETROSPECTIVA

Anii de şcoală! Desfăşurarea molcomă a existenţei mele – înaintarea lină, pe nesimţite, pe făgaşul vieţii – de la vârsta copilăriei la adolescenţă!

Acum, când privesc acest şuvoi, a cărui albie secată astăzi e năpădită de bălării, fie-mi îngăduit să stau oleacă să-mi amintesc dacă nu cumva aş putea găsi de-a lungul ei anumite semne după care să-i pot reconstitui cursul.

O clipă doar, şi mă văd la locul meu în catedrală, unde, în fiecare duminică dimineaţă, mergeam cu toţii, după ce mai întâi ne adunam la şcoală. Mirosul acela de pământ reavăn, lumina mohorâtă, simţământul de izolare de cele lumeşti, glasul sonor al orgei străbătând naosul şi galeriile în ogivă, zugrăvite în alb şi negru, ca nişte aripi mă poartă în trecut şi mă fac să plutesc pe jumătate adormit, pe jumătate treaz, ca în vis, deasupra acelor zile apuse.

La şcoală nu eram codaş. În câteva luni izbutisem să le-o iau multora înainte. Fruntaşul clasei îmi părea însă o fiinţă supranaturală, aflată undeva departe, pe culmi ameţitoare, de neatins.

Agnes zice: „Nu“, dar eu stărui: „Ba, da“, şi îi spun că nici nu-şi închipuie câte cunoştinţe îşi însuşise acel năzdrăvan, pe care, după părerea ei, chiar eu, un biet începător, l-aş putea ajunge cu timpul. Fruntaşul clasei nu mi-e însă prieten şi protector, cum îmi fusese Steerforth. Dar îi port un foarte plecat respect. Şi mă întreb ce va ajunge după ce va părăsi şcoala doctorului Strong şi ce anume ar putea

face omenirea ca să-i ţină piept.

Dar cine este oare această făptură care s-a ivit deodată în faţa mea? E *miss* Shepherd, pe care o iubesc.

Miss Shepherd e internă la pensionul surorilor Nettingall. O ador pe *miss* Shepherd. E o fetiţă cu faţa rotundă şi părul blond, buclat, care poartă un spenţer. Elevele surorilor Nettingall vin şi ele la catedrală. Nu sunt în stare să mă uit în cartea mea de rugăciuni, pentru că privirea-mi fuge spre *miss* Shepherd. Când corul începe să cânte, nu aud decât glasul lui *miss* Shepherd. Adaug în gând numele ei în tipicul liturghiei; îl trec alături de acelea ale membrilor familiei regale. Acasă, în odăiţa mea, mi se întâmplă câteodată ca, într-un acces de dragoste, să strig: *„O miss* Shepherd!“

Câtva timp am avut îndoieli cu privire la sentimentele ei, dar, în cele din urmă, soarta fiind prielnică, ne-am întâlnit la şcoala de dans. Am dansat cu *miss* Shepherd!

Îi ating mănuşa şi simt un fior care-mi străbate braţul drept pentru a ieşi în cele din urmă prin firele de păr din creştet.

Nu-i spun nicio vorbă duioasă, dar ne înţelegem unul pe altul. *Miss* Shepherd şi cu mine suntem sortiţi să trăim unul lângă altul.

Mă întreb şi acum de ce i-am dăruit pe ascuns douăsprezece nuci de Brazilia? Nu-s semnul cel mai potrivit al dragostei, nu se pot face pachet cum se cade, sunt greu de spart, chiar cu uşa, şi, pe deasupra, mai sunt şi uleioase; şi totuşi am simţit că i-au plăcut. I-am mai dat şi biscuiţi şi nenumărate portocale. Într-un rând, la garderobă, am şi sărutat-o pe *miss* Shepherd. Am fost în al nouălea cer! Şi cât de furios şi deznădăjduit am fost a doua zi când mi-a ajuns la urechi zvonul că surorile Nettingall au pus-o în butuci pe *miss* Shepherd pentru că umblase cu picioarele întoarse înăuntru.

Având în vedere că *miss* Shepherd era idolul şi visul vieţii mele, mă întreb cum de-am ajuns să rupem prietenia? E de neînţeles. Şi, totuşi, între mine şi *miss* Shepherd s-a strecurat o răceală. Mi-au ajuns la urechi anumite zvonuri, cum că *miss* Shepherd ar fi spus c-ar dori să nu mă mai

holbez la ea şi că şi-ar fi mărturisit preferinţa pentru *master* Jones – pentru Jones! Pentru un băiat lipsit de orice însuşiri! Prăpastia dintre mine şi *miss* Shepherd s-a adâncit. În cele din urmă, într-o bună zi le întâlnesc pe elevele pensionului ţinut de domnişoarele Nettingall, la plimbare. Când trece pe lângă mine, *miss* Shepherd se strâmbă la mine şi, întorcându-se către colega ei, pufneşte în râs. Atunci s-a sfârşit totul. Dragostea unei vieţi – căci o viaţă întreagă îmi pare c-am iubit-o, şi asta-i totuna – s-a stins. *Miss* Shepherd a fost scoasă din cuprinsul liturghiei şi nu s-a prenumărat printre membrii familiei regale.

Fac progrese la şcoală şi nimeni nu-mi tulbură liniştea. Nu mai sunt deloc curtenitor cu elevele surorilor Nettingall şi nu mi s-ar mai aprinde călcâiele după niciuna din ele, nici de ar fi de două ori mai multe sau de douăzeci de ori mai frumoase. Şcoala de dans mi se pare plicticoasă şi mă întreb de ce fetele nu dansează singure, şi de ce nu ne lasă în pace. Am devenit un as în privinţa poeziei latine, şi nu-mi mai leg şireturile de la ghete. Doctorul Strong spune despre mine în public că sunt un tânăr savant care promite. *Mister* Dick e nebun de bucurie, iar cu poşta următoare mătuşa îmi trimite o guinee.

Iată, însă, că se ridică umbra unui tânăr ucenic măcelar, ca arătarea cu capul încoifat din *Machbeth*[114]. Dar cine-i acest tânăr ucenic măcelar? E spaima băieţilor din Canterbury. Umblă oarecare vorbe că seul cu care-şi unge părul îi dă o putere suprafirească şi că e în stare să înfrunte şi un bărbat în toată puterea cuvântului. E un flăcău cu faţa aspră, turtită, cu grumaz de taur, rumen în obraz, hain din fire şi spurcat la gură. Şi această gură o foloseşte mai ales pentru a-i defăima pe elevii doctorului Strong. Se laudă faţă de toată lumea că dacă fac gât le-arată el lor! Pomeneşte de câţiva anume (între care mă număr şi eu), pe care i-ar putea doborî numai cu o singură mână, şi cu cealaltă legată la spate. Aţine calea băieţilor mai mici, lipsiţi de apărare,

[114] Aluzia are menirea să evoce decorul, atmosfera şi personajele scenei respective – peştera, cazanul în clocot, tunetele şi vrăjitoarele.

pentru a le da câte un pumn în cap, şi când mă întâlneşte pe stradă, mă sfidează. Pentru aceste motive foarte temeinice mă hotărăsc să mă bat cu ucenicul măcelar.

E o seară de vară. Pe o alee înverzită, lângă colţul unui zid. Acolo, după cum ne-am înţeles, mă întâlnesc cu ucenicul măcelar. Sunt însoţit de câţiva băieţi aleşi pe sprânceană; ucenicul măcelar se înfăţişează împreună cu alţi doi ucenici, măcelari, un ucenic ospătar şi cu un coşar. Se hotărâse condiţiile luptei, şi iată-mă faţă în faţă cu măcelarul. Într-o clipită mă izbeşte în tâmpla stângă, de mă face să văd stele verzi. În clipa următoare nu mai ştiu nici unde e zidul, nici unde mă aflu, nici ce se întâmplă în jur. Aproape că nu-mi mai dau seama care-i măcelarul şi care-s eu, atâta suntem de încleştaţi, zvârcolindu-ne în luptă corp la corp pe iarba bătucită. Uneori îl desluşesc pe ucenicul măcelar, plin de sânge, dar sigur de el; alteori nu mai văd nimic şi, gâfâind, mă odihnesc pe genunchiul secundului meu; alteori mă reped nebuneşte asupra lui şi-mi julesc pumnii lovindu-l în obraz, dar nu pare deloc zdruncinat. În cele din urmă mă trezesc buimăcit, ca dintr-un somn greu, şi-l văd pe ucenicul măcelar care se depărtează, îmbrăcând haina din mers şi primind felicitări din partea celorlalţi doi măcelari, de la ucenicul ospătar şi din partea coşarului, şi de aici trag concluzia justă că izbânda a fost de partea lui.

Sunt dus acasă într-o stare de plâns şi mi se pun biftecuri crude pe ochi şi mă freacă cu oţet şi cu rachiu şi constat că într-un loc, unde-i crăpată, buza de sus se umflă văzând cu ochii. Vreo trei-patru zile stau acasă, arăt ca vai de lume şi port un cozoroc verde, ca să-mi ferească ochii de lumină; şi-aş fi copleşit de amărăciune de n-ar fi Agnes, care se poartă cu mine ca o soră şi mă compătimeşte şi-mi citeşte şi face ca vremea să treacă uşor şi să mă simt fericit. Întotdeauna Agnes s-a bucurat de încrederea mea neţărmurită; aşadar, îi povestesc întâmplarea cu măcelarul şi jignirile ce mi le-a adus; şi dânsa e de părere că n-aveam altă ieşire decât să mă bat cu el, dar se cutremură şi se înfioară când se gândeşte că m-am măsurat cu el.

Vremea a trecut pe nesimţite, căci acum Adams nu mai e

fruntaşul şcolii; de mult a încetat să fie. De când Adams a părăsit şcoala, a trecut atâta vreme, încât acum, venind să-l viziteze pe doctorul Strong, în afară de mine, puţini sunt aceia care-l cunosc. Foarte curând Adams va fi primit în barou, va deveni avocat şi va purta perucă[115]. Mă mir descoperind că e mult mai blând şi mult mai puţin impozant decât mi-l închipuiam. N-a cucerit lumea până acuma, şi totul se petrece (pe cât îmi dau eu seama) ca şi cum nici n-ar fi intrat în ea.

Urmează un gol, în care defilează, într-un impunător şi parcă nesfârşit alai, eroii epopeelor şi ai istoriei... şi apoi ce mai urmează? Acuma fruntaşul şcolii sunt eu! Arunc asupra băieţilor mai mici o privire care se opreşte cu îngăduinţă şi curiozitate asupra acelora care-mi amintesc de băieţaşul ce-am fost eu însumi, când am venit aici. Puştiul acesta parcă-i străin de mine; îmi amintesc de el ca de o făptură lăsată în urmă pe calea vieţii, nu ca de băieţaşul ce-am fost odată, ci ca de o fiinţă pe lângă care am trecut, şi mă gândesc la el de parcă ar fi vorba de altcineva.

Dar ce s-a ales de fetiţa cu care am făcut cunoştinţă în ziua când am păşit pentru întâia oară în casa lui *mister* Wickfield? S-a dus şi ea. În locul ei umblă forfota prin casă o făptură care nu-i o replică copilărească a portretului din salonaş, ci parcă întruchiparea vie a acestuia; căci Agnes, scumpa mea surioară, cum îi spun în gândurile mele, sfetnica şi prietena mea, îngerul binefăcător, care, cu bunătatea, blândeţea şi abnegaţia lui, înrâureşte viaţa tuturor celor din jur, e acum o femeie în toată puterea cuvântului.

Dar în ce mă priveşte, ce oare s-a mai schimbat în afară de statură şi de înfăţişarea mea şi în afară de faptul că între timp am învăţat multe? Am un ceas de aur cu lanţ, şi un inel pe degetul mic, şi port redingotă; şi folosesc din belşug pomada, ceea ce, ţinând seama că am şi inel, e un semn prost. Sunt oare din nou îndrăgostit? Da, sunt. O ador pe

[115] În Anglia, şi în zilele noastre, în faţa anumitor instanţe avocaţii, ca şi magistraţii, poartă perucă.

cea mai mare dintre surorile Larkins.

Cea mai mare dintre surorile Larkins nu-i o fetiţă. E înaltă, oacheşă, cu ochi negri, într-un cuvânt, o femeie încântătoare. Căci cea mai mare dintre surorile Larkins nu-i o fetişcană; nici sora ei cea mică, deşi este cu trei sau patru ani mai tânără, nu mai e o fetişcană. Cea mai mare dintre surorile Larkins s-ar putea să aibă vreo 30 de ani. Şi o iubesc la nebunie.

Cea mai mare dintre surorile Larkins cunoaşte o mulţime de ofiţeri. Şi asta-i nespus de greu de suportat. Îi văd stând de vorbă cu ea pe stradă. Îi văd cum trec drumul ca s-o întâmpine de îndată ce zăresc ivindu-se departe pe trotuar boneta ei (îi plac bonetele ţipătoare), însoţită de aceea a soră-sii. Râde şi vorbeşte şi se pare că-i face plăcere. Îmi irosesc o bună parte din timpul liber plimbându-mă în sus şi în jos pe stradă, ca s-o întâlnesc. Dacă-i pot face o plecăciune pe zi (şi de vreme ce-l cunosc pe *mister* Larkins, am dreptul să-i fac plecăciuni), mă simt fericit. Şi din când în când mă cinsteşte şi ea cu un salut.

Cumplitele chinuri ce le îndur în seara zilei când are loc balul hipic, ştiind că *miss* Larkins dansează cu ofiţerii, ar merita o răsplată de-ar exista dreptate pe lumea aceasta.

Datorită acestei pasiuni, mi-am pierdut pofta de mâncare şi port tot timpul cravata mea de mătase cea nouă. Nu-mi găsesc alinare decât îmbrăcând hainele cele bune şi lustruindu-mi mereu ghetele. Astfel, am impresia că sunt mai vrednic de cea mai mare dintre surorile Larkins. Tot ce-i aparţine, tot ce e în legătură cu ea mi se pare deosebit de preţios. *Mister* Larkins (un bătrân ursuz, cu dublă bărbie şi cu privire chiorâşă) mă interesează nespus de mult. Când n-o întâlnesc pe fiica sa, mă duc pe unde ştiu că-l pot găsi. Şi când îi spun: „Bună ziua, *mister* Larkins, ce mai fac fetele şi întreaga familie?“, mi se pare că sunt foarte temerar şi roşesc.

Neîncetat mă gândesc la vârsta mea. Să zicem c-aş avea 17 ani şi să presupunem că, având 17 ani, sunt cam tânăr pentru cea mai mare dintre surorile Larkins. Ei şi? Foarte curând voi împlini 21 de ani. Seară de seara mă plimb prin

faţa casei lui *mister* Larkins, cu toate că-mi sângerează inima când văd ofiţerii cum intră sau când îi aud cum vorbesc în salon, unde cea mai mare dintre surorile Larkins cântă la harpă. În două sau trei rânduri mi s-a întâmplat chiar ca, abătut şi apatic, să dau târcoale casei, după ce toată familia se culcase, întrebându-mă care o fi odaia ei (şi acum pot mărturisi că am luat odaia lui *mister* Larkins drept a ei), dorindu-mi să izbucnească un foc şi ca mulţimea să privească încremenită, în vreme ce eu, croindu-mi drum prin îmbulzeală, m-aş repezi cu o scară la fereastra ei şi aş salva-o, purtând-o în braţe, şi apoi m-aş înapoia să caut un obiect uitat de dânsa, după care să-mi găsesc sfârşitul în flăcări. Căci, în general, dragostea mea e dezinteresată şi aş fi mulţumit să săvârşesc o faptă eroică în faţa ei şi să mor. În general, dar nu întotdeauna. Uneori visez scene mai îmbucurătoare. Pe când stau şi mă gătesc (asta durează două ceasuri) ca să mă duc la un mare bal dat de familia Larkins (bal pe care-l aştept de trei săptămâni) îmi imaginez fel de fel de situaţii plăcute. Mă văd luându-mi inima în dinţi şi făcându-i o declaraţie de dragoste. O văd pe *miss* Larkins lăsând capul pe umărul meu şi spunându-mi: „O, *mister* Copperfield, să cred oare ce-mi aud urechile?“ îl văd pe *mister* Larkins aşteptându-mă şi spunându-mi a doua zi: „Dragă Copperfield, fiica mea mi-a povestit totul. Vârsta nu-i o piedică. Iată douăzeci de mii de lire. Fiţi fericiţi!“ O văd pe mătuşa plecându-se înduioşată şi dându-ne binecuvântarea, şi pe *mister* Dick şi pe doctorul Strong asistând la căsătoria noastră. Cred că nu sunt lipsit de bun-simţ – vreau să spun că aşa mi se pare când privesc înapoi – şi sunt convins că sunt şi un om la locul lui. Şi totuşi lucrurile s-au petrecut cum vă povestesc.

Păşesc în casa fermecată, plină de lumini, de larmă, de muzică, de flori şi (îmi pare rău să constat) de ofiţeri, şi o găsesc pe *miss* Larkins strălucitor de frumoasă. Poartă o rochie albastră şi flori mici albastre – flori de nu-mă-uita – în păr. Ca şi cum *dânsa* ar avea nevoie să poarte nu-mă-uita! E întâia oară că sunt poftit la o serată la care participă oameni în toată firea şi mă simt puţin cam stânjenit,

deoarece nu cunosc pe nimeni şi parcă nimeni nu vrea să stea de vorbă cu mine, în afară de *mister* Larkins, care mă întreabă ce-mi mai fac colegii de şcoală, ceea ce n-ar fi trebuit să facă, căci nu venisem acolo ca să primesc jigniri.

După ce am stat câtva timp în prag şi mi-am desfătat privirea cu zeiţa inimii mele, dânsa – *miss* Larkins în persoană – s-a apropiat de mine şi, plină de bunăvoinţă, m-a întrebat dacă nu dansez,

Înclinându-mă, îi spun bâlbâindu-mă:

— Cu dumneavoastră, *miss* Larkins?

— Cu altcineva n-ai vrea să dansezi? m-a întrebat *miss* Larkins.

— Cu altcineva nu mi-ar face nicio plăcere.

Miss Larkins râde şi se roşeşte (cel puţin aşa cred). Apoi îmi răspunde:

— Cu plăcere, nu dansul acesta, ci următorul.

Şi iată, a venit vremea.

— E un vals, pare-mi-se, observă şovăind miss Larkins când mă înfăţişez. Ştii să valsezi? Dacă nu, căpitanul Bailey…

Ştiu să valsez (din întâmplare chiar destul de bine) şi, foarte hotărât, o iau pe *miss* Larkins de lângă căpitanul Bailey. E cam plouat, fără îndoială, dar nu-mi pasă! Am fost şi eu plouat, nu o dată. Acum dansez cu cea mai mare dintre surorile Larkins! Dansez nu ştiu unde, fără să bag în seamă pe nimeni şi fără a simţi trecerea timpului. Ştiu doar că, într-un delir de fericire, plutesc prin spaţiu cu un înger albastru şi că deodată mă trezesc singur cu dânsa, pe o sofa, într-o odăiţă. Îi place floarea pe care o port la butonieră (o camelie japoneză, care a costat o jumătate de coroană). I-o ofer, spunându-i:

— Cer un preţ exorbitant pentru ea, *miss* Larkins.

— Zău! Ce-mi ceri în schimb? mă întreabă *miss* Larkins.

— O floare din părul dumneavoastră, ca s-o păstrez, aşa cum îşi păstrează un zgârcit aurul.

— Eşti îndrăzneţ, zice *miss* Larkins. Poftim.

Îmi dă o floare şi nu pare deloc nemulţumită; o duc la buze şi apoi mi-o pun la piept. *Miss* Larkins râde, mă ia la

braţ şi-mi spune:

— Acum condu-mă înapoi la căpitanul Bailey.

Stau locului, absorbit de amintirea acestui dialog fermecător şi a valsului, când, deodată, o văd apropiindu-se la braţ cu un bătrâior, care toată seara jucase *whist,* şi o aud zicând:

— Vai! Iată-l pe îndrăzneţul meu prieten! *Mister* Chestle doreşte să te cunoască, *mister* Copperfield.

Bănuiesc numaidecât că trebuie să fie vreun prieten al familiei şi sunt foarte măgulit.

— Am preţuit bunul dumneavoastră gust, *sir,* îmi spune *mister* Chestle. Vă face cinste. Presupun că nu vă prea interesează cultura hameiului. Sunt cultivator de hamei, şi dacă vreodată v-ar face plăcere să vizitaţi ţinutul nostru – împrejurimile Ashfordului – şi vă veţi repezi şi pe la noi, vom fi bucuroşi să vă găzduim oricât timp vă va face plăcere.

Îi mulţumesc călduros lui *mister* Chestle şi ne strângem mâna. Mi se pare că trăiesc un vis fericit. Mai valsez o dată cu cea mai mare dintre surorile Larkins. Îmi spune că dansez foarte frumos! Nespus de încântat, pornesc spre casă, şi toată noaptea valsez în gând, cu braţul petrecut în jurul taliei albastre a scumpei mele zeiţe. Câteva zile în şir nutresc speranţe extatice; dar pe stradă n-o mai întâlnesc, şi când o caut acasă, nu mă primeşte. Într-o măsură, găsesc mângâiere în chezăşia păstrată cu sfinţenie – în floarea ofilită.

Într-o bună zi, după cină, Agnes îmi spune:

— Ghici cine se căsătoreşte mâine? Cineva la care ţii mult.

— Nu cumva tu, Agnes?

— Nu, nu eu! îmi răspunde ea, ridicându-şi faţa voioasă de pe notele pe care le copiază. Ai auzit ce zice, papa?... E vorba de fata mai mare a lui *mister* Larkins.

— Cu... cu căpitanul Bailey? întreb eu, adunându-mi puterile.

— Nu, nu, cu niciun căpitan. Cu *mister* Chestle, cultivatorul de hamei.

O săptămână, două am fost grozav de abătut. Mi-am scos inelul de pe deget, am purtat hainele mele cele mai jerpelite, nu m-am mai pomădat şi, în repetate rânduri, am plâns privind floarea ofilită dăruită de fosta *miss* Larkins.

Simţindu-mă însă obosit de acest fel de viaţă şi fiind din nou provocat de ucenicul măcelar, am aruncat floarea şi m-am dus să mă bat cu ucenicul măcelar, pe care l-am biruit, acoperindu-mă de glorie.

Acest eveniment şi faptul c-am reînceput să port inelul şi să folosesc pomadă mai cu măsură sunt ultimele întâmplări de care-mi mai aduc aminte acum din vremea când stăteam să împlinesc 17 ani.

Sfârşitul volumului I

CUPRINS

PREFAŢĂ.....4
CAPITOLUL I.....9
DESCHID OCHII.....9
CAPITOLUL II.....23
PRIVESC.....23
CAPITOLUL III.....41
SE ÎNTÂMPLĂ O SCHIMBARE.....41
CAPITOLUL IV.....60
CAD ÎN DIZGRAŢIE.....60
CAPITOLUL V.....82
SUNT ÎNDEPĂRTAT DE CASĂ.....82
CAPITOLUL VI.....104
FAC NOI CUNOŞTINŢE.....104
CAPITOLUL VII.....113
„ÎNTÂIUL SEMESTRU“ LA „SALEM HOUSE“.....113
CAPITOLUL VIII.....135
VACANŢA. O DUPĂ-AMIAZA FERICITĂ.....135
CAPITOLUL IX.....152
O JALNICĂ ANIVERSARE A ZILEI MELE DE NAŞTERE.....152
CAPITOLUL X.....166
NU SE MAI SINCHISESC DE MINE, DAR ÎMI FAC ROST DE O SLUJBĂ.....166
CAPITOLUL XI.....191
ÎNCEP SĂ TRAIESC DIN MUNCA MEA ŞI NU SUNT ÎNCÂNTAT.....191
CAPITOLUL XII.....211
FĂRĂ SA FIU MAI ÎNCÂNTAT DECÂT ÎNAINTE CĂ SUNT PE PICIOARELE MELE, IAU O HOTĂRÂRE DE MARE ÎNSEMNĂTATE.....211

CAPITOLUL XIII.....223
URMĂRILE HOTĂRÂRILOR MELE.....223
CAPITOLUL XIV.....247
MĂTUŞA DECIDE CE SĂ FACĂ CU MINE.....247
CAPITOLUL XV.....266
IAU TOTUL DE LA ÎNCEPUT.....266
CAPITOLUL XVI.....278
MĂ SCHIMB ÎN MULTE PRIVINŢE.....278
CAPITOLUL XVII.....304
O ÎNTÂLNIRE NEAŞTEPTATĂ.....304
CAPITOLUL XVIII.....325
PRIVIRE RETROSPECTIVA.....325

Lector: SORIN MĂRCULESCU
Tehnoredactor: CONSTANŢA VULCĂNESCU
———————————————————
Apărut: 1984. Bun de tipar 26 IV
Format 32/70 X *108. Coli tipo 12,5*
———————————————————

Comanda nr. 40 143
Combinatul Poligrafic „Casa Scânteii“
Bucureşti – Piaţa Scânteii nr. 1,
Republica Socialistă România

Vol. I-III Lei 53

CARTEA ROMÂNEASCĂ